

#610.5
#7717
MIII

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van

Dr. N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

JAARGANGEN XVI—XVII

1905—1906.

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE
ZWOLLE.

ALPHABETISCH REGISTER.

	BLADZ.		BLADZ.
Actieve en passieve beweging. Dr. J. V.	69	Haar (Verpleging van het	42
Alcohol (schadelijke werking van den	167	Haargroei (Overtollige	53
Algemeene Vergadering (1905, 1906)	33, 129	Haarziekten (Behandeling van	51
Allop. en homoeop. behandeling van kinkhoest. Dr. J. V.	100	Haarziekten (Parasitaire	52
Area Celsi	52	Hahnemann's geboortedag. Dr. N. A. J. V.	41
Baarduitslag	52	Hahnemann (Herinneringen aan) (met plaat) Dr. J. V.	171
Bacteriën (De werking van koper op) Dr. J. V.	117	Hoffman (Lezing van Dr. A. C. A.	95
Baden en zwemmen. Dr. D. K. M. Jr.	122	Homoeopathie. P. L. v. d. H.	81
Beantwoording van Vragen 7, 15, 23, 31, 39, 47, 63, 79 87, 95, 110, 118, 126, 135, 151, 167, 175, 183, 191		„ (De beteekenis der) Dr. F. W. O. K.	179
Beeneter (Een geval van) A. d. G.	86	„ in Nederland (De bevordering der Dr. D. K. M. Jr.	57
Beginsel (Een eenvoudig) P. L. v. d. H.	36	„ in Engeland (met 2 platen) Dr. J. V.	186
Behandeling van Haarziekten	51	„ in Brazilië	145
Berichten 7, 79, 95, 119, 143, 167, 175, 183		„ bestreden? (Hoe wordt de) Dr. N. A. J. V.	74
Berlijnsch Homoeopathisch Ziekenhuis	69	„ (De wetenschappelijkheid en de gren- zen der	9, 17
Beweging (Actieve en passieve	69	„ (Het Pro en Contra der) J. M.	141
Bibliotheek (Homoeopathische) Dr. N. A. J. V.	95	Homoeopathisch Ziekenhuis	121
Biologische therapie (Opvatting der Homoeop. als	179	„ Congres (Zevende 5-jarig Internat.) te Atlantic City, Ver. St. N. A. J. T. W.	189
Bloedstuwung als geneesmiddel	190	Homoeopathische kliniek te Amsterdam	126
Boekbeoordeeling 39, 95, 127, 142		„ polikliniek te Utrecht	23, 110
Buiktyphus. Dr. M. L. v. d. S.	67	„ propaganda in Engeland. Dr. N. A. J. V.	125
Chirurgie en Homoeopathie. W. R.	77	„ reis-apotheek	165
Cocabladden (Het gebruik van tinctuur van) W. R.	87	Huidaandoeningen (Lastige) bij kinderen. Dr. M. L. v. d. S.	108
Correspondentie	63, 111	Hygiëne voor een waakzuster	118
Crataegus	133	Hygiënische beteekenis van het zonlicht	158
Dauwworm	15	Ingezonden stukken	79, 111
Diphtheritis. Dr. M. L. v. d. S.	12, 27	Is het zoo? P. L. v. d. H.	2
Dokterspraatjes en -preekjes door J. T. W. 6, 13, 22, 29, 45, 61, 85, 102, 115, 130, 149.		Jaarvergadering (73e) der Centr. Hom. Vereeniging van Duitschland	70
Dubbelzien	15	Kas voor de ziekenhuizen	111, 119, 127
Echinacea bij verbranding	71	Keelziekte. Dr. M. L. v. d. S.	12, 27
Epidemische Hersen-ruggemergsvliesontsteking Dr. M. L. v. d. S.	53	Kinderziekten (Eenige wenken over) Dr. M. L. v. d. S.	12, 27, 67, 93
Ervaringen opgedaan in de praktijk. Dr. S. J. v. R. 38, 54, 76, 94, 147		Kinkhoest. Dr. J. V.	100
„ (Verblijdende	150	Koude voeten (Middel tegen	7
Fonds tot oprichting van een homoeop. ziekenhuis	31	Kropgezwel. W. R.	109, 117
Genickstarre	53	Kunstmatig lucht-lichtbad	76
Gratis-verspreiding	143	Lahmann (Dr.) Dr. J. V.	47
Gymnastiek. Dr. D. K. M. Jr.	155, 163, 169, 177	Liefde. P. L. v. d. H.	137
		Lucht-lichtbad (Het kunstmatige) Dr. J. V.	76

	BLADZ.		BLADZ.
Maandblad (Ons)	103	Therapie (Opvatting der Hom. als biologische)	
Massage. Dr. D. K. M. Jr.	155, 163, 169, 177	Dr. F. W. O. K.	179
Medewerking	7	Tinctuur van Cocabladen	87
Middelen? (Hoe werken onze) Dr. J. V.	73	Tweeërlei weinig. P. L. v. d. H.	187
Militieplichtigen	47	Tijdschriften (Uit buitenlandsche) Dr. J. v.	132, 178
Myxodeem (Slaapziekte en)	78	Unitas Medicorum	55
Natrum muriaticum	31	Uitnoodiging. Dr. N. A. J. V.	191
Netelroos. Dr. M. L. v. d. S.	93	Uitspraken (Twee belangrijke) Dr. J. V.	37
Onderzoek (Het) op den gezonden mensch. P. L. v. d. H.	49	Verpleging van het haar. Dr. J. V.	42
Oordeel (Een vernietigend) Dr. J. V.	10	Verschilpunten. P. L. v. d. H.	161
Opvatting der Hom. als biologische therapie	179	Verzoek (Een)	89
Pharmacopee-commissie	23	Vlekken (Witte) op handen, armen, enz.	151
Phosphorus als geneesmiddel	166	Voor en tegen. Dr. F. W. O. K.	98, 106, 113
Plan (Het nieuwe) Dr. N. A. J. V.	105	Voorheen en thans. Dr. N. A. J. V.	1
Praktijk (Uit de) W. R.	44	Vraag (Een) P. L. v. d. H.	89
Protest (Een) Dr. F. W. O. K.	28	Vragen (Beantwoording van 7, 15, 23, 31, 39, 47, 63, 79, 87, 195, 110, 118, 126, 135, 151, 167, 175, 183, 191)	
Puberteit (De) Dr. M. L. v. d. S.	173	Waarschuwing	143
Radium	157	Wat waar is, blijft. P. L. v. d. H.	18
Reden om Homoeopaath te zijn (Een) W. R.	182	Wetenschappelijkheid en grenzen der Homoeopathie.	
Register en prachtband	191	Dr. F. W. O. K. 9, 17, 25, 34	
Reis-apotheek (Homoeop.) Dr. J. V.	165	Winstbejag. P. L. v. d. H.	153
Reisindrukken over de Homoeop. in Nederland. Dr. J. V.	124	Zelfbevlekking (lets over) Dr. L. M. v. d. S.	139
Sanguinose	111	Zenuwzinkingkoorts. Dr. M. L. v. d. S.	67
Santonine (Werking van) C. Th. V.	87	Ziekenhuis (Een homoeopathisch)	97, 110, 121, 129
Schilfers op het hoofd	51	„ (Het Berlijnsche homoeop. Dr. J. V.)	4, 69
Slaap (In welke lichaamshouding is de) het gezondst?	146	„ (Ons) J. M.	185
Slaapziekte en Myxodeem	78	Ziekenhuizen	103
Slapeloosheid en slaapmiddelen. Dr. L. L. P.	59	„ (Kas voor de)	111, 119, 127
Sport. Dr. D. K. M. Jr.	155, 163, 169, 177	Ziekenverplegingsfonds Afd. Rotterdam	14, 134
Spraakgebreken. Dr. J. V.	83	Zonlicht (De hygiënische beteekenis van het) Dr. J. V.	158
Sprokkelingen W. R.	134	Zout (Is) schadelijk? Dr. J. V.	91
Staveren (Dr. W. B. van) te Rotterdam. Dr. F. W. O. K. 10, 20		Zwemmen (De beteekenis van baden en)	122
Subjectieve verschijnselen P. L. v. d. H.	65		

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :-: :-: :-:
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :-: :-: :-: :-: :-: :-: :-: :-: :-: :-:
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :-: :-: :-: :-: :-:	Adres voor de Administratie: :-: :-: :-: :-: :-:
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Voorheen en thans. — Is het zoo? — Het Berlijnsch Homoeopathisch Ziekenhuis. — Dokterspraatjes en -Preekjes. — Beantwoording van vragen. — Medewerking. — Bericht. — Advertentiën.

VOORHEEN EN THANS.

- Toen voor 15 jaren het Homoeopathisch Maandblad zijn bescheiden intrede in de wereld deed, werd het verschijnen van den nieuwen wereldburger door menigeen met medelijdend schouderophalen begroet. Wat zou zulk een onaanzienlijk blaadje, slechts éénmaal in de maand verschijnende, vermogen tegen den stroom van weekbladen en tijdschriften, die alle zonder uitzondering der Homoeopathie vijandig waren? Zal er één blad zijn van de tegenpartij, die er op let, dat dit blaadje tegen den stroom indrijft? Zullen niet allen doen, alsof het in 't geheel niet bestaat? Zal het niet gaan, zooals het tot nog toe altijd gedaan is, dat de in het blad verdedigde homoeopathische beginselen eenvoudig doodgezwegen worden? Ongetwijfeld, daarvoor was veel kans. Toch heeft men het gewaagd, in de vaste overtuiging, dat de waarheid zegevieren zal. En zoo verscheen 15 Jan. 1890 het eerste nummer, waarin de redactie in haar eerste artikel mededeelt, dat het doel, 't welk zij zich voorstelt, voornamelijk daarin bestaat, hare lezers in te lichten over het wezen en den aard der homoeopathische geneeswijze. „De redactie zal daarom niet verzuimen — aldus schreef zij — telkens weder op de hoofdbeginselen dezer geneeswijze de aandacht te vestigen,” en dit te meer omdat „dienaangaande niet alleen onder hen, die de Homoeopathie slechts van hooren zeggen kennen, maar zelfs onder vele besliste voorstanders der Homoeopathie een *schromelijke begripsverwarring* heerscht.”

En aan dit voornemen is de redactie getrouw gebleven. Vijftien jaren lang heeft zij thans, gelukkig met hulp van enkele trouwe medearbeiders — anders zou haar het werk

wel wat al te zwaar geworden zijn — op hetzelfde aambeeld geslagen. Zij heeft de beginselen der homoeopathische geneeswijze telkens en telkens weder uiteengezet, toegelicht, zelfs verdedigd tegen de aanvallen der tegenpartij; zij heeft aangaande hare gunstige resultaten vaak onomstootelijke bewijzen aangehaald; zij heeft gewezen op de steeds toenemende uitbreiding der Homoeopathie in het Buitenland. En de uitkomst? Stellig mogen wij den grooten vooruitgang der Homoeopathie in ons land in die vijftien jaren niet geheel op rekening stellen van den invloed, die van het Maandblad uitging. Daarvoor zijn zeker andere en sterker werkende oorzaken geweest. Maar toch, ons blad heeft, ook als orgaan der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie, het zijne er toe bijgedragen, en dit kan ons niet anders dan tot blijden dank stemmen, terwijl tevens onze moed en kracht er door verlevendigd wordt, om op den ingeslagen weg voort te gaan.

In de eerste jaren van zijn verschijnen gaf ons blad aan zijne lezers maandelijks slechts vier pagina's. Spoedig bleek er evenwel stof voor een grooter aantal te zijn, en zoo verscheen het van 1894 af tot nu toe steeds in grooter omvang.

Met dezen zestienden jaargang heeft nu ons blad een *nieuw klee*d gekregen. Die het met vorige jaargangen vergelijkt, zal toestemmen, dat het er inderdaad niet op achteruitgegaan is. Het ziet er flinker, kloeker, mannelijker uit; heeft een sprekender hoofd gekregen, en is in zijn druk nog aangenamer te lezen dan vroeger.

Moge het een symbool zijn van hetgeen het blad in het vervolg tot stand zal brengen. Dat het zoo mogelijk nog flinker, kloeker en energiever voor de waarheid der Homoeopathie uitkome dan in zijn oude kleed. Moge het nog krachtiger aandringen op de officiële erkenning der Homoeopathie, en een steeds toenemend aantal lezers brengen tot een juist inzicht aangaande de beginselen van Hahnemann's leer!

Dr N. A. J. V.

IS HET ZOO?

Is het niet treurig — niet innig treurig?

Wat? vraagt ge, lezer.

Die verschrikkelijke toename der kwakzalverij! Wat ik las in het maandblad tegen de kwakzalverij grenst aan het ongelooflijke. — De brutaliteit der kwakzalvers is buitensporig!

Van het Deutsche rijk wordt een opgave gedaan. In 1887 had men er 1713 kwakzalvers, tien jaar later 3059 en in 1901 reeds 5303. De verhouding tusschen artsen en kwakzalvers zal daar op het oogenblik zoowat 100:30 zijn. In Saksen is het 100:56.

„Mundus vult decipi!” — eindigt het stuk. Dat er menschen zijn, die de wereld bedriegen om haar geld, is niet zoo erg! — maar laten wij treuren over de slachtoffers naar lichaam en ziel, die onder de duizenden, die in dezen handel betrokken zijn, ook ongetwijfeld hier en daar vallen.

Treuren alleen helpt niet; laat ons alle krachten inspannen om, zoo mogelijk, de slachtoffers uit de handen der kwakzalvers te houden.

Zeer juist! heerlijk! laten we alle krachten inspannen om verbetering te brengen in den intreurigen toestand — maar hoe — hoe!?

Waar ligt de schuld? Waar is de oorzaak, waar zijn de oorzaken van het kwaad? Wie wijst ze aan?

Mundus vult decipi! De wereld wil bedrogen zijn. Is dat de reden? Maar daartegen helpt geen strijden — wil de wereld bedrogen zijn heden — morgen evenzeer! Dat gebrek zult ge niet uitroeien, ondanks inspanning van alle krachten. De wereld blijft vatbaar voor bedrog!

Mag ik een oorzaak aanwijzen? Zal ik een oorzaak aanwijzen? Meer dan één zelfs?

O, het is mogelijk dat ik ongelijk heb, dat ik verkeerd zie, dat ik dwaal. Dat men mij dan terecht wijze; maar ik vind den toestand zoo in-treurig, dat de zucht om iets misschien te mogen bijbrengen tot verbetering, mij den moed geeft te zeggen, wat ik denk.

En laat ik beginnen te zeggen wat het pijnlijkste is. Eén der oorzaken schuilt bij de artsen zelve!

Hoe nu? Ja in ernst — ik herhaal het — één der oorzaken schuilt bij de artsen zelf.

Welke is die oorzaak? Ik wil ze u noemen:

„Slecht onderzoek.” O, ik weet, dat ik een beschuldiging uitspreek — ik weet, dat gij, artsen, die dit leest, zult vragen: wie is de man, die *dit* uitspreekt? en ge zult verbolgen op hem zijn en vragen: wat geeft hem het recht zóó te spreken — en hij zelf dan? . . . Zeker, ik weet, dat ik zelf meermalen gefaald heb — dat ook ik vele tekortkomingen heb; maar juist, omdat ik mij zelf wel eens te verwijten had niet genoeg te hebben onderzocht, daaruit put ik den moed te zeggen: „één der oorzaken van den bloei der kwakzalverij is slecht onderzoek.” Want er wordt slecht onderzocht — dikwijls — te dikwijls, als ’t noodig ware nog „te” te zetten voor een woord, dat vervangen door ’t kleinste telwoord al te groot zijn zou.

Wat de oorzaken van ’t slechte onderzoek zijn — ik wil hier dadelijk bijvoegen, dat ik niet bedoel slecht onderzoek uit gebrek aan kennis, uit gebrek aan hulpmiddelen; niemand kan meer geven dan de capaciteit van zijn hersenen

en beurs hem toelaten te geven; ik bedoel slecht onderzoek uit gebrek aan conscientie, uit gebrek aan lust, uit gebrek aan tijd!

Maar ook ’t publiek heeft schuld. — Beschouwt het publiek den arts niet dikwijls uit ’t zelfde oogpunt als z’n kruidenier? Moet de arts niet dikwijls werken voor een hongerloon? Want een hongerloon noem ik het, als den arts tien tot vijftien centen worden uitbetaald voor een consult, en dat gebeurt! Hoeveel menschen moet hij per dag helpen — of zullen wij *helpen* vervangen door *zien* — om een eenigszins behoorlijk inkomen te hebben? Is ’t wonder, dat men hoort; „de dokter schrijft al, voor dat je in de kamer gekomen bent?”

Het publiek, dat meent met twee à drie gulden per jaar als fondslid den dokter behoorlijk te hebben betaald, werkt mee aan den bloei der kwakzalverij, alleen reeds daardoor, dat het te weinig betaalt. En toch, ik hoorde zeer kort geleden een fondsbestuurder zeggen: „als we een dokter noodig hebben, kunnen we er aan elken vinger één krijgen” — het fondsgeld bedroeg twee gulden per lid en per jaar. Is ’t niet treurig? Zullen wij geen verzachtende omstandigheden pleiten, al spraken we daareven ook een beschuldigend uit?

Mocht het zóó ver komen, en zoover zou het kunnen komen, dat de arts niet meer werken wilde en behoefde voor zulk loon.

Want het behoefde niet; die menschen toch, die slechts twee gulden voor een fonds over hebben in een geheel jaar, ziet ge straks bij den kwakzalver twee tot vijf gulden besteden voor Vul zelf in, lezer s. v. p., een goed woord wil mij niet uit de pen.

En wanneer alle artsen zich verbonden niet meer te werken voor een hongerloon; wanneer allen besloten, niet meer te helpen tien patienten in een uur, dan zou er ge-weeklaag opgaan wellicht uit de schare, die inderdaad niet betalen kan behoorlijk loon aan haar arts, en gemeente en staat zouden moeten ingrijpen voor doeltreffende verzorging van haar tot betaling niet in staat te rekenen leden.

Maar — en ja lezer ge hebt recht als ’t u reeds op de lippen ligt — maar niet alleen de minder met aardische goederen bedeelde, ook de bemiddelde, ook de rijke bezoekt den kwakzalver. Zeker, ’t is zoo! ’t Werd dan ook al opgemerkt, „mundus vult decipi”. Laat ik u er ook aan herinneren, dat ik één, misschien enkele oorzaken wilde opnoemen, en dat ik wilde uitgaan bij mijn beschouwingen van de gedachte: „wat kunnen wij, artsen, doen ter vermindering van de kwakzalverij?”

Ik wil een vraag stellen.

Wordt nooit iemand door den kwakzalver genezen?

Men moet het mij toegeven, of ge arts zijt of leek, dat ik gelijk heb, als ik die vraag bevestigend beantwoord. Er worden lijdens door den kwakzalver genezen! En wie weet niet, dat het groote woord, dat dienst moet doen ter verklaring van dit verschijnsel, heet „suggestie”?

Zeker, suggestie! Maar ge gevoelt wel, dat één genezen lijder honderd andere hulpzoekenden naar den vijand drijft. De genezene, hoe dan ook, maakt in zijn kring propaganda en vindt gewillige ooren. Waarom? Omdat men in zijn kring ontevreden is over ’t succes der geneesheeren. Want waren er geen onvoldanen, zou dan de toeloop wel zóó groot zijn — waren er geen ongenezenen, wie zou noodig hebben hulp te zoeken? En berusten de genezingen op suggestie, waarom kan de geneesheer dan niet evengoed de suggestie van ’t herstel bijbrengen als de kwakzalver?

Dwingt onze persoonlijkheid, onze waardigheid, ons ambt, ons succes dan geen eerbied af, waarvan voldoende suggestieve kracht uitgaat?

Neen, niet alleen suggestie; volgens mijn innige overtuiging heeft de kwakzalver *soms*, maar lang niet in die mate als hem wordt toegedicht, succes door een aangewend geneesmiddel; en ik herhaal het: „ééne genezing verschaft hem honderd bewonderaars;” die ééne genezene doet wonderen, want, niet waar? dat een arts iemand geneest, is niets bijzonders — maar dat iemand het doet, die geen arts is, die niet gestudeerd heeft, wat moet dat een knappe kerel zijn! Daarom is het zoo verkeerd te spreken in z'n mededeelingen over kwakzalverij van den ex-apothekersbediende of ex-schoenmaker. Dit is een lauwer toevoegen aan den krans, die de slapen van den kwakzalver drukt. Is 't niet kranig zich zóó te hebben opgewerkt?!

En alweer een beschuldiging! Wat hij doen kan met geneesmiddelen, moest de arts ook kunnen doen!

Waarom kan hij dat niet doen?... door... zal ik het zeggen?... door... gebrek aan kennis!

Gebrek aan kennis??... Ja... ik wil het zeggen, ik moet het zeggen, gebrek aan kennis!

Want vele artsen kennen de wonderdadige krachten niet, die er in de geneesmiddelen dikwijls schuilen!

Tal van geneesmiddelen zijn naar de rommelkamer verwezen, omdat... men ze niet goed kon gebruiken, en... omdat... het zoogenaamde logisch denken en handelen in de plaats is getreden van het... weten!

Ik spreek uit ondervinding. Ik heb geleerd door schade en schande, en beteren dan ik is het desgelijks vergaan.

Heerlijke middelen gelden als obsoleet — als verouderd, die wel oud zijn — maar oude vrienden, beproefde vrienden moesten wezen. Hoe levendig herinner ik mij den man, die geleerden en hooggeleerden had geraadpleegd en als door een wonder genezen werd van zijn bloedbrakingen door het verouderde carduus marianus, waarvan Rade-macher zoo leuk verhaalt; of de vrouw met tuberculose van het borstbeen, die geen lust had zich op mijn en des chirurgs advies te laten opereeren en herstelde door het millefolium, bij de homoeopaten om zijn goede eigenschappen zoo wel bekend! Gelukkige grepen?... zeker, gelukkige grepen — maar waarom kennen de artsen over 't algemeen zoo weinig hun geneesmiddelen? Waarom? Gelukkige grepen moesten niet behoeven voor te komen!

Daarvoor zijn verschillende redenen, zooals ik reeds zei. Het logisch denken is in de plaats getreden van het weten, terwijl die twee elkander moesten aanvullen en men is, voortgesleept in één bepaalde richting van denken, zóó ver gegaan, dat men geen oog meer had voor wat anderen als goede ervaring hadden geboekt. Van die goede ervaringen hebben de kwakzalvers zich meester gemaakt, — niet alle natuurlijk — maar ik spreek alleen van hen, die het wel hebben gedaan.

Men is voortgestuwd in die ééne richting, voor onwaar gaan houden wat niet werd verklaard; vergetende dat veel onverklaarbaars waar kan zijn, en dat wat waar is nog benut kan worden, vóór een verklaring is gevonden. Voortgestuwd in één richting komt men er toe voor onzin te verklaren wat buiten die lijn ligt. „Het zit hem niet in geneesmiddelen” is 't wachtwoord. De oorzaken opsporen, de omstandigheden gunstig maken, en... het individu vergeten, en de ervaring, opgedaan door anderen, die niet dachten als wij en onze vrienden, opzij geschoven! Zoo wil men niet zien het vele goede, dat de Homoeo-

pathie geeft; wat zij leeraart is uit den booze, terwijl hij, die eenmaal den moed heeft gehad zich over vooroordeel heen te zetten, den moed heeft gehad zich met de borst op haar toe te leggen, verrast is door den heerlijken oogst, dien hare studie afwerpt; die inziet hoe 't komt, dat zóó vele middelen niet meer gebruikt worden, omdat men er het ware gebruik niet meer van kent, die is dankbaar iederen dag dat hij beter heeft leeren waardeeren wat anderen vóór hem gezegd en gewerkt hebben. Want vele z.g. verouderde middelen zijn bij homoeopaten in hooge eere, omdat zij, naar hun beginsel aangewend, hun groote diensten gaarne verleenen, verkeerd aangewend echter, slechts teleurstelling baren.

Maar laat ook de homoeopaat oppassen niet éézijdig te worden; laat ook hij zich herinneren, dat het wijs is den blik niet in één richting te houden en dat het plicht is rondom zich te zien.

Er is veel goede ervaring, er is veel vruchtbare kennis van geneeskrachtige stoffen verloren gegaan door éézijdigheid, er is gebrek aan geneesmiddel-kennis.

Herzien we dus ons zelf, wil ik den artsen toeroepen. Zeker, ik weet wel, er zijn vele oorzaken voor den bloei der kwakzalverij, maar beginnen we met ons zelf — als wij onze fouten verbeteren, zal 't publiek ons meer vertrouwen schenken. En den leeken wil ik zeggen: vertrouwde den geneesheer uwer keuze en kiest met zorg!

En waartoe deze dingen in 't homoeopathisch Maandblad gezet? Om meer dan één reden:

Wilde ik spreken tot den arts, ik wilde dit ook doen tot den leek; ik heb aangetoond, dat ook hij schuld heeft aan den voortgang van den kanker, die kwakzalverij heet — en hij zal inzien, dat 't erkennen van 't kwaad de beste prikkel is, en een eerste voorwaarde voor de bestrijding.

Een tweede reden is deze, dat, eenige jaren geleden, toen ik wilde toetreden tot den kring van geneesheeren in de plaats mijner vestiging, mij die toegang werd geweigerd, nadat ik om verschillende redenen gemeend had, eerlijk mijn standpunt uiteen te moeten zetten omtrent mijn wijze van handelen in zake de therapie. Onkunde, onbekendheid met het wezen der Homoeopathie, deed dien kring besluiten mij het lidmaatschap te weigeren. Aan mijn verzoek, mijn schrijven, waarin ik het standpunt der homoeopaten in zake de therapie had blootgelegd, te willen doen opnemen in het orgaan der Maatschappij, werd niet voldaan.

Sinds dien zijn meer dan vier en een half jaar voorbijgegaan en, blijft ook in hoofdzaak de verhouding der officiële richting tegenover de homoeopathische dezelfde, toch groeit de aanhang der Homoeopathie onder leeken en artsen. Ons maandblaadje mag zich thans, behalve in leekenlezers ook in artsenlezers verheugen; en met dit schrijven hoop ik zoowel leeken als belangstellende artsen te bereiken.

Wanneer ik dwaal — ik herhaal wat ik aan het begin van dit schrijven heb gezegd — dat men mij terecht wijze. In ieder geval beveel ik het geschrevene in ieders welwillende belangstelling aan, terwijl ik gaarne een volgende maal wil uiteenzetten, waarom ik de homoeopathische geneeswijze zoo aantrekkelijk vind en zoo vruchtbaar, óók voor logisch denkende artsen.

P. L. v. d. H.

Het Berlijnsche Homoeopathisch Ziekenhuis.

Ingewijd: 19 Nov. 1904.

Het doel, waarnaar tal van voorstanders der Homoeopathie in Berlijn en omgeving, ja in geheel Duitschland, zoowel onder artsen als onder leeken, meer dan twintig jaren lang gestreefd hebben, is thans bereikt! Het eerste zelfstandige, geheel onafhankelijke en op solide financiële basis geplaatste homoeopathische ziekenhuis is twee maanden geleden in de nabijheid van de hoofdstad des rijks voltooid en aan zijn bestemming overgegeven. Het schoone gebouw, dat van voren en van ter zijde bezien, den indruk van een stadhuis maakt, dat een groote stad tot sieraad zou kunnen strekken, terwijl de waranda's en ruime openlucht-hallen aan de achterzijde dadelijk den indruk te voorschijn roepen van voor het oponthoud van zieken en herstellenden bestemd te zijn, ligt in de voorstad Gross-Lichterfelde te midden van een stuk grond, tien morgen groot en door boomen en struiken omgeven. De bouw is in modernen barok-stijl uitgevoerd, de middelbouw van 58 meter breedte is van een toren voorzien, terwijl aan beide zijden zich een 38 meter lange vleugel aansluit. Het gebouw bestaat uit drie verdiepingen, waarvan de parterre-vertrekken voor huishoudelijke doeleinden zijn ingericht, terwijl zich op de 1ste en 2de étage de ziekenkamers en ziekenzalen, de operatie-vertrekken, de apotheek, het laboratorium voor scheikundige proeven en geneeskundige onderzoekingen met elektrische en Röntgen-apparaten, en verder de gymnastiek-zaal met apparaten voor massage en heilgymnastiek en de woning van den dirigerenden arts bevinden. Voorloopig is het ziekenhuis voor 50 zieken ingericht, maar er zijn maatregelen genomen om de uitbreiding te vergemakkelijken, als het bezoek aan de verwachting voldoet. Het ziekenhuis is idyllisch gelegen te midden van bosch- en weidevlakten, ver van het geraas en gedruisch der groote stad, waarmede het echter toch door de snelle elektrische spoorbanen in nauwe verbinding staat.

Met dit ziekenhuis is in het geboorteland der Homoeopathie aan onze geneeswijze een woonplaats bereid, die naar menschelijke berekening zoo vast en zeker is, dat zij het lot harer voorgangers niet te vreezen heeft. In den loop der jaren zijn n.l. in Duitschland wel verscheidene homoeopathische ziekenhuizen en klinieken opgericht, maar de meeste (o. a. zelfs het groote homoeopathische ziekenhuis in Leipzig) hielden na korten of langen tijd op te bestaan. De oorzaak van dit verschijnsel, dat wegens het groote aantal voorstanders, die de Homoeopathie in Duitschland onder artsen en leeken telt, eenigszins bevreemdend schijnt, ligt eensdeels in de niet voldoende financiële middelen dier inrichtingen, waardoor in minder gunstige tijden dadelijk moeilijkheden wegens het voortzetten van het bedrijf optreden, en anderdeels in het gebrek aan bijzondere inrichtingen voor grootere operaties en speciaalbehandelingen. *Deze twee klippen zijn bij de oprichting van het Berlijnsche homoeopathische ziekenhuis vermeden, waardoor zijn blijvend bestaan gewaarborgd is.* De inrichting van het ziekenhuis voldoet aan alle eischen der moderne techniek en hygiëne, en de dirigerende arts is door een langdurig oponthoud in de beste hospitalen, ook op chirurgisch gebied in staat met de collega's der officiële school te wedijveren.

Het is niet van belang ontbloeit te vernemen, op welke wijze het kapitaal, dat tot den bouw van dit nieuwste ziekenhuis noodig was, bijeengekomen is, daar ook in ons land sinds geruimen tijd een fonds bestaat tot oprichting van een homoeopathisch ziekenhuis. In het jaar 1880 werd te Berlijn een vereeniging gevormd onder den naam: „*Berliner homöopathisches Krankenhaus*,“ die zich ten doel stelde, de vooroordeelen, die in ruime kringen van het publiek en de geneeskundige wereld nog tegen de Homoeopathie bestaan, met behulp van een ziekenhuis, waarin de resultaten der homoeopathische behandeling voor iederen zichtbaar zijn, weg te nemen. Een groot aantal warme voorstanders der Homoeopathie werden door een bijdrage van 100 Mark blijvend lid der Vereeniging, terwijl vele leeken en artsen een jaarlijksche bijdrage van minstens 5 Mark gaven. Door collecten, het houden van voordrachten en persoonlijk werven kwam er in den loop der jaren een aanzienlijke som bijeen, die voor den aankoop van den grond, waarop het nieuwe ziekenhuis gebouwd is, werd gebruikt. Daarmede was echter nog slechts de eerste schrede gezet op den weg der praktische uitvoering van het voorgestelde doel.

Zeker zou dit nog niet bereikt zijn (daar het bijeen brengen van een groot kapitaal door kleine bijdragen veel tijd vereischt), als niet in het jaar 1902 de curatoren van de „Wieseke-stichting,“ die over een aanzienlijk kapitaal beschikten, na langdurige besprekingen het met het bestuur van de bovengenoemde vereeniging eens waren geworden over een *gemeenschappelijk handelen* in het belang van een *spoedige verwezenlijking van het schoone doel*. Deze stichting was door een trouw aanhanger der Homoeopathie, Wieseke, bezitter van een riddergoed in de provincie Brandenburg, in het leven geroepen, en in den loop der jaren, vooral door een groot legaat van den stichter, tot de aanzienlijke som van 600.000 Mark aangegroeid. Zoo waren dus alle voorwaarden vervuld, die tot het slagen der pogingen van de vereenigde vrienden der Homoeopathie noodig waren. De bouwgrond was voorhanden, het geld voor den bouw (300.000 Mark) was aanwezig en het bedrijfskapitaal, vooral noodig bij de oprichting van een ziekenhuis, dat aan allerlei wisselvalligheden kan onderworpen zijn, werd gevonden in de rente van de andere helft van bovengenoemde som. „*Viribus unitis res parvae crescunt! Eendracht maakt macht!*“ kan men ook hier weer bewaarheid vinden.

Wij behoeven ons niet te verwonderen, dat de inwijding van het Berlijnsche homoeopathische ziekenhuis, tot welks oprichting zoo vele vrienden en aanhangers der Homoeopathie hebben bijgedragen, een gebeurtenis was, die buitengewone belangstelling ondervond. Van heinde en verre waren de besturen en leden van vele homoeopathische leeken- en artsenvereenigingen te zamen gekomen, meer dan 50 homoeopathische artsen waren met hunne echtgenooten verschenen, vele hooggeplaatste begunstigers, o. a. de kamerheer des keizers: graaf Bernstorff en de gravinnen Waldersee, Schleiffen en Gregory, woonden de plechtigheid bij, honderden telegrammen, o. a. ook van schrijver dezes in zijn hoedanigheid als medewerker van het Homoeopathisch Maandblad, gaven blijken van deelneming in het voor de homoeopaten van Berlijn en geheel Duitschland zoo heugelijk feit. Verscheidene groote dagbladen en geïllustreerde tijdschriften waren door speciale reporters vertegenwoordigd, en alleen de dragers van het gezag in stad en land schitterden door hunne afwezigheid, ten bewijze, dat de

Homoeopathie in het land harer geboorte nog niet „salonfähig” is. Dat zij dit echter ook nog wel zal worden, is de overtuiging van allen die weten, dat een waarheid, die op zulke goede gronden berust als Hahnemann's schepping, op den duur over kleingeestige vooroordeelen moet zegevieren.

De inwijdingsplechtigheid begon met het gemeenschap-pelijk zingen van een godsdienstig lied en het uitspreken van een gebed door den predikant van Gross-Lichterfelde, die daarop in een schoone rede op het voorbeeld van den barmhartigen Samaritaan uit de gelijkenis wees, wiens geest in de christenheid voortleeft en reeds zoovele daden van oprechte naastenliefde heeft tot stand gebracht. Maar welk een onderscheid bestaat er in de wegen en middelen, waarmede zieken en verongelukten weleer en thans verpleegd worden! Welk een ontwikkeling van af den wijn en de olie, waarmede de Samaritaan de wonden van zijn beschermeling verbond, tot op de kunst onzer heden-daagsche artsen — van af de herberg der gelijkenis tot op onze modern ingerichte ziekenhuizen! Ook in dit huis zullen werken der barmhartigheid worden uitgeoefend: in de vrijbedden, door edelmoedige gevers geschonken, zullen behoeftige zieken kosteloos verpleegd worden. Maar ook den anderen zieken zal slechts dan in waarheid hulp verleend worden, als zij hier de gevoelens vinden, die nooit met geld betaald kunnen worden: de gevoelens van harte-lijk medelijden, vriendelijkheid, geduld en barmhartigheid!

De hofarts, Dr. Windelband, ging daarna tot de eigen-lijke opening van het ziekenhuis over en droeg de leiding er van op aan den reeds vroeger met algemeen goedvinden daartoe bestemden arts, Dr. Schwarz, die behalve door zijn studiën en een zevenjarige praktische werkzaamheid aan klinieken voor oogziekten en kinderziekten en in een krankzinnigengesticht, door een achtjarige algemeene ho-moeopathische praktijk en langdurige chirurgische werk-zaamheid aan een der grootste hospitalen van Duitschland op bijzondere wijze geschikt kan geacht worden om een dergelijke verantwoordelijke en moeilijke positie in te nemen. Moge het hem gelukken de aan zijne zorg toe-vertrouwde zieken tot zijne en hunne tevredenheid te behandelen, moge het hem en den homoeopathischen artsen van Berlijn en omgeving, die hunne patiënten in dit ziekenhuis zullen zenden, gelukken het recht van be-staan, de goede resultaten en de wetenschappelijkheid der homoeopathische geneeswijze opnieuw openlijk en on-wederlegbaar te bewijzen!

Aan het feestmaal, dat gewoonlijk op een dergelijke plechtigheid volgt, namen vele vrienden en aanhangers der Homoeopathie uit alle rangen en standen deel. Uit de groote reeks van toasten en toespraken is de rede van een der oudste homoeopathische artsen van Berlijn, Sanitätsrath Dr. Zwingenberg, die jaren lang lijfarts van vorst Bismarck geweest is, belangrijk genoeg, om er eenige gedeelten van weer te geven. Hij wees vooral op drie dingen:

I. *De oprichting van ziekenhuizen is een eisch van onzen tijd; zij wordt gewenscht door de gezinnen, de artsen en de sociale wetgeving.*

Door de gezinnen; want in vele huisgezinnen zijn geen voldoende inrichtingen en krachten voorhanden om lijders aan besmettelijke ziekten of chronische zieken op de juiste wijze te verplegen.

Door de artsen; want in een ziekenhuis kunnen vele maatregelen, die in het belang van den zieke genomen moeten worden, zooals baden, inwikkelingen, operaties, enz.

op geheel andere en veel betere wijze dan in het privaats-leven ten uitvoer gebracht worden.

Door de sociale wetgeving; want door de ziekenhuis-behandeling nemen vele ziekten een gunstiger en korter verloop dan door privaat-behandeling met ontoereikende verpleging en in ongunstige verhoudingen, waarbij soms zelfs niet eens voor het hoogst noodige diët kan gezorgd worden.

II. *Waarom verlangen de homoeopathische artsen een eigen ziekenhuis?*

Is dit slechts een luim? Of willen ze daardoor de kloof, die hen toch reeds van de meerderheid der artsen scheidt, nog vergrooten? Neen, maar zij zijn gedwongen om eigen ziekenhuizen op te richten, daar zij aan de openbare ziekenhuizen van gemeente en staat in de meeste gevallen niet worden toegelaten en zelfs private ziekenhuizen en sanatoriën meestal liever niets met homoeopathische artsen te doen willen hebben.

Dan willen wij nu ook in een *eigen* ziekenhuis toonen, wat wij kunnen en bewijzen, welke goede resultaten de Homoeopathie oplevert, wat in de privaat-praktijk dikwijls zoo moeilijk is. Eindelijk willen wij leerlingen kweken, jonge artsen van de deugdelijkheid van Hahnemann's grondbeginselen en van hunne toepasselijkheid in de praktijk overtuigen door levende bewijzen, die zij kunnen zien en tasten. Een leerstoel voor Homoeopathie kan ons niet genoeg helpen, wij moeten een ziekenhuis hebben, waarin de theorie aan de praktijk getoetst kan worden.

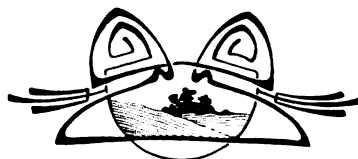
III. *Hoe moet dan nu ons ziekenhuis bestuurd worden?*

Alle takken der geneeskunde moeten daarin tot hun recht komen: de inwendige geneeskunde, de chirurgie en de verloskunde en wel, wat betreft de techniek en de aanwending van operatieve en physisch-diëtetische maat-regelen, *volgens den tegenwoordigen stand der weten-schappelijke geneeskunde* en, wat de behandeling van geneeslijke ziekten met artsenijen betreft, *uitsluitend volgens de grondbeginselen der wetenschappelijke Homoeopathie.*

Voorts is het allen artsen, die wenschen de homoeo-pathische grondbeginselen aan de praktijk te toetsen, geoorloofd het ziekenhuis te bezoeken, en eindelijk wenschen wij verplegers en verpleegsters in de moeilijke, maar dankbare ziekenverpleging en behandeling te onder-wijzen.

Zoo moge dan dit **Berlijnsche homoeopathisch zieken-huis**, dat met zooveel toewijding en opofferende vrijgevigheid werd tot stand gebracht, niet alleen aan de oprichters voldoening schenken en der lijdende menschheid tot zegen strekken, maar ook bijdragen tot uitbreiding en waardeering van de homoeopathische geneeswijze onder het duitsche leeken- en artsenpubliek. En wij voegen er den wensch aan toe, dat ook *weldra in ons land*, waar de Homoeopa-thie in den laatsten tijd vasten voet heeft gekregen, een dergelijk ziekenhuis een sprekend bewijs moge afleggen van de offervaardigheid van partijgenooten en van genezen patiënten, die hun gezondheid te danken hebben aan de toepassing van het „Similia similibus”!

Dr. J. V.

DOKTERSPRAATJES EN -PREEKJES.

I.

't Laatste bezoek van een niet-drukken dag. Gelukkig bij een prettige familie, en de zieke zoo goed als hersteld. Mevrouw aan de theetafel, mijnheer stoeiend met de kinderen. De dokter schuift mee aan; de kleuters laten hun nieuwste speelgoed zien, en de kleinste klimt op „dokkes” knie en zal met zijn potlood in het onbeholpen knuistje op een receptpapiertje buitenmodel huizen, menschen en dieren krabbelen. Eerst een paar woorden over het patiëntje. Maar dan is er nog zooveel te vragen en te vertellen. In die vriendelijke vertrouwelijke omgeving geeft men zich zooals men is. De woorden worden niet omzichtig gewogen; men spreekt vrij uit wat men denkt en voelt. Plagend zegt men elkaar de waarheid. En over kinderen, over karakter, over gezondheid, over geneesmiddelen, over dokterseigenschappen, over leekenpraktijk, over woningen, over boeken, over homoeopathie, over propaganda, ja over wat niet al, wordt gesproken. Soms met een paar woorden, soms in een breeder opgezet betoog. Als dokter heeft men veel aan die vertrouwelijke uurtjes te danken. En waarschijnlijk ook zijn patiënten. Nu wend ik me tot de leden van de groote homoeopathische familie in ons land. Even openhartig zou ik wenschen mijn meening uit te spreken, zooals ik in dien huiselijken kring heb gedaan. Ik wensch ook openhartig aan- en opmerkingen te vernemen; ik hoop ze op hun rechte waarde te schatten. Beantwoorden zal ik ze niet rechtstreeks, noch particulier, noch in dit maandblad; maar een pittige vraag, een rake opmerking, een toegezonden artikel of boekwerk, voor den goeden verstaander zal het aldra merkbaar zijn in deze praatjes en preekjes, dat niets den spreker meer aanmoedigt dan door die teekenen de overtuiging te ontvangen met belangstelling gehoord en met inzicht gevolgd te worden.

Dokter, van de week hoorde ik, dat 'er ook in Berlijn een homoeopathisch ziekenhuis gebouwd en, naar ik meen, reeds ingewijd zou zijn.

Ja, mevrouw; Duitschland is ons ook in dit opzicht vóór; dit is daar reeds het derde. Hier zijn we nog niet zoo ver. Maar zonder een mijnheer Wieseke, die een belangrijk kapitaal heeft geschonken, zou Berlijn ook jaren lang hebben moeten wachten, vóór dit plan tot uitvoering was gekomen. Door kleine bijdragen alleen komt men niet tot het bouwen en in stand houden van eene inrichting, waarvan zoo groote invloed moet uitgaan.

Evenmin als men een stroomleidenden dam bouwt enkel van kleine steentjes; zware zinkstukken, dat moeten de grondslagen zijn.

Juist, mevrouw; als een homoeopathisch ziekenhuis zal beantwoorden aan zijn tweeledig doel, dan zullen de rijke voorstanders diep in den zak moeten tasten.

De verpleging en de homoeopathische behandeling van zieken is wel het voornaamste doel. En het andere is dan de propaganda?

En bijna even gewichtig. Allopathische geneesheeren moeten daar overtuigd worden, dat zij, het *Similia similibus*

curentur niet willende toepassen, aan de zieken onthouden, wat hun in de meeste gevallen het meest heilzaam zou wezen. U begrijpt, dat het aantal patiënten nog al belangrijk moet zijn; en de onkosten daarom groot.

En u meent, dat zonder het ziekenhuis die overtuiging, waarvan u zooeven sprak, geen veld zal winnen bij hen, die nu nog tevreden zijn met wat door de professoren geleeraard wordt?

Daarover straks. Doch apropos van die tevredenheid, die is zoo groot niet. Maar de onvoldaanheid met de allopathische opleiding is niet zoo diep, of ze wordt nog overtroffen door den weerzin tegen de Homoeopathie, die door diezelfde professoren wordt aangekweekt.

Er zouden dus nog wel eens weer honderd jaren kunnen voorbijgaan, voor en aler ieder geneesheer de heilzame eigenschappen van *Aconitum*, *Bryonia*, *Mercurius*, *Pulsatilla* en zoovele andere heeft leeren waardeeren; en die zelfs wij, leeken, zoo gemakkelijk kunnen waarnemen?

Ik waag me niet aan voorspellingen, mevrouw; de man, die den allopaten hun eigenzinnige dwaling zóó zal voorhouden, dat ze naar hem zullen *moeten* luisteren, misschien zit hij reeds op de collegebanken. Maar wellicht ook moet hij nog geboren worden.

En de zieken moeten nu maar rustig de geboorte van dien jongen man afwachten; en willoos ondergaan, waartoe de officiële kunst van genezen hen dwingt?

Ten deele ja, mevrouw; een geneesheer kan in de meeste gevallen met zijn patiënt niet gaan debatteeren over de wenschelijkheid van een te nemen maatregel; die patiënt moet deze dus, wat u noemt, willoos ondergaan.

En het rustig afwachten van betere tijden?

Dat is volstrekt niet noodig, en zelfs zeer ongewenscht. Geen enkele voorstander behoeft met de handen in den schoot te zitten. Wat belet hem zijn allopathischen dokter te wijzen op door de Homoeopathie bereikte genezingen; of hem te vragen of hij iets van de homoeopathische beginselen kent, en of hij die in zijn geval niet zou willen toepassen? Die vraag, telkens herhaald, zou zijn uitwerking niet missen. Dat vereischt echter meer zedelijken moed, dan de meeste voorstanders der Homoeopathie blijken te bezitten.

Dat klinkt heel hard, dokter.

Toch is het niet overdreven, mevrouw. Mag ik u een staaltje van die kloekmoedigheid vertellen?

Onlangs zit ik in het station de Steeg op de aankomst van den trein te wachten. In de wachtkamer zijn nog twee reizigers; naar kleeding en tongval Zuid-Hollandsche boeren. Ze spreken heel luid; de een omdat hij blijkbaar hardhoorig is, de ander om zich voor den eerste verstaanbaar te maken. „En hoe is het met je vrouw gegaan?” vraagt de doove. „Langer dan een jaar hebben we gesukkeld,” antwoordt de andere. „Maar de laatste zes week gaat het heel veel beter.” En zich naar zijn reisgenoot toe buigend, fluistert hij, met de hand bij den mond de woorden nog meer dempend: „ik ben met haar..... De rest versta ik niet. Maar de doove evenmin, en op diens aanmaning zegt hij dan, nu ook voor mij verstaanbaar: „ik ben met haar bij een homoeopathischen dokter geweest;” en hij kijkt even rond als om te zien of er ook een spion in de buurt is, die het aan zijn huisdokter zou kunnen overbrengen.

En u hebt hem zeker aan zijn ooren getrokken, en hem toegesnuwd: „Zeg, waarom bazuin je dat niet luid rond!” zegt mijnheer plagend.

Dat oortrekken doen wij dokters alleen in figuurlijken zin, mijn waarde heer. Maar in ernst, hoe vaak verneem ik niet, dat patiënten, ja misschien hun ervaring niet verzwijgen in hun kring van kennissen, maar och zoo muisjesstil in elkaar duiken, als de booze kat, d. i. de huisdokter, zich even laat hooren.

Hè, dokter, zegt mevrouw heel naief, u moet ik zeker nog vertellen wat kruidje-roer-me-niet jullie dokters zijn.

Ik wil het niet ontkennen, zeg ik meesmuilend. Daar zijn vele oorzaken voor, o. m.: onze benepen opleiding; dan de overschatting door het publiek in geval van wel-slagen, en de geringschatting, waarmee men ons bejegt, als een ziekte eens minder goed verloopt; als b. v. de kiespijn eens zelfs een halven dag aanhoudt na 't innemen van het voorgeschreven middel.....

Hm, kuchen beiden, mijnheer en mevrouw, die blijkbaar wat droogs in de keel voelen.

.... Zeker, dat maakt ons allicht prikkelbaar, en eigen-gerechtigd in ons optreden. Maar allen, die zoo luid roepen om een ziekenhuis, en daarvan veel verwachten voor het doordringen van onze beginselen bij de allopathische geneesheeren, waarom vatten zij niet mede de koe bij de horens? Moeten zij zich direct laten afschrikken door een bruusk antwoord? Hun ziekte was bekend aan hun allopathischen huisdokter, die hen lang genoeg met zijn eigen middelen had behandeld. Toen hebben de korteltjes en de droppeltjes, die niets zouden bevatten, al het vorige in genezende kracht overtroffen; maar juist hij, die hun geval zoo goed beoordeelen kan, wordt er van onkundig en in den waan gelaten dat *zijn* middelen toch eindelijk de genezing hebben bewerkstelligd. Is dat belangstelling wekken voor onze geneesmethode? Voor alles wat van homoeopathische zijde wordt gezegd, blijken de allopaten hardhoorend; maar daarom nog niet stokdoof. En voelt u niet, dat al die zwijgers en fluisteraars een groot verzuim plegen?

Dokter, goed en wel. Maar wie voelt zich opgewassen tegen een wetenschappelijk debat?

Niemand die het zal eischen; en ik heb het reeds zoo even aangeduid, dat het ook niet noodzakelijk is. Maar daarover praten we een volgend maal, als u er belang in stelt.

J. T. W.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

A. te W. . . . eene plaats, waar geen homoeopathisch geneesheer gevestigd is — vraagt, wanneer men eerst aan zijn kind een homoeopathisch geneesmiddel gegeven heeft en daarna genoodzaakt is het verder allopathisch te laten behandelen, hoeveel tijd dan tusschen het laatste innemen van het hom. middel en het ingeven van de allopathische medicijn moet verlopen. Er behoeft daartusschen geen tijd te verlopen, daar de werking van het hom. middel toch onmiddellijk door de sterke allopathische artsenij opgeheven wordt.

Anders is het, wanneer iemand reeds allopathisch behandeld werd, en zich daarna verder homoeopathisch wil laten behandelen. In dat geval zal het noodig zijn, met het laatst ingenomen allepathische medicament rekening te houden bij de keuze van het homoeopathische geneesmiddel, en is men soms genoodzaakt eerst enkele dagen te wachten, voordat men met de homoeopathische behandeling begint.

J. M. te Z. vraagt naar een goed middel tegen koude voeten. Afgezien daarvan dat koude voeten dikwerf een symptoom is van een ongezonde constitutie en het derhalve noodig kan

zijn, den patiënt met het oog op zijn abnormaal gestel met homoeopathische geneesmiddelen te behandelen, is de afwiesende aanwending van heete en koude voetbaden dikwerf van groot nut bij het aanhoudend voorkomen van koude voeten. Men neme dan eerst 10 minuten lang een *heet* voetbad, onmiddellijk daarop een *koud* voetbad gedurende enkele minuten, waarbij men de voeten flink tegen elkaar wrijft, droge de voeten flink af, en make een ferme wandeling.

X. wenscht te weten, of homoeopathische geneesmiddelen, verpakt in een sigarenkistje, dat door zijn geur nog duidelijk den vroegeren inhoud verried, te vertrouwen zijn. Indien de fleschjes goed gekurkt en met kapjes voorzien waren, zal de tabaksgeur wel geen kwaad doen aan de daarin aanwezige homoeopathische geneesmiddelen. Toch zal een accuraat apotheker de homoeopathische geneesmiddelen op deze wijze stellig niet verzenden. Evenmin zal een conscientieus apotheker — dit als antwoord op een tweede vraag van denzelfden inzender — veroorloven, dat zijn allopathische apotheek van de homoeopathische afdeling slechts door eene deur, die telkens opengelaten wordt, gescheiden is.

MEDEWERKING.

Nu zulk een gunstige verandering in het uiterlijk en in het formaat van ons Maandblad is aangebracht, komt het ons voor, dat het nu wel de *geschikte* tijd is om eens met inspanning van alle krachten te trachten een groot aantal nieuwe abonne's te werven, opdat ook daardoor de Homoeopathische geneeswijze meer veld moge winnen, en hare door ons zoozeer gewaardeerde grondbeginselen meerderen ingang mogen verkrijgen bij het Nederlandsche volk, niet slechts onder de *leeken*, maar ook onder *deskundigen*. Te meer hebben we hiervoor goede verwachting, daar reeds vele artsen, die zoowel de allopathie als de homoeopathie grondig bestudeerden, zich ten slotte wijdden aan de uitoefening der geneeskunde volgens het „*Similia similibus curentur*” en thans verscheidenen hunner als **medewerkers van het „Maandblad”** optreden.

Tot het bereiken van ons doel roepen wij den welwillenden steun in van **alle lezers van het „Maandblad”**. Met een weinig moeite zou misschien veel kunnen verkregen worden. Laat elke lezer of lezeres nu eens probeeren om in eigen kring van kennissen of vrienden althans *één* **nieuwen abonné** aan te brengen. Dit zou al dadelijk het abonnementental doen verdubbelen en den kring der lezers zeer uitbreiden. Een ieder zou zóó de voldoening smaken tenminste *één* steentje te hebben bijgedragen voor het groote Homoeopathische gebouw, dat weldraforsch en statig op zijn reeds voltooide fundament moge verrijzen als een machtig bolwerk tegenover de officiële school der allopathie.

Ook zal door ons dankbaar in ontvangst worden genomen elk adres, waarheen wij een *proefnummer* zouden kunnen zenden. Voorts sturen wij op verlangen aan elkeen een getal proefnummers om deze **doelmatig te verspreiden**. De vele lezers en lezeressen, die reeds op de eene of andere wijze *medewerkten* tot uitbreiding van het „Maandblad”, brengen wij onzen vriendelijken dank.

DE UITGEVERS.

B E R I C H T.

Met dit nummer wordt tegelijkertijd verzonden het **Register** over de jaren 1902—1904, zijnde jaargang XIII, XIV en XV. Onze lezers, die deze jaargangen bij elkander wenschen in te binden, gelieven de hun ontbrekende N^{os} aan te vragen. Tegen overmaking van het bedrag, *à 10 cents per No.*, in postzegels of per postwissel worden de N^{os} **franco** toegezonden. Ook zijn nog complete vorige jaargangen verkrijgbaar *à f 1.10 franco per post*.

DE UITGEVERS.

ADVERTENTIËN.

Homoeopathische APOTHEEK
Firma Wed. J. RAVE
Grootte Markt (9)
Z W O L L E.

Homoeopathische Apotheek
Firma Apotheek Hertstein
GOUDSCHE STRAAT 38,
hoek MEERMANSSTRAAT.
(10) ROTTERDAM.
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

APELDOORN.
Homoeopathische Apotheek
Firma ROELSE (20)
DORPSTRAAT 386. Telefoon No. 60.

Homoeopathische Apotheek
BEKER & Co.
Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
Telefoon 2478. (10)
Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.
Origin. verpakkingen van
Dr. Willmar Schwabe te Leipzig
G. B. J. DE BARBANSOON
APOTHEKER.
Bethlehemse Kerkplein.
Telefoonnummer 140. (10)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg,
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305 (10)

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.
Hoogachtend,
Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal. (30)

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische APOTHEEK,
Ferd. Bolstr. 11,
AMSTERDAM.
Levering van alle geneesmiddelen, voorkomende in de Prijs-courant van Dr. WILLMAR SCHWABE, Leipzig.
J. H. SCHAFFERS,
(10) Apotheker.

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.
Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)
Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, moedertincturen, vloeibare verdundingen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland

(125)

in de **HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM;** Eigenaar **F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Docts. Apoth.**

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te
Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts, Vijzelstraat 130.**
" " " **G. Schipper, Weesperzijde.**
" " " **J. Sol, Rozengracht, Volksapoth.**
Alkmaar . . . " **Firma Schouten & Co.**
Apeldoorn . . . " **J. A. Roelse.**
Assen . . . " **R. Karsten.**
Baarn . . . hofapotheek **Dr. J. P. Land.**
Doetinchem . . . apotheek **B. ten Bruggen Cate.**
" " " **Dr. Joh. v. d. Moer.**
Dordrecht . . . " **"de Rozijnkorf", J. Romijn Bzn.**
Enschede . . . " van **F. Bergema.**
" " " **C. J. Snuff.**
Gouda . . . " **E. Grendel.**
" " " **A. Latenstein.**
" " " **P. Weljer.**
Groningen . . . " **S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.**
Den Haag . . . " **J. C. Endermann, De Riemerstr.**
Haarlem . . . " **Begeman & Sneljce - Janstr. 27.**
" " " **R. Duim, Keizerstraat.**
" " " **Firma van Hees, Kleine**
" " " **A. P. C. Numan van Son, Houtstr. 57.**
" " " **D. L. Keur, Zijlstraat 37.**
" " " **C. G. Loomeyer & Zoon.**

Haarlem . . . apotheek van **Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 11.**
" " " **H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20.**
" " " **L. Schoorl, Frans Halsstraat 2.**
Firma van Tubergen, P. A. Adama van Scheltema, Gr. Houtstr. 141.
Van Heemskerck Diker.
J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Boekwilt, Vischmarkt.
D. J. van Driessum, Mare.
J. de Ruiter, Nieuwe Rijn.
H. Bogtstra.
J. Dienske.
A. Rauwerda.
L. Knoppers.
W. Pontier.
Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
C. de Groot, Hertstein Apotheek, Goudsche straat 38.
C. Koek.
C. G. Baert, Rithemse Markt F 189.
T. S. v. d. Ley.
Berents & Co., Slotlaan 24.
G. B. J. de Barbanson.

Dr. J. VOORHOEVE
te DILLENBURG,

vaste Medewerker van het **Hom. Maandblad**, schrijft ook geregeld **populaire** artikelen in het **Geillus-treerd Weekblad**

"TIMOTHEUS"
onder den titel:
"De Vriend der Gezondheid."

Men vrage eens eenige proefexemplaren van dit weekblad aan bij den Uitgever **J. N. VOORHOEVE** te Den Haag. (25)

Gratis en franco worden ze toegezonden, zonder dat men zich door de aanvraag tot iets verbindt.

JULIUS HENSEL.
H.H. Artsen, welke Hensel's Tonicum voorschrijven, maken wij beleefd attent, dat het **echte Tonicum** onder den naam **"Aurum potabile"** wettig gedeponeerd is, en dus alleen de naam **"Aurum potabile"** op de verpakking waarborg geeft voor echtheid.
Kan door alle Homoeopathische Apothekers geleverd worden.
Op alle plaatsen **vederverkoopers** gevraagd. Waar niet verkrijgbaar levering direct op ontvangst van postwissel à f 1.35 franco thuis. (20)
Reformverkoophuis "Jungbom." Zutphen
Alleenverk. v. Nederl. en Koloniën.

Apothekers. Alles te zamen een boek van 300 bladz. voor slechts f 3.— met **gratis prachtb.** In afl. of compl. geb. verkrijgbaar. Uitgave van **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.**

Sedert **1835** wordt de Homoeopathische Koffie van Dr. Arthur Lutze met succes gebruikt. Verkoopbaar p. pakje van 4 ons à 20 ct., 5 pak, dus 2 Kg. tegen rembours of postw. van f 1.20 franco bij **J. H. M. STEPHAN, (10)** Nadorststr. 27, Rotterdam.

EEN ONMISBAAR BOEK

voor allen, die eenigszins van geneeskundige hulp verstoken zijn, is: **"Homoeopathie in de Praktijk"** door **Dr. J. Voorhoeve;** bovendien is het bij lichte ongesteldheden, die in ieder huisgezin voorkomen, en bij ernstige ziekte tot de komst van den dokter

EEN VOORTREFFELIJK RAADGEVER.

Op duidelijke en voor iedereen verstaanbare wijze wordt in het **eerste gedeelte** van dit werk de **grootte waarde** der homoeopathische geneeswijze geschilderd; terwijl het **tweede gedeelte** de **Gezondheidsleer** beschrijft en hoofdstukken bevat over **diët, lucht- en zonnebaden, electrische behandeling** enz. Het **derde gedeelte** beschrijft de meest voorkomende ziekte-gevallen (ongeveer 300), en hun behandeling met **homoeop. geneesmiddelen**. Dan volgt een uitgebreid **Register**, waardoor men dadelijk kan vinden wat men zoekt; ten slotte een **Aanhangel** met belangrijke aanwijzingen en een lijst der **homoeop. Geneesheeren** en **Apothekers**. Alles te zamen een boek van 300 bladz. voor slechts f 3.— met **gratis prachtb.** In afl. of compl. geb. verkrijgbaar. Uitgave van **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.**

25 00

exemplaren werden binnen twee maanden tijds van het werk van **Dr. Voorhoeve** verkocht. Als om strijd wordt het door de geheele Nederlandsche pers aanbevolen. *****

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.
HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N ^o 124).	

INHOUD: De wetenschappelijkheid en de grenzen van de homoeopathie. — Een vernietigend oordeel?! — Eenige wenken over kinderziekten. — Dokterspraatjes en -preekjes. — Ziekenverplegingsfonds. — Beantwoording van vragen. — Homoeopathie in de praktijk. — Buitenland. — Advertentiën.

DE WETENSCHAPPELIJKHEID EN DE GRENZEN VAN DE HOMOEOPATHIE.

Het meest gebruikelijke verwijt, dat steeds opnieuw door de officiële school, o.a. nog onlangs door den arts Ootmar, aan de Homoeopathie wordt toegevoegd, is dat van onwetenschappelijkheid. Ter wille van een meer rechtvaardige beoordeeling van onze geneeswijze is het mijne bedoeling, om hier nog eens zorgvuldig na te gaan, of en in hoe verre onze confraters van gindsche zijde gelijk hebben, ons genoemd verwijt onvermoeid aan de rokpanden te hechten.

Op dezen weg rijst al dadelijk de vraag: wat is wetenschap? Gaarne aan meer bevoegden overlatende, een grondig betoog over dit onderwerp te schrijven, meen ik hier met eenige meer algemeen bekende antwoorden op de gestelde vraag te kunnen volstaan. Wetenschap dan in den meest uitgestreken zin is alles wat wij weten. Zij vertegenwoordigt dus het inzicht, dat wij door onze zintuigen en ons intellect verkregen hebben en voortdurend nog verkrijgen. Zij is dus het tegendeel van afgesloten te zijn, en inderdaad zoowel in kwantiteit als in kwaliteit voor onbegrensde ontwikkeling vatbaar. In meer beknopten zin wordt er onder verstaan het complex van homogene, systematisch gerangschikte inzichten op een of ander speciaal gebied van het menschelek wetten. Deze zijn het voorwerp of het concrete substaat van een afzonderlijke wetenschap en worden in deze volgens de

regelen der logica in causaal verband gebracht, waarvan echter de laatste schakel onopgelost blijft. Men onderscheidt reine, toegepaste, filosofische en empirische wetenschappen. Wij hebben hier te doen met eene toegepaste en empirische, op ervaring berustende, namelijk de therapie, die, terwijl zij tevens eene biologische is, omdat het levende organisme het veld van haar onderzoek vormt, hare bouwstoffen aan tal van hulpwetenschappen ontleent.

De therapie nu is wel niet juist ten gerieve van alle deskundigen een bijzonder samengesteld aggregaat van zeer verschillende hulpmiddelen. Zij strekt hare polypenarmen niet slechts uit over alle terrestrische invloeden, die ziektoestanden kunnen herstellen of verbeteren, maar ook over de algemeene kosmische agentien, licht, warmte, electriciteit en magnetisme. Het vernuft, de scherpzinnigheid van vele geleerden, de genialiteit van enkelen, in één woord, de hooge ontwikkeling en vindingrijkheid van het menschelek intellect hebben, vooral in onzen tijd van natuurwetenschappelijken vooruitgang, tot tal van vondsten geleid, die voor de lijdenden en gebrekkigen ten zegen zijn geworden. Maar dat neemt niet weg, dat van aloude tijden af, en zelfs tot de vorige eeuw toe, de geneeskunst op een zwak voetstuk stond. Nog zeer onvoldoende bekend met den fijneren bouw en de gecompliceerde organische verrichtingen en wisselwerkingen van het menschelek lichaam, en daardoor missende het juiste inzicht in den normalen, den physiologischen toestand, moesten de artsen bij beoordeeling van den abnormalen, den pathologischen toestand, noodzakelijk op een dwaalspoor geraken.

Terwijl nu in vroegere eeuwen en tot het begin van de 19de toe, behalve het aderlaten, de pharmacotherapie, het genezen met artsenijen, het alpha en omega van de geneeskunst was, moesten ook juist op dit gebied hare gebreken en tekortkomingen de meest nadeelige gevolgen voor de zieken na zich slepen. Daarbij kwam nog daarenboven de verzwarende omstandigheid, dat de artsenij-

middelmeer uit vrij troebele en onzekere bronnen geput had, en dat van de werkingen der artsenijen niet veel anders bekend was, dan de zeer uiteenlopende uitkomsten, die bij de behandeling van zieken door de artsen waargenomen waren. En eindelijk moest dit ervaringsmateriaal nog bijkans onbruikbaar zijn, omdat het vermengen van zeer vele en geheel heterogene artsenijmiddelen aan de orde van den dag was. Al waren ook reeds vóór Hahnemann herhaaldelijk verlichte en bekwame artsen tegen de in de pharmacotherapie heerschende misbruiken opgekomen, zulks had geen andere uitwerking dan die des roependen in de woestijn. In den algemeenen maalstroom van traditioneele, autoritaire en willekeurige indicaties, die in de geneeskunst schering en inslag waren, en van eene exorbitante polypharmacie, die in het voorschrijven van de meest samengestelde, ellenlange recepten uitdrukking vond, kwam hoegenaamd geen verandering. Maar toen was het deze geniale zelfstandige denker en zeer geleerde arts, die het ondernam, den benarden toestand van de artsenij-geneeskunst niet enkel te verbeteren, maar radicaal te hervormen en van nieuwe fondamenten te voorzien.

Het is hier niet de plaats, om voor de zoo en zoo veelste maal na te gaan, of het onstuimig en hardhandig optreden, de reformatorische maatregelen van Hahnemann in ieder opzicht goedgekeurd kunnen worden, ook niet, of zijne zienswijze, zijne voorschriften en vooral zijne op gevorderden leeftijd opgestelde theorieën met de hedendaagsche wetenschap overeenkomen; hij was een kind van zijn tijd en moet uit den geest van zijn tijd beoordeeld worden. De taak, die hij zich gesteld had, heeft hij schitterend volbracht, en zijne verdiensten voor de geneeskunst zijn zóó groot, zóó roemrijk, dat de menschelijke feilen, die ook hem moesten aankleven, daarbij in het niet verdwijnen.

Heenstappende niet slechts over de eerste „Sturm- und Drangperiode” van de Homoeopathie, maar ook over de bijna honderdjarige tijdruimte van haar onafgebroken worsteling met de artsen van de heerschende richting — waarbij zij, ten blijke van haar wetenschappelijkheid en deugdelijkheid, van den aanvang af toonde, zoowel intensief als extensief voor gestadige ontwikkeling vatbaar te zijn, terwijl zij zich hoe langer hoe meer in alle landen der wereld een blijvende en soms zeer eervolle plaats wist te veroveren — zal ik hier nu haar tegenwoordig, door de groote majoriteit van hare volgelingen ingenomen standpunt aan eene nadere zorgvuldige beschouwing onderwerpen, met het doel om te doen uitkomen, of en in hoe ver zij het verwijt van onwetenschappelijkheid verdient.

In de eerste plaats dient er op gewezen te worden, dat de Homoeopathie niets anders is en zijn wil dan eene pharmacotherapie, eene artsenijgeneeskunst, wier ideaal doel het genezen van geneeslijke ziekten door middel van artsenijen is. Bij de onbereikbaarheid van idealen moet zij zich evenwel niet zelden met de minder verhevene taak tevreden stellen, door palliatieve hulp het lijden te verzachten en wel altijd daar, waar zij, om welke redenen dan ook, de voorwaarden mist, die volgens hare grondbeginselen voor het genezen een vereischte zijn. Dit geval doet zich o.a. voor, als de geneesheer, met of zonder zijn weten, eene artsenij toedient, die niet geheel aan de indicatie beantwoordt en dus den zieke slechts gedeeltelijke verbetering brengt. Deze therapeutische werking komt evenwel niet overeen met de in de gewone geneeskunst algemeen en veel te veel gebruikelijke symptomatisch-palliatieve, die tegen een ernstig of bijzonder

lastig ziekteverschijnsel toegepast wordt. Aan het oude arsenaal van de *contraria contrariis* ontleend, gaat zij voor hoog wetenschappelijk door, zonder evenwel een juiste organische causaal-indicatie te zijn, omdat zij slechts het pathologisch effect van de naastbij gelegen oorzaak, maar niet deze zelf tracht weg te nemen. In dit opzicht handelt de Homoeopathie, hier beter Homoeotherapie genaamd, wier artsenijmiddelen een verder strekkende werking beoogen, causalere en dus ook wetenschappelijker dan de gewone palliatieve therapie.

(Wordt vervolgd.)

D^r. F. W. O. K.

EEN VERNIETIGEND OORDEEL?!

Het is een verblijdend teeken, dat in den laatsten tijd de Homoeopathie zooveel in het publiek besproken wordt. Talrijk zijn de artikelen in dag- en weekbladen, die vooral naar aanleiding van het verschijnen van „Homoeopathie in de Praktijk,” tegelijk met een oordeel over dit werk, uitdrukking geven aan de sympathie der schrijvers voor de homoeopathische geneeswijze. Zelfs redacties van geneeskundige tijdschriften, zooals de „Medische Revue” en de „Geneeskundige Courant” gingen er toe over, beschouwingen over het wezen en de beginselen van Hahnemann's leer te geven, waarbij zij hunnen lezers den raad gaven nader kennis te maken met de homoeopathische geneeswijze, daar „veroordeelen zonder weten niet goed is.” Dat onder deze beschouwingen van allopathische artsen ook afkeurende oordeelvellingen over de Homoeopathie voorkomen, behoeft ons niet te verwonderen, daar deze geneeswijze niet aan de universiteiten gedoceerd wordt en dus voor de meeste artsen eene terra incognita is. „Onbekend maakt onbemind,” zegt het spreekwoord terecht. Toch behoeven wij over minder sympathieke kritieken niet te treuren, daar het ergste wat een waarheid, op welk gebied ook, kan overkomen is: *doodgezwegen te worden*. Die tijd is nu gelukkig in ons land voor de Homoeopathie voorbij! De belangstelling van het publiek voor deze geneeswijze is gewekt en wordt steeds grooter. Ja, ook hebben allopathische artsen in den laatsten tijd erkend, zooals in het „Dagblad van Gouda” van 10 Dec. j.l. te lezen is, dat zij door hunne eigen homoeopathisch gezinde patiënten op den weg gevoerd worden tot de meer ernstige studie en toepassing van homoeopathische geneesmiddelen, waaruit zelfs hier en daar de openlijke erkenning van vele deugden der homoeopathische geneeswijze door die allopathische artsen volgde.

Het is de taak van de deskundige vertegenwoordigers der Homoeopathie die belangstelling zoowel onder het leken- als onder het artsenpubliek door woord en geschrift gaande te houden, opdat het groote doel: de vertegenwoordiging onzer geneeswijze in de ziekenhuizen en aan de universiteiten als erkende tak der geneeskundige wetenschap binnen niet al te langen tijd bereikt worde. Niet weinig kan daartoe bijdragen het bestrijden en op zijn plaats zetten van *verkeerde* opvattingen en *onjuiste* beweringen van tegenstanders der Homoeopathie, vooral wanneer deze voor een grooten kring van lezers het licht zien.

Het kan daarom voor de vele nieuwe lezers van het Homoeopathisch Maandblad zijn nut hebben eenige op-

merkingen te vernemen over een kritiek der Homoeopathie, die onlangs van de hand van Dr. W. B. van Staveren te Rotterdam in „Ons Tijdschrift” verschenen is; en ook voor de oudere lezers, die van de waarde onzer geneeswijze ten volle overtuigd zijn, is het niet van belang ontbloot eens kennis te maken met het vernietigende(?) oordeel, dat deze arts, die de Homoeopathie blijkbaar alleen van hooren zeggen kent, over deze geneeswijze en hare vertegenwoordigers velt.

„Ons Tijdschrift” is een maandblad ter bevordering van Christelijke kunst en wetenschap, en staat onder redactie van de heeren L. Bückmann, A. J. Hoogenbirk, J. Lens, G. Schrijver en Dr. J. van der Valk. In aflevering 9 van dit maandschrift, onlangs verschenen, komt een uitvoerige bespreking der Homoeopathie van de hand van bovengenoemden Rotterdamschen arts voor, waarin deze naar aanleiding van het werk: „Homoeopathie in de Praktijk” het Christelijk publiek eens wil uiteenzetten, *waarom hij als Christen-arts de Homoeopathie verwerpt!*

De schrijver zegt, dat hij zich geroepen acht, de Homoeopathie te bestrijden, daar zij *of op zelfverblindende of op onoprechtheid* berust! Waaruit volgt, dat de geneesheeren, die hunne zieken volgens de beginselen der homoeopathische geneeswijze behandelen, *bedriegers met of zonder opzet* zijn! Nu zou men meenen, dat wanneer iemand, die zich uitdrukkelijk als Christen-arts tot het christelijk publiek wendt, en zulk een zwaar wegende beschuldiging tegen tal van bevoegde en overtuigde beoefenaars der Homoeopathie durft uitspreken, hij bijzonder overtuigende gronden voor zulk een oordeel moet hebben. Men zou meenen, dat hij de homoeopathische geneeswijze langen tijd grondig aan het ziekbed beproefd heeft, om op grond van tal van teleurstellende, negatieve resultaten tot dit vernietigende oordeel: zelfverblindende of onoprechtheid, domooren of bedriegers, te komen! Maar neen! niets van dit alles blijkt uit de voorlichting, die het publiek ontvangt! Geen mededeeling van ongunstige ervaring omtrent de werking der homoeopathische geneesmiddelen in verschillende ziektegevallen, geen overtuigende kritiek van de ontegenzeggelijk voor de Homoeopathie gunstige statistiek in tal van ziekenhuizen, geen wetenschappelijke bestrijding van het grondbeginsel: „Similia similibus curentur,” maar alleen eenige groote woorden, die in hoofdzaak neerkomen op de beweerde *theoretische onmogelijkheid* van de werkzaamheid van minimale doses en op de honderden malen weerlegde, *afgezaagde* bewering, dat de Homoeopathie, zoo zij al genezingen bewerkt, dit alleen *door suggestie en autosuggestie* tot stand brengt!

Dit laatste punt wordt den lezers van „Ons Tijdschrift” op de volgende smakelijke wijze duidelijk gemaakt: „Daar is bij den mensch altijd een zekere drang naar het vreemde, naar iets, dat anders is als gewoon; een Staphorster boertje, een Sequah, een „uroloog” (= ex-apothekersknecht) vindt altijd menschen, die hem naloopen, waarbij ook het zelf mogen mee medicineeren een factor is, die aantrekt. In Rotterdam was jaren lang een homoeopathisch geneesheer van Duitsche afkomst, en zoo hoorde men vaak door menschen zeggen: „ik ben bij den Duitschen dokter geweest”, alsof in dat „Duitsche” iets bijzonders lag.”

Dr. van Staveren moet wel een geringe meening hebben van het oordeelsvermogen zijner lezers, als hij denkt hen met dergelijke redeneeringen te kunnen overtuigen, dat de Homoeopathie hare kracht in suggestie en autosuggestie vindt. Redeneeringen, die bovendien minder kiesch zijn,

daar zij een verdienstelijk geneesheer op ééne lijn stellen met Sequah en andere kwakzalvers!

Als Dr. v. St. eenig begrip had van de *praktische* zijde der Homoeopathie, zou hij kunnen weten, dat de homoeopathische behandeling hare schoonste triumpfen viert bij gevaarlijke ziekten, zooals cholera, dysenterie en andere, waarbij van suggestie geen sprake kan zijn, dat homoeopathische vee-artsen bij zieke paarden en koeien resultaten verkrijgen, die door „geloofsgenezing” moeilijk te verklaren zijn, en dat één der redenen, waarom de Homoeopathie bij het publiek zulk een gunstig onthaal vindt, gelegen is in de goede werking harer geneesmiddelen bij het groote heil der ziekten van zuigelingen en kleine kinderen, die voor suggestie en autosuggestie toch wel hoogstwaarschijnlijk onvatbaar zijn!

De *onmogelijkheid* van de werkzaamheid van zeer kleine hoeveelheden artseneij wordt door den criticus op de volgende geniale wijze — bewezen! Niet door feiten, aan de praktijk ontleend, maar door een theoretische verklaring, die waard is aan de vergetelheid ontrukkt te worden.

„De Christen-arts behoort den natuurlijken weg der middelen te bewandelen, zóó, dat het middel evenredig zij aan het te bereiken doel. „Naar de man is, zoo is zijn kracht” en zoo ook: „Naar het middel is, zoo is zijn kracht”; d. i. recht evenredig aan zijn hoeveelheid van werkend bestanddeel en graad van concentratie; door verdunning wordt de hoeveelheid eener werkende stof, die in een bepaalde hoeveelheid vocht aanwezig is, en dus haar kracht, verminderd, zoodat een homoeopathische verdunning van strychnine niet eens meer bitter smaakt, nauwelijks meer scheikundig aantoonbaar en daardoor *krachteloos* is.”

Dr. van Staveren kan een homoeopathische verdunning van strychnine aan den smaak niet herkennen, ergo — is zij krachteloos! Kan men zich een *zwakker* argument denken? Waarlijk, hier zou men kunnen zeggen: „Naar het argument is, zoo is zijn kracht.” *Difficile est, satyram non scribere!*

Dr. v. St. heeft, naar het schijnt, nog nooit iets gehoord van de onderzoekingen van Prof. Schulz omtrent de werkzaamheid van kleine doses artseneij op het zieke organisme en nooit iets vernomen van de biologische wet van Arndt, die berust op het verschijnsel, dat groote doses van een geneeskrachtige stof het tegendeel van kleine doses van hetzelfde middel bewerken. Hij weet niet, dat **Sublimaat** in *sterke dosis* den dood van alle levende cellen, in *sterke verdunning* (1 op 800.000) daarentegen het leven en de vermeerdering der gistcellen in een oplossing van druiven-suiker bewerkt en tevens een uitstekend geneesmiddel bij dysenterie is. Hij weet niet, dat **Rabarber** in *grootte* dosis een bekend purgeermiddel en in *homoeopathische potens* een probaat middel tegen een bepaald soort diarrhee is. Hij weet niet, dat **Opium** verlamt of prikkelt, al naar gelang van de dosis, waarin het wordt aangewend.

Hij weet niet, hoewel hij het uit „Homoeopathie in de Praktijk” kon weten, dat de groote meerderheid der homoeopathische artsen der geheele wereld zich in de meeste ziektegevallen van de 3de tot de 6de decimale verdunning of verwrijving bedient, dus van een artseneij-bereiding, die $\frac{1}{1000}$ tot $\frac{1}{1000000}$ deel van de oorspronkelijke stof bevat. En voorts, dat verschillende middelen, in de Homoeopathie gebruikelijk, bv. **Silicea** en **Lycopodium**, juist in hun oorspronkelijken vorm en in massieve dosis voor geneeskundige doeleinden in 't geheel niet te gebruiken zijn,

terwijl zij in hoogere verwrijvingen onschatbare geneeskrachtige eigenschappen openbaren. En eindelijk, dat de homoeopathische arts aan zijne artsnijbereidingen niet alleen den eisch stelt, dat zij geen schadelijke nevenwerking meer kunnen uitoefenen, maar ook verlangt, dat zij een duidelijk waarneembare werking op het zieke lichaam uitoefenen.

En hoewel Dr. v. St. dit alles niet weet, acht hij zich toch geroepen het publiek op de zelfverblinding of onoprechtheid der homoeopaten te wijzen. Niet treffender kan dan ook zulk een kritiek gekarakteriseerd worden, dan door de eigen woorden van den criticus op pag. 563: „Wie daarover mee wil spreken zonder kennis, spreekt als de blinde over de kleuren en maakt zich, zachtst genomen, belachelijk tegenover den vakman.”

„Naar de man is, zoo is zijn kracht.” En waarlijk, uit de geringe kracht zijner argumenten blijkt, dat Dr. van Staveren niet de man is om aan de homoeopaten den doodsteek te geven! Voorloopig behoeven wij dus voor den ondergang van Hahnemann's schepping nog niet te vreezen!

Dr J. V.

EENIGE WENKEN OVER KINDERZIEKTEN.

Het is mij uit gesprekken met verschillende ouders gebleken, dat velen de tot nog toe gegeven wenken voor de homoeopathische behandeling van kinderziekten bestudeeren, en den hun gegeven raad gaarne opvolgen. Velen jeenen het maandblad aan vrienden en kennissen, die weder op hun beurt er partij van trekken. Sommigen klaagden er evenwel over, dat de gegeven aanwijzingen te onduidelijk waren, dat men geen voldoende opgaven omtrent de sterkte en de hoeveelheid van de toe te dienen geneesmiddelen kreeg. Aan die bezwaren zal ik zooveel mogelijk trachten tegemoet te komen, maar tevens moet ik er op wijzen, dat vooral de dosis afhankelijk is van het individu. Zoo herinner ik mij nog zeer levendig een paar patiënten met *Silicea*-hoofdpijn, d. w. z. hoofdpijn, die geheel overeenkwam met het *hoofdpijnziektebeeld*, door *Silicea* gegeven. Ik gaf eerst bij een patiënt *Silicea* D 6, omdat ik nog te ongeloofig was op het punt der hoogere verdunningen dan de 6^e decimale; dit middel had absoluut geen uitwerking, ondanks wekenlang voortgezet gebruik; aarzelend gaf ik eindelijk C 6, en binnen enkele dagen kreeg ik absolute genezing. Bij een tweeden patiënt gaf ik vruchteloos *Silicea* D 6, C 6, tot ik met C 12 genezing kreeg.

Vroeger gaf ik steeds *Sulphur* D 6 bij chronische huidaandoeningen, zonder veel resultaat, thans geef ik *Sulphur* niet meer beneden C 4, en ga tot C 30 toe en — ik krijg wél de verwachte uitwerking. Ditzelfde moet ik ook van *Psoricum* en meer andere middelen getuigen.

Voor ditmaal zullen we ons bezighouden met de *Diphtheritis* of *keelziekte*.

Dit is eene *besmettelijke ziekte*, die met koorts gepaard gaat; daarbij neemt men waar een afscheiding van zekere, hier niet nader te omschrijven stoffen op het keelslijmvlies en vooral op de amandelen, het zachte verhemelte, en het slijmvlies van de bovenste luchtwegen. Deze aandoening gaat gepaard met ernstig verval van krachten, door bloedvergiftiging ontstaan. De bovengenoemde verschijnselen zijn een gevolg van het bloedbederf.

Van veel belang is het er op te wijzen, dat *Diphtheritis* een bloedziekte is, dat de constitutioneele verschijnselen de eerste symptomen zijn, en daarna eerst de keelverschijnselen te voorschijn treden.

Daarom is het van het grootste belang met het geheele circulatiestelsel rekening te houden en ons niet te beperken tot de locale verschijnselen, zooals helaas vroeger het geval was en nu nog vaak genoeg geschiedt. Men stipte met tal van etsende stoffen de locale uitingen van de algemeene ziekte aan, en maakte veelal het patiëntje zieker, in plaats van afdoende hulp te verleenen. Over het hoe en waarom deze ziekte een bloedziekte genoemd moet worden, zullen we niet ingaan, wijl de strijd over de z.g. *Löfflersche bacillen* als oorzaak van *diphtheritis* niet geheel uitgestreden is.

Bij de meeste kinderen, zoowel als bij volwassenen, vinden we in volkomen normalen toestand dezen bacil op het mondslijmvlies en in de keelholte, terwijl men ze vaak niet aantreft bij zeer heftige diphtherie-gevallen. Vast staat evenwel, dat de ziekte door infectie wordt overgebracht. Gelukkig bemerken we de laatste 20 jaren een afname van het aantal *diphtherie-gevallen*, hier zoowel als elders. De voorkomende gevallen zijn daarenboven niet zoo kwaadaardig als vroeger.

Men mag een *goedaardigen* en een *kwaadaardigen* vorm van diphtherie onderscheiden.

De eerste vorm is gelukkig de meest voorkomende, de verschijnselen zijn vaak zoo gering, dat het patiëntje over slechts weinig te klagen heeft. Ze kunnen moeilijk slikken, hebben pijn in de keel, de keel is soms vuurrood, af en toe een grijs beslag, er is koorts, pijn in de ledematen enz.

De verschijnselen verdwijnen spoedig; ook het vaak slechts geringe keelbeslag, dat zich dan uitsluitend tot de amandelen beperkt, is spoedig weg.

Men wachte zich vooral, om de omgeving voor niets ongerust te maken, want ik weet bij ondervinding, dat de een gemakkelijker diphtheritis aanneemt dan de ander.

Zoo zag ik in Berlijn herhaaldelijk, dat men een doodgewone alledaagsche *keelontsteking* als diphtheritis diagnostiseerde, en het gevolg was „Einspritzen” met serum. Het serum hielp in die gevallen uitnemend.

Het is gemakkelijk te begrijpen, dat van dezen vorm tot den kwaadaardigen tal van overgangen van meer of minder beteekenis voorkomen.

De *kwaadaardige vorm* begint vaak met zeer hoge koorts, koude rillingen, *braken* en soms diarree. Daarbij spoedig en hevig optredend verval van krachten, angst, rusteloosheid; kleine, zwakke, zeer snelle pols tot 140 en zelfs daarboven per minuut, enz.

Deze verschijnselen wijzen er op, dat een ernstige ziekte het lichaam dreigt te sloopen. De huid is heet, het gelaat congestief, de keel pijnlijk en het slijmvlies helder rood; de amandelen zijn gezwollen, langzamerhand vormen zich *grijswitte*, ietwat naar het gele overgaande plekjes of vliesjes, die steeds groter worden, in elkaar overgaan en aldus het slikken en het ademhalen belemmeren. In sommige gevallen laat dat vlies los, en wordt met groote moeite uitgehoest. Het vertoont dan een vrij nauwkeurigen afdruk van de geheele keelholte. Zeer karakteristiek voor dit lijden is ook behalve de keelaandoening, de onaangename stank uit de keel; daarbij zijn de klieren tusschen het oor en de onderkaak vergroot, dus gemakkelijk voelbaar en pijnlijk. De pijn straalt soms in het oor uit, de patiëntjes klagen tevens over een pijnlijke stijfheid van den nek.

De ziekte breidt zich soms zeer snel uit en tast daarbij niet alleen het slijmvlies van de keelholte, maar ook dat van den neus, de mondholte, het strottenhoofd en de luchtpijpen der longen aan.

Wanneer de ziekte voortschrijdt, vervalt de patiënt in een soort bewusteloosheid, waarbij tevens de ademhaling ernstig bemoeilijkt is, totdat vanzelf of kunstmatig de bovenvermelde vliezen verwijderd zijn.

Soms treedt evenwel de dood plotseling in door hartverlamming, of de patiënt sterft door stikking, wijl de vliezen de luchtwegen geheel en al afsluiten; veelal sterven ze ook aan uitputting, zooals ook bij andere ernstige besmettelijke ziekten dikwerf het geval is.

Volgt evenwel geen doodelijke afloop, dan blijft er toch een groote zwakte achter, en zelfs dan blijft nog steeds gevaar dreigen door de z.g. *na-diphtheritische verlammingen*.

Zeër ernstig, vooral wat den afloop betreft, zijn het heviger worden van den stank uit de keel, een snel verzwakken en langzamer worden van den pols, voortdurend heftig braken, en lokaal ook de duidelijk zichtbare uitbreiding van de vliezen. Daarbij worden de patiënten steeds meer kortademig, de urinelooszing wordt geringer en kan zelfs geheel ophouden.

De ziekte gaat meestal met zeer hooge temperatuur gepaard, die toeneemt bij het heviger worden der overige verschijnselen en afneemt bij het verminderen der ziekte-uitingen.

De *naziekten* van diphtheritis zijn meestal van een nerveus karakter, soms worden ook de nieren aangetast; dit laatste is intusschen minder het geval dan bij *roodvonk*.

Meest na een zeer korte periode van tamelijk welbevinden, soms van eenige dagen tot twee weken toe, beginnen de patiëntjes moeilijker te slikken, hun spraak krijgt een neusklank en wordt onduidelijk, ze worden soms zelfs weder kortademig. Dit komt doordien de spieren, die voor de bovenbedoelde bewegingen zorgen, eerst zwakker en langzamerhand zelfs geheel verlamd worden. In zeer ernstige gevallen wordt ook de hartspier aangetast. Meestal zijn deze verlammingen van voorbijgaanden aard, maar vereischen toch zeer veel zorg, wijl men nooit weet of er niet ernstige gevolgen kunnen optreden. Groote voorzichtigheid met de patiëntjes is steeds aan te bevelen. Daarbij streng gescheiden houden van andere kinderen. De persoon, die met de verzorging van het patiëntje belast is, moet eveneens streng afgezonderd blijven van de andere kinderen, zoolang zij zich niet voldoende ontsmet en verkleed heeft. Ook voor volwassenen is groote voorzichtigheid aan te bevelen, want ook zij kunnen door de ziekte worden aangetast. Zoo herinner ik mij uit mijn eigen praktijk te *Zaandam*, dat ik een jong kindje met diphtheritis behandelde, dat spoedig hersteld was; daarna begon de moeder over keelpijn te klagen, ik hield het wel voor een diphtheritische aandoening, maar wijl de verschijnselen niet typisch genoeg waren, bleef ik weifelen, totdat ernstige verlammingen-verschijnselen en een ernstige nieraandoening mij de zekerheid gaven, dat de schijnbaar onschuldige keelaandoening der moeder van ernstiger aard was, dan ik eerst had vermoed. Het kindje zelf was genezen zonder eenige naziekte; de moeder daarentegen kwam zelfs op den rand van het graf, maar genas gelukkig. Een ander geval herinner ik mij, dat een kindje van 4 weken stierf aan diphtheritis, blijkbaar geïnfecteerd door een ander zusje en broertje, die genezen waren; het merkwaardige hierbij is, dat men in alle handboeken vinden

kan, dat kinderen beneden drie maanden absoluut onvatbaar voor *Diphtheritis* e. a. *besmettelijke ziekten* zijn. Ook dit ter waarschuwing.

In een volgend nummer zal ik de behandeling nader bespreken.

(Wordt vervolgd.)

Dr. M. L. v. D. S.

DOKTERSPRAATJES EN -PREEKJES.

II.

Niet waar, dokter, zegt mevrouw, u meent, ook wij leeken kunnen met vrucht den allopathischen dokter wijzen op zijn verzuim in zake homoeopathie? Wij oningewijden tegenover de „priesters der wetenschap"! Dit is immers zoo een term? — in congresredevoeringen bij het rondschenden van den eerewijn!

Mijn vrouw, merkt mijnheer op, bedoelt, dat zwijgen verkiesliker moet zijn, zooals men liever zijn grieven jegens de keukenmeid inslikt, als men zelf niet koken kan.

En alles verkroppen? Ook als bijv. de rijstebrij aangebrand is? breng ik in 't midden.

Ha, ha, roept mijnheer uit, nu krijgen wij van den dokter een fijn uitgesponnen vergelijking tusschen een allopathische genezingskuur en aangebrande rijstebrij!

Dat zou nog al boud zijn van een homoeopaat, die elken dag moet ervaren, dat ook zijn kuren lang niet alle genezingen blijken te zijn. Bovendien in hare algemeenheid is die vergelijking onrechtvaardig.

En doet zeker alleen dienst, zegt mevrouw, als u in uw gezicht of achter uw rug voor kwakzalver wordt uitgemeakt?

Ja, 't is waar, soms gaat het „leer om leer”.

En wij, het publiek, voelen nog al leedvermaak, als de kemphanen elkaar danig toetakelen. Een geplukte vogel wordt nog mettertijd het zinnebeeld van de reputatie der medici.

Dit kan niet nadrukkelijk genoeg gezegd worden tegen allopaten en homoeopaten beiden, ik moet het toegeven. Maar u weet heel goed, wij homoeopaten hebben betere beweegredenen, dan alleen gekrenkt eergevoel, als we vele dwalingen der allopathie stellen tegenover de waarachtige beginselen van het gesmade Hahnemannsche systeem.

En in gemoede bent u dus ook wel overtuigd, dat een allopathische kuur niet zelden met de aangebrande rijstebrij een onaangenaam bijsmaakje gemeen heeft?

Zeër zeker ben ik dat. En ik kan er bijvoegen, dat dit veelal te wijten is aan onverstandige doseering der geneesmiddelen. Als de allopathische koks, *krachtens hun beginselen*, niet zoo'n onweerstaanbare voorliefde hadden voor maximaal heete vuren, dan zou de propaganda van ons homoeopaten niet tevens zoo afbrekend behoeven te zijn.

U versmaadt, zegt mijnheer, niet de poëzie, die er schuilt in aangebrande rijstebrij? Dan ga ik verder. Stel u voor, dat onze Ka, die liefst de kachel heet stookt (we kunnen er een „potje” van open doen!) nu Bet van den overkant, die haar pot op een zacht vuur gaar wil koken, voor „gemeene kwakzalfster” uitmaakt; of een van die zachtzinnigheden bezigt, die bij het medisch gekijf zooal losgelaten worden! He, dokter, hebt u nooit eens het belache-

lijke in dien strijd tegen de homoeopathie gevoeld?

Te weinig; men blijft bij het ijveren voor het doel dikwerf onaangedaan door het komische effect, dat al het woordgescherp en dat vervaarlijk boe-boe op den nuchteren toeschouwer heeft. Maar werkelijk, er is stof voor een kluchtspel, als men hoog- en zeergeleerde voorlichters van het publiek — neem bv. ook eens de medische briefschrijvers in onze dagbladen — zoo tegen ons hoort uitpakken. Als ze eens *moesten* antwoorden op de vraag: weet u werkelijk er iets van af, van dat beginsel „*similia similibus curentur*”, waardoor „groote kwalen met kleine middelen” worden genezen; hebt u eenige ervaring van hetgeen u zoo laatdunkend veroordeelt — wat zou dat lange gezichten geven!

Als dus Kaatje voor de rijstebrij een zacht houtvuurtje aanlegt in plaats van met anthraciet de kachel gloeiend te stoken, en dan met Bet over dit gewichtig onderdeel der keukenwetenschap amicaal gaat redekavelen — dan overtreft dus onze eigenste Ka in onbevangingheid van geest al die hooggeleerden aan de academie. Ik moet haar dit morgen direkt gaan vertellen; je moet altijd den menschen op d'r gemoed gaan werken. Vrouw, je zult zien, we krijgen nooit meer rijst met bijsmaakjes!

Ei zoo, is dat niet een antwoord op de vraag van mevrouw: „wat kunnen wij leeken doen?” Als meer het gemoed ons tot handelen drijft dan het weten, opent zich dan van uit dit gezichtspunt niet een ruim veld van propaganda onder de geneesheeren door leeken?

Noemt statistieken, goed! — Zendt de homoeopathische lectuur, die ge bezit; nog beter! — vermeldt gevallen van genezing met naam en toenaam (liefst uw eigen); uitstekend! — maar bovenal, spreekt tot het gemoed van den allopathischen dokter, zooals uw gemoed het u zegt. Dokter, zegt ge, ik weet ge hebt hart voor uw zieken, (dat zal gelukkig meestal geen vleierij zijn, en zoo ja, dan is zwijgen beter,) en ik weet het van zeer nabij, dat ge er een paar dagen „beroerd” van bent als er een van uw kleine patiëntjes gestorven is. Ge hebt uw best gedaan, maar geen middel mocht baten. U hebt de overtuiging alles in 't werk te hebben gesteld wat in uw vermogen is. Maar dit neemt niet weg, veel beter dan ik, weet u als dokter, dat het lichaampje dat nu levenloos is, volstrekt niet geheel uitgeput was, toen met den laatsten snik de ademhaling ophield. Alle organen waren gezond, alleen dat ééne had het zwaar te verantwoorden. Was er nu maar een middel bekend geweest, om dat meer en meer vermoeide orgaan (de ééne zwakke schakel in den keten!) te steunen en te sterken, hoe gaarne zoudt u het hebben toegepast. Nu vraag ik u, dokter, waarom leest u niet eens aandachtig na wat in deze gevallen met homoeopathische middelen is bereikt? U zegt, och wat, homoeopathie; kwakzalverij en onzin! Neen dokter, tot zoo'n oordeel hebt u niet het recht. Ik weet het heel goed, en geloof maar, dat reeds heel velen dit weten, dat de homoeopathie u hoogstens bij name bekend is; dat u niets weet van de toepassing van hare beginselen. En ik weet, vele anderen weten het, en nog meerderen zullen het weldra weten, dat zij, die aan de universiteit u het vooroordeel (want dit is het!) ingeprent hebben, totaal onbekend waren met de homoeopathie, en dat zij zelfs niet hebben getracht ernstig de hun ontbrekende kennis aan te vullen, zoo ernstig als ze alle andere wetenschappelijke vragen hebben onderzocht. Zie dokter, wij allen hebben vooroordeelen; maar geen, dat zulke noodlottige,

verstrekkende gevolgen kan hebben, als de uwe. Ge verwacht van ons, en terecht, erkenning van wat uwe getrouwe plichtsvervulling voor allen beteekent aan bespaard leed en aan herwonnen levensvreugd. Maar erken dan ook zelf, wat uw halsstarrig vasthouden aan onredelijken weerzin tegen nieuwe feiten en toepassingen kan beduiden voor uwe patiënten, die lijden; en voor uzelf, als gemoedsmensch, die medelijdt. Zeker, de homoeopathie heeft ook hare grenzen van genezingsmogelijkheden, maar oordeel daarover toch eerst na nauwgezet onderzoek. Daarom, dokter, voel u zelf nu eens niet wetenschappelijk zoo hoog boven den wijsneuzigen leek; als we elkaar dan ontmoeten aan het wiegje van een dood kindje, laten we elkaar als gelijke menschen — die we zijn — recht in de oogen kijken; dan zal ik in de uwe het antwoord willen lezen op mijn vraag: hebt u nog de innige overtuiging, *alles* gedaan te hebben wat uwe ervaring en die van anderen u in staat stelde te doen?

En verwacht u veel van onze woorden?

Waarom aanstonds veel? Eénigen invloed zullen ze zeker hebben. Maar u hebt gelijk, men wil zoo gaarne weten, welk resultaat we van onze volbrachte taak kunnen verwachten. En dan dien ik u wel eenigszins in te lichten, hoe diep bij de aanhangers der allopathie de afkeer tegen de homoeopathie is geworteld; en hoe twee richtingen van denken (bijna zeide ik „voelen”) in deze beide geneeskundige stelsels in botsing komen. Daarvoor neem ik eens een frisch halfuurtje. Tot ziens!

J. T. W.

ZIEKENVERPLEGINGSFONDS

DER AFDEELING „ROTTERDAM” VAN DE VEREENIGING t/b.

DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND.

Aangaande de werking van het fonds in het afgelopen jaar heeft het Afdeulings-Bestuur de eer het volgende ter uwer kennis te brengen:

Van het voorgaande jaar was nog eenigen tijd in het gesticht „Bethesda” in verpleging gebleven Mej. V....r; een treurig geval, dat zich, gelijk reeds in het vorige verslag gemeld werd, tot een chronisch lijden had ontwikkeld, waaraan de patiënte in den loop van dit jaar is overleden.

Ter helfte voor rekening van het fonds kwam voorts in April in het gesticht „Bethesda” in verpleging Mej. K...., met het gunstig gevolg van vrij spoedig herstel.

Een even gunstig resultaat valt te vermelden omtrent Mej. D.... in November in het Rotterdamsch Sanatorium opgenomen, mede ter helfte voor rekening van het fonds. Er kwam van de familie een schrijven van dankbetuiging bij ons in.

Geheel voor rekening van het fonds vond in December Mej. V....k opname in „Bethesda” en heeft dit gesticht sedert hersteld verlaten.

Eindelijk werd ongeveer ter zelfder tijd in het gesticht „Eudokia” Mej. K.... in verpleging gesteld, eveneens geheel voor rekening van het fonds. Deze patiënte bevindt zich nog in behandeling, maar zal denkelijk eerstdaags het gesticht hersteld kunnen verlaten.

De nuttige werking van het fonds valt dus zeker te roemen,

De uitgaven, aan voornoemde gevallen verbonden, gingen, blijkens onderstaande rekening van beheer, de bij het begin des jaars aanwezige gelden en de daarmede, onder goede zorg van den penningmeester, gekweekte rente niet te boven, zoodat

in het afgelopen jaar geen bijdrage van onze contribuanten noodig bleek te zijn.

Nu evenwel zijn de middelen uitgeput en zal onze penningmeester derhalve de vrijheid nemen om eerstdaags, op rekening van elke der toegezegde portieën van f 25.— 's jaars, een bedrag van f 10.— te heffen, ten einde in de behoeften, die zich voordoen, te kunnen voorzien.

Door het overlijden van den heer W. Bouwman, wiens vroegere werkzaamheid in onze Afdeling wij met dankbaarheid herdenken, werd het aantal contribuanten tot het fonds met één verminderd.

Te vertrouwen valt echter, dat genoegzame steun aan het fonds in zijn nuttige werking nooit zal ontbreken. Daartoe blijve het in aller menschlievende medewerking aanbevolen.

Namens het Afdelings-Bestuur,
C. G. VERVLOET, *Secretaris*.

REKENING VAN BEHEER OVER 1904.

Jan. Saldo in kas . . f 187.20	Jan.-Mrt. Verpl. Mej. Vr. f 64.—
Dec. Renteb/d Spaarb. - 5.45	April " " Kr. - 16.—
	Nov. " " D. - 15.50
	Dec. " " Vk. - 32.—
	— " " Kl. - 24.05
	— Kleine uitgaven - 1.08
	— Saldo . . . - 40.02
f 192.65	f 192.65

De Rekeningscommissie,
H. VAN ROYEN. A. ZWENK.
ROTTERDAM, 31 Dec. 1904.

De Penningmeester,
L. BARENDREGT.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

X. te A. vraagt, of het mogelijk is, door inwendige behandeling te worden genezen van *dubbelzien*. De mogelijkheid bestaat; zij hangt evenwel af van de oorzaak, waardoor het dubbelzien ontstaan is; en om die te weten, is het noodig, een oogarts te raadplegen.

Z. te S. wenscht te weten, hoe patiënten met *dauwworm* moeten worden behandeld. Ook thans moeten wij nogmaals herhalen, wat wij vroeger reeds meermalen aangeduid hebben, dat het niet mogelijk is voor een bepaalde ziekte een bepaalde behandeling als de eenig goede aan te wijzen. Slechts in het algemeen kan men aanwijzingen geven, daarom voorzien de handboeken over de homoeop. behandeling van de voorname ziekten ook slechts ten deele in de op zoo vele plaatsen bestaande behoefte aan homoeopathische hulp; daarom ook verwijst b.v. Dr. J. V. in zijne „Homoeopathie in de Praktijk” telkens en telkens naar den homoeopathischen geneesheer. Meer dan *algemeene* voorschriften kunnen wij dus ook hier niet geven. „Dauwworm” is een vaak zeer hardnekkige huidziekte, die bij kinderen meestal reeds op zeer jeugdigen leeftijd voorkomt, en soms jaren lang duurt. Uitwendig behandel men dezen uitslag niet, d. w. z. men wende geen sterk werkende zalven of smeersels aan, om den uitslag tot elken prijs te doen verdwijnen. Men reinige alleen, voor zoover dit noodig is, de huid met lauw water, en bepoedere de vochtige gedeelten met het een of ander onschadelijk poeder, b.v. aardappelmeel. De hoofdzak is de inwendige behandeling. Daarvoor komen verschillende geneesmiddelen in aanmerking, b.v. Rhus tox. D 30, wanneer de uitslag bij vochtig weder beslist erger is, Sulphur C 30, wanneer de jeukte zeer op den voorgrond staat, Arsenicum C 30 bij scherpe afscheiding, Hepar Sulph. C 6, wanneer er veel korstvorming is, Graphites C 30, wanneer de uitslag vooral achter de ooren sterk is, enz. In de meeste gevallen — dit uit eigen ervaring — is het 't best, de kuur met Sulphur C 30 te beginnen, b.v. om den anderen dag 's avonds 5 korrels droog op de tong, daarna eene pauze van 7—14 dagen, enz.

HOMOEOPATHIE IN DE PRAKTIJK.

DOOR DR. J. VOORHOEVE.

Om met den aard van dit boekwerk meer bekend te worden, laten wij voor de lezers van ons blad hieronder eens *den inhoud* volgen:

INHOUD:

Eerste gedeelte:

Inleiding, met prachtig portret op kunstdruk-carton van Dr. *Samuël Hahnemann*.

1. De geneeskunde tot op Hahnemann. — 2. Ontdekking der Homoeopathie. — 3. Hahnemann's leven en werken. — 4. Een belangrijke brief van Hahnemann. — 5. Grondbeginselen der Homoeopathie. — 6. Allopathie en Homoeopathie. — 7. Homoeopathie en Chirurgie. — 8. Homoeopathie en Natuur-geneeswijze. — 9. Tegenwerpingen tegen de Homoeopathie. — 10. De macht van het kleine. — 11. Eenige statistieken. — 12. Homoeopathische geneesmiddelen.

Tweede gedeelte:

1. De gezondheidsleer in korte trekken.

De voeding — De ademhaling — Lichaamsbeweging — Verpleging der huid — De kleeding — Slaapkamers en bedden — Het zenuwstelsel en de hersenen.

2. Ziekte-diëet. — 3. Waterbehandeling. — 4. Lucht-, licht- en zonnebaden. — 5. Massage en heilgymnastiek. — 6. Electricische behandeling.

Het derde gedeelte, dat meer dan de helft van het *geheele* werk beslaat, bevat een **beknopte behandeling** der meest voorkomende ziekte-gevallen (ongeveer 300) met **homoeopathische geneesmiddelen**, als volgt verdeeld:

1. Ziekten van het zenuwstelsel.
2. Ziekten der ademhalingsorganen.
3. Hartziekten.
4. Ziekten der spijsverteringsorganen.
5. Oog-, oor-, neus- en keelziekten.
6. Huidziekten.
7. Nier- en blaasziekten.
8. Ziekten der geslachtsorganen.
9. Bezwaren bij de zwangerschap en in het kraambed.
10. Kinderziekten.

- A. Verpleging van zuigelingen en kinderen.
- B. Ziekte-kentekenen bij zuigelingen en kinderen.
- C. Ziekten van pasgeborenen en zuigelingen.
- D. Ziekten van zuigelingen en kinderen.

11. Verschillende andere ziekten en eenige raadgevingen omtrent ziekenverpleging, enz.

Bleekzucht — Bloedarmoede — Rheumatismus — enz. enz.

12. Eerste hulp bij plotselinge ongevallen.

Bewusteloosheid — Schijn dood — enz. enz.

Den volgt een uitgebreid **Alphabetisch Register**. Ten slotte een **Aanhangsel**, dat aanwijzingen geeft, *waar en op welke wijze* men zich de middelen moet aanschaffen, en tevens een lijst der **Homoeopathische Geneesheeren en Apothekers**.

BUITENLAND.

Den lezers in het buitenland wordt beleefd verzocht ons de abonnementsgelden voor het jaar 1905 zoo spoedig mogelijk per postwissel, groot f 1.40, te doen toekomen.

DE ADMINISTRATIE.

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

ADVERTENTIËN.
Homoeopathische APOTHEEK
Firma Wed. J. RAVE
 Groote Markt (9)
Z W O L L E.

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
 Goudsche straat 38,
 hoek Meermansstraat,
 (10) **ROTTERDAM.**
 Telefoon interc. 3933.
 Geneesmiddelen van
 Dr. Willmar Schwabe.

JULIUS HENSEL.
 H.H. Artsen, welke Hensel's Tonicum voorschrijven,
 maken wij beleefd attent, dat het *echte* Tonicum onder den
 naam „Aurum potabile” wettig gedeponeerd is, en dus
 alleen de naam „Aurum potabile” op de verpakking waar-
 borg geeft voor echtheid.
 Kan door alle Homoeopath. Apothekers geleverd worden.
 Op alle plaatsen wederverkoopers gevraagd. Waar niet ver-
 krijgbaar levering direct op ontvangst van postwissel
 à f 1.35 franco thuis.
 Reformverkoophuis „Jungborn,” Zutphen.
 Alleenverk. v. Nederl. en Koloniën. (20)

Homoeopathische Apotheek
BEKER & Co.
 Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
 Telefoon 2478. (10)
 Geneesmiddelen van
 Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeop. Geneesmiddelen
 van Dr. Willmar Schwabe
 in origineele verpakking ver-
 krijgbaar bij (10)
de firma D. DE ROOIJ,
 Apotheek UTRECHT,
 Oudegracht (Smeebr.) 115.

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
 Hoogstraat 237,
 hoek der Stadhuissteeg,
ROTTERDAM.
 Interc. Telefoon No. 2305* (10)

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
 heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
 SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
 doch ze niet in depôt heb.
Hoogachtend,
Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
 's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal. (30)

Homoeopathische Apotheken
 te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
 Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
 Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische APOTHEEK,
 Ferd. Bolstr. 11,
AMSTERDAM.
 Levering van alle geneesmid-
 delen, voorkomende in de Prijs-
 courant van Dr. WILLMAR
 SCHWABE, Leipzig.
J. H. SCHAFFERS,
 (10) Apotheker.

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
 UTRECHT, Korte Jansstraat.
 Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
 verpakking van
 Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.
 (De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)
 Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, moedertincturen, vloeibare
 verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
 KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland (125)
in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM; Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Docts. Apoth.
 Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te

Amsterdam . . . apotheek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 130.	Haarlem . . . apotheek van	„de Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.
„ „ „ „ „ „	G. Schipper, Weesperzijde.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	J. Sol, Rozengracht, Volksapoth.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	Firma Schouten & Co.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	J. A. Roelse.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	R. Karsten.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	Dr. J. P. Land.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	B. ten Bruggen Cate.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	Dr. Joh. v. d. Moer.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	F. Bergema.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	C. J. Snuij.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	E. Grendel.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	A. Latenstein.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	P. Weljer.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	J. C. Endermann, De Riemerstr.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	„de Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	Begeman & Sneltes Janstr. 27.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	R. Duim, Keizerstraat 6.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	Firma van Hees, „Kleine	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	A. P. C. Numan van Son, „Houtstr. 57.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	D. L. Keur, Zijlstraat 37.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „
„ „ „ „ „ „	C. G. Loomeyer & Zoon.	„ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „

Haarlem . . . apotheek van	Mons & Grijsels, Lange Veerstr. 11.
„ „ „ „ „ „	H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20.
„ „ „ „ „ „	L. Schoorl, Frans Halsstraat 2.
„ „ „ „ „ „	Firma van Tubergen, P. A. Adama
„ „ „ „ „ „	van Scheltema, Gr. Houtstr. 141.
„ „ „ „ „ „	Van Heemskereck Dükter.
„ „ „ „ „ „	S. Tromp Visser.
„ „ „ „ „ „	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
„ „ „ „ „ „	Boekwilt, Vischmarkt.
„ „ „ „ „ „	D. J. van Driessum, Mare.
„ „ „ „ „ „	J. de Ruiter, Nieuwe Rijn.
„ „ „ „ „ „	H. Bogtstra.
„ „ „ „ „ „	J. Dienske.
„ „ „ „ „ „	A. Rauwerda.
„ „ „ „ „ „	L. Knoppers.
„ „ „ „ „ „	W. Pontier.
„ „ „ „ „ „	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
„ „ „ „ „ „	C. de Groot, Hertstein Apotheek,
„ „ „ „ „ „	Goudsche straat 33.
„ „ „ „ „ „	C. Koek.
„ „ „ „ „ „	C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
„ „ „ „ „ „	T. S. v. d. Ley.
„ „ „ „ „ „	N. A. Ballintijn.
„ „ „ „ „ „	Berents & Co., Slotlaan 24.
„ „ „ „ „ „	G. B. J. de Barbanson.

Dr. J. VOORHOEVE
 te DILLENBURG,
 vaste Medewerker van het
Hom. Maandblad, schrijft
 ook geregeld populaire
 artikelen in het Geïllus-
 treerd Weekblad
„TIMOTHEUS”
 onder den titel:
„De Vriend der Gezondheid.”

Men vrage eens eenige
 proefexemplaren van dit
 weekblad aan bij den Uit-
 gever J. N. VOORHOEVE
 te Den Haag. (25)
Gratis en franco wor-
 den ze toegezonden, zon-
 der dat men zich door de

FLESCHJES
 voor Homoeop. middelen
 in iedere grootte en
 vorm, wit of geel glas,
 fijn uitgevoerd en op
 wensch zuiver gerei-
 nigd, worden geleverd
 door de fabriek van
E. P. HAHMANN,
BARMEN
 (15) (Rheinland.)

Sedert **1835** wordt de
 Homoeopa-
 thische Koffie
 van Dr. Ar-
 thur Lutze
 met succes gebruikt. Verkrijg-
 baar p. pakje van 4 ons à 20 ct.,
 5 pak, dus 2 Kg. tegen rembours
 of postw. van f 1.20 franco bij
J. M. M. STEPHAN, (10)

*** * EEN ONMISBAAR BOEK * ***

voor allen, die eenigszins van geneeskundige hulp verstoken zijn, is:
„Homoeopathie in de Praktijk” door **Dr. J. Voorhoeve**;
 bovendien is het een uitnemend raadgever bij lichte ongesteldheden,
 die in ieder huisgezin voorkomen, en bij ernstige ziekte *tot de komst*
van den dokter. * * * * *

Op duidelijke en voor iedereen verstaanbare wijze wordt in het *eerste*
gedeelte van dit werk de **grootte waarde** der homoeopathische genees-
 wijze geschilderd; terwijl het *tweede gedeelte* de * * * * *

*** * * * * GEZONDHEIDSLEER * * * * ***

beschrijft en hoofdstukken bevat over *diët, lucht- en zonnebaden, elec-
 trische behandeling* enz. Het *derde gedeelte* beschrijft de meest voor-
 komende ziekte-gevallen (ongeveer 300), en hun behandeling met
homoeop. geneesmiddelen. Dan volgt een uitgebreid **Register**,
 waardoor men dadelijk kan vinden wat men zoekt; ten slotte een
Aanhangsel met belangrijke aanwijzingen en een lijst der **homoeop.**
Geneesheeren en Apothekers. Alles te zamen een boek van 300 blz.
 voor slechts f 3.— met gratis prachth. In af. of compl. geb. verkrijgb.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - 12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: De algemeene vergadering. — De wetenschappelijkheid en de grenzen van de homoeopathie. — Wat waar is, blijft. — Nog eens Dr. W. B. v. Staveren te Rotterdam en de Homoeopathie. — Dokterspraatjes en -preekjes. — Homoeopathische polikliniek te Utrecht. — Pharmacopee-commissie. — Beantwoording van vragen. — Advertentiën.

DE ALGEMEENE VERGADERING.

Opnieuw vestigt het Hoofdbestuur der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland de aandacht van leden en begunstigers op de jaarlijksche algemeene vergadering, die ditmaal zal plaats vinden Woensdag, den 19den April, des namiddags ten 1¹/₂ ure in het Militair Tehuis in 't Wed te Utrecht. Dringend worden allen, die in den bloei der Vereeniging en in de bevordering der Homoeopathie belang stellen, uitgenoodigd deze vergadering bij te wonen.

DE WETENSCHAPPELIJKHEID EN DE GRENZEN VAN DE HOMOEOPATHIE.

II.

De homoeopathische pharmacotherapie werkt voor een groot deel met dezelfde artsijenstoffen als de oude geneeskunst, uit het minerale, vegetale en animale natuurrijk. Als ook tot haar codex behoorende worden daarenboven door sommige homoeopaten de bacterieele toxinen der mycotische ziekten gerekend, afkomstig van de verschillende soorten van de flora der pathogene microben, die, op het menschelijk organisme overgebracht, zich er kunnen ontwikkelen en tieren. De artsijenmiddelen der klassieke Homoeopathie evenwel kent geen stoffen, die zooals de laatst genoemde tevens ziekteoorzaak en ziekteprodukt zijn. Deze vormen den inhoud van de Isopathie, die een anderen weg als den onzen aanwijst, langs welken de natuur genezing kan brengen. Onze dierlijke artsijen-

middelen zijn geen pathologische, maar physiologische stoffen, die deel uitmaken van sommige dieren, b.v. de slangenvergiften, de Sepia van den inktvisch, het Castoreum van den bever, de Muscus van het muscusdier, de Apis van de bij, de Cantharis van de Spaansche vlieg, enz.

Ten einde nu in staat en bevoegd te zijn, welke stof dan ook als artsijen te geven, schijnt een eerste vereischte dan toch die te zijn, dat men van tevoren wete, hoo, waar en wát zij in het menschelijk lichaam werken en uitwerken kan. En, terwijl het de geniale gedachte van Hahnemann was, dat die wetenschap slechts door proefneming op den gezonde kan verkregen worden, was het ook zijn meest verdienstelijke en roemrijkste daad, dat hij zoodanige proefnemingen grondig en op uitgebreide schaal voor het eerst heeft ten uitvoer gebracht. Hoe vreemd het ook moge zijn, dat de geleerden en artsen der oude geneeskunst nooit de noodzakelijkheid van artsijenproefnemingen op den gezonde beaamd hebben, toch schijnt het nog vreemder, dat zij ook zelfs thans daarvan nog zoo weinig willen weten, nu de Homoeopathie door hare goede therapeutische uitkomsten en door haar algemeenen vooruitgang het nut daarvan onomstootelijk aangetoond heeft. In plaats daarvan hebben zij zich met een ijver en nauwgezetheid, boven allen lof verheven, er op toegelegd, door talloze experimenten op dieren de objectieve werkingen van de artsijen bij deze organismen te leeren kennen. Hoe belangrijk ook de dus verkregen resultaten voor de kennis van de physiologische en pathologische wisselwerkingen, van de organische verrichtingen en van de diagnose geworden zijn, zij hebben toch slechts volle waarde voor het dierlijk organisme en kunnen wel per analogiam ook op het menschelijke toegepast worden, maar slechts met voorzichtigheid en voorwaardelijk. Vele artsijen werken immers geheel anders op dieren dan op menschen, zoodat stoffen, die voor deze vergiften zijn, op gene zonder nadeel blijven, en omgekeerd. Daarenboven, terwijl aan den eenen kant bij de experi-

menten door zeer sterke en vaak toxische doses hevig ingrijpende objectieve veranderingen te voorschijn roepen worden, die bij proefnemingen op den mensch natuurlijk niet ter waarneming kunnen komen, heeft men aan den anderen kant den voor het genezen zoo vruchtbaren bodem van de subjectieve symptomen bij de dieren in 't geheel niet kunnen ontginnen. De experimenten op dieren hebben dan ook voor de pharmacotherapie van de menschelijke ziekten betrekkelijk weinig nut opgeleverd, in ieder geval haar op geen vaste basis kunnen grondvesten. Deze zal, indien ooit, vooreerst nog niet verkregen worden door de pharmacotherapie tot een reïne exacte wetenschap te willen omvormen; zij is en blijft eene empirische, op ervaring berustende; en gezegend zij de man, die de tooverformule van haar geneeswerking, de spil, om welke zij draait, gevonden heeft!

Nadat Hahnemann, wars van de pharmacologie van zijn tijd met hare deels dogmatische deels overgeleverde lessen van de gewaande werkingen der artsenijen, en geheel ontevreden over de behaalde therapeutische resultaten, zich tot het schijnbaar zoo nabij liggende denkbeeld doorgevoerd had, dat iedere als geneesmiddel gebruikte substantie uitsluitend door hare eigenaardige werking op den gezonden mensch hare genezende krachten kan aantoonen, met andere woorden, dat de door haar voortgebrachte verschijnselen de ziekten zelf aanwijzen, die zij genezen kan, begon hij het door hem zoo schitterend uitgevoerde groote werk van de proefnemingen der artsenijen op den gezonde. Hij heeft daarmede, zooals Columbus het kantelende ei, de onveilige, wankelende artsenijmiddelleer op een solide basis geplaatst, en de echte wetenschap van de pharmacodynamie geïnaugureerd. De later door anderen verrichte contrôle-experimenten hebben telkens en telkens de reeds bekende werkingen bevestigd en opnieuw blijk gegeven van het scherpe waarnemingsvermogen en de nauwgezetheid van den stichter der Homoeopathie. Zijne volgelingen hebben dan ook naar zijn voorbeeld de noodzakelijkheid van die experimenten in blijvende letters in hun banier geschreven, en zijn onvermoeid daarmede voortgegaan, zoodat een reusachtige schat van artsenijwerkingen in de homoeopathische litteratuur bijeengebracht is. Er is bij den lateren arbeid op dit gebied ook rekening gehouden met de onderzoekingsmethoden en hulpmiddelen van onzen tijd, om de pathologische toestanden van de proefpersonen objectief afdoende te kenmerken. Trouwens, de betichting, die door onze andersdenkende collega's zoo vaak geuit wordt, dat Hahnemann en zijne volgelingen de objectieve werkingen van de artsenijen verwaarloosd hebben, is meer dan voldoende weerlegd, en ieder, die zien wil, kan zich door inzage der betreffende werken van haar onrechtvaardigheid overtuigen. Hetgeen de proefnemingen op den mensch om licht te begrijpen redenen niet aan objectieve artsenijwerkingen konden opleveren, hebben de boven aangehaalde experimenten op dieren van onze tegenstanders, onder inachtneming van de voorzorgen, geboden door het verschil der artsenijwerkingen tusschen mensch en dier, van lieverlede kunnen aanvullen, en zoo is, in verband met de resultaten van toevallige en opzettelijke vergiftigingen, een vrij volledig objectief artsenijwerkingsbeeld verkregen. Van even veel, zoo niet van meer belang, zijn de in de gewone artsenijmiddelleer-boeken nagenoeg geheel ontbrekende subjectieve symptomen, die in hun fijne schakeeringen op treffende wijze de reacties vertolken, die aan de eindstations van de organische cel-elementen door de artsenijwerking plaats hebben.

Daarenboven brengen de artsenijen, evenals de verschillende ziekten uit andere oorzaken, ook wijzigingen te voorschijn in de gevoelsfeer en in de uitingen van het zielsleven der naar aanleg, karakter en temperament verschillende proefpersonen, hetgeen natuurlijk aanleiding moet geven tot het ontstaan van vele, niet zelden voor de middelkeus beslissende symptomen, die in onze artsenijmiddelleer opgenomen zijn. Als men ten slotte hierbij nog de belangrijke kenmerkende verschijnselen voegt, die ten gevolge van meteorologische, lokale, diëtetische en andere invloeden gedurende het onderzoek van een artsenij door de proefpersonen waargenomen worden, en die een niet genoeg te waardeeren leiddraad en hulpmiddel bij de keus van het geneesmiddel vertegenwoordigen, dan heeft men alle bouwstoffen van onze artsenijmiddelleer bijeengebracht. Wanneer iedere artsenij-werking ook slechts een complex van symptomen, op het eerste gezicht zonder organisch verband, schijnt te zijn, zoo doen zij den deskundige toch verscheidene nosologische ziektevormen onderkennen, en spiegelen door fijnere nuanceeringen bijzondere, individuele geaardheden af.

(Wordt vervolgd.)

Dr F. W. O. K.

WAT WAAR IS, BLIJFT.

Een vorige maal zeide ik, te willen mededeelen, waarom ik de Homoeopathie zoo aantrekkelijk vind. Welnu één van die redenen is deze: Hare onveranderlijkheid!

Wat, zegt ge, in dezen tijd van verandering, van vooruitgang, zou onveranderlijkheid een goede eigenschap, een aantrekkelijkheid mogen zijn, kunnen zijn?

Ja, ik blijf er bij en zal u zeggen wat ik bedoel, misschien dat ge dan met me kunt meegaan.

Het was in 1900 dat ik No. V der geneeskundige bladen ontving. „De behandeling der croupieuze pneumonie kritisch toegelicht,” zoo heette het. Ik weet nog goed, met welk een belangstelling ik het dadelijk ter hand nam en las; onderhoudend, heerlijk geschreven, boeiend vond ik het, en toch aan het eind was ik onbevredigd, en toen kwam over mij dat gevoel van dankbaarheid, dat mij soms zoo goed doen kan, dat ik de homoeopathie had leeren kennen, Hahnemann's leer, die een houvast geeft voor de behandeling van onze lijders, een houvast dat onveranderlijk blijft.

Zie, als ge zoo'n opstel leest, dan moet het u treffen, hoe dikwijls de therapie verandert; de schrijver zelf zegt aan het begin: „Ik zal niet trachten hier alle bij de fibrineuze pneumonie aangewende of voorgeslagen behandelingsmethoden of geneesmiddelen op de rij af, b.v. in historische volgorde, na te gaan. Er zijn er zoovele, dat reeds daardoor alleen gegronde twijfel oprijst, of ze wel in staat zijn veel te doen.”

Die verscheidenheid houdt nauw verband met de opvattingen, die men heeft over 't ontstaan der ziekte — deze opvattingen drukken den stempel op de therapeutische maatregelen. Dat is natuurlijk niet alleen 't geval met de croupieuze pneumonie, zóó is 't met alle andere ziekten. Zoo spelen thans de sera een groote rol, en men verwacht er veel van voor de toekomst, omdat thans bacteriën en bacterieproducten, toxinen en antitoxinen de gedachten vervullen. Morgen is er wat anders en andere denkbeelden beheerschen de therapie!

Bepalen we ons tot de pneumonie, dan vinden we chinine vermeld als een heerlijk middel. Aufrecht wendt

het aan, omdat hij *vermoedt*, dat het een bijna specifiek middel is tegen de door pneumonie-coccen geproduceerde, in 't lichaam circuleerende toxinen. *Maragliano* geeft digitalis in hooge giften om dezelfde redenen. Anderen gaven Jodnatrium, waardoor een verhoogde oxydatie en eliminatie van bacterieproducten zou plaats grijpen. Weer anderen gaven middelen, die de leucocytose zouden bevorderen, waardoor kunstmatig de verweerkraft van het organisme grooter zou worden. Mosler gaf tartarus emeticus, omdat hij *vermoedde*, dat een sterkere bloedstoevoer naar de long microben en toxinen spoediger zou uitwasschen.

Altemaal onderstellingen en vermoedens, die een bepaalde richting geven aan het therapeutisch handelen. Zóó wisselen dus de opvattingen, zóó wisselt ook de therapie!

Dan komen de geneesmethoden en geneesmiddelen, die theoretische beschouwingen en de empirie aan de hand doen. De ontstekingerende middelen, de aderlating, waartegen Hahnemann zoo te velde trok, de hartmiddelen e. a.

En dan komt de schrijver tot de uitspraak: „Ik ben dan ook vast overtuigd, dat een pneumonicus veiliger is in de handen van een kalm, oplettend, goed waarnemend, slechts *symptomatisch* behandelend arts, dan bij een geneesheer, die meent door heroïsche z.g. specifieke middelen de ziekte in de kiem te kunnen verstikken.”

De symptomatische therapie dus zal gehuldigd worden. Hygiënisch-diëtetische maatregelen; goede ligging, doelmatige voeding; den hoestprikkel tegengaan, de pijnen bestrijden; de defaecatie regelen; den slaap bevorderen; het opgeven gemakkelijk maken; de functies van hart en centraalzenuwstelsel nauwkeurig bewaken!

Anders staat het met de homoeopathische geneeswijze. Om bij dezelfde ziekte te blijven — sla op welk boek ge wilt, neem uw oudste, neem uw nieuwste, ge zult dezelfde geneesmiddelen vinden aangegeven; neem uw duitsche, neem uw engelsche, neem uw fransche, over dezelfde middelen wordt gesproken.

Een achterlijkheid? een stilstaan? een doodende zelfgenoegzaamheid? In 't minst niet! Maar als ge de homoeopathie begrijpt, als de homoeopathie op waarheid berust, kan het immers niet anders; wat waar is, blijft!

Er kunnen nieuwe middelen gevonden worden, de oude kunnen nauwkeuriger gekend worden in hun werking en daardoor beter gepreciseerd in hun aanwending, maar wat waar was in Hahnemann's tijd is thans nog waar; wat Bryonia toen deed, doet het nog; wat Phosphorus bewerkte in Hahnemann's handen, doet het ook nu nog in de uwe.

En neemt ge dan geen notitie van alles wat wordt gewerkt, onderzocht, gevonden? Natuurlijk; zouden we niet? zouden we aanspraak willen maken op den naam van denkende artsen, als we onverschillig voorbij gingen aan alles wat het werken van groote mannen ons heerlijk leerde? Zouden we, als de wetenschap iets bracht wat dienstbaar gemaakt kon worden aan 't heil van onze zieken, dat niet aangrijpen? Zouden we niet dankbaar aanvaarden, wat de hygiëne ons leerde, wat vaststaat over 't ontstaan en voorkomen van ziekten, om daarmee te gelegener tijd ons voordeel te doen? Maar onze geneesmiddeltherapie laten we niet los. En, ik herhaal nog eens, sla op welk boek ge wilt, dezelfde middelen zult gij hooren aanprijzen in 1800 zoowel als in 1900, en nog eens vraag ik „Kan het ook anders?”

Want wat leerde Hahnemann?

Vergelijk alle verschijnselen, die de kranke u aanbiedt, alle verschijnselen, die ge kunt opsporen met uw vijf

zinnen, (en de werktuigen, die ze kunnen versterken, moet ik er thans aan toevoegen,) met de verschijnselen, die de verschillende geneeskrachtige stoffen bij *den gezonde mensch* kunnen veroorzaken, en hebt ge een stof gevonden, die zoo nauwkeurig mogelijk dezelfde verschijnselen teweegbrengt als de zieke u te zien geeft, dan zal die stof — mits de ervaring zich daarover uitgesproken heeft — het middel zijn, dat u de meeste kans op succes geeft.

Zie hier dus twee dingen, die te onzer kennis kunnen komen: 1e de ziekteverschijnselen, en in het opsporen van die verschijnselen kunnen we als kinderen van onzen tijd, die hebben geleerd wat er te leeren was, verder gaan dan Hahnemann, want we hebben hulpmiddelen, die hij niet had; 2e de veranderingen, die bepaalde stoffen, als artsenijen bekend, *in het gezonde menschelijke lichaam* te weeg brengen, ook thans alweer, dank zij alle hulpmiddelen van dezen tijd, beter te kennen dan honderd jaren geleden.

Deze twee dingen moeten we met elkaar vergelijken, heeft Hahnemann geleerd, deze twee dingen kunnen we door oefening en studie telkens beter leeren kennen, deze twee dingen leveren de gegevens voor uw geneesmiddel-therapie.

De sleutel, die beide verbindt, is: het *similia similibus* curetur. Dit laatste is slechts een ervaringsfeit! Ik kan me voorstellen, dat het anders ware geweest, dat er een andere regel moest opgesteld worden om de twee opgenoemde zaken met elkaar in verband te brengen, de ervaring leerde echter: „het gelijke worde door het gelijkende genezen!”

Dat is de groote verdienste van Hahnemann! Want ge gevoelt wel, hoe, door het toepassen van dezen regel der vergelijking, de therapie onafhankelijk blijft van alle wisselende voorstellingen en onderstellingen over 't wezen en 't ontstaan der ziekten. Hoe de pneumonie ontstaat laat ons onverschillig voor de keuze van 't geneesmiddel, nu we slechts te vergelijken hebben wat we waarnemen en wat we weten; zoo komt het natuurlijk, dat we nooit één specifiek geneesmiddel hebben, want niet ieder reageert immers op het ziekteagens, dat longontsteking veroorzaakt, op dezelfde wijze — het kind anders dan de grijsaard, de matige anders dan de dronkaard, de zwakke anders dan de sterke.

Zij allen geven andere ziektebeelden; andere geneesmiddelen hebben ze daarom noodig voor hun herstel. Geen symptomatische therapie dus, geen middel tegen de stekende borstpijnen, geen middel om de defaecatie aan te zetten, geen middel om de hartswerkzaamheid te vergrooten, geen middel om slaap te veroorzaken; maar een middel, dat voldoet aan de indicatie van de totaliteit der verschijnselen.

Een specifiek middel kent de homoeopaat dan ook niet, hij kent alleen het specifieke middel voor den bepaalden toestand op een bepaald oogenblik.

Ik hoop, dat ge eenigszins begrepen hebt wat ik bedoelde, toen ik zei: Eén van de aantrekkelijkheden van de Homoeopathie is hare onveranderlijkheid!

Bij de keuze van het geneesmiddel worden twee zaken met elkaar vergeleken, die vaststaan, of liever gezegd, die we zelf moeten vaststellen. Hij dus, die de beste waarnemer is en de beste geneesmiddelkenner, is de beste geneesheer. De kans tot mistasten door gebrek aan waarnemingsvermogen en gebrek aan kennis is groot, grooter zou ik haast zeggen dan bij het volgen der andere richting. Maar ge zijt immers geen homoeopaat uit luiheid; neen, integendeel, iederen dag wordt ge pijnlijk herinnerd aan uw gebrek aan waarnemingsvermogen en uw gebrek aan geneesmiddelkennis, en, zal 't goed zijn, daardoor worden geprikkeld tot betere plichtsbetrachting en meerdere studie.

Wel verre dus van aanleiding te geven tot zelfgenoegzaamheid, tot stilstand, geeft onze methode van vergelijking telkens weer nieuwe vraagstukken op te lossen. Van te voren kunt gij niet zeggen, welk middel uw pneumoniegeval zal eischen; het dwingt u tot nauwkeurige waarneming, tot goed kennen uwer geneesmiddelen, en toch geeft de onveranderlijkheid van het beginsel en de onveranderlijkheid van de beide leden der op te lossen vergelijking een verscheidenheid, die groot is en die bij een goede oplossing beloond wordt door verrassende resultaten.

Dat de opvatting van Hahnemann de juiste was en is, dat kan alleen de ervaring leeren, en die ervaring behoeft zich uit te strekken over vele gevallen. Dat nu reeds honderd jaren lang dezelfde middelen met succes en tot tevredenheid der gebruikers zijn toegepast, geeft te denken. Wat mij persoonlijk aangaat, niet gaarne zou ik teruggaan tot het oude.

Heerlijk zou het zijn, mochten wij in de naaste toekomst hier in Nederland kunnen beschikken over een ziekenhuis, waarin zou kunnen worden aangetoond, niet door getallen alleen, maar door gevallen, dat Hahnemann's methode is een goede methode.

P. L. v. d. H.

NOG EENS Dr. W. B. v. STAVAREN TE ROTTERDAM EN DE HOMOEOPATHIE.

In de 9de aflevering van „Ons Tijdschrift” heeft genoemde arts, die zich zelf als christen-arts specialiseert, op bijzonder eigenaardige wijze blijk gegeven van deze zichzelf bij herhaling toegekende waardigheid.

1. Hij bekladt het karakter, de beroepseer van circa 20000 gediplomeerde homoeopathische artsen, door hen van zelfverblindung of onoprechtheid te beschuldigen.

2. Als medicus en dus schijnbaar als bevoegd beoordeelaar brengt hij deze lasterlijke aantijging door den druk onder de oogen van een talrijk publiek van lezers.

3. Hij hecht nog uit de verte een luchtje aan mijne nagedachtenis in Rotterdam, waar ik 42 jaren als hom. arts gepraktiseerd heb, door van mij te spreken in aansluiting aan het Staphorster boertje, Sequah en andere kwakzalvers.

Het ethische voetstuk, waarop de Heer Dr. v. St. staat, heeft hij door deze uitlatingen meer dan voldoende gekenschetst. Als criticus van de Homoeopathie heeft hij het aantal van hen, die spreken over iets, dat zij niet kennen noch verstaan, nog met één vermeerderd. En daarbij is hem de tegenspoed overkomen, dat hij op het gebied van het menselijk intellect in drie richtingen bravourstukjes ondernomen heeft, die alle tot een fiasco moesten leiden. Het zijn de volgende:

1. In de eerste plaats heeft hij den juridischen salto mortale aanvaard, van zonder voorafgaande instructie als rechter in een te behandelen zaak te poseeren en te vonnissen.

2. In de logica heeft hij den goocheltoer uitgevoerd, van uit onjuiste praemissen conclusies te maken, die zijne lezers voor juist moeten houden.

3. Als man van de wetenschap heeft hij haar cardinalen eisch, van eerst te onderzoeken en dan te oordeelen, ten eenenmale verwaarloosd, door over een toegepaste ervaringswetenschap, als de homoeopathische pharmacotherapie, den staf te breken, zonder haar door eigene waarneming en experiment op de proef gesteld te hebben.

Ad. 1. De onrechtvaardigheid van deze handelwijze is zoo in het oog loopend, dat er verder geen woord over te zeggen valt.

Ad. 2. Schrijvers eerste stelling is: „Minimale doses werken niet, de Homoeopathie geeft deze, bij gevolg is zij verwerpelijk;” de tweede luidt: „De kracht van het middel moet voor het te bereiken doel recht evenredig zijn aan zijn hoeveelheid van werkend bestanddeel en graad van concentratie; de minimale doses van de homoeopathie beantwoorden niet aan dien eisch, en dus zijn hare beoefenaren zelfverblind of onoprecht.” Met deze lieflijke gevolgtrekking zou onze heer christen-arts bij sommige verwoede tegenstanders der Homoeopathie nog meer furore gemaakt hebben, als het voorste lid der stelling gelukkiger ware gekozen. Nu echter weet men niet, wat men er aan heeft. Dat de kracht van het middel zoo zijn moet als het voorste lid leert, zou een prachtige raad voor een keukenmeisje kunnen zijn, om de spijzen smakelijk te kruiden; ook voor een schilder, om een door scheuren en gaten leelijk geworden deur met een gepaste laag verf weder op te knappen; zelfs den scheikundige zou hij als wegwijzer kunnen dienen, om een alkalische of zure vloeistof te neutraliseeren; maar eene aanwijzing, hoe men het zekerst genezen kan, (en dat is toch taak en doel van den geneesheer) bevatten die woorden allerminst, althans stellig niet meer in onzen tijd. Galenus, ja, die zou er misschien nog in zijn graf plezier van kunnen hebben, als hij het therapeutische standpunt van Dr. v. St. kwam te weten. Om te pallieeren, om kwantitatieve artsnijwerkingen te verkrijgen, b.v. om bij waterzucht rijkelijke urine-afscheiding te bewerken, om een tusschenpoozende koorts te coupeeren, pijn of hoest te verdooven, te purgeeren enz., heeft men stellig de aan deze doeleinden beantwoordende hoeveelheden van Digitalis, Chinine, Morfine en Ricinusolie nodig; maar hoe wenschelijk, nodig en human ook vaak het pallieeren zijn moge, pallieeren is toch geen genezen. Volgens de stelling van Dr. v. St. moest men in evenredigheid tot de hevigheid der ziekte ook zoo veel meer en sterkere artsijen toedienen. Arme zieken! En hoe sterk, hoe geconcentreerd moeten dan toch naar zijne meening de doses zijn, geschikt om de zoo verschillende soorten van aangezichtspijn, bronchitis, maagcatarrh, leververgrooting, diabetes, blaasontsteking enz. te genezen?

Intusschen is het vertrouwen van Dr. v. St. in de geneeskracht van middelen blijkbaar niet bijster groot. ZEd. ZeerGel. verzekert ons toch tot 4 maal toe, dat b.v. „bij dreigend gevaar in longziekten, inademing van zuurstof *boven de geheele apotheek te verkiezen is*,” dat hij bij tal van zieken en zenuwpatiënten *alle medicijn cadeau zou doen*, en den lijder naar buiten zenden,” dat wij „bij typische (infectieuze) ziekten, als typhus, pokken enz., die hun natuurlijk verloop moeten hebben, *vrij passief moeten blijven*, en *niets anders kunnen doen, dan te trachten den lijder in den strijd bij te staan*, en dat bij ziekten, in verband staande met het zenuwstelsel” — een nog al veel omvattende categorie — „*de middelen der apotheek een zoo bescheiden rol spelen, dat het voor een zeker deel onver-schillig is, of en welke middelen voorgeschreven worden.*” Indien dan toch uit deze ontboezemingen blijkt, dat schrijver over het algemeen weinig met de middelen der apotheek ingenomen is, maar ons toch leert, dat „*de christen-arts in den regel den natuurlijken weg van de middelen behoort te bewandelen*,” dan moet men aannemen, dat Dr. v. St. niet veel voldoening op die wandeling hebben kan.

Met betrekking tot zijne eerste stelling, dat de Homoeopathie verwerpelijk is, omdat zij minimale doses geeft, die niet meer kunnen werken, heeft collega J. Voorhoeve reeds in het vorige nummer van ons maandblad den schrijver aangetoond, en wel niet uit de honderdjarige ervaring der Homoeopathie, maar uit experimenten en onderzoekingen van professoren en gezaghebbende geleerden, dat minimale doses wel degelijk op de levende cel werken, en dus genezen kunnen. Ten einde den ZeerGel. Heer Dr. v. St. zoo mogelijk van zijn verouderd standpunt af te helpen, kan hem niet dringend genoeg de studie aanbevolen worden van een „Epoche-machenden” arbeid, die Dr. A. Robin aan de Académie de médecine in de zitting van 6 Dec. 1904 heeft aangeboden. Daarin wordt onomstootelijk experimenteel bewezen:

1. Dat metalen, als Palladium, Platina, Goud, Zilver e.a. in haast infinitesimale doses, een millioenste tot een honderd-millioenste, in water oplosbaar zijn — iets wat de Homoeopathie trouwens reeds vóór 100 jaren ontdekt heeft, — en in deze verdeling nog een groote werkzaamheid uitoefenen;

2. Dat deze werkzaamheid op den gezonden mensch door feitelijke resultaten, als vermeerdering van het piszuur en de pisstof, vermindering van de kwantiteit der verbruikte zuurstof en van het gevormde koolzuur, overtuigend vastgesteld is;

3. Dat de aanzienlijke physiologische werkingen van deze tot het uiterste toe fijn verdeelde metalen *niet evenredig zijn aan de kwantiteit van het toegepaste middel*; en

4. Dat deze metalen nog werken in doses, die de *therapie tot hertoe voor onwerkzaam verklaarde*.

Van het voor Dr. v. St. nog al lastige feit, dat Radium in de meest infinitesimale hoeveelheden nog zeer in het oog vallende werkingen uitoefent, maakt de ZeerGel. Heer zich af door de overweging dat „*deze waarneming ons niet het recht geeft te zeggen, dat dan ook andere stoffen, als Arsen., Zwavel in ontzettende verdunning nog werken*.” Dat is nu weder een van die zetten van den schrijver, waar een gewoon sterveling niet kan bijkomen. Immers zou deze niet integendeel zóó redeneeren: „nu wij in onzen tijd iets meer zijn te weten gekomen van de wonderbare eigenschappen van de stof en hare fijnere moleculaire structuur, nu wij ontdekt hebben, dat behalve het Radium ook Uranium Helium en meer stoffen als stralende materie infinitesimaal deelbaar zijn en dan nog werken, moeten wij dan niet met *het meeste recht* vermoeden, dat deze *fundamentele* eigenschap, die tot hertoe nog slechts bij weinige stoffen ontdekt is, ook nog aan vele andere zoo niet aan alle toekomt? en hebben wij niet juist allerminst het recht, om haar voor andere weg te cijferen, omdat wij haar met onze gebrekkige zintuigen nog niet vonden?”

Volgens onzen criticus is, behalve wegens haar onwerkzame minimale doses, de Homoeopathie ook nog verwerpelijk, omdat zij

a. een stelsel is, en

b. het gevaar van groote onheilen medebrengt door populariseering van de eigenlijke geneeskunde en door de leekenpraktijk, terwijl haar als credit mag aangerekend worden, dat zij

c. met haar middelen geen positief kwaad, maar dan ook geen positief goed kan doen, en dat zij

d. door suggestie en autosuggestie voornamelijk hare goede resultaten bereikt.

Over het laatst genoemde onderwerp sprekende neemt

schrijver de gelegenheid waar, om met een echt liefderijken christelijken zet, verscholen insinuerend te laten doorschemeren, dat de suggestie bij den homoeopaat niet de degelijke, nuttige, door het vertrouwen in den arts en zijne persoonlijkheid veroorzaakte, maar een oneerlijke zou kunnen zijn. Overigens zij het aan zijne scherpzinnigheid overgelaten, om het aandeel te berekenen, dat de suggestie bij homoeopathische genezingen van ijlenden, zuigelingen, honden, paarden en rundvee hebben kan.

Het onder c. in de tweede plaats gezegde is lijnrecht in strijd met ervaring en experiment, zoowel aan den kant van de tegenpartij als bij ons zelf.

Ten opzichte van de bewering van onzen rechter, onder a. uitgesproken, dat de Homoeopathie een stelsel is, kan men slechts zeggen: „hij heeft de klok hooren luiden, maar weet niet waar de klepel hangt.” De Homoeopathie is *geen stelsel*, maar eene pharmacotherapie, die den echt wetenschappelijken eisch stelt, geen arts en bij zieken toe te passen, waarvan zij niet van tevoren door nauwgezette proefneming en onderzoek op den gezonde de objectieve en subjectieve werkingen ontdekt heeft. Door in ziekten slechts die arts en bij zieken toe te dienen, wier werking daarmede zoo veel mogelijk overeenkomt, weet de arts bij gevolg, dat alle verschijnselen der ziekte er door geraakt worden en heeft hij de indicatiewet van het „*similia similibus*” voor de artsenijen gevonden, die het best den eisch van het *cito, tuto et jucunde* genezen vervult.

Het gevaar van onheilen, waarvan criticus onder b. spreekt, kan toch juist voor *hem* zoo zwaarwegend niet zijn, die ons met klem de bekentenis gedaan heeft, hoe vaak de arts alle middelen der apotheek cadeau geeft en het onverschillig vindt, of en welke medicijn voorgeschreven wordt. Men zou zeggen, dat het dan ook onverschillig zijn moet, of de arts een weinig vroeger of later ontboden wordt. En bij het groote aantal van lichte ongesteldheden, die bij verstandig gedrag en leefwijze van den patiënt ook wel van zelf genezen, kan hij dikwijls genoeg door het nemen van een middel uit zijn apotheekje zijn herstel bespoedigen. Criticus is immers zelf overtuigd, dat dit middel geen positief kwaad kan doen, terwijl zulks nog steeds in ontelbare gevallen geschiedt, wanneer lijders de overal te koop staande sterke middelen der gewone apotheek op eigen gezag innemen. Daardoor wordt oneindig meer onheil gesticht, dan door de eigenwijsheid van enkele patiënten, die den arts te laat roepen. De zorg voor eigen gezondheid en voor het materieel bestaan is voor de overgrote meerderheid der patiënten dan toch wel de veiligste waarschuwing, om niet te laat deskundige hulp in te roepen.

Verder dan tot de weinige, door Dr. v. St. gewraakte, maar geheel verkeerd begrepen eigenaardigheden van de Homoeopathie strekt klaarblijkelijk zijne kunde niet; althans hij geeft schijn noch blijkt, iets van het volgende te weten:

a. dat Hahnemann het was, die het eerst met energie tegen de schromelijke fouten en misbruiken in de geneeskunde opgekomen is;

b. dat hij met onvermoeide zorg uit de casuïstiek tal van gevallen bijeengebracht heeft, waaruit bleek, dat ziekten door de gelijksoortig werkende artsenijmiddelen genezen worden, en dat hij daardoor, tot proefnemingen op zichzelf en zijne volgelingen aangespoord, de indicatiewet van het *similia similibus* gevonden heeft;

c. dat deze vaak door vertegenwoordigers van de officieele school onvrijwillig bevestigd is, daar zij treffende genezingen verkregen met artsenijen, die slechts volgens de

similewet aangewezen waren, onder anderen nog in den nieuwsten tijd door prof. Lancroux, die nephritis met Cantharis, door prof. Dujardin Beaumetz, die diphtheritis met Mercur. cyan., door prof. Charcot, die meniëresche duizeling met Chinin. sulf., door prof. Lépine, die diarrhee met Merc. corros. genas;

d. dat de Homoeopathie van het begin af door de onwaardige vervolgingen van de heerschende richting in de geneeskunde gedwongen werd, voor zelfbehoud steun bij het leekenpubliek te zoeken;

e. dat de physiologische proefnemingen van de artseneijen door Hahnemann en zijne volgelingen een reuzenwerk zijn, en een niet genoeg te waardeeren schat van middel-indicaties bevatten;

f. dat er een hemelsbreed verschil tusschen de pathogene en de therapeutische dosis bestaat;

g. dat de levende zieke cel eene verbazende gevoeligheid voor den adaequaten artseneijprikkel bezit;

h. dat de door dezen opgewekte reactie tot genezing leidt;

i. dat een tegenovergestelde werking tusschen groote en kleine doses bij zeer vele artseneijen bestaat;

k. dat de in de Homoeopathie vigeerende vitalistische beschouwing hoe langer hoe meer ook bij haar tegenstanders veld wint;

l. dat zij, die met ernst en goeden wil de homoeopathische leerstellingen zelf onderzoeken, doorgaans van hunne vooroordeelen terugkomen en vaak genoeg van een Saulus een Paulus worden.

Al deze dingen en nog eenige andere, te veel om hier op te noemen, zijn voor onzen criticus blijkbaar eene terra incognita, en toch heeft hij niet geschroomd ze als deskundige te veroordeelen.

De meest geniale zet van den ZeerGel. schrijver is die, waar hij zegt, dat de *Homoeopathie nog teert van en drijft op de juistheid van den strijd tegen de beweerde en werkelijke fouten van de vroegere geneeskunde*.

Eilieve, indien dit zoo ware, hoe kolossaal moeten dan toch thans deze fouten geworden zijn, als de circa 20.000 over den aardbol verspreide homoeop. artsen in hunne meestal goede sociale positie zich van deze fouten kunnen voeden. Dan hebben wij toch nog een veel betere meening van de geneeskunde dan Dr. v. St., die zich voor zijne collega's als een soort „enfant terrible” geopenbaard heeft. De indruk, dien zijn betoog bij voor- en tegenstanders van de Homoeopathie achterlaat, zal dan ook wel zijn: si tacuisses philosophus fuisses.

D^r. F. W. O. K.

DOKTERS-PRAATJES EN -PREEKJES.

III.

En u bent tegen mijn raadgeving, in deze week op reis gegaan, mevrouw? Zoo kort na een influenza-aanval en dan op een kouden dag naar H.!

Ja, dokter, ik voel wel, dat dit uitstapje mij geen goed gedaan heeft; maar mijn zuster verlangde zóó me te zien, en ik haar.

Hoe gaat het mevrouw P.? Is zij de gevolgen van dien val van verleden zomer nog niet te boven gekomen? Die hoofdwonde is toch goed genezen, niet waar?

O, ja; dat ging heel naar wensch. Maar ze kan nog

niets doen; 't best is ze, als ze stil ligt op haar chaise-longue. Dat duurt nu maanden en maanden; ze is, wat dat aangaat, nog even ver als vóór een half jaar. Dat maakt haar soms moedeloos, hoewel ze haar best doet haar geestkracht te behouden. Mij dunkt, dokter, met een homoeopathisch middel zou ze heel goed te helpen zijn. Maar daar wil ze niet van hooren. Achter den rug van mijn dokter doe ik niets, zegt ze. En die lacht om homoeopathische middelen; 't is te gek om van die pilletjes eenige uitwerking te verwachten, heeft hij gezegd. Weet u, wat ik haar zou willen geven, dokter?

U hebt me nog niet verteld, waarover ze klaagt; en wat de dokter zegt. Tegen de gevolgen van een val zijn zoo veel verschillende middelen met vrucht aangewend: Arnica, Hamamelis, Cicutia, Hypericum, Sulfuri acidum, Conium en nog vele andere, al naar de aanwezige verschijnselen. Er is dus keus.

En ik geloof, dat Conium voor haar het passende middel zou blijken te zijn.

Zoo, zoo, waarde collega; welke aandoening heeft uw zuster, wat is dan uwe diagnose? dezelfde als die van den huisdokter?

Spot u maar; met diagnoses houd ik me niet op. Maar die van haar dokter, die ken ik. Ja, daarvan moet ik u eens vertellen. Ik trof hem juist, toen hij een bezoek maakte, en ik verzocht hem even alleen te spreken over mijn zuster. Wat dunkt u van haar? vroeg ik. Ik geloof, dat we iets vooruitgaan, maar het kan nog lang duren vóór ze genezen is; hoofdzaak is rust, rust voor geest en lichaam, was zijn antwoord. En die duizelingen, waaraan ze lijdt, zouden die niet de hoofdzaak zijn? Kan daaraan niets gedaan worden, vroeg ik. 't Is zoo hopeloos voor haar bij elke draaiing van 't hoofd 't gevoel te hebben dat ze zal omtuimelen. En zelfs bij ééne bepaalde ligging van 't hoofd te voelen alsof alles om haar heen draait. En daarom maar roerloos in haar stoel te liggen! Och, als dat genezen was, dan was ze spoedig op de been, dunkt me. Hm, meende de dokter. Maar dokter, wat is toch die duizeligheid? vroeg ik toen. Ja, mevrouw, was het antwoord; de specialiteiten zeggen dat er in 't hoofd geen waarneembare afwijkingen zijn. En andere organen zijn in orde. En waar houdt u het dan voor? vroeg ik; en toen kwam het. Uw zuster, mevrouw, was de orakelspreuk, heeft een buitengewoon debiel peripheer en centraal zenuwstelsel, vandaar die duizeligheid. Ik moet bekennen, dat dit antwoord mij kregel maakte. Een buitengewoon debiel peripheer en centraal zenuwstelsel; of wel zwakte van zenuwen; een van die diagnoses, die alleen dienen om niet te moeten erkennen dat men geheel in den blinde tast, zoowel wat de beteekenis der verschijnselen betreft als de vermoedelijke uitwerking van geneesmiddelen of andere maatregelen, ter genezing aangewend!

Mijn zuster ligt te snakken naar herstel en heeft het volste vertrouwen in haar dokter, die haar nu sinds maanden met water en electriciteit behandelt, en nog met twijfelachtig resultaat. Maar om homoeopathische middelen te geven, daartegen komt zijn gevoel van eigenwaarde in opstand. 't Woord homoeopathie maakt hem al tureluursch! En ik geloof zoo vast en zeker, dat Conium die duizeligheid kan genezen. U herinnert u immers ook nog wel het geval van Mevrouw B.? Die behield ook na een val diezelfde eigenaardige duizelingen; jaren lang heeft ze er over geklaagd, al was het bij haar niet zoo erg. En haar heeft Conium D 30 in ééne week geheel van die lasten bevrijd. En ook van mejuffrouw W. hoorde ik, dat zij dezelfde verschijnselen had, echter niet na een val, en ook bij Conium zooveel baat had gevonden. U begrijpt, hoe ik mijn arme zuster heb gesmeekt het middel te willen nemen. Maar zooals ik u zei, ze wil niet. Onlangs had haar dokter haar nog gezegd: mevrouw, u begrijpt toch wel, dat als er eenige werking zat in die homoeopathische middelen, wij ze toch ook wel zouden gebruiken. En of ik nu al beweerde, dat maakt hij je maar wijs; de allopaten hebben de homoeopathie nooit onderzocht; je dokter weet niets van de ervaringen, die de homoeopaten

van Conium hebben; 't was en bleef aan doove ooren gepraat. En eigenlijk moest ik haar nog bewonderen ook, om haar mooie, eenvoudige en trouwe ziel. Ze zou het een afschuwelijke gedachte vinden, te onderstellen, dat haar dokter, die een welwillend mensch en een knap geneesheer moet wezen, om een bloot vooroordeel haar maanden en maanden op haar stoel zou laten tobben.

„Een buitengewoon debiel peripheer en centraal zenuw-systeem; vandaar die duizeligheid;” ik hoor 't hem nog zeggen, met een nadruk en gewichtigheid! Alsof dat niet hetzelfde was als wanneer onze werkvrouw spreekt van hare zwakke zenuwen, en daaruit alle ziekten wil verklaren, behalve kanker en toring. Denkende aan mijn zuster kon ik me niet inhouden, en zei wel heel bruusk: dokter, u weet zelf, dat zóó'n diagnose niets beteekent; u behoeft er mij niet mee voor den mal te houden. Hij keek me heel verbaasd aan. Ja, zei ik, u is dat niet gewoon te hooren van de meeste uwer damespatiënten; die weten niets van het menschelijk lichaam, van hart, longen, hersenen, spieren of zenuwen. („En de heeren, dokter?” — „Och!”) Maar o, ze vinden het zoo fameux interessant op hun „tea” of „jour” te praten van de nieuwste vondst van hun dokter, die een buitengewoon debiel peripheer en centraal zenuwstelsel bij hen ontdekt heeft. U moet eens vertellen, dat ze een buitengewoon peripheer en een uiterst centraal zenuwstelsel hebben, dat slikken ze even gedwee als groote giften broomkali en dergelijke zenuwverdoovende middelen. Als u niet weet wat de oorzaak van die duizelingen van mijn zuster is, kunt u mij dat vrijuit zeggen. Ik weet het van mijn eigen dokter — die is homoeopaat — dat al die diagnoses voor de helft of meer onjuist zijn, en wel daarom, omdat de wetenschap nu eenmaal niet verder is. Mijn dokter heeft me vaak gezegd: men moest eens meer gaan bedenken, dat genezen de hoofdzaak is, niet het geven van geleerde namen. Dat mag voor de wetenschap heel noodig zijn; de zieke, de ware zieke, is daarmee alleen niet gebaat.

En wat antwoordede collega X. op uw uitval? vroeg ik.

Och, alleen met een paar hatelijkheden — aan uw adres! Dus die is wellicht voor de homoeopathie verloren. Dat zou dan averechtsche propaganda voor onze richting wezen. Dank u wel, dokter; u is wel vriendelijk.

Och mevrouw, ik bedoel niets onaangenaams met mijn opmerking. Ik meen alleen, dat men zooveel meer kans heeft met nawerkende belangstelling aangehoord te worden, als men niet juist het oogenblik van opwinding of vertoewardiging kiest om zijn meening te uiten. Overigens zal ik de laatste zijn, die 't niet zou waardeeren, dat u 't hebt uitgesproken, wat u op de ziel brandde. Hoevele voorstanders hadden op dat oogenblik van hun hart een moordkuil gemaakt, om later in een onderonsje dubbel verwoed af te geven op allopaten en officiële wetenschap. En nu collega X.?

Mystieke dwepers, dat waren de homoeopaten, als ze geen opzettelijke bedriegers waren. Hij had er ook wel van gehoord, dat de homoeopaten beweerden de menschen van hun kwalen te kunnen genezen, zonder zelfs den rechten naam van de ziekte te kennen; maar hij noemde ieder, die dat wilde volhouden, een dwaas, die de geneeskunde honderd jaar achteruit wilde zetten.

Dat is juist het punt, waarbij we bij ons vorig gesprek zijn blijven steken. Ik zou u een uitvoerige verklaring geven van het verschil tusschen allopathische en homoeopathische denkwijze over ziektekunde en geneeskunde. Ook voor den allopaat, die ons beginsel, het similia similibus curetur, niet geheel verwerpen wil, is de toepassing van het beginsel zoo moeilijk en tegelijk zoo afstootend, omdat ook zonder de kennis van het wezen der ziekten die toepassing gezegd wordt mogelijk te zijn. Zoo bijv. in de door u vermelde *conium-gevallen*, zooals wij ze noemen. 't Is niet, omdat we *weten*, van welk orgaan zekere afwijkingen in levensverrichtingen of in vorm die eigenaardige duizelingen bij deze patiënten ten gevolge hadden; of omdat we *weten*, waarom en hoe Conium ditzelfde verschijnsel bij gezonde menschen opwekt; neen, van beide

kan het waarom en hoe ons homoeopaten totaal onbekend zijn. Toch blijkt in de meeste gevallen Conium bij die kwaal het rechte geneesmiddel. (Later leg ik u wel eens uit, waarom niet in alle.) Dit is het wonderbaarlijke in Hahnemann's ontdekking, het similia similibus curetur: laat het gelijkende door het gelijkende genezen worden. En de opleiding, de richting van denken der allopaten is wel geschikt om dit wonderbaarlijke niet aantrekkelijk, neen veeleer om het afstootend te vinden, en hen met weerzin van onze genezingen kennis te doen nemen. Als u wilt vernemen, hetgeen een wetenschappelijk allopaat over zijne opvatting van ziektegenezing zegt, leest u dan eens de eerste bladzijden van het populaire geschriftje van Prof. Pel: Eubiotiek of de kunst om gezond en gelukkig te leven. U weet

. dat het bij zevenen is. Pardon, dokter, dat ik u zoo botweg in de rede val; maar 't is bedtijd voor de kinderen. Komaan jongens, naar boven! Man, jij neemt onzen Benjamin? Dokter, Frans vraagt, of u hem op uw rug naar boven wilt dragen; u hebt nog wel een paar minuten?

J. T. W.

Homoeopathische polikliniek te Utrecht.

Gedurende het jaar 1904 zijn de zittingen der homoeopathische polikliniek geregeld vier malen per week gehouden, behalve in het laatst van October en het begin van November ten gevolge van ziekte van een der artsen. Met onderling overleg werd toen besloten van elke afdeling tijdelijk een uur te sluiten. Hoewel dit door aanplakking en ook mondeling was bekend gemaakt, werd door het publiek niet altijd daarop gelet, wat dan tot teleurstelling aanleiding gaf.

Er zijn behandeld 602 personen, aan wie zijn afgegeven 1607 recepten. Door bovengenoemde oorzaak was in den laatsten tijd het bezoek veel minder dan het gemiddelde, maar begon toen weder tot het gewone te naderen, zoodat verwacht kan worden, dat het jaar 1905 weder gelijke getallen zal opleveren als de vorige jaren.

Ook dit jaar heeft Zuster Blom zich weder verdienstelijk gemaakt door hare zeer gewaardeerde assistentie, waarvoor haar bij dezen dank wordt betuigd.

Dr S. J. v. R.

PHARMACOPEE-COMMISSIE.

In het Bijvoegsel tot de Ned. Staatscourant van 19 en 20 Febr. jl. no. 43 is het verslag opgenomen van de commissie, belast met het vervaardigen van een bijvoegsel tot de Nederl. Pharmacopee, bevattende de bewerking van de homoeopathische geneesmiddelen.

Daarin wordt medegedeeld, dat in de vergaderingen, door de commissie gehouden, besproken werden:

1. de op te nemen geneesmiddelen;
2. de bereiding der verschillende geneesmiddelvormen;
3. het onderzoek der grondstoffen en praeparaten.

Ad. 1. werd besloten tot de opname van 150 grondstoffen en daaruit bereide vormen.

Ad. 2. werden de methoden in verschillende homoeopathische pharmacopeeën aan een vergelijkend onderzoek onderworpen, terwijl bovendien op een groot aantal grondstoffen ook niet beschreven methoden werden toegepast.

Ad. 3. wordt opgemerkt, dat wel een uitvoerig onderzoek werd begonnen, maar nog niet kon worden afgesloten.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

Mevr. C. N. te K. Aan een jongtje van 2½ jaar zouden wij niet gaarne de kinddroppels van de Vrij geven. Beter ware het, hem in overeenstemming met de abnormale verschijnselen, die hij vertoont, het homoeopathisch geïndiceerde medicament te geven. Raadpleeg dienaangaande uwen homoeopathischen dokter.

Mej. J. K. v. L. te A. Tegen het gebruik van levertraan tegelijkertijd met het innemen van Calc. carb. bestaat geen bezwaar.

A. K. te D. Een homoeopathische behandeling kan worden toegepast, ook al wordt tevens de behandeling met den constanten stroom noodig gekeurd.

W. P. te H. Voor bijzondere ziektegevallen, ook al zijn zij nauwkeurig beschreven, kunnen wij geen raad geven.

Dr N. A. J. V.

W. P. te H. Met vriendelijken dank voor uw waardeerend schrijven is het mij een genoegen te vernemen, dat u zulk een gunstig resultaat hebt verkregen door toepassing van de aanwijzing, in mijn werk gegeven, en maak ik gaarne van deze gelegenheid gebruik om u en anderen, die naar de beteekenis van de *arabische* en *romeinsche cijfers* achter den naam der geneesmiddelen geïnformeerd hebben, uitdrukkelijk te wijzen op bladz. 112 van „*Homoeopathie in de Praktijk*,” waar u de verklaring kunt vinden.

Dr J. V.

ADVERTENTIËN. Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe in origineele verpakking verkrijgbaar bij (9) de firma D. DE ROOIJ, Apotheek UTRECHT, Oudegracht (Smeabr.) 115.	Homoeop. Apotheek Firma HERTSTEIN Goudsche straat 38, hoek Meermansstraat, (10) ROTTERDAM. Telefoon interc. 3933. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.	JULIUS HENSEL. H.H. Artsen, welke Hensel's Tonicum voorschrijven maken wij beleefd attent, dat het echte Tonicum onder den naam „ Aurum potabile “ wettig gedeponeerd is, en dus alleen de naam „Aurum potabile“ op de verpakking waarborg geeft voor echtheid. Kan door alle Homoeopath. Apothekers geleverd worden. Op alle plaatsen wederverkoopers gevraagd. Waar niet verkrijgbaar levering direct op ontvangst van postwissel à f 1.35 franco thuis. Reformverkoopshuis „Jungborn,” Zutphen. Alleenverk. v. Nederl. en Koloniën. (20)	Homoeopathische Apotheek BEKER & Co. Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM. Telefoon 2478. (10) Geneesmiddelen van Dr. WILLMAR SCHWABE.
--	---	--	---

Arts H. VAN ROIJEN is verhuisd van Goudsche Singel 120, naar Stationsweg 27, ROTTERDAM (10)	Homoeop. Apotheek. Wed. Bulterman & Cohen Hoogstraat 237, hoek der Stadhuissteeg, ROTTERDAM. Interc. Telefoon No. 2305 (10)	AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen. 's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal. (30)
---	---	--

Homoeopathische Apotheken te Arnhem. MIEDEMA en VAN AALST, Roggestraat 3, A. SPRUIT, firma B. Miedema, Steenstraat 49. (20)	Homoeopathische APOTHEEK, Ferd. Bolstr. 11, AMSTERDAM. Levering van alle geneesmiddelen, voorkomende in de Prijs-courant van Dr. WILLMAR SCHWABE, Leipzig J. H. SCHAFFERS, Apotheker. (10)	homoeopathische Apotheek Firma J. VIEL en VAN DIJK UTRECHT, Korte Jansstraat. Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)
---	--	---

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.
 (De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)
 Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland (125)

in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM; Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Docts. Apoth.
 Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130. " . . . " G. Schipper, Weesperzijde. Alkmaar . . . " J. Sol, Rozengracht, Volksapoth. Apeldoorn . . . " Firma Schouten & Co. Assen . . . " J. A. Roelse. Baarn . . . hofapotheek Dr. J. P. Land. Delft . . . apotheek H. Blom. Doetinchem . . . " B. ten Bruggen Cate. " . . . " Dr. Joh. v. d. Moer. Dordrecht . . . " „de Rozijnkorf,” J. Romijn Bzn. Enschede . . . van F. Bergema. Gouda . . . " C. J. Snijf. " . . . " E. Grendel. Groningen . . . " A. Latenstein. Den Haag . . . " P. Weljer. " . . . " S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17. " . . . " J. C. Endermann, De Riemerstr. Haarlem . . . apotheek van „De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49. " . . . " Begemann & Sneltes, Jansstr. 27. " . . . " R. Duym, Keizerstraat 6. " . . . " Firma van Hees, } Kleine " . . . " A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57. " . . . van D. L. Keur, Zijlstraat 87. " . . . " C. G. Loomeyer & Zoon.	Haarlem . . . apotheek van Mons & Griseels, Lange Veerstr. 16. " . . . " H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20. " . . . " L. Schoorl, Frans Halsstraat 2. " . . . " Firma van Tubergen, P. A. Adama " . . . " van Scheltema, Gr. Houtstr. 141. Leeuwarden . . . " Van Heemskerck Diker. Leiden . . . " S. Tromp Visser. " . . . " J. G. A. Blanken, Hoogewoerd. " . . . " Boekwilt, Vischmarkt. " . . . " D. J. van Driessum, Mare. " . . . " J. de Ruiter, Nieuwe Rijn. Maassluis . . . " H. Bogtstra. " . . . " J. Dienske. Makkum . . . " A. Rauwerda. Meppel . . . " L. Knoppers. Nijmegen . . . " W. Pontier. Rotterdam . . . " Beker & Co., Zomerhofstraat 4. " . . . " C. de Groot, Hertstein Apotheek, " . . . " Goudsche straat 88. Velp bij Arnhem . . . " C. Koek. Vlissingen . . . " C. G. Baert, Rithemse Markt F189. Weesp . . . " T. S. v. d. Ley. Zeist . . . " N. A. Ballintijn. Zwolle . . . " Berents & Co., Slotlaan 24. " . . . " G. B. J. de Barbanson.
---	--

Homoeopathie in de Praktijk
 door
Dr. J. VOORHOEVE.
 is thans compleet verschenen.
 Prijs, in fraai en linnen band gebonden
 f 3.—.
 Dit praktisch geneeskundig handboek, dat o.a. een beschrijving bevat van meer dan
300 Ziekten,
 is in elken soliedien boekhandel dadelijk verkrijgbaar.

CENTRAAL APOTHEEK
 „DE ARCHIPEL,”
 JAVAstraat 49, DEN HAAG. (30)

 R. R. NAUTA, apotheker, geeft kennis, dat hij is ingericht tot het bereiden van homoeopathische recepten, en bij hem verkrijgbaar zijn de homoeopathische geneesmiddelen van **Dr. Willmar Schwabe** in origin. verpakking.

Homoeopathische Apotheek ZWOLLE.
 Origin. verpakkingen van **Dr. Willmar Schwabe te Leizdig.**
G. B. J. de Barbanson,
 APOTHEKER.

Ter perse: De **TWEEDE DRUK** van
Het Wezen der Homoeopathie
 door **Dr. N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.**
Prijs dezer brochure, groot 40 bladz. in royaal formaat, **50 cents.**
 De lezer vindt hier een duidelijke uiteenzetting der Homoeopathie en een warm pleidooi voor deze geneeswijze. *Ned. Tijdschr. v. Geneeskunde.*
 Dit werkje is uitsluitend bij den Boekhandel verkrijgbaar.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - 12 ^{1/2}	verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: De algemeene vergadering. — De wetenschappelijkheid en de grenzen der homoeopathie IV. — Een eenvoudig beginsel. — Twee belangrijke uitspraken. — Ervaringen opgedaan in de Praktijk. — Beantwoording van vragen. — Een vraag en een antwoord. — Boekbeoordeling. — Advertentiën.

DE ALGEMEENE VERGADERING.

De gewone jaarlijksche vergadering der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland, gehouden te Utrecht in het Militair Tehuis op Woensdag, 19 April i.l. werd bijgewoond door 25 leden, waaronder 2 dames, en ééne belangstellende.

Door den Voorzitter werd allereerst verslag uitgebracht omtrent den toestand en de werkzaamheden der Vereeniging over het afgelopen jaar, waaruit bleek, dat geene artsen zich hadden aangemeld met verzoek om voor rekening der Vereeniging de homoeopathische geneeswijze in het Buitenland te onderzoeken, terwijl nog geen van de vier, door de Vereeniging finantiël gesteunde studenten, naar het Buitenland vertrok, daar nog niemand van hen de beide gedeelten van het arts-examen heeft afgelegd.

Het aantal donateurs, zoowel als dat der leden en begunstigers der Vereeniging, daalde ook dit jaar; in 1903 toch telde de Vereeniging 55 donateurs, 336 leden en 312 begunstigers, terwijl in 1904 deze getallen resp. gedaald zijn tot 51, 312 en 288, hetgeen tengevolge heeft eene vermindering aan contributiën ten bedrage van f 211.—.

De Voorzitter noemde dit terecht een betreurenswaardig feit, vooral daar het aantal voorstanders der homoeopathische geneeswijze jaarlijks toeneemt, en meende voor dit verschijnsel de oorzaak te moeten zoeken in den weinigen

ijver, door de resp. afdelingen betoond, om de voorstanders in hunne omgeving op te wekken als lid of begunstiger der Vereeniging toe te treden. De ter vergadering aanwezige afgevaardigden van de verschillende afdelingen werden daarom *dringend* uitgenoodigd deze zaak in de eerstvolgende vergadering hunner afdeling ter sprake te brengen. De Penningmeester v/h. H. B. zal zeker gaarne aan de afdelings-besturen alle noodige inlichtingen verschaffen. Daarop maakte de Voorzitter met een enkel woord melding van de werkzaamheden v/h. Comité tot oprichting van een homoeopathisch ziekenhuis en eindigde met eene nieuwe, krachtige aansporing aan alle aanwezigen, om zoo veel mogelijk mede te werken tot bevordering der hom. geneeswijze en den bloei der Vereeniging.

Namens de Comm. voor het nazien der rekening en verantwoording bracht de heer Vervloet hierop een kort rapport uit en stelde naar aanleiding daarvan voor, den Penningmeester voor zijn nauwkeurig en ijverig beheer den dank der vergadering te brengen en hem te déchargeeren.

Tot leden van het Hoofdbestuur werden herkozen de beide aftredenden, de H.H. J. I. A. B. van Royen en L. F. Duymaer van Twist.

Bij de behandeling van het voorstel „Haarlem,” wijziging der Statuten, bleek, dat op een door het H. B. aan alle afdelingen gericht schrijven negen antwoorden waren ingekomen, en dat slechts 2 van de 15 afdelingen zich voor bedoeld voorstel verklaarden, hetwelk dan ook na breedvoerige discussie werd verworpen.

Het voorstel „Rotterdam,” ingeleid door den Hr Vervloet met verwijzing naar de mededeeling dienaangaande, opgenomen in het Hom. Maandblad en nader toegelicht door den Voorzitter, wordt aangenomen.

De heer J. I. A. B. van Roijen deed ten slotte eenige

VERPLEGING VAN HET HAAR.

In antwoord op verschillende aanvragen wenschen wij eenige mededeelingen te doen over de *rationeele verpleging van het haar*, om in een volgend artikel eenigszins uitvoeriger te spreken over de behandeling van eenige veel voorkomende *haarziekten*.

Niet ten onrechte heeft men van ouds groote waarde gehecht aan een schoonen haardos en een zorgvuldige verpleging van het hoofdhaar; wij behoeven er slechts aan te herinneren, welk een afstootenden indruk het verwaarloosde haar eener vrouw maakt, om zeker te zijn van de instemming der lezers met de bewering, dat een schoone, volle haargroei een belangrijk onderdeel van de mensche-lijke schoonheid, vooral bij het vrouwelijk geslacht, uitmaakt. Toch heerscht er over 't algemeen nog groote onkunde omtrent de wijze van het groeien en dientengevolge ook over een verstandige **verpleging van het haar**. Niet alleen worden de eenvoudigste en noodzakelijkste maatregelen bij deze verpleging veronachtzaamd, maar dikwijls worden ook, hoewel met de beste bedoeling, allerlei onnoodige, ja schadelijke wegen ingeslagen om den groei van het haar te bevorderen of de schoonheid er van te verhoogen. Tallooze haarwaters en haartinkturen, die als geheimmid- delen duur verkocht worden, hebben geen ander nut dan de beurzen der fabrikanten te vullen, die met illustraties van kaalhoofdigen, die na het gebruik van een paar flesschen van het wondermiddel een weelderigen haardos vertoonen, op de lichtgeloovigheid van het publiek speculeeren. Met voorliefde wordt in dergelijke aanprijzingen het haar met een plant vergeleken, die door besnijden en bemesten in haar groei bevorderd moet worden! Op het eerste gezicht heeft een dergelijke vergelijking ook wel iets waarschi- lijks, te meer daar de verkeerde benaming „haarwortel” voor het onderste gedeelte van het haar dit denkbeeld ondersteunt. Wanneer wij echter den anatomischen bouw van het haar en de haarbuisjes nagaan, blijkt, dat de zoo- genaamde haarwortel niets anders is dan het *jongste, nog niet geheel voltooide* gedeelte van het groeiende haar, dat nog geen kleurstof bevat en nog niet gelijk het overige gedeelte in hoornachtige stof veranderd is, terwijl de rol van den voedenden wortel geheel alleen aan de *haarpapil* toekomt, die zich in den vorm van een klein knobbel- tje, dat rijkelijk van bloedvaten voorzien is, in de hoofdhuid bevindt. Het haar is dus niet gelijk een plant met den zoogenaamden wortel in den haarbodem beves- tigd, maar zit op de haarpapil gelijk een muts op het hoofd of gelijk een framboos op haar kegelvormigen witten vruchtbodem, en wordt voortdurend van onderen vernieuwd en naar boven geschoven, zoodat in tegenstelling met de plant *de uiteinden het oudst* zijn. De dichtheid van het haar hangt dus af van de hoeveelheid der haarpapillen, die zich in de hoofdhuid bevinden. Deze is bij verschil- lende menschen geheel verschillend, doch bij den enkelen persoon bepaald en onveranderlijk. Het aantal der haar- papillen kan evenmin als b.v. dat der nagels door een of ander middel vermeerderd worden. De meer of mindere krachtige groei van het haar berust geheel alleen op de gezondheid en de normale ontwikkeling der haarpapillen, die van hun kant weer een deel uitmaken van de hoofd- huid en van het geheele organisme. Daarom zijn dan ook uitvallen, leelijk uitzien en splijten van het haar bewijzen

van ziekelijke toestanden van de hoofdhuid of zelfs van het geheele lichaam (zooals bij bleekzucht, bloedarmoede, typhus), terwijl wij den schoonsten glans en den weelde- rigsten haargroei bij krachtige, jeugdige personen vinden, die zich in een bloeiende gezondheid verheugen. Een opmerkzaam waarnemer kan dikwijls uit het haar gevolg- trekkingen maken omtrent den algemeenen gezondheids- toestand van zijn bezitter.

Wat den **levensduur** en de **lengte** van het haar betreft berusten de volgende mededeelingen op feiten, die door wetenschappelijke onderzoekingen zijn vastgesteld. Een natuurlijke haarwisseling heeft plaats, wanneer het haar zijn bepaalde lengte bereikt heeft. De papil kan dan het te zwaar geworden haar niet meer dragen, zoodat het uitvalt, om plaats te maken voor een nieuw haar, dat zich op de oude papil ontwikkelt. Zijn de haarpapillen ziekelijk of slecht gevoed door stoornissen in den plaat- selijken of algemeenen gezondheidstoestand, dan groeit er in plaats van het uitgevallen haar of in 't geheel geen nieuw haar of slechts dun, kort, zoogenaamd „wolhaar.” De haarpapil kan wel nog lang blijven bestaan en ook later weer nieuw haar leveren; is zij echter verschrompeld of op andere wijze te gronde gegaan, dan is de vorming van nieuw haar op die plaats *onmogelijk* geworden en *kan door geen enkel middel te voorschijn geroepen worden*. De lengte van het hoofdhaar is gemiddeld $\frac{3}{4}$ meter, als men het laat doorgroeien, terwijl baardharen $\frac{1}{2}$ meter lang kunnen worden. In den eersten tijd van zijn ont- staan groeit het haar zeer snel; hoe langer het wordt, des te langzamer wordt zijn groei. Deze regel geldt ook voor het afgesneden haar. Het haar groeit des te sneller, hoe korter het is; snijdt men dus het korte jongenshaar eenige centimeters af, dan krijgt het in 8 tot 14 dagen zijn vroegere lengte terug, terwijl het bij het uitgegroeide vrouwenhaar maanden lang duurt, eer een dergelijk klein verlies hersteld is. Door deze waarneming is men er toe gekomen, aan het veelvuldig haarsnijden of scheren een haargroei-bevorderende eigenschap toe te schrijven, en zoo vindt men dan veelal, vooral bij kappers en friseurs, de overtuiging verbreid, dat het haarsnijden het beste middel is om den haargroei te bevorderen. En toch berust deze meening op de dwaling, dat de schijnbaar snelle groei van het *kort* geknipte haar gelijk staat met een bevor- dering van den haargroei in 't algemeen. Dit nu is *niet* het geval, want duizendvoudige ondervinding bewijst, dat het lange haar van een vrouw of meisje, na het afknippen, nooit weder zijn vroegere lengte bereikt, terwijl het toch, als het haarsnijden een haargroei-bevorderende eigenschap had, nog langer dan voorheen zou moeten worden. Aan den anderen kant leert eveneens duizendvoudige er- varing, dat het mannelijk geslacht, 't welk wegens het dikwijls herhaalde haarsnijden toch een bijzonder sterken haargroei moest hebben, indien bovengenoemde meening waarheid bevatte, juist veel meer aan vroegtijdig uitvallen van het haar en kaalhoofdigheid lijdt dan het vrouwelijk geslacht, dat het haar haast nooit laat snijden. Door het gedurig herhaalde snijden van het haar, wordt de haarpapil telkens tot meerdere productie geprikkeld en daardoor dikwijls vroeg- tijdig verlamd en te gronde gericht. Bij vrouwen ziet men dan ook zelden een kaal hoofd, aangezien bij deze het natuurlij- ke, langzame proces van den haargroei niet belemmerd wordt.

Over het **grijs worden** van het haar bestaan ook veelal verkeerde voorstellingen. Men hoort soms beweren, dat

de kleur van het haar eenvoudig verbleekt, zooals b.v. de kleur van een stof onder den invloed van het zonlicht verandert. Zoo eenvoudig is de zaak echter niet, daar de eens in het haar afgezette kleurstof aan geen verandering onderhevig is. De kleur van het haar berust op pigment-lichaampjes, die zich in de schors van het haar bevinden en in de haarpapillen gevormd worden. Als het haar nu begint grijs te worden, neemt de vorming dezer pigment-lichaampjes eerst af en houdt eindelijk geheel op, zoodat het haar aan zijn zoogenaamden wortel eerst grijs, later geheel wit te voorschijn komt. Hierdoor is het eigenaardige verschijnsel te verklaren, dat bij vrouwen het haar van voren aan het hoofd (aan het worteleinde) wit is, terwijl het achter op het hoofd, waar de uiteinden der haren samengebonden zijn, nog de gewone kleur heeft. Hoe meer nu de *donkere* haren, *die het oudst zijn*, uitvallen, en de *witte* haren, *die het jongst zijn*, nagroeien, des te meer verbleekt het hoofd- en baardhaar. Bij den een heeft dit vroeger, bij den ander later plaats. Over 't algemeen wordt zwart haar vroeger grijs dan blond haar. In sommige families is opvallend vroeg grijs worden erfelijk. Door plotselinge en hevige gemoedsaandoeningen, b. v. schrik of doodsangst, kan het haar in zeer korten tijd, zelfs in één enkelen nacht, geheel wit worden.

Uit hetgeen wij hierboven over het ontstaan der haren en den samenhang van de haarpapil éénerzijds met het haar en anderzijds met de huid en het geheele organisme gezegd hebben, blijkt duidelijk, dat een krachtige haargroei alleen mogelijk is *door het bezit van gezonde haarpapillen, die gevoed worden door gezond, normaal bloed*. Wie te weinig of slecht samengesteld bloed heeft, zooals bij bloed-arme menschen, die door zorgen en slechte voeding verzwakt zijn, bij bleekzuchtige meisjes, zieken en herstellenden het geval is, of wier hoofdhuid door den druk van hoeden of mutsen, door te vast binden der haren (bij meisjes), door huid- of zenuwziekten verzwakt en bloedarm geworden is, diens haar zal tengevolge van onvoldoende voeding met versch voedingsmateriaal al heel spoedig dun worden, uitvallen of vroegtijdig grijs worden.

Dan merken wij nog op, dat er voor het gedijen van het haar een zekere graad van *vettigheid* noodig is, waardoor verhinderd wordt, dat de vloeistoffen, die zich in het haar bevinden, te snel verdampen, terwijl tevens het haar daardoor een mooi glanzend uitzien behoudt. Op natuurlijke wijze wordt deze vettigheid bevorderd door de vorming van huidvet in kleine kliertjes, die zich in de nabijheid der haarpapillen bevinden en hun product aan de oppervlakte der huid afscheiden. De opening dezer kliertjes mag dus niet door vuil, schilfers of iets dergelijks verstopt zijn, en daarom is dan ook reinheid der hoofdhuid een belangrijke factor voor een gezonden haargroei.

Uit het besprokene volgen nu van zelf de regelen, die voor een rationeele verpleging van het haar opvolgenswaard zijn.

I. *Men zorg voor goede hoedanigheid van het bloed* door het opvolgen van de regelen der algemeene gezondheidsleer en late stoornissen van de gezondheid der hoofdhuid en der constitutie geneeskundig behandelen.

II. *Men vermijde alles wat het haar in zijn verbinding met de haarpapil kan storen*, bv. te vast binden of vlechten der haren, *en wat den bloedsomloop in de hoofdhuid kan belemmeren*, bv. te zware hoofdbedekking, koude douches en te heete wasschingen.

III. *Men zorg voor behoorlijke reiniging der hoofdhuid*

en bevordere den toevoer van bloed tot de haarpapillen door kammen en borstelen, waarbij natuurlijk overmatige prikkeling moet vermeden worden.

IV. *Men zorg voor een voldoende vetgehalte van het haar.*

Deze laatste twee punten vereischen nog eenige toelichting.

De **reiniging** van de hoofdhuid geschiedt door *kammen, borstelen* en *wasschen*. Door geregeld **borstelen** wordt het haar van stof en vuil bevrijd en verkrijgt een glanzend uiterlijk. Natuurlijk moeten de borstels zuiver zijn en dikwijls gewasschen worden. Het best voldoet een niet te zachte breede borstel met korte, niet te dicht staande borstels. Het **kammen** heeft een tweeledig doel, ten eerste om vuil en schilfers te verwijderen, (dit geschiedt het best met de stofkam) en ten tweede om door een weldadige massage der hoofdhuid den toevoer van bloed naar de haarpapillen te bevorderen, (dit geschiedt het best met wijde kammen, die geen scherpe of afgebroken punten mogen hebben). Het beste materiaal voor kammen is schildpad, ivoor of hoorn, terwijl celluloid of metalen kammen te ontraden zijn. Van groot voordeel is het voorts van tijd tot tijd het hoofdhaar of liever de hoofdhuid te **wasschen**. Dit geschiedt het best met lauw, niet te scherp zeepsopwater of een afkooksel van zemelen, terwijl het gebruik van eidooier minder aanbeveling verdient en de aanwending van groene zeep of ether bepaald te ontraden is, daar deze stoffen de hoofdhuid te veel prikkelen. Na het wasschen moet het haar *goed afgedroogd* worden, hetgeen vooral voor vrouwen van belang is. Deze wasschingen worden het best 's avonds voor het te bed gaan verricht, daar dan het gevaar van kou-vatten het geringst is. Voor gevoelige personen is het raadzaam niet het haar, maar alleen de hoofdhuid met een sponsje flink te wasschen en te wrijven. Voor de-zulken is een hoofdwat, dat uit 50 gram rum en 150 gram rozenwater bestaat, waaraan 4 gram borax wordt toegevoegd, aan te bevelen en verre te verkiezen boven de talrijke dure preparaten, wier samenstelling niet gecontroleerd kan worden.

Ten slotte moet nog een enkel woord gezegd worden over het gebruik van *haarolie* of *pomade*. Vóór- en tegenstanders van deze toilet-artikelen weten argumenten voor hunne meening aan te voeren. Het is boven twijfel verheven, dat de natuurlijke ontwikkeling van het haar *een zeker vetgehalte vereischt*, aangezien elke haarpapil van 3 of 4 vetkliertjes voorzien is, waardoor het onophoudelijk met een olieachtige stof verzorgd wordt. Is de hoofdhuid gezond en de haargroei normaal, dan is het haar dus van nature van een voldoende hoeveelheid vet voorzien en behoeft een kunstmatige invetting slechts te geschieden na een wassching van het hoofd met zeepsop of een andere vloeistof, die de hoofdhuid tijdelijk van haar vet berooft. Is daarentegen de hoofdhuid ziekelijk, het haar dun of borstelig (wat op een te geringe natuurlijke afscheiding van vet wijst), dan spreekt het van zelf, dat het noodig is in dit gebrek te voorzien. Geheel onnoodig is het evenwel het haar zóódanig in te smeren dat het te zamen kleeft, het is voldoende de olie met een sponsje in de hoofdhuid in te wrijven. Een verstandig en matig gebruik van goede haarolie draagt er toe bij den glans, de zachtheid en de schoone kleur van het haar te verhoogen. Of men olie of pomade aanwendt is tamelijk onverschillig, voorwaarde is dat deze toilet-artikelen geen ranzige vetstoffen bevatten. Lanoline en vaseline zijn minder geschikt om als pomade gebruikt te worden, daar

zij het haar te vettig maken. Aan te bevelen zijn *zuivere olijfolie*, *amandelolie* en *Arnica-haarolie*. Tegen haaroliën en pomaden, wier samenstelling onbekend is, moet gewaarschuwd worden. Hiermede is alles gezegd wat over een rationeele verpleging van het haar en de gezonde hoofdhuid in aanmerking komt, en blijft ons nog over om in een volgend artikel eenige mededeelingen te doen over het ontstaan en de behandeling van de meest voorkomende haarziekten.

D^r. J. V.

UIT DE PRAKTIJK.

„Homoeopathische dokters gebruiken nooit het mes, niet waar dokter?” Ik wou dat dit waar kon zijn, was mijn antwoord, maar zóó is het toch niet. Wel hebben homoeopathische dokters het mes minder noodig dan zij, die niet bekend zijn met onze geneesmiddelen.

Sommigen uit het homoeopathische publiek hebben daarvan reeds ondervinding, hetzij door ziektegevallen bij zichzelf of bij een hunner familieleden. De overgrootste meerderheid echter heeft nog wel behoefte aan bewijsstukken voor de boven aangehaalde bewering.

Daarom wil ik dezen keer eenige eenvoudige gevallen uit de praktijk meedeelen, gevallen, waarin de allopathische geneesheer het mes noodig had, of juist uitgedrukt, waar de allopathische geneesheer wilde of moest „ope-reeren,” terwijl bij gebruik van onze geneesmiddelen dit niet noodig bleek te zijn.

Thuiskomend van mijn ochtendbezoeken is er een boodschap op de lei, of dokter vooral nog vóór het spreekuur wil komen bij een patiënt. Er was daarom haast bij, omdat des morgens de dokter er al geweest was en des namiddags zou terugkomen om de knie open te maken; nu hoopte men, dat de homoeopaat er wel raad op wist, dat dit opereeren niet noodig zou zijn.

Nu, dit hoopte ik ook, meer kan men als medicus meestal niet zeggen. Al zijn wij, homoeopathische geneesheeren, beter, veel beter toegerust, toch moeten wij voorzichtig zijn met beloven.

De patiënt was een ferm gebouwd man, landbouwer van beroep. Hij had voor eenige weken bij tuinwerk met zijn knie op den vochtigen grond gelegen, iets wat hij veel deed bij zijn werk, maar bovendien had hij de knie op een steen gestooten. Eenige dagen daarna werd de knie pijnlijk en dik en ontwikkelde zich het ziektebeeld zooals het nu was.

De dokter had reeds allerlei aangewend, doch zou de knie nu moeten openmaken, werd mij nog eens met nadruk gezegd.

Ik stelde voor, mij de zieke knie te laten zien. Deze zag er werkelijk akelig uit, kolossaal gezwollen, rood en zeer pijnlijk. Het been was tot ver onder en boven de knie ook gezwollen. De man had koorts en voelde zich bijzonder ziek.

Veel beloven deed ik niet, maar vertelde hem, dat er wel geneesmiddelen waren, die hem goed zouden kunnen doen.

Inmiddels zond men bericht aan den anderen geneesheer, dat patiënt liefst nog wat wilde wachten met opereeren.

Rust behoefde ik niet voor te schrijven, hij kon niet

anders; maar ik schreef hem voor *Mercur. sol.* Hahn. 4 × daags zooveel als een koffieboon-grootte, en een weinig geduld. Over twee dagen zou ik terugkomen, wat ik ook deed. De echtgenoot kwam mij al in de gang tegemoet met opgeruimd gelaat om te zeggen, dat het zooveel beter was.

Bij inspectie van de knie bleek dit ook werkelijk het geval te zijn, en leek het er veel op, dat openmaken niet meer noodig zou zijn. Na weer twee dagen kon deze meening bestendigd worden, en binnen korten tijd was de knie heelemaal gezond.

Het is al wel 5 à 6 jaren geleden, dat op mijn spreekuur kwam een meisje van 15 jaren, om mij te consulteeren over haar zieke hand. Zij toonde mij een zeer gemutileerde hand, met vele littekens, ontstaan door meerdere operaties op verschillende tijdstippen verricht. Zij vertelde mij, en wees mij daarbij de plaatsen aan, eerst is hier een botje uitgehaald, een half jaar later hier een stukje, later hier weer een klein beentje, daarna hier nog wat uitgekrabd. Dit is nu anderhalf jaar geleden. Doch eenige dagen geleden werd het hoogerop dik en ging moeder met mij naar denzelfden dokter. Deze zette een bedenklijk gezicht en zei: „Ja juffrouw, het is weer het oude liedje, dat moet weer open, en dan zullen we eens zien.” Daarin hadden en moeder en dochter weinig zin, reden waarom de dochter bij mij kwam om raad.

Waarom de moeder nu niet meekwam? Ik heb er niet naar gevraagd.

De ziekte, waarmede we hier te doen hadden, noemt men tuberculose, ook bij het groote publiek, helaas! maar al te goed bekend.

Verblijvend was het voor het arme kind, dat zij nu niet op dezelfde manier behoefde behandeld te worden als de vier vorige keeren. Het ging wel niet zoo gauw als met het mes, maar toch minder onaangenaam, minder gevaarlijk en met meer succes. Na zes à zeven maanden, tijdens het gebruik van *Mercur. corros.*, *Calc. phosph.* en *Silicea*, was de hand weer gezond.

Op mijn spreekuur kwam tot mij een heer met een zieken vinger.

Eenige weken geleden had hij zich met een zakmes gestoken tusschen nagel en nagelriem van den linker wijs-vinger, terwijl hij den nagelriem wilde losmaken; er was een zoogenaamde nijsnagel.

Er was nu ontsteking aan dat deel van den vinger, en veel vuile stof kwam er uit.

Allerlei verbanden waren reeds aangewend, maar de dokter stelde nu voor om den nagel er af te nemen.

Mij kwam het ook voor, dat dit het beste was, wat ik hem ook meedeelde, maar daarom was hij niet tot mij gekomen. Ik zou ook eens iets probeeren, stelde hij voor.

Nu, uitstel van het operatief ingrijpen bracht geen ge-vaar met zich, haasten behoefden wij ons dus niet.

Ik schreef voor om in te nemen van *Hepar sulf. calc.* 3 × daags zooveel als een koffieboon-grootte; uitwendig appliceerde ik het zoogenaamde alcohol-arnica verband, met dit gelukkig gevolg, dat na een volle week de vinger volkomen genezen was.

Een jongeling van 18 jaren was al eenige maanden ziek; hij had pleuris, zooals mij werd meegedeeld, aan den linkerkant. Hij was wel zieker geweest dan op dit

oogenblik, hij had geen koorts meer, zijn eetlust was vrij goed, maar hij bleef toch ziek, kortademig en moest nog steeds het bed houden.

Er was namelijk nog vocht in de borst, zooals de dokter zei, en dit wilde maar niet weg, en daarom was voorgesteld om het af te tappen.

Daartegen maakten de ouders nu bedenkingen, niet omdat deze operatie zoo erg was; maar toch, ze hadden wel eens gehoord van de Homoeopathie en wilden eens een homoeopathischen dokter raadplegen. Even wil ik hier opmerken, dat de allopaat werkelijk enkele middelen heeft om vocht uit de borstholte te doen verdwijnen, maar de homoeopaat is ook hier de rijkere, hij heeft ongetwijfeld betere middelen tot zijne beschikking.

De mededeeling, dat er vocht in de linkerborst was, kon ik bevestigen, er was zelfs nog tamelijk veel. De patiënt zelf maakte een vrij gunstigen indruk op mij.

Sulphur, dacht ik, was hier als eerste middel aangewezen. Dit middel als d 12 aangewend, 's ochtends en 's avonds 5 korrels, gaf het gewenschte resultaat. Reeds na 14 dagen was alle vocht verdwenen.

Vreemd vonden de patiënt en zijne ouders het, dat hij toen nog weer pijn kreeg, zooals in het begin van de ziekte, vooral bij dieper ademhalen, bij lachen of wanneer hij eens een enkele maal hoesten moest. Dit was echter niet vreemd.

Calc. Carbon. 2 x daags 5 korrels verhielp ook dit gebrek.

W. R.

DOKTERSPRAATJES EN -PREEKJES.

V.

Hebt u al weer eens bericht gehad van uw broer uit Algerië, mevrouw?

Ja dokter; en met nog al goede tijdingen over mijn schoonzuster.

Dat doet me genoegen. Welke verschijnselen zijn verbeterd? meldt uw broer dat ook?

Hij schrijft: de hoofdpijn is in een dag of veertien langzamerhand afgenomen en toen geheel geweken; ze voelt zich veel beter. Maar hij laat er op volgen, dat de zwakte nog aanhoudt; en zoo tusschen de regels door lees ik, dunkt me, dat hem dit tegenvalt. Hij had blijkbaar gehoopt, dat haar krachten nu ook even spoedig zouden zijn aangekomen.

Ik kan 't me begrijpen; maar men ziet bij homoeopathische behandeling zelden, dat alle symptomen tegelijkertijd verdwijnen.

Hé, hoe komt dat?

Een vraag, een echten allopaat waardig.

Toch niet een homoeopaat onwaardig?

Neen, neen; zoo is 't niet bedoeld. De zaak is, dat de allopaat altijd haastig begint met de vraag: *wat gebeurt er in het lichaam bij een ziekte; en hoe moet werken een geneesmiddel, dat in die ziekte een gunstige verandering zal brengen.*

En is dat voor een homoeopaat onverschillig?

Dat is wat sterk uitgedrukt. Hij stelt die vraag wel

eens; maar de genezing door de toepassing van zijn beginsel is hem hoofdzaak; niet hoe die nu precies tot stand is gekomen.

Ik wil het gelooven; maar volkomen voel ik het verschil nog niet.

Dan zal ik 't u geleidelijk uitleggen. Maar neemt u voorloopig van mij als vaststaand aan, dat voor ons homoeopaten de voornaamste vraag is: voelt de zieke zich verbeterd; in welke opzichten voelt hij zich nog abnormaal; zijn er ook door den geneesheer waar te nemen verbeteringen?

En men heeft opgemerkt, zooals u zegt, dat niet alle ziekteverschijnselen tegelijk verdwijnen?

Ja, onze goede waarnemers hebben dikwerf de opmerking gemaakt, dat, als er bijv. drie verschijnselen a, b en c achtereenvolgens bij een patient in 't verloop der ziekte zijn opgetreden, zij na de toediening van een of meer passende homoeopathische middelen in de volgorde c, b en a verdwijnen. Dit is wellicht het geval ook bij uwe schoonzuster; waarschijnlijk heeft ze eerst langen tijd geklaagd over vermoeidheid, en toen is de pijn opgetreden. De veratrum heeft eerst het laatste verschijnsel weggenomen; misschien brengt het middel de vermoeidheid ook nog tot genezing.

U zoudt ons nog allerlei uitleggen omtrent die veratrum-keuze, niet waar?

Zeker; maar dat moet ik uitvoerig doen om u alles begrijpelijk te maken; ik weet niet of ik er vandaag toe kom.

Dan later; maar vertelt u me eens, wat beteekent dat: *misschien* gaat de vermoeidheid er ook mee weg? Als dat nu eens niet gebeurt?

Dan zou ik een aanvullend middel moeten zenden; maar daarvoor zou ik liever een nauwkeurig verslag van al hare overgebleven ziekteverschijnselen ontvangen. En dan met mijn boeken tot hulp zou mogelijkerwijze het aanvullend middel te vinden zijn; maar zeker is dat volstrekt niet.

Och, u met uw boeken. Waarom hebt u die niet in uw hoofd? Dat wekt toch vrouwen in een dokter; en de suggestieve werking daarvan laat u immers niet onverschillig?

Zeker niet. Toch heeft het goedgekozen homoeopathisch middel geen hulp van suggestie noodig voor de goede genezing. Ik heb er mijn bedoeling mee, als ik het niet verzwiig, dat de homoeopathische geneesmiddelleer niet in één hoofd kan; dat ook de knapste Hahnemanniaan telkens aan leemten in zijn kennis *moet* te hulp komen door het raadplegen van zijn boeken.

Ik zal er mij voorloopig niet meer aan ergeren. Nu wil ik u even waarschuwen voor uw reputatie, voordat u een tweede middel aan mijn schoonzuster zendt.

Wat gevaar loopt die reputatie? U lacht zoo beteekenisvol; ja, ietwat spottend! Wie moet er een veer laten? een homoeopaat of een allopaat?

Dat zal ik u vertellen. Mijn broer heeft aan zijn dokter meegedeeld, dat een homoeopaat uit Holland aan zijn vrouw een middel had gezonden; en dat ze daarbij baat vond. Die dokter had toen alleen gezegd: dat was een bewijs te meer dat homoeopaten kwakzalvers waren; midde-len te zenden aan patiënten, die ze nooit gezien hadden!

Zoo, zoo, en uw broer wist er natuurlijk niets op te zeggen?

Te voorbarig, dokter. Hoor maar eens wat hij schrijft: Dat antwoord van Dr. B. kwam mij wel niet onverwacht; hij heeft zich tot dusver nooit anders over de homoeopathie uitgelaten; ja! terwijl hij eens heeft erkend ze nooit ernstig

te hebben onderzocht. Maar ik vond het nog al sterk, dat hij nu bij een gunstig resultaat zich zoo smalend uitspreekt, en dat zeide ik hem ook. Och kom, wierp hij mij tegen, zoo'n homoeopaat is een duizendkunstenaar; patiënten, honderden mijlen van hem verwijderd, onderzoekt hij, voelt hun den pols, bekijkt de tong, beklopt en beluistert de borst enz. enz., en dan weet hij precies wat hen scheelt en welk middel ze noodig hebben. De homoeopaten, mijnheer, hebben de tienmaal geperfectioneerde telegrafie zonder draad al uitgevonden; hooren, zien, voelen, proeven, ruiken — voor die functies zijn ze aan afstand niet meer gebonden, die heeren; zooals wij, de „achterlijke” aanhangers van de „officiële” wetenschap. De gōegemeente laat zich altijd bij den neus nemen; en de homoeopaat heeft een winstgevende praktijk, terwijl hij kalm op zijn stoel brieven beantwoordt. Zoolang het publiek zoo dom en onwetend is, zal het bedrogen worden door kwakzalvers onder allerlei titels: natuurgeneeskundigen, magnetiseurs, hydropaten..... of door allopaten zich laten wijsmaken, dat buiten hun wetenschap geen weten mogelijk is, viel ik hem in de rede; 't werd mij te machtig. Dokter, zei ik, hoe durft u zoo zonder eenige kennis van zaken den staf breken over eene richting en over collega's, die u heelmaal niet kent? Hoe weet u vooreerst, dat die homoeopathische dokter die behandeling per brief acht aan alle eischen te voldoen; ik zeg u, dat hij slechts aarzeland middelen heeft gezonden, ook toen ik hem een reeks van ziekteverschijnselen heb medegedeeld, waarnaar u, de behandelende geneesheer, geheel niet hebt gevraagd. — Als hij aarzelde, dan is 't een bewijs, dat hij 't zelf eigenlijk beter vond niet op uw verzoek in te gaan; en dan had hij 't niet moeten doen, was Dr. B's antwoord. En mijn vrouw moest dus maar lijdelijk afwachten, hoe het met die hevige hoofdpijn zou gaan; u hebt zelf erkend haar niet te kunnen genezen. Als die homoeopathische dokter maar éénige mogelijkheid gezien heeft dit wel te kunnen, dan was 't zijn plicht het te probeeren; en hij mocht dat, omdat eene verslimming door homoeopathische middelen in hun zeer verdund toestand niet heel waarschijnlijk zou zijn. En waarom schreef die homoeopaat dan niet aan mij? zei Dr. B. Omdat hij dan bij den duivel ter biecht was gegaan; dat wil zeggen, dat hij van u als allopaat nooit anders dan mededeelingen zou hebben ontvangen juist voldoende voor een allopathische diagnose; in dit geval wel hersenanaemie, zenuwzwakte of iets dergelijks; waaraan een homoeopaat bij lange na niet genoeg heeft. Die meerdere aanwijzingen, die hij noodig heeft, kan ik, als leek, die wat van homoeopathie weet, hem beter geven dan u, de bestudeerde dokter, die deze richting hoogstens uit een of ander scheldpamflet hebt leeren „kennen”. Dat is voor u als de wereld op zijn kop, niet waar? Ja, zekerlijk is 't een abnormale toestand, dat ik met mijn leekenverstand de eenige hier ben, die aan dien dokter de gegevens kan verschaffen over een patiënt. Maar er is iets nog meer abnormaals, iets ongehoords; en juist dat wilt of kunt u niet erkennen. En dat is? vroeg Dr. B. — Dat is — dat is het feit dat nu honderd jaren lang zieken in allerlei oorden van de wereld de heilzame uitwerking van homoeopathische middelen aan hun eigen lichaam hebben gevoeld — ik zeg u *gevoeld*, dokter; maar dat nu nog de overgrootste meerderheid van de geneesheeren in hun blinden eigenwaan volharden, dat dit voelen maar inbeelding is; dat zij, de bestudeerden, veel te goed weten dat genezingen door medicijnen, nu ja, niet onmogelijk, maar in elk geval

hooge zeldzaamheden zijn. Niet waar, wat geeft de titel van bestudeerdheid, als men ook zonder onderzoek niet een oordeel zou mogen vellen; en dat oordeel niet aan het publiek zou mogen instampen? U sprak over het domme en onwetende publiek; maar geloof me, als het publiek die onwetendheid zal hebben afgelegd, dan ziet het er raar uit met het aanzien van hen, die opzettelijk de homoeopathie verwaarloozen. Dus dokter, aan wie de schuld, als homoeopaten zich om inlichtingen over patiënten, die zij niet kunnen bezoeken, niet wenden tot hun allopathische collega's, en zich met de mededeelingen van leeken, zoo goed en zoo kwaad als het gaat, maar moeten behelpen? Dr. B. is spoedig vertrokken.

Uw broer weet van zich af te bijten. Zulke voorstanders moesten niet uit Holland gaan, die hebben we hier te weinig.

Ei, dokter, in hem schijnt u 't toch niet af te keuren, zooals indertijd in mij, dat hij geen blad voor den mond neemt; neen alles behalve!

In dit geval was hij uitgetart. Bovendien, hij weet blijkbaar meer van beide richtingen in de geneeskunde dan de meeste leeken; en dat geeft hem den tact om te beoordeelen, hoever hij gaan kan.

't Is waar, zegt mijnheer, met de kennis van ons lichaam in gezonden en ziekelijken toestand is het bij ons leeken maar droevig gesteld. Ja, als er een erge zieke in de familie is, dan weten wij allerlei geleerde snuifjes bij elkaar te garen en disschen die dan met een zorgelijk ernstig gezicht op aan ieder die onze wijsheid wil hooren; dat is echter meer geurmakerij dan werkelijke begeerte om zich over de levensuitingen klaarheid te verschaffen.

Ik ben het wel met u eens, toch komt het mij voor, dat er veel populaire geneeskundige lectuur gedrukt wordt; en het debet moet dan toch niet onbelangrijk zijn. Als er nu ook maar met de noodige aandacht gelezen wordt. A propos, hebt u de brochure van Prof. Pel: Eubiotiek enz., reeds in handen gehad?

Zeker; maar u moet me toch even zeggen, waar ik daarin de allopathische opvatting omtrent ziekte-genezing, waarover u onlangs sprak, moet zoeken.

Ik bedoelde de volgende alinea op pag. 8: Dat de geneeskunst, alhoewel zoo oud als het menschelijk geslacht, nog zoo weinig directen invloed op vele ziekteprocessen vermag uit te oefenen, zal den ervaren natuuronderzoeker begrijpelijk schijnen, doch voor den oningewijde behoef dit eenige nadere toelichting. Evenmin als wij levend, gezond protoplasma, de grondzelfstandigheid van iedere cel, kunnen maken, evenzoo weinig kunnen wij tot op heden direct op het zieke protoplasma inwerken en degeneratie der weefselementen ten slotte verhinderen. En toch, als wij bedenken, dat wij wel degelijk door bepaalde vergiften ontaarding der cellen van bepaalde organen naar willekeur kunnen te voorschijn roepen, dan schijnt de mogelijkheid a priori geenszins buitengesloten, dat wij eenmaal ook in staat zullen zijn door toevoer van bepaalde stoffen in gunstigen zin op de ziekelijk veranderde cellen in te werken. Wie weet, welke verrassingen het stijgend vernuft der menschen ons hier nog zal brengen; enz.

En wat zegt u, als homoeopaat, hiervan?

Dat ik er nog al wat op heb aan te merken. Maar vergelijkt u zelf eens wat we al zoo af en toe omtrent de homoeopathische wijze van onderzoek en genezing bespraken, met de woorden van Prof. Pel; dan gaan we 't later nog eens samen na.

J. T. W.

Dr. LAHMANN.

Den 1sten Juni van dit jaar overleed op zijn landgoed bij Radeberg de bekende Dr. Lahmann, eigenaar van het beroemde sanatorium te Weisser Hirsch bei Dresden. Door verschillende werken, die hij over het ontstaan van chronische ziekten ten gevolge van slechte, abnormale samenstelling van het bloed en over de aanwending van de factoren der water-, lucht- en lichtbehandeling heeft geschreven, is hij in wijde kringen bekend geworden. Talloos zijn de patiënten uit alle kringen der maatschappij en uit alle landen der wereld, die hij in zijn geneesinrichting behandeld heeft, zelfs vorstelijke personen vertrouwden zich aan hem toe. Schrijver dezes was eenige jaren geleden in de gelegenheid zijn voorbeeldig ingericht physisch-diëtetisch sanatorium te bezichtigen en was verbaasd over de energie en werkkraft van een man, die, hoewel zelf aan een ongeneeslijke kwaal lijdende, toch zijn geheele leven wijdde aan het bestudeeren van de grondoorzaak van zoovele ziekteverschijnselen en het zoeken van nieuwe wegen om ziekten te genezen en te voorkomen. Hoewel hij in zijn verwerpen van alle geneesmiddelen zeer zeker te ver ging, heeft hij toch de therapie door verschillende oorspronkelijke toepassingen verrijkt en dikwijls resultaten bereikt, die bewondering verwekken. Van algemeen belang is zijne uitvinding der vegetabile melk, die, als toevoegsel bij de kunstmatige voeding van zuigelingen, steeds meer ingang vindt en inderdaad aanbeveling verdient bij alle kinderen, die neiging tot rachitische verschijnselen vertoonen. Evenals Prof. Finsen is ook deze verdienstelijke man op betrekkelijk jeugdigen leeftijd (46 jaar) aan zijn werkkring ontruikt. Zijn nagedachtenis zal door velen in eere gehouden worden en zijne werken zullen steeds gaarne gelezen worden wegens zijn frisschen trant van schrijven en zijn onverschrokken uitkomen voor hetgeen hij voor waar hield!

Dr. J. V.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

E. K. te R. vraagt, of de door een allopathisch geneesheer voorgeschrevene medicamenten, wanneer men van de hulp van een homoeopathisch geneesheer verstoken is, ook *homoeopathisch* kunnen worden gebruikt, zoowel wat de kleinheid der dosis aangaat als wat het gedurende enkele dagen afwachten der nawerking betreft.

Deze vraag bewijst, dat de geachte inzender in 't geheel niet op de hoogte is van den aard en het wezen der Homoeopathie. Een medicament wordt niet daardoor homoeopathisch, dat men het in een kleinere hoeveelheid inneemt, maar kan alleen dan homoeopathisch genoemd worden, wanneer het gekozen is volgens het beginsel der Homoeopathie „*similia similibus curentur*.” Een allopathisch geneesheer zal, om een eenvoudig voorbeeld te nemen, bij constipatie den patiënt een laxeerend medicament, b.v. ricinusolie, voorschrijven; de homoeopathische geneesheer geeft nu niet hetzelfde medicament in een zeer kleine dosis, hierdoor zou in 't geheel geen effect bereikt worden, maar kiest uit den schat zijner geneesmiddelen

dát medicament, 't welk in zijne uitwerking op den gezonde o.a. ook dit verschijnsel n.l. constipatie te voorschijn brengt.

V. te G. vraagt raad voor een zeer hardnekkig geval van eczema 't welk reeds allopathisch en ook homoeopathisch, o.a. met Merc. subl. corr. D 5, D 30, Sulphur D 3, Graph. D 3, behandeld werd, doch vruchteloos. 't Is moeielijk in zulk een geval raad te geven zonder den patiënt te zien, doch aangezien de patiënt, wien het geldt, te arm is om een homoeopathisch geneesheer te gaan raadplegen, willen wij in dit geval gaarne een uitzondering maken, en den raad geven, eens een proef te nemen met Sulphur C 30, 2 maal in de week 5 korrels, óf, indien daardoor na 4 weken niet de minste verbetering intreedt, met Psorinum C 30, op dezelfde wijze.

M. J. de J. schrijft ons het volgende: „Onder de opgeroepen militieplichtigen, die voor het eerst onder de wapenen zijn, is ook een mijner zonen: de voorbereidende oefeningen zijn reeds aangevangen, en straks komt de tijd dat zij zich ook zullen moeten oefenen in het te voet afleggen van groote afstanden. Bepakt met een gewicht van ongeveer 35 K.G. en in een kleeding, die niet bepaald luchtig kan genoemd worden, eischen deze marschen van de jongelingen dikwijls bovenmatige inspanning, en 't gevolg is dan ook voor sommigen, dat zij óf reeds tijdens den marsch het moeten opgeven, óf onder uiterste krachtsinspanning het einddoel bereiken, maar dan ook uitgeput ineenzakken. Onder het hoofdstuk „Fluoris acidum” lees ik in Farrington's *Artzneimittellehre*:

„Fluorsäure wirkt auch auf die Muskeln. Diese ihre Einwirkung ist noch neu. Sie vermehrt die muskuläre Widerstandskraft. Bei ihrer Einwirkung ist eine Person im Stande, mehr Muskelanstrengung zu leisten, als sie gewohnt ist. Noch mehr, sie scheint besser die Sommerhitze und der Winterkälte widerstehen zu können. Daher hat das Mittel eine allgemein kräftigende oder tonische Wirkung.

„Diese selbe Einwirkung finden wir bei andern Mitteln. Wir wissen, wie Rhus tox. den Menschen befähigt, Muskelermüdung zu ertragen. Dasselbe gilt von Arsenicum. Aber Coca ist das Mittel, das von allen mir bekannten Mitteln diese Eigenschaft am meisten besitzt.”

„Nu is mijn vraag: Zou een dezer middelen in bovenbedoeld geval werkelijk tot meerdere krachtsinspanning in staat stellen of nadeelige gevolgen van al te groote vermoeienissen kunnen voorkomen? Zoo ja, aan welk der bovengenoemde middelen is naar uw oordeel de voorkeur te geven?

„Ik had deze vraag ook aan mijn homoeopathischen geneesheer kunnen doen, maar aangezien velen in 't geval van mijn zoon verkeerden, kan de beantwoording dezer vraag in het Maandblad ook voor velen nut hebben. Er zullen toch wel meer zijn, die doen zooals ik, en aan hun jongen een kleine hom. zakapotheek medegeven. Hebben zij het voor zichzelf niet noodig, dan kan allicht een kameraad daarmede geholpen worden; voor de voorstanders der Hom. dus een nieuw en uitgebreid terrein om nuttig werkzaam te zijn.”

Als antwoord op deze vraag diene, dat de cocabladen door de inboorlingen van Zuid-Amerika sinds onheugelijke tijden gebruikt worden als een opwekkend middel. Inderdaad hebben zij de eigenschap het gevoel van vermoeidheid te verminderen, zoodat wij gerust kunnen aanraden, ofschoon wij er zelf geen ervaring van hebben, dit middel eens te beproeven; men bestelle dan de stam-tinctuur en neme daarvan gedurende den marsch enkele malen 5 droppels in een weinig water.

ADVERTENTIËN.
Homoeop. Geneesmiddelen
 van Dr. Willmar Schwabe
 in origineele verpakking ver-
 krijgbaar bij (9)
de firma D. DE ROOIJ,
 Apotheek UTRECHT,
 Oudegracht (Smeabr.) 115.

Dr. Med. Sigism. Lowinski
 Homoeop. Geneesheer
 en Baddokter.
 Specialiteit in Hart- en
 Zenuwziekten. (10)
BAD-NAUHEIM.
 Parkstrasse 20 part.

J. MIEG, Med. Doct^s Arts,
HAARLEM,
 is van 5 Juni tot 5 Juli
 afwezig.

Dr. M. L. v. d. Stempel,
AMSTERDAM
 is afwezig van 8 Juli tot
 en met 6 Augustus d. a. v.

J. T. WOUTERS,
 Arts te ARNHEM,
 zal afwezig zijn van
 24 Juni tot 16 Juli.

JULIUS HENSEL.
 H.H. Artsen, welke Hensel's Tonicum voorschrijven.
 maken wij beleefd attent, dat het **echte** Tonicum onder den
 naam „**Aurum potabile**“ wettig gedeponeerd is, en dus
 alleen de naam „**Aurum potabile**“ op de verpakking waar-
 borg geeft voor echtheid.
 Kan door alle Homoeopath. Apothekers geleverd worden.
 Op alle plaatsen wederverkoopers gevraagd. Waar niet ver-
 krijgbaar levering direct op ontvangst van postwissel
 af 1.35 franco thuis.
Reformverkoophuis „Jungborn,” Zutphen.
 Alleenverk. v. Nederl. en Koloniën. (20)

Homoeopathische Apotheek
BEKER & Co.
 Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
 Telefoon 2478. (10)
 Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
 heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
 SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
 doch ze niet in depôt heb. *Hoogachtend,*

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

Homoeopathie
in de Praktijk
 door
Dr. VOORHOEVE.
 Prijs, in fraaien linnen
 band gebonden
 f 3.—.
 Dit praktisch genees-
 kundig handboek, dat o.a.
 een beschrijving bevat van
 meer dan
300 Ziekten,
 is in elken solieden boek-
 handel verkrijgbaar.
 Uitgave van
 La Rivière & Voorhoeve — Zwolle.

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
 Hoogstraat 237,
 hoek der Stadhuissteeg,
ROTTERDAM.
 Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
 Goudsche straat 38,
 hoek Meermansstraat,
 (10) **ROTTERDAM.**
 Telefoon interc. 3933.
 Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

FLESCHE
 voor Homoeop. middelen
 in iedere grootte en vorm,
 wit of geel glas, fijn uitge-
 voerd en op wensch zuiver
 gereinigd, worden geleverd
 door de fabriek van
E. P. HAHMANN,
BARMEN
 (Rheinland.) (10)

Geschriften van Dr D. K. Munting Jr

De Homoeopathie in de Vereen. Staten van NOORD-AMERIKA.
 Prijs f 0.20

De Vertegenwoordiging der Homoeopathie in de medische facul-
 teit te Buda-Pest. Prijs f 0.60

In dit belangrijk werkje worden tevens de „Voordrachten over
 Homoeopathie” van PROFESSOR STOKVIS besproken.

Beide werkjes tegen toezending van postwissel franco p. post
 verkrijgbaar bij de Uitgevers:

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

CENTRAAL APOTHEEK

„DE ARCHIPEL,”

JAVASTRAAT 49, DEN HAAG. (30)

R. R. NAUTA, apotheker, geeft
 kennis, dat hij is ingericht tot het
 bereiden van homoeopathische
 recepten, en bij hem verkrijgbaar zijn de
 homoeopathische geneesmiddelen van
 Dr. Willmar Schwabe in origin. verpakking.

Homoeopathische Apotheken
 te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
 Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
 Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische
APOTHEEK,
 Ferd. Bolstr. 11,
AMSTERDAM.
 Levering van alle geneesmid-
 delen, voorkomende in de Prijs-
 courant van Dr. WILLMAR
 SCHWABE, Leipzig
J. H. SCHAFFERS,
 (10) Apotheker.

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.
 Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
 verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, moedertincturen, vloeibare
 verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
 KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland

(125)

in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM; Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct^s. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts**, Vijzelstraat 130.
 „ „ „ „ **G. Schipper**, Weesperzijde.
 „ „ „ „ **J. Sol**, Rozengracht. Volksapoth.
Alkmaar . . . „ „ **Firma Schouten & Co.**
Apeldoorn . . . „ „ **J. A. Roelse.**
Assen . . . „ „ **R. Karsten.**
Baarn . . . hofapotheek **Dr. J. P. Land.**
Delft . . . apotheek **H. Blom.**
Doetinchem . . . „ „ **B. ten Bruggen Cate.**
 „ „ „ „ **Dr. Joh. v. d. Moer.**
Dordrecht . . . „ „ **„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.**
Enschede . . . „ „ **F. Bergema.**
 „ „ „ „ **C. J. Snuij.**
Gouda . . . „ „ **E. Grendel.**
 „ „ „ „ **A. Latenstein.**
 „ „ „ „ **P. Weijer.**
Groningen . . . „ „ **S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.**
Den Haag . . . „ „ **J. C. Endermann, De Riemerstr.**
 „ „ „ „ **„Centraal-apotheek „De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.**
Haarlem . . . apotheek van **Begemann & Snelletjes**, Rijnstr. 29.
 „ „ „ „ **R. Duym, Keizerstraat 6.**
 „ „ „ „ **Firma van Hees, „Kleine**
 „ „ „ „ **„Nieuwe” 57.**

Haarlem . . . apotheek van **C. G. Loomeyer & Zoon.**
 „ „ „ „ **Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 16.**
 „ „ „ „ **H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20.**
 „ „ „ „ **L. Schoorl. Frans Halsstraat 2.**
Hilversum . . . „ „ **Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.**
Leeuwarden . . . „ „ **Van Heemskerck Düker.**
Leiden . . . „ „ **S. Tromp Visser.**
 „ „ „ „ **J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.**
 „ „ „ „ **Boekwilt, Vischmarkt.**
 „ „ „ „ **D. J. van Driessum, Mare.**
 „ „ „ „ **J. de Ruiters, Nieuwe Rijn.**
Maassluis . . . „ „ **H. Bogstra.**
 „ „ „ „ **J. Dienske.**
Makkum . . . „ „ **A. Rauwerda.**
Meppel . . . „ „ **L. Knoppers.**
Nijmegen . . . „ „ **W. Pontier.**
Rotterdam . . . „ „ **Beker & Co., Zomerhofstraat 4.**
 „ „ „ „ **C. de Groot, Goudsche straat 39.**
Velp bij Arnhem apotheek van **C. Koek.**
Vlissingen . . . „ „ **„C. G. Baert, Rithemische Markt F 189.**
Weesp . . . „ „ **T. S. d. Leyn**
 „ „ „ „ **N. A. Ballintijn.**
 „ „ „ „ **Berger & Co., Slotlaan 24.**

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Het onderzoek op den gezonden mensch. — Behandeling van haarziekten. — Epidemische Hersen-rugge-mergsvliesontsteking. — Ervaringen opgedaan in de praktijk. — Unitas medicorum. — Advertentiën.

HET ONDERZOEK OP DEN GEZONDEN MENSCH.

Hahnemann stelde als eisch, dat men, om de geneeskrachtige werking van verschillende stoffen te leeren kennen, deze zoude beproeven op den gezonden mensch. We noemden dat een eenvoudig beginsel. Dat is het ook inderdaad. Men zal toch inzien, dat de vroeger gevolgde methoden niet kunnen voldoen, de leer der signaturen, b.v. die uit de overeenkomst in uitwendigen vorm haar gevolgtrekkingen maakte omtrent geneeskrachtige werking, kan als wetenschappelijke methode niet in aanmerking komen; evenmin die methode, welke uit smaak-, reuk- en andere eigenschappen conclusies trok, als: „de bittere middelen zijn tegen koorts aan te wenden, omdat ook de kinabast bitter smaakt;” of, „als maagmiddelen te gebruiken, omdat ze prikkelend zijn op de tong”, de oude groep der amara of bittere middelen. Men ziet licht in, dat deze methoden een wetenschappelijke ondergrond missen, waarom ze ongeschikt zijn als leidende beginselen voor vruchtbaar onderzoek. Ook de scheikundige methode is onvolkomen, zooals we een vorig maal trachtten aan te toonen. De eenige wijzen van doen die overblijven, zijn de onderzoekingen op het dier en op den mensch. Het onderzoek op den *zieken* mensch kan als zuivere onderzoekingsmethode niet in aanmerking komen, omdat wij op deze wijze niet in staat zijn geneesmiddelwerking en werking der ziekteoorzaak van elkander te onderscheiden; we moeten hier noodwendig een combinatie van verschijnselen verkrijgen, moeilijk te ontwarren, omdat we de resultaten bekomen van verschillende ons

onbekende werkingen. Het ligt dus voor de hand, dat we onze kennis van de geneesmiddelwerkingen moeten putten uit het onderzoek op het gezonde dier of op den gezonden mensch of op beiden. Van het onderzoek op het dier wordt in de officiële school een ruim gebruik gemaakt; de dierenoffers, ieder jaar gebracht, zijn talrijk. Kunnen zij echter voldoen aan onze begeerte om de geneesmiddelwerkingen te kennen, zooals we die meenen te moeten weten om op den mensch te kunnen inwerken? Immers neen. Bedenken we, dat de verschijnselen, die bepaalde stoffen bij den mensch opwekken, bij het dier niet worden gezien, zelfs bij verschillende dieren verschillend zijn, dan zal men inzien, dat hetgeen men bij het dier waarneemt, niet zonder meer op den mensch mag worden overgebracht.

Het konijn b.v. verdraagt zonder ziekteverschijnselen belladonna-bladeren tot een hoeveelheid gelijk aan zijn eigen lichaamsgewicht, terwijl de belladonna voor den mensch een sterk vergif is; het varken verdraagt de braaknoot, de hond en het paard de monnikskap, en zoo zijn er meerdere stoffen, voor het dier onverschillig, voor den mensch gevaarlijk. En daarenboven, het stomme dier geeft geen subjectieve verschijnselen; het kan geven verschijnselen van angst en onrust, maar niet uitdrukken den aard van zijn angst, de reden van zijn onrust; het kan geven teekenen van pijn, zonder nadere aanwijzing omtrent aard en uitbreiding. Zeker, we kunnen verlammingen constateeren en prikkelings-toestanden, diarrhee waarnemen en overmatige of verminderde urine-secretie, al te maal grove verschijnselen, maar we krijgen geen *ziektebeelden*, overeenkomend met ziektebeelden bij den mensch. Dieren leenen zich voor 't onderzoek met groote giften en lang voortgezette proeven met giftige stoffen, die niet dooden, maar wel schaden, en kunnen dus ook helpen om tot de kennis van de werking van zekere stoffen te komen; ze kunnen ons hartmiddelen en longmiddelen en levermiddelen enz. leeren kennen; prikkelende en deprimeerende middelen, maar ook niets meer dan dat.

Geheel iets anders is het met het onderzoek op den ge-

zonden mensch. De vergiftigingsgevallen — moedwillige, toevallige, medicamenteuse — leeren ons vooral ook de grovere werkingen kennen; ze leeren ons kennen, hoe ieder middel zijn eigen organen en weefsels opzoekt, waarmede het verwantschap heeft; ze leeren ons kennen ook de physiologische verschijnselen der geneesmiddelen — de chronische vergiftigingsgevallen in fabrieken en dergelijke leeren ons hetzelfde; maar de proefnemingen op gezonden completeeren deze verschijnselen, deze leveren ons geneesmiddelbeelden, die correspondeeren met ziektebeelden.

De proeven op den gezonden mensch correspondeeren met onze studies aan het ziekbed en in onze spreekkamer, ze leeren ons de klachten onzer patiënten *verstaan*. Dat is een groot, dat is het grootste voordeel.

Bij de proefnemingen op den gezonden mensch komen een reeks van subjectieve klachten te voorschijn; te weten, dat deze klachten kunnen optreden, doet er ons aandacht aan schenken. Wanneer een zieke een klacht uit, die de arts niet kent, gaat deze allicht aan hem voorbij. Laat ik eens een voorbeeld noemen. Ge hebt een lijder aan *rheumatismus articulorum*, — gewrichts-rheumatisme. Zoo dra is niet de diagnose: gewrichts-rheumatisme gemaakt, of de arts is gereed met zijn voorschrift van *salicylas natricus*, omdat deze stof volgens de gewone geneeswijze is het specifieke middel voor bovengenoemde ziekte.

Het interesseert den geneesheer weinig, of de patiënt hem zegt, dat hij in den nacht veel meer pijn heeft dan overdag; of hij den arts meedeelt, dat hij niet stil kan blijven liggen, maar zich aanhoudend wendt en keert, omdat hij, nu ja, omdat hij er den drang toe voelt en 't hem eenige verlichting schijnt te geven; ook is 't hem onverschillig of de zieke klaagt over verstopping of diarree — of... over tal van andere verschijnselen — deze gaan langs den arts heen, omdat hij de klachten niet kent en daardoor de waarde er van ook niet voelt. De homoeopathische geneesheer, die zijn geneesmiddelen uit andere bron kent, neemt notitie van die klachten. Waarom? Omdat hij vriendelijker is en toegewijder voor zijn patiënt? Neen, omdat het oude bekenden voor hem zijn; die klachten *zeggen* hem wat, ze vertellen hem iets omtrent den aard van 's mans lijden. Of is 't niet merkwaardig, dat bij de vergiftigingsbeelden, die *Rhus toxicodendron* gaf, gewrichtspijnen optraden, die den lijder dwongen tot aanhoudende beweging, dat die vergiftigings-verschijnselen aanleiding gaven tot diarreeën, steeds verergering der pijnen gaven in den nacht, bij nat weer e. a., verschijnselen waarover de patiënt ook klaagt. De klachten van den lijder zijn den homoeopaat bekende, alleen daarom reeds wekken ze zijn belangstelling. De subjectieve klacht krijgt waarde voor den geneesheer, ja ze is hem van meer waarde dan het objectief waarneembare, want dat de lijder pijnlijke gewrichten heeft is niets bijzonders, maar de subjectieve klachten, die zich daaromheen groepeeren, maken het geval tot een interessant geval uit het oogpunt der behandeling.

Deze wijze van onderzoek vermeerderd de belangstelling in den lijder; want is eenmaal door eenige gevallen de groote waarde der subjectieve verschijnselen duidelijk tot het hoofd van den waarnemer doorgedrongen, dan krijgen ook die verschijnselen, die hij nog niet kent, hun waarde; hij is geneigd ze te noteeren als iets eigenaardigs, uitkomend uit het inwendige van den persoon, en dien lijder makend tot een bijzonder onderwerp van studie, het geval

tot een bijzonder geval, en hij zal trachten een middel op te sporen, dat die eigenaardige klacht ook bij den gezonde kan opwekken; 't spoort aan tot onderzoek.

Maar er is meer.

Wanneer een stof bij den mensch eigenaardige verschijnselen teweegbrengt, en we hebben een ziekte-oorzaak, die bij den mensch diezelfde verschijnselen met verrassende nauwkeurigheid weergeeft, mogen we dan uit die gelijkheid niet tot overeenkomst van oorzaak besluiten? Hoe nauwkeuriger de overeenkomst van de verschijnselen der hypothetische ziekte-oorzaak en de verschijnselen der geneesmiddelwerking, hoe meer verwantschap tusschen die ziekte-oorzaak en 't geneesmiddel, hoe meer gelijkheid tusschen de aangedane orgaangroepen in het ééne en in het andere geval. Wat volgt daaruit?

Dat het in sommige gevallen uit die overeenstemming mogelijk zal zijn een conclusie te trekken omtrent den aard eener ziekte. Wie, die eenige jaren in de praktijk is geweest, kent ze niet, die bittere, diep ontmoedigende gevallen — die gevallen, welke ons zoo levendig herinneren aan de kleinheid van ons weten — tijden lang heeft een lijder geklaagd, en wij hebben zijn klachten niet begrepen, wij hebben hem onderzocht en nog eens onderzocht, en we hebben met onze grove zinnen en hulpmiddelen niets gevonden, en op een goeden dag — daar komt de catastrofe! Hadden we beter onze geneesmiddelen gekend, beter de subjectieve klachten van den lijder verstaan — we hadden uit de overeenkomst van geneesmiddelverschijnselen met ziekteverschijnselen wellicht een conclusie kunnen trekken omtrent den werkelijken zetel van het lijden.

Dat de ervaren homoeopaat in sommige gevallen in staat is een lijden in zijn begin te verstaan en te stuiten, zonder dat zich dat lijden nog door objectieve verschijnselen bekend maakte, is mijn innige overtuiging, evengoed als het mijn overtuiging is, dat er, nog vóór er iets met onze hulpmiddelen kan waargenomen worden aan hart, of nieren of longen of lever, reeds veranderingen zijn dat wat we waarnemen niet is de ziekte, maar het ziekte-product.

De kennis der subjectieve verschijnselen, zoo erbarmelijk verwaarloosd in de officiële richting, kan in menig geval een ziekte stuiten nog vóór deze zich openbaarde in de objectieve afwijkingen, waarnaar de huidige geneeskunst met al haar macht jaagt. Leeren en bestudeeren van de geneesmiddelverschijnselen is voor den homoeopaat het wachtwoord, en daarmee hangt samen de voor den allopathischen geneesheer zoo verbijsterende opmerking van zijn homoeopathischen collega: „Ik hecht meer waarde aan de subjectieve dan aan de objectieve verschijnselen mijner zieken.”

Het onderzoek van de geneesmiddelen op den gezonden mensch heeft dus niet alleen dit belangrijke voordeel, dat het ons nauwkeurig bekend maakt met de werking van het middel, wat betreft zijn verwantschap tot bepaalde organen en orgaangroepen, ons leert kennen de fijnere werkingen der geneesmiddelkrachten, ons leert waardeeren de subjectieve verschijnselen, het kan ook in bepaalde gevallen onze gedachten leiden in een zekere richting, die ons helpen zal in het opsporen van den aard van een ziektegeval, ons kunnen leiden tot een vroegtijdige anatomische diagnose, d. w. z. tot bepaling of veronderstelling van de plaats waar het zieke orgaan, waar de oorzaak der ziekte is gezeteld.

Me dunkt, deze voordeelen zijn zóó in het oog springend, zoo kostelijk, ze kunnen zoo onschatbare diensten bewijzen, dat het een raadsel is, dat de officiële geneeskunde nog zóó weinig notitie genomen heeft van onze methode, ja dat ze die heeft kunnen noemen „nonsense made difficult” — moeilijk gemaakte onzin.

Of verwekt onze methode, die dag aan dag ons herinnert aan de kleinheid van ons weten en de beperktheid van ons geheugen — en ons noodzaakt tot werken en nog eens werken, zekeren tegenzin, omdat men, homoeopaat zijnde, gevoelt de waarheid van het dichtwoord:

Des drijvers geweldige roede
Jaagt rustloos ons voort op ons pad.
Wij loopen en worden wel moede,
Wij wandlen en worden wel mat.

Maar ook deze:

Geen rusteloos zwerven en smachten
Is 't werken — Een doel licht ons voor;
En worstlende winnen wij krachten,
En dwalende vinden wij 't spoor!

P. L. v. d. H.

BEHANDELING VAN HAARZIEKTEN.

In het vorige nummer van ons blad hebben wij eenige mededeelingen gedaan omtrent het ontstaan en den groei der haren, en de verpleging van het haar in gezonden toestand besproken. In aansluiting daaraan wenschen wij thans over de meest voorkomende haarziekten en hunne rationeele behandeling het wetenswaardigste mede te deelen.

Het uitvallen van het haar

kan zeer verschillende oorzaken hebben. In ons vorig artikel hebben wij reeds gezien, dat een flinke haargroei op de gezondheid en de normale ontwikkeling der haarpapillen berust, en dat wij den schoonsten glans en den weelderigsten haargroei bij krachtige, jeugdige personen vinden, die zich in een bloeiende gezondheid verheugen. Alles, wat den bloedsomloop in de hoofdhuid en de normale voeding der haarpapillen verhindert, kan aanleiding geven tot meer of minder hevig optredend uitvallen van het haar. Stoornissen der algemeene gezondheid, zooals bloedarmoede en bleekzucht, zoowel als acute en chronische ziekten van het geheele organisme gaan dikwijls gepaard met gedeeltelijk uitvallen van het hoofdhaar. Het meest bekende voorbeeld hebben wij in typhus, in welks verloop niet zelden al het haar uitvalt. Gewoonlijk komt het haar evenwel na de genezing in zijn vroegere dichtheid terug, om het even of men „haargroei-bevorderende” tinkturen heeft aangewend of niet; want de haarpapillen zijn nog levensvatbaar gebleven, zij hebben slechts de haren onder den invloed van het verzwakkende ziekteproces afgestooten en hervatten na de genezing hunne vroegere werkzaamheid. In deze en dergelijke algemeene ziekte-toestanden van het organisme moet dus het hoofdgewicht niet op een plaatselijke behandeling der hoofdhuid, maar op de behandeling der constitutie gelegd worden. Dat hierbij, benevens versterkend voedsel en rust, de juist gekozen *homoeopathische geneesmiddelen* goede diensten bewijzen, is gemakkelijk in te zien. De middelen moeten natuurlijk in elk bijzonder geval met het algemeene ziektebeeld overeenkomen, zoodat

wij daarop hier niet verder kunnen ingaan, alleen merken wij op, dat de middelen, die de constitutie verbeteren, zooals *China*, *Ferrum*, *Silicea* en andere, dikwijls in aanmerking zullen komen.

Tot de *plaatselijke* oorzaken, die vroegtijdig uitvallen van het haar en dientengevolge kaalhoofdigheid veroorzaken, behooren *ziekten der hoofdhuid*, *gebrek aan zindelijkheid en verkeerde verpleging van het haar* en eindelijk *haarparasieten*, zoowel van dierlijken als van plantaardigen oorsprong.

Door gebrek aan zindelijkheid ontstaat verstopping van de huidporiën en de openingen der vetkliertjes, die zich in de hoofdhuid bevinden, waardoor op den duur chronische ontsteking van de hoofdhuid en vorming van korsten plaats heeft, hetgeen vooral bij kinderen veelal het geval is. De haren verwarren zich dan, kleven te zamen en vormen eindelijk een dikke, haast onontwarbare massa, waaronder allerlei parasieten de beste gelegenheid hebben, zich naar hartelust te ontwikkelen en te vermeerderen. Hoofdluizen kunnen dan ook indirect de oorzaak van het uitvallen van het haar worden. Men verdrijft deze dieren door dikwijls herhaald wasschen van de hoofdhuid met warm zeepsopwater en zoo noodig, d. w. z. als zij in grooten getale optreden, door de aanwending van gelijke deelen petroleum en slaolie of van *perubalsem*- of *zwavelzalf*, waardoor ook hunne eieren vernietigd worden. Om deze zalven gemakkelijker te kunnen aanwenden is het, vooral bij kinderen, het best de haren eerst kort te snijden. Geregelde hoofdwasschingen zijn voorts het beste middel om de lastige

Schilfers op het hoofd,

die zoo dikwijls het schijnbaar onbeteekenend begin van kaalhoofdigheid zijn, te verdrijven. Deze fijne, witte schilfers zijn het verdroogde product der haarvetkliertjes, wier afscheiding ziekelijk vermeerderd is. Reeds op jeugdigen leeftijd kan deze onaangename schilfervorming ontstaan, waarop menigeen slechts door het witte meelachtige stof, dat vooral bij donkere kleeding op kraag en schouders zichtbaar is, opmerkzaam gemaakt wordt. Als dan echter de haren steeds meer beginnen uit te vallen, komt misschien deze en gene op de gedachte, dat er toch wel een zekere samenhang tusschen deze schilfervorming en het uitvallen van het haar bestaat. Om de plaag te verdrijven grijpt men dan naar stofkam en borstel, naar Eau de quinine en alle mogelijke andere middelen, die evenwel niet voldoende helpen, als de verpleging van het haar niet tevens op rationeele wijze wordt gehandhaafd. Dikwijls gaat de vorming van schilfers gepaard met hevig jeuken; door het krabben ontstaan wondjes en korstjes, tengevolge waarvan de hoofdhuid nog meer geprikkeld wordt en de haarpapillen verzwakt worden. Het onaangenaamste gevolg der schilfervorming is evenwel het *uitvallen van het haar*. Zoolang de uitvallende haren niet zeer talrijk en zoolang zij nog *lang* zijn, is de zaak nog niet zoo erg, want de lange haren worden steeds door nagroeïende lange haren vervangen. Als er zich echter onder de uitvallende haren vele *korte* vertoonen, wordt de zaak bedenkelijker, want deze korte haren worden meestal niet door nagroeïende haren vervangen en dat wel des te minder hoe korter zij bij het uitvallen zijn. Op den duur voert dus de vorming van schilfers op het hoofd tot kaalhoofdigheid, als er niet tijdig genoeg maatregelen genomen worden om dit euvel tegen te gaan.

Op welke wijze kan dit nu het best geschieden? In de eerste plaats vermijde men te nauwsluitende hoofdedkels, daar de ondervinding leert, dat de warme bedekking (vilthoed, helm) het uitvallen van het haar bevordert. In den zomer kieze men dus een zoo luchtig mogelijken hoed om het zweeten van het hoofd te verhinderen. Wielrijdersmutsen en hoeden, die van ventilatieopeningen voorzien zijn, verdienen de voorkeur. In de tweede plaats late men het haar niet te dikwijls snijden, daar hierdoor de toch reeds ziekelijke haarpapillen te zeer geprikkeld en gedwongen worden meer dan gewonen arbeid te verrichten. Voorts vermijde men prikkeling der hoofdhuid door krabben en het gebruik van te scherpe kammen of stofkammen. En eindelijk make men ruim gebruik van doelmatige *hoofdwasschingen*. Hoewel men hierdoor vergevorderde gevallen van kaalhoofdigheid niet kan genezen, kunnen deze wasschingen er toch veel toe bijdragen om het euvel, vooral in den aanvang, tegen te gaan en den groei van het haar te bevorderen. Vooral door mannen met hun korte haar zijn zij gemakkelijk uit te voeren, terwijl zij bij vrouwen met heur lange haar met meer moeilijkheden gepaard gaan. In den eersten tijd vallen de haren na de hoofdwassching nog meer uit dan vroeger, daar door het wasschen en droogwrijven alle eenigszins loszittende en afgestorven haren verwijderd worden. Dit duurt echter gewoonlijk slechts 8—14 dagen, dan vermindert het uitvallen en houdt weldra geheel op. Het jeuken en de schilfers verdwijnen langzamerhand, en door de heilzame massage, die met het wasschen, afdrogen en wrijven verbonden is, wordt op de haarpapillen een gunstige invloed uitgeoefend, die zich weldra in een vermeerderden wasdom en een rijkeren haargroei openbaart. De wasschingen moeten 2 à 3 maal in de week met een lauwe, zwakke *soda-oplossing* (1 deel soda op 100 deelen water) of ook met het in het vorige artikel genoemde hoofdwater (zie bladz. 43) uitgevoerd worden. Zeér aan te bevelen is het, de hoofdhuid flink af te drogen en daarna met een sponsje met *Arnica-haarolie* in te wrijven. Hoe langer men deze wasschingen voortzet, des te beter resultaat zal men er door verkrijgen.

Behalve de schilfers op het hoofd, die de meest voorkomende oorzaak van het uitvallen van het haar zijn, treden niet zelden

Verschillende huidziekten,

die zich bepaaldelijk op de hoofdhuid vertoonen, als oorzaak van kaalhoofdigheid op. Vooral het chronische ekzeem moet hiervoor verantwoordelijk gesteld worden. Terwijl bij de gewone schilfers de hoofdhuid haar gewone uitzien behoudt, is zij bij ekzeem rood en gezwollen en soms met een helder of geelachtig vocht bedekt, dat tot korsten verdroogt en aanleiding geeft tot hevig jeuken. Bij kinderen komen zoowel acute als chronische ekzemen voor, die onder den naam hoofdzeer bekend zijn en dikwijls tot volslagen verlies van het hoofdhaar leiden. Gaat het ekzeem in genezing over, dan neemt ook gewoonlijk de haargroei vanzelf weer toe. Over de behandeling dezer ekzemen kunnen wij hier niet uitwijden, daar zij tot het gebied der eigenlijke huidziekten behooren; wij vermelden alleen, dat scherpe uitwendige middelen vooral bij kinderen uiterst nadeelig werken, en het meest verwacht mag worden van een behandeling met homoeopathische geneesmiddelen, gepaard met een gepast diët.

Ten slotte moeten wij nog enkele woorden zeggen over de

Parasitaire haarziekten.

Deze worden veroorzaakt door parasieten van dierlijken of plantaardigen oorsprong. Tot de eersten behooren de reeds genoemde luizen, die vooral bij kinderen, maar ook bij volwassenen op het hoofd, bij mannen zelfs in den baard voorkomen en huid- en haarziekten kunnen veroorzaken. Door nauwgezette zindelijkheid en toepassing van de bovengenoemde uitwendige middelen kunnen zij steeds met goed gevolg verdreven worden. Parasieten van plantaardigen oorsprong woekeren soms in hoofd- en baardhaar en veroorzaken ontsteking der huid en uitvallen van het haar. Onder den naam

Area Celsi

is een haarziekte bekend, die het eerst door den arts Celsus werd beschreven. Zij bestaat in de vorming van ronde kale plekken te midden van het dikke hoofdhaar; deze worden veroorzaakt door de voortwoekering van parasitaire splijtzammen, die de haarwortels vernietigen. De plekken worden steeds grooter door het uitvallen van de aan den rand staande haren. Deze zitten zó los, dat zij bij het kammen of zelfs bij lichte aanraking met de handen uitvallen. Na verloop van tijd kan de ziekte over het geheele hoofd en zelfs over het aangezicht voortschrijden, zoodat ook de baardharen en wenkbrauwen uitvallen; maar al is dit laatste niet het geval, dan zijn toch enkele kale plekken reeds voldoende om het hoofd op hoogst onaangename wijze te ontsieren. Bij de behandeling dezer ziekte, die besmettelijk is en door slecht gereinigde kammen en borstels van den een op den ander overgebracht kan worden, zijn uitwendige middelen op hun plaats en wel zulke, die de parasieten onschadelijk maken. Hiertoe behooren wasschingen met *groene zeep*, inwrijvingen met *Lysol-olie*, *Perubalsemzalf* of *Zwavelzalf*. Ook de *haar-tinktuur van J. A. Sébald* (verkrijgbaar bij M. J. Leyger, Coolsingel 51, Rotterdam) kan voor dit doel ten eerste aanbevolen worden. Nadat de oorzaak weggenomen is, moet natuurlijk voor een rationeele verpleging van het haar volgens de vroeger beschreven wijze gezorgd worden.

Ook in den baard komt een bijzondere haarparasiet voor, die den

Baarduitslag

veroorzaakt en eveneens door onzuivere kammen, scharen of scheermessen kan overgebracht worden. Het is daarom aanbevelenswaard met het gebruik van vreemde toiletartikelen voorzichtig te zijn en bij coiffeurs aan te dringen op nauwgezette reiniging van scheermessen vóór het gebruik. Bij dezen uitslag ontstaan kleine puistjes, die een haar omgeven, waardoor dit ziekelijk wordt en uitvalt. Dit euvel is meestal zeer hardnekkig en moet met uitwendige parasieten-doodende middelen behandeld worden. De zieke haren worden uitgetrokken, de overige geschoren en daarna de huid gewasschen met groene zeep. Wordt deze niet verdragen, hetgeen blijkt uit het optreden van pijn, roodheid en zwelling, dan moeten *zwavelzalf*, *Carbol-olie* of *Phosphorzalf* (1 deel *Phosphorus* 3de decimale verdunning op 9 deelen *amandelolie*) aangewend worden. Ook het gebruik van *Perubalsemzeep* of *Resorcine-salicyl-zwavelzeep* kan aanbevolen worden. In hardnekkige gevallen kan door de aanwending van electriciteit in den vorm van de electrolytische naalden, waarmede elk puistje behandeld wordt, soms nog genezing bewerkt worden.

Ter wille van de volledigheid voegen wij hieraan nog enkele opmerkingen toe over

Overtolligen haargroei,

die bij het vrouwelijk geslacht dikwijls genoeg een oorzaak van ergernis is. Het meest komen de overtollige haren op de bovenlip, soms ook aan de kin voor. Voor de omgeving meestal een aanleiding tot schertsen, zijn deze haren voor de bezitsters dikwijls een bron van verbittering, zoodat het begrijpelijk is, dat zij niets liever wenschen dan ze radikaal uit te roeien. Dit is evenwel gemakkelijker gewenscht dan ten uitvoer gebracht. Scheren en uittrekken der haren helpen wel voor korten tijd, maar de onwelkome gasten komen toch telkens weer te voorschijn. Het gebruik van verschillende zalven en zoogenaamde depilatoriën is gevaarlijk, daar door de vernietiging van de haarpapillen met scherpe stoffen (o.a. *arsenicum*) de huid zelf wordt aangetast, zoodat zij ruw en leelijk wordt. Zeer goede resultaten worden daarentegen bereikt door de aanwending der *electrolyse*, waardoor de haarpapillen vernietigd worden zonder dat de huid wordt aangetast of zelfs een litteken achterblijft. Deze methode is wel tijdroovend en pijnlijk, maar wordt bij juiste uitvoering steeds met goed gevolg bekroond. Sneller en minder pijnlijk moet de *nieuwste methode van Prof. Kromajier* zijn, volgens welke met scherpe, buisvormige mesjes, die door een motor in snel draaiende beweging gebracht worden, de haren met hunne papillen zoo grondig verwijderd worden, dat men na eenigen tijd van hunne vroegere aanwezigheid niets meer kan bemerken.

Dr J. V.

Epidemische Hersen-Ruggemergsvliesontsteking.

Uit Amerika en Duitschland komen verontrustende berichten over een ernstige, zich zeer uitbreidende epidemie van de z.g. „*Genicksstarre*.”

Voorals Duitschland, waarmede ons land in zoo innig handelsverkeer staat, werkt verontrustend op onze gemoeiden in. Temeer is hier reden voor, waar, zooals thans het geval is, het zachtere of warmere jaargetijde deze ziekte niet tot staan heeft weten te brengen. Toch mag dat verontrust-zijn niet tot dwaasheid overslaan, tot angst die vaak ongemotiveerd is. Iederen patiënt met stijven hals als een lijder aan *Genicksstarre* te doodverven, is onzin. Zoo deed een familie, die van plan was de zomervacantie te *Harzburg* door te brengen, mij de vraag, hoe ik dacht over het gevaar van besmetting. Mijn raad was: „Indien gij erg vreesachtig zijt, kom dan niet te dicht bij *Silezië*, hoewel *Harzburg* niet zoo heel dichtbij is, temeer waar gij allen een rheumatische natuur hebt en nu reeds klaagt over een stijven schouder en hals. Bij verergering denkt gij natuurlijk direct aan de gevreesde ziekte, en brengt uwe reisgenooten en mede-hotelbewoners in doodsangst, zonder noodzaak. Blijft thuis of gaat naar de *Ardenennen*, *Jura* of *Vogezes*, voor mijn part naar het eiland *Wight*.” Al is dus overdreven angst af te keuren, het bekende spreekwoord „*Un homme averti en vaut deux*,” is hier van toepassing.

Schrijver dezes heeft nooit een geval van *epidemische cerebro-spinaalmeningitis* onder handen gehad, maar de

verschillende door hem behandelde gevallen van *Tuberculeuse meningitis* en *Etterige meningitis*, die helaas maar al te dikwerf voorkomen, geven hem toch het recht zijne meening, gewijzigd door de ervaring van anderen, die wel deze zoo gevreesde epidemische ziekte behandelden, hier weer te geven. Een reeks artikelen, verschenen in verschillende buitenlandsche homoeopathische en allopathische tijdschriften en studiewerken, kunnen daarbij van nut zijn.

Wat is deze ziekte?

De *epidemische hersen-ruggemergsvliesontsteking* is, gelijk de naam reeds aangeeft, een soms sporadisch, maar ook epidemisch optredende ziekte; ze is besmettelijk in hooge mate, tenminste ze *schijnt* dit te zijn. De zachte vliezen van hersenen en ruggemerg zijn hierbij bedekt met een etterig beslag en zijn ontstoken. Het is een der jongst bekende volksziekten; eerst in de 19e eeuw is zij bekend geworden en heeft vroeger *misschien* niet bestaan.

Genève was in 1805 de eerste plaats in *Europa*, waar de bevolking in grooten getale door deze nieuwe ziekte werd aangetast. Van daaruit heeft zij zich over de *oude* en de *nieuwe* wereld verspreid. Eerst in het zuiden van Frankrijk, later te *Metz*, *Parijs* (1814—1822) enz. Geruimen tijd liet zij niets van zich merken, totdat zij in 1837 geheel *Europa* doortrok, en als een *pandemie* in 1856 Amerika teisterde. Van 1854 tot 1861 bereikte zij weder verschillende landen van *Europa* (Italië, Noord- en West-Frankrijk, Denemarken en Skandinavië.) Eerst tusschen '70 en '75 deed ze haar intocht in *Duitschland* en wel in de oostelijke en noordelijke provinciën (Pommeren, Brandenburg, Silezië), later eerst bereikte zij Midden- en Zuid-Duitschland, daarna kregen *Oostenrijk* en *Turkije* een langdurig bezoek. Van dien tijd af heeft deze ziekte in *Europa* burgerrecht verkregen, en treedt nu en dan met enkele gevallen op, daarna weder in uitgebreide epidemieën.

Wat de oorzaken betreft zullen we niet stilstaan bij de *Bacteriën*, die men gevonden heeft bij deze ziekte, maar liever in het kort de *aanleidende oorzaken* bespreken en de leeftijdsklasse. Dat de ziekte besmettelijk is kan blijken uit het feit, dat verschillende individuen ziek worden onder dezelfde verschijnselen, kort na elkaar.

Voorals de *leeftijd* schijnt een der eerste, in aanmerking komende momenten te zijn. De kinderleeftijd levert bij epidemieën het grootste contingent, en daarvan is de zuigingsleeftijd, en de daaropvolgende eerste leeftijdsjaren, de gevaarlijkste tijd. Ook de jongelingsleeftijd biedt gevaren aan, wijl *vermoeienis* en *inspanning* (zooals bij *militaire* marschen, overdreven sport) ook belangrijke factoren zijn. Vandaar dat men de ziekte vaak in *kazernes*, *scholen*, *pensionaten*, ziet optreden; ook in *gevangenissen* waar veel individuen bijeen zijn.

Een volgende groote factor is *armoede* en *ellende*, met de daarbij meestal samengaande *onzindelijkheid*. Wanneer dan ook de *meningitis* massa's ziektegevallen teweegbrengt, dan zijn de eerste en de meeste slachtoffers te vinden in de achterbuurten, waar *kinderrijke families* dicht opeen gedrongen bijeenwonen in slechte, donkere, duffe woonruimten. Uitnemende voorbehoedmiddelen kan men dan ook vinden o. m. in *groote reinheid*, *licht* en *lucht*.

Het *jaargetijde* heeft eveneens invloed op het optreden. In *Europa*, zoowel in het *Zuiden* als in het *Noorden*, treedt de epidemie het meest op in den *winter* en in het *voorjaar*, om tegen den zomer te verdwijnen. Hoe dit komt, weet men niet, men vermoedt, dat het grootere aantal neuscatarrhen in die tijden den doorslag geeft.

We zullen hiermede van deze korte algemeene beschouwingen afstappen en overgaan tot een korte beschrijving van de ziekte, om daarna eenige wenken voor hare behandeling te geven.

De vormen, waaronder de *Genicksstarre* zich kan voordoen, zijn, afgezien van de **tuberculeuze** en van de uit *ooraandoeningen*, enz. ontstane **etterige hersenvliesontsteking**, drie in *getal*. Ondervormen zullen we hier buiten beschouwing laten.

- 1°. *de gewone vorm*;
- 2°. *de snel doodelijk verloopende*;
- 3°. *de goedaardige vorm*.

De tweede vorm komt meestal voor bij het begin van een *epidemie*, de derde meestal bij het verdwijnen er van.

De *gewone vorm*. Deze begint meestal met warmte en roodheid van de huid, nekstijfheid, braken, hoofdpijn en stijfheid van den romp. Vooral de nekstijfheid is karakteristiek. De lijders kunnen met het hoofd wel lichte zijwaartsche bewegingen maken, maar het hoofd niet naar voren brengen. Spoedig treedt ook hevig ijlen in.

Na een meer of minder typische, schijnbare beterschap op den derden dag, het begin van de *reactieperiode*, die gepaard gaat met een heftigen koortsaanval, krijgen we versnelling van de ademhaling, deliriën soms met aanvallen van woede gepaard gaande, algemeene spierkrampen en stuipen, wat vooral bij jonge kinderen het geval is; daarbij vernauwde pupil, blaasjes-uitslag op de lippen, op de kin en aan de geslachtsdeelen; onderhuidsche bloeditstortingen, en soms ook een mazelenachtigen uitslag. De ingetrokken buikwand is ook merkwaardig.

De derde periode begint met optreden van bewusteloosheid; daarbij wisselt de bewusteloosheid af met delireeren, spierschokken, algemeene temperatuursdaling van het lichaam, zelfs koud worden; de pols is klein en onregelmatig. De dood treedt in op den 8^{en} of op den 10^{en} dag.

Wanneer de zieke evenwel genezen zal, dan houden daarentegen de bewustzijnsstoornissen en de deliriën op, de patiënt komt weer bij kennis, de genezing heeft evenwel uiterst langzaam plaats en wordt door tal van bijkomende stoornissen vertraagd.

Dikwijls blijft na de genezing nog een zekere zwakte van het intellect over, en een meer of minder ernstige verlamming van een der *ledematen*.

De *snel doodelijk verloopende vorm* heeft dezelfde verschijnselen, maar deze symptomen treden reeds dadelijk heftiger op, en kunnen in twee of drie dagen, zelfs in enkele uren, den dood veroorzaken.

De *goedaardige vorm*, die meestal optreedt wanneer een epidemie haar einde nadert, vertoont zich in z.g. abortieformen. Men neemt soms alleen *migrainevormen* waar, of *pijnlijkheid en stijfheid van den nek*.

Wat de *behandeling* betreft komen o. m. in aanmerking *Belladonna*, *Stramonium* en *Hyoscyamus*, *Opium*, *Veratrum viride*, *Cicuta virosa* en *Zincum*; ook *Gelsemium* en *Helleborus niger* mogen in gepaste gevallen niet vergeten worden.

Vooral *Belladonna*, dat zulk een krachtige werking op het bloedvaatstelsel uitoefent, is een middel, dat we in navolging van *Dr. Baurittel* op den voorgrond plaatsen.

Baurittel meent te moeten aandringen op het toedienen van dit middel reeds zeer vroegtijdig en dan nooit hooger dan de 6^e *decimale* verdunning; waar men koude rillingen heeft, gaat hij niet hooger dan de 3^e *decimale*, en bij reeds in het begin heftig optredende gevallen geeft hij

zelfs de *tweede decimale* (dit mag nooit zonder recept van den geneesheer gegeven worden). Hij geeft na *Belladonna* of als tusschenmiddel *Zincum metallicum*, maar dit in de 12^e *decimale*.

Bij het vrouwelijk geslacht geeft hij in de derde plaats *Cicuta virosa* en wel in *dezelfde decimale* als *Belladonna*. *Puhmann* geeft inwendig o. a. *Zincum cyanatum* d 4 en geen *zincum metallicum*.

Wanneer we onze gewoonte volgen van speciale indicaties dan moeten we ons beperken. Van de drie *Solanëen* (*Bellad.*, *Stram.*, en *Hyosc.*) nemen we alleen *Belladonna*. Men geeft dit in het begin reeds direct. De geheele reeks verschijnselen worden hierdoor als het ware gedekt. Hevige deliriën, rusteloosheid, rood gelaat, glinsterende oogen; nu eens zingen en lachen, dan weder hevige woede, neiging tot bijten enz.

Opium d 2—d 4.: Koorts, voorafgegaan door polsverlangzaming en koude huid; later wordt de pols hard, snel; huid heet; wanneer doodsgevaar bestaat, dan wordt de huid wederom koud, pols klein en week, en de patiënt collabeert. Diep coma, nauwe pupillen.

Gelsemium d 1—d 4.: bij zware hoofdpijn en duizeligheid, afwijkingen aan de oogen, moeilijk spreken en verlies van geheugen. Vooral in Amerika met succes in gebruik geweest.

Veratrum viride d 2. Dit middel is sterk aanbevolen door de Amerikanen. Hoofdpijn, duizeligheid, gezichtsstoornissen, braken, rusteloosheid, snel verval van krachten.

Zincum bij algemeene overgevoeligheid, geringe koorts en spiertrekkingen.

Er zijn meerdere middelen; maar om verwarring te voorkomen, zullen we het hierbij laten. De ziekte is bovendien te ernstig, dan dat men zonder hulp van een geneesheer hier handelend mag optreden.

Wat de overige niet medicamenteuse maatregelen betreft, wordt van onze zijde sterk afgeraden het aanwenden van *ijs*. Daarentegen warme omslagen op hoofd en rug en warme kruiden aan de voeten.

Dagelijks een paar lavementen.

Verder absolute rust. *Luchtige en frissche kamer*.

D^r. M. L. v. d. S.

Ervaringen opgedaan in de Praktijk.

Aan het einde van het eerste gedeelte van „Ervaringen opgedaan in de praktijk” werd er op gewezen, dat verschillende omstandigheden er toe kunnen leiden, dat het gewenschte resultaat niet wordt verkregen. Deze zullen wij nu eens nagaan en beginnen met de patienten, om aan te toonen, dat er niet zelden weinig staat is te maken op de meeningen, die zij zelve hebben omtrent hun toestand, de onnauwkeurigheid in het verhaal der klachten, het verzwijgen van hetgeen voor den arts van beteekenis kan zijn, nu eens omdat de patient het verzwegene van te geringe beteekenis acht, dan weder omdat zij het om eene of andere reden niet willen zeggen. Ook wordt dikwijls niet gelet op de eigenaardigheden der verschijnselen, zoodat zij daaromtrent niets met zekerheid kunnen mededeelen. Een enkele maal gebeurt het zelfs, dat de patient bezwaar maakt zich aan een onderzoek te onderwerpen. Uit vele geef ik slechts een paar voorbeelden.

Een meisje van in de 20 jaar komt bij mij met het ver-

haal, dat hare moeder haar tot mij had gezonden, hoewel haar, volgens haar zeggen, niets mankeert. Alleen is zij in den laatsten tijd spoedig vermoed. Op mijn aandringen, dat zij mij alles behoort te vertellen, wat zij gevoelt en waarneemt, kreeg ik weder hetzelfde antwoord, dat haar niets mankeerde, maar bij bijzonder navragen vernam ik, dat zij ook bij eenige inspanning, opgaan van een trap of snel gaan, spoedig achter adem is. Volgens haar beweringen hoest of kucht zij volstrekt niet, maar gedurende ons gesprek hoorde ik ettelijke malen een klein kuchje, dat mij in zulke gevallen zeer verdacht voorkomt. Ook gelukte het mij nog, van haar te vernemen dat zij vermagerd was, dat zij weinig eetlust had en somtijds hinder had van de maag. Ik liet haar zich gedeeltelijk ontkleeden om de borst te onderzoeken, hoewel zij beweerde, dat haar borst uitstekend goed was. Het resultaat van het onderzoek was, dat ik beide longtoppen tuberculeus geïnfilteerd vond. Had de moeder er niet op aangedrongen, dat zij bij mij moest komen, en had ik niet zoo dikwijls ondervonden, dat patienten met zulke schijnbaar weinig beteekenende verschijnselen als de klachten van dit meisje, inderdaad ernstige longlijders zijn, dan was zij blijven loopen, tot hulp te laat zou zijn geweest.

Met de klacht, dat zijn enkel gezwollen en pijnlijk is, komt een man van tusschen 50 en 60 jaar bij mij. Ik vind bij onderzoek het gewricht zelf vrij, maar den omtrek zuchtig gezwollen. Hij vertelde mij, dat hij zelf, op raad van goede vrienden, den enkel met verschillende middelen had gesmeerd en gewreven, maar zonder baat. Op mijn vragen naar de omstandigheden, die de pijn verbeteren of verergeren, kreeg ik tot antwoord, dat hij daar niet zoo op had gelet. Ten einde te kunnen nagaan, waardoor die zwelling kon zijn ontstaan, liet ik hem zich zoo ver ontkleeden, dat ik het geheele been kon onderzoeken en vond ik aan de binnenzijde van het bovenbeen eenige knobbels, maar die had hij al eenigen tijd gehad en *daarvoor kwam hij niet bij mij*. Die knobbels waren zoodanig, dat ik die vrij zeker voor sarcomen kon houden. Ik zeide den man, dat de zwelling van den enkel een gevolg was van die knobbels en gaf hem mijn voorschrift. Omdat ik hem niet bepaald iets voor zijn enkel had gegeven, is hij niet terug gekomen. Sarcom is een boosaardig, vaak levensgevaarlijk gezwel, waarvan de behandeling zeer moeilijk, in het gunstigste geval langdurig is en die zeer dikwijls niet tot het gewenschte resultaat leidt.

Een gehuwde vrouw, moeder van verscheidene kinderen, oud ruim 50 jaar, verzocht mij haar in behandeling te nemen wegens pijn in de rechterhelft van de borst, drogen kuch en kortademigheid bij inspanning. Ik vernam, dat zij voor eenige jaren aan pleuritis had geleden en wilde daarom de borst onderzoeken. Dat onderzoek werd mij pertinent geweigerd; of de pijn in de borst een gevolg was van de vroegere pleuritis, dan of het wat anders was, kon ik niet weten.

Iemand, van wien ik wegens zijn maatschappelijke positie nauwkeurige antwoorden kon verwachten, vroeg mijn hulp tegen rheumatische pijnen. Op mijne vragen, of de pijn bij beweging of in de rust erger was, of zij door warmte of koude verbeterde, of hij dorstig was, of de ontlasting geregeld was, en andere dergelijke vragen kreeg ik antwoorden als, „daar heb ik niet opgelet, dat kan ik niet zeker zeggen, dat onthoud ik niet” enz.

Ontmoet de arts bij zijn onderzoek dergelijke moeilijkheden, zooals in bovenstaande voorbeelden, nog erger is het voor het slagen in de behandeling, als de zieke zich niet houdt aan de gegeven voorschriften. De patient vergeet, dat die voorschriften niet tot genoegen van den arts, maar in het belang van den zieke zijn gegeven. Hoe het dan wel eens gaat blijkt uit een paar voorbeelden.

Een meisje komt in mijn behandeling wegens bloedbraken. Uit het onderzoek kom ik tot de diagnose van een maagzweer en schrijf voor, dat zij als voedsel niet anders dan melk mag gebruiken. Eenige dagen later vernam ik bij mijn bezoek, dat zij weder vaste spijsen had gebruikt, want „zij lust geen melk.”

Een onderwijzer klaagt over pijn in de keel en heesheid, als hij eenigen tijd gesproken heeft. Door plaatselijk onderzoek blijkt mij, dat hij lijdt aan een slependen katarrh van de keel; ik verbood absoluut het rooken. Dat verbod heeft hij precies TWEE dagen opgevolgd: het rooken te laten was voor hem een te groote opoffering. Hoe het met de keel gegaan is, behoef ik niet te zeggen.

Dergelijke moeilijkheden ondervindt elke geneesheer, de homoeopaat meer nog dan een ander, omdat hij voor de keuze van het geneesmiddel niet alleen of hoofdzakelijk op de ziektediagnose moet letten, maar ook op een aantal bijzonderheden, die in de officieele school van te geringe beteekenis worden geacht om er veel notitie van te nemen.

D^r. S. J. v. R.

UNITAS MEDICORUM.

De koninklijke bewilliging op de statuten der Naamlooze Vennootschap „Unitas Medicorum” is verkregen en het bestuur hoopt nu spoedig aandeelhouders en leden te kunnen berichten, wanneer de magazijnen zullen worden opengesteld en de bestellingen kunnen worden uitgevoerd.

Met genoegen deelt het bestuur mede, dat het aantal aandeelhouders en leden, ook onder de Indische collega's toeneemt, en dat men begint in te zien, dat men, door zich aan te sluiten, medewerkt om een grootsch werk tot stand te brengen, in het belang van alle collega's, hunne weduwen en wezen.

De statuten worden gedrukt en zullen op aanvraag door den Raad van Commissarissen worden toegezonden.

ADVERTENTIËN.

Dr. VOORHOEVE

is van 21 Juli tot 24 Augustus niet te consulteeren.

W. ROLVINK, Arts te Arnhem,

zal afwezig zijn van 30 Juli tot 20 Augustus.

H. VAN ROIJEN, Arts,
Stationsweg 27, Rotterdam,
is van 15-31 Juli niet te
consulteeren.

Dr. D. K. MUNTING Jr.
is van 5 Augustus a.s.
tot nader aan te kondigen
datum (begin Sept.)

Niet te consulteeren.
Amsterdam, Den Texstr. 8.

Dr. Med. Sigism. Lowinski
Homoeop. Geneesheer
en Baddokter.
Specialiteit in Hart- en
Zenuwziekten. (10)
BAD-NAUHEIM.
Parkstrasse 20 part.

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.
Origin. verpakkingen van
Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.
G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER.
Bethlehemse Kerkplein.
Telefoonnummer 140. (10)

KENNISGEVING.

De ondergeteekende deelt
H.H. belanghebbenden mede,
dat hij door contract met de
belangrijkste buitenlandse
fabrieken in staat is

ALLE HOMOEOPATHISCHE

GENEESMIDDELEN etc. -:-

binnen den kortst mogelijke
tijd en tegen de **SCHERPST**
CONCURREERENDE PRIJZEN
te leveren.

Alvorens bestellingen te
doen, gelieve men bij mij prijs-
notering aan te vragen, die
beslist billijker is dan die
van eenig ander.

(20) **M. JONGENEEL Jr.**
55, Boompjes, ROTTERDAM.

JULIUS HENSEL.

H.H. Artsen, welke Hensel's Tonicum voorschrijven,
maken wij beleefd attent, dat het **echte Tonicum** onder den
naam **„Aurum potabile”** wettig gedeponeerd is, en dus
alleen de naam „Aurum potabile” op de verpakking waar-
borg geeft voor echtheid.

Kan door alle Homoeopath. Apothekers geleverd worden.

Op alle plaatsen wederverkoopters gevraagd. Waar niet ver-
krijgbaar levering direct op ontvangst van postwissel
à f 1.35 franco thuis.

Reformverkoopshuis „Jungborn,” Zutphen.

Alleenverk. v. Nederl. en Koloniën.

(20)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

Homoeop. Geneesmiddelen

van Dr. Willmar Schwabe

in origineele verpakking ver-

krijgbaar bij (10)

de firma **D. DE ROOIJ,**

Apotheek UTRECHT,

Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuissteeg,

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,

hoek Meermansstraat,

(10) **ROTTERDAM.**

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van

Dr. Willmar Schwabe.

FLESCHJES

voor Homoeop. middelen
in iedere grootte en vorm,
wit of geel glas, fijn uitge-
voerd en op wensch zuiver
gereinigd, worden geleverd
door de fabriek van

E. P. HAHMANN,
BARMEN
(Rheinland.)

Geschriften van Dr D. K. Munting Jr

De Homoeopathie in de Vereen. Staten van NOORD-AMERIKA.

Prijs f 0.20

De Vertegenwoordiging der Homoeopathie in de medische facul-
teit te Buda-Pest. Prijs f 0.60

In dit belangrijk werkje worden tevens de „Voordrachten over
Homoeopathie” van PROFESSOR STOKVIS besproken.

Beide werkjes tegen toezending van postwissel franco p. post
verkrijgbaar bij de Uitgevers:

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

MALARIA.

In No. 6, 7 en 8, jaargang 1904, komt een zeer
interessante bespreking over deze ernstige ziekte
voor van de hand van den arts **P. L. van der HARST,**
Homoeop. geneesheer te Leiden.

Uiterst nuttige wenken worden hierin gegeven.
Tegen toezending van 30 cents ontvangt men
deze drie nummers franco thuis van de firma
LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische
APOTHEEK,

Ferd. Bolstr. 11,

AMSTERDAM.

Levering van alle geneesmid-
delen, voorkomende in de Prijs-
courant van Dr. WILLMAR
SCHWABE, Leipzig.

J. H. SCHAFFERS,
(10) Apotheker.

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, moedertincturen, vloeibare
verduunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland

(125)

in de **HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM; Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Docts. Apoth.**

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts, Vijzelstraat 130.**
" " " **G. Schipper, Weesperzijde.**
" " " **J. Sol, Rozengracht, Volksapoth.**
" " " **Firma Schouten & Co.**
Alkmaar . . . " **J. A. Roelse.**
Apeldoorn . . . " **R. Karsten.**
Assen . . . " **Dr. J. P. Land.**
Baarn . . . hofapotheek **H. Blom.**
Delft . . . apotheek **B. ten Bruggen Cate.**
Doetinchem . . . " **Dr. Joh. v. d. Moer.**
" " " **„de Rozijskorf”, J. Romijn Bzn.**
Dordrecht . . . " **F. Bergema.**
Enschede . . . " **C. J. Snuff.**
" " " **E. Grendel.**
" " " **A. Latenstein.**
" " " **P. Weljer.**
Gouda . . . " **S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.**
" " " **J. C. Endermann, De Riemerstr.**
Groningen . . . " **Centraal-apotheek „De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.**
Den Haag . . . apotheek van **Begemann & Sneltes, Janstr. 27.**
" " " **R. Duym, Keizerstraat 6.**
" " " **Firma van Hees, Kleine**
" " " **A. C. Numan van Son, Houtstr. 57.**

Haarlem . . . apotheek van **C. G. Loomeyer & Zoon.**
" " " **Mons & Griseels, Lange Veerstr. 16.**
" " " **H. Remmers & Zn. Kruisstr. 20.**
" " " **L. Schoorl. Frans Halsstraat 2.**
" " " **Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.**
Hilversum . . . " **Van Heemskerck Düker.**
Leeuwarden . . . " **S. Tromp Visser.**
Leiden . . . " **J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.**
" " " **Boekwilt, Vischmarkt.**
" " " **D. J. van Driessum, Mare.**
" " " **J. de Ruiters, Nieuwe Rijn.**
Maassluis . . . " **H. Bogtstra.**
" " " **J. Dienske.**
Makkum . . . " **A. Rauwerda.**
Meppel . . . " **L. Knoppers.**
Nijmegen . . . " **W. Pontier.**
Rotterdam . . . " **Beker & Co., Zomerhofstraat 4.**
" " " **C. de Groot, Goudsche straat 33.**
Velp bij Arnhem . . . Hertenstein Apoth. **C. Koek.**
Vlissingen . . . apotheek van **C. G. Baert, Rithemse Markt F189.**
Weesp . . . " **T. S. d. Ley.**
Zeist . . . " **N. A. Ballintijn.**
" " " **Berents & Co., Stationstr. 24.**

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: De bevordering der Homoeopathie in Nederland. — Slapeloosheid en Slaapmiddelen. — Dokterspraatjes en -preekjes. — Beantwoording van vragen. — Correspondentie. — Advertentiën.

De bevordering der Homoeopathie in Nederland.

Gaat men de geschiedenis der Homoeopathie in Nederland gedurende de laatste 25 jaren na, dan valt er ontegenzeggelijk belangrijke vooruitgang te constateeren. Aan den eenen kant blijkt die vooruitgang uit de vermeerdering van het aantal homoeopathische artsen, hier te lande gevestigd, en aan den anderen kant uit de daarmee gelijken tred houdende toename van het aantal voorstanders der Homoeopathie. Het valt niet te betwijfelen, dat, ware het aantal artsen sterker toegenomen, ook dat der voorstanders onze geneeswijze dienovereenkomstig in meerdere mate zou zijn aangegroeid.

Het doel der vereeniging van voorstanders der Homoeopathie, in de hierboven geplaatste woorden uitgedrukt, wordt dus zeer zeker nagestreefd langs den weg van de pogingen, die in 't werk gesteld worden tot het verkrijgen van meerdere homoeopathische artsen. Hiervan is in ons land praktisch het bewijs geleverd. In deze richting heeft de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland” gedaan wat in haar vermogen was. Het ligt echter voor de hand, dat onze Vereeniging in deze richting wel streven kan, maar dat het resultaat van dit streven van verschillende onberekende factoren afhangt. Zij kan niet meer doen dan de gelegenheid voor artsen openstellen, om met de homoeopathische geneeswijze theoretisch en praktisch kennis te maken. Zij kan de aandacht zoo veel mogelijk op deze gelegenheid vestigen, evenals op de

homoeopathische geneeswijze in 't algemeen; zij kan trachten vooroordeelen weg te nemen, de gunstige resultaten zoo veel mogelijk in 't licht te stellen, en zij doet dit door de uitgave van geschriften, brochures en van het Maandblad; maar in welke mate van de aangeboden gelegenheid tot kennismaking gebruik gemaakt wordt, heeft zij af te wachten.

Wij merkten zooeven op, dat het aantal voorstanders der Homoeopathie is toegenomen in evenredigheid met de toename van het aantal artsen. Wij bedoelden hiermede, dat, naarmate zich op verschillende plaatsen homoeopathische artsen gevestigd hebben, op die plaatsen ook het aantal der voorstanders is toegenomen. Dit is zeer zeker de gewenschte gang van zaken. Echter is het niet altijd zoo gegaan, en gaat het ook nu niet steeds overal zoo. Er is van het begin af steeds een ongeëvenredigd groot aantal voorstanders geweest in verhouding tot het aantal artsen — een gevolg van de vele hinderpalen, die aan de toename van het aantal artsen in den weg stonden. Een omstandigheid, die vaak aan de zoo gaarne onder de vlag der Homoeopathie zeilende kwakzalvers een welkome gelegenheid bood om het argelooze publiek te misleiden. Wij veroordeelen hiermede niet onvoorwaardelijk allen, die zoowel hier als elders, zonder de gewone academische opleiding genoten te hebben, zich toch zoo veel werkelijke kundigheid hebben weten eigen te maken, dat zij met nut praktisch werkzaam zijn geweest onder den drang der omstandigheden — hun aantal is echter zeer gering tegenover het aantal kwakzalvers in den waren zin van het woord, die steeds de gelegenheid hebben waargenomen en dit ook thans nog doen, hetzij uit gewinzucht, hetzij uit ijdelheid. Zij vonden en vinden nog steeds een publiek, dat gewillig is zich te laten misleiden.

Men zou kunnen meenen, dat de op deze laatste wijze gewonnen voorstanders spoedig onttruchterd zouden moeten zijn, omdat het onmogelijk is, dat langs dezen weg de goede resultaten van de homoeopathische behandeling zouden blijken. Dit laatste is zeer zeker waar, en wat

Daar hebt ge twee vrouwen, die beiden een klacht hebben over overmatige maandelijksche bloedingen, aan beiden raad te geven, in die tijden toch rust te houden; ge weet, dat rust een machtig middel is ter bestrijding van de bloeding; ge vindt het logisch gehandeld uw patiënte, behalve uw geneesmiddel den raad te geven „rust wanneer ge uw last hebt,” en misschien zullen er negen van de tien u zeer verstandig noemen, want uit ervaring weten zij: rust is nuttig; maar de tiende zegt u: „maar dokter, in de rust is mijn bloedverlies veel grooter dan in de beweging,” en ge zijt geneigd de schouders op te trekken. Neem echter even een boek over homoeopathische geneesmiddelen in handen, d. w. z. een boek, dat u vertelt, welke verschijnselen bepaalde stoffen veroorzaken bij den gezonden mensch, en ge zult vinden, dat uw logica en het homoeopathisch weten in strijd komen met elkaar. Mag ik even zeggen wat mijn dagelijks gebruikte handboekje mij van ferrum zegt: „Better, walking slowly about. Worse at night, while sitting still.” (Beter bij matige beweging, erger des nachts en bij stil zitten.) Ik geef u de verzekering, allopathische broeder, dat als ge nog het verschijnsel er bij hebt: „het bloed is rijkelijk, zeer dun, als vleeschwater, soms met donkere stukken er in,” een bloeding, die u gepuzzeld heeft en die gij te vergeefs behandeld hebt met secale en hydrastis, wijkt voor mijn *ijzer*, al ware het in de dertigste honderdvoudige verdunning!

Een voorbeeld: Vr. J. de L., 49 jaar oud, vertelt het volgende: „Ik ben nooit ziek geweest, vader overleed op 80-jarigen, moeder op 74-jarigen leeftijd. Ik heb altijd last van de stonden gehad, deze waren steeds bijzonder erg, maar op tijd; ik kreeg tien kinderen en was altijd weer gauw in orde. De laatste jaren zijn de bloedingen verschrikkelijk erg, drukker dan eens in de vier weken, en zij duren afwisselend van vijf tot zeventien dagen; pijnen heb ik niet, wel zijn er stukken bij. „’t Komt overdag en ’s nachts beide — de laatste malen was het bloed *wijnrood*, in ’t begin is ’t zwart; ik gevoel er mij slap van, de beenen zijn moe even als van te voren — ik heb pijnen in *het kruis*”. Ook had zij veel last van *bloedstijgingen naar het hoofd*. De pols telde 90 in de minuut, patiënte is een vrij dikke boerin, die door de slapheid tengevolge van het overmatig bloedverlies haar werk niet meer doen kan.

Bij onderzoek blijkt de lengte van de baarmoederholte 9 cM., de sonde komt met bloed terug; de baarmoeder ligt in retroflexie gefixeerd.

Patiënte, wonende op een dorp bij Utrecht, was bij een specialiteit om raad geweest. Deze had haar een operatie voorgesteld, waartegen zij opzag, daarna was zij een tijd lang onder behandeling geweest van een kwakzalver-homoeopaat daar ter stede zonder succes. Ferrum metallic. D¹², ’s morgens en ’s avonds 5 druppels, brachten haar 9 Juni 1903 terug met het volgend bericht. De menstruatie is nu 34 dagen weggebleven, ik heb er geen last van gehad, alleen een gevoel van moeheid in den buik. De opvliegingen in het gezicht zijn bepaald beter geworden. Functies normaal. Pols 94. Nog eens een fleschje van 5 gr. ferrum metallic.

Een jaar later ongeveer kwam mij te Leiden iemand raadplegen voor zijn vrouw. Reden van zijn komst was deze, dat Vr. de L. tegenwoordig zóó flink was, dat zij alle bezigheden in het boerenbedrijf verrichtte en ik haar van „kanker” genezen had.

Ik gaf den braven echtgenoot den raad, zijne vrouw te

Utrecht bij een hom. geneesheer te brengen, omdat hij veel dichter bij Utrecht dan bij Leiden woonde, en verzekerde hem te gelijk, dat ik Vr. de L. niet van kanker genezen had. Wat bleek?..... Dat mijn ferrum-geval paradeerde op de lijst van den Utrechtschen kwakzalver als een door hem genezen geval van kanker. Nu, dat de kwakzalver ’t niet genezen had wist hij, maar..... ’t was dan toch kanker geweest. Zóó komen soms heerlijke genezingsberichten de wereld in!

En laat ik u nog eens een vraag doen: Als ge warm zijt en bezweet, en ge ligt te bed, en men heeft u flink toegestopt met een lekkere wollen deken, wat zijt ge dan geneigd te doen? Die deken van u af te werpen, niet waar? Want het is duidelijk: zijt ge te warm, transpireert ge, ge werpt uw bedekking van u. Toch doet niet ieder zoo, hoe natuurlijk ’t u ook lijkt. Bijzondere gevoeligheid voor tocht is een karakteristiek verschijnsel voor den china-patiënt; is deze een voor de china-werking gevoelige lijder, dan zal hij in het zweetstadium van zijn koortsaanval angstvallig onder de dekens blijven, de tocht hindert hem zoo. Dit doet me weer aan een ander verschijnsel denken, dat van gewrichtsreumatisme; de china heeft ook in zijn symptomenbeeld: pijn in ledematen en gewrichten, alsof ze verstuipt waren, erger *door zacht aanraken, terwijl stevige druk verlicht*. Mij dunkt, ook dit strijdt tegen het gezond verstand; lichte aanraking doet zeer, stevig drukken verlicht, en toch is het zoo. Ga heen in de praktijk en verifieer deze dingen; ge zult zien telkens en telkens, dat ge uw logisch denken moet gevangen geven door het weten.

Loop uw geneesmiddelbeelden door, toets wat ge daar vindt aan de praktijk, en ge zult vele vreemde verschijnselen opmerken, vroeger geheel genegleed, geheel over ’t hoofd gezien, die in het licht der homoeopathische geneesmiddelenkennis waarde krijgen en interessant worden, hoe vreemd ze ook schijnen.

Hier hebt ge een bloeder, die naar warmte vraagt, d. w. z. de grootste gevoeligheid voor tocht aan den dag legt, — china — daar een bloeder of bloedster, cachectisch, uitgeput door aanhoudend bloedverlies, met koud gezicht, koude extremiteiten, ge wilt ze in uw goedheid bedekken, ge slaat de dekens over haar heen; wie die koud is, dekt zich niet? Weg met uw dekens! liever ligt ze bloot; alle warmte hindert haar; hoewel koud blijft ze onbedekt; de Secale cornutum patiënt schuwte de warmte, alle secale condities zijn beter door kou!

Kunt ge ’t verklaren of is ’t overdreven gevoeligheid, dat de lijder, die daar met een open wond, b.v. aan het been, ligt, al bang is wanneer ge maar naar het been wijst; dat een ander reeds klaagt over pijn door ’t eenvoudig loopen wat ge doet over den vloer? Weet ge nu, dat de patiënt, die gevoelig is voor hepar sulfuris of voor arnica montana, deze verschijnselen vertoont, dan vindt ge zijn klacht niet meer belachelijk, maar is ze u een aanwijzing.

Misschien, eenmaal misschien, komen we tot een verklaring van wat ons nu dwaas en onlogisch voorkomt. Toch kunnen we niet aannemen, dat er iets in de natuur gebeurt zonder oorzaak, al deze dingen zullen ten slotte toch wel niets zijn dan *schijnbare tegenstrijdigheden* en onze logica een valsche. Ook hier is ’t weer gebrek aan kennis, die ons parten speelt.

Wanneer ik keukenzout dagelijks in mijn voedsel gebruik, zonder daarvan iets te bespeuren, willen de homoeopaten mij natrum muriaticum of keukenzout in de dertigste verdunning laten slikken om mijn hoofdpijn te

ziekte. De eerste verschijnselen zijn die van indigestie, matheid, gebrek aan eetlust, verstopping, hoofdpijn, slape-loosheid, sufheid, vaak 's nachts ijlen.

Het patiëntje klaagt over zwakte, dorst, en heeft een droge, rood-beslagen of in latere tijdperken zelfs barstige en met bruine korsten bedekte tong. De pols is snel en week, de huid heet, en een helder rood, scherp omgrensd plekje is op beide wangen zichtbaar. De buik is opgezet, en na een week van ziek zijn verschijnt de diarrhee, in plaats van de constipatie.

De onderbuik is rechts gevoelig, en bij zachten druk neemt men een borrelend gevoel waar.

Ook de miltstreek is pijnlijk, en de geneesheer kan een miltvergroting constateeren.

De kleur van de faeces is oker- tot erwtensoepachtig, de consistentie is dun, in een later tijdperk van de ziekte kan de ontlasting zelfs bloed bevatten.

Na den 7^{den} dag komt, bij volwassenen op den buik, bij kinderen evenwel meest op rug en ledematen, een uitslag te voorschijn; deze bestaat uit enkele, op vlooiënbeet gelijkende rose-gekleurde plekjes, die bij druk tijdelijk verdwijnen. Deze plekjes verdwijnen in enkele dagen.

De temperatuur stijgt langzamerhand, 's avonds is ze meest 1° hooger dan 's morgens. Dit groot en voortdurend verschil tusschen morgen- en avondtemperatuur (mits 's morgens het laagst) is een gunstig verschijnsel.

Zoo lang de ziekte haar hoogste punt niet bereikt heeft, stijgt de temperatuur gradueel, en niet plotseling zooals bij *vlektyphus*.

Een voortdurend hooge temperatuur boven 40° C. of een verheffing van de morgentemperatuur boven de avondtemperatuur is een ongunstig teeken.

Wanneer men de typhus-patiënten geheel aan zichzelf overlaat, dan genezen de lichte gevallen in 21 dagen, maar zware gevallen duren 5 tot 6 weken en zelfs langer.

Men kan typhoid verwarren met andere ziekten, vooral met een bepaalden vorm van *vliegende tering*; ook met een beginnende *hersenvliesontsteking*, *tuberculeuse buikvliesontsteking*, *vlektyphus*, enz. We zullen hierover evenwel niet in bijzonderheden treden, evenmin als over de z.g. *Widalsche serumreactie* ter herkenning.

Het grootste gevaar bij *Typhoid* is gelegen in de *darm-perforatie*, het gevolg van de darmzweren, die men steeds bij typhoid op het darmslijmvlies vinden kan. Daaraan sterft menig patiënt in het begin van het herstellingstijdperk.

Bloedingen uit de darmen kunnen eveneens door uitputting een fatalen afloop teweegbrengen.

Ook door optreden van longcomplicaties kan gevaar ontstaan; die complicaties zijn o. m. *Longonsteking*, *Luchtpijpaandoeningen* en *Borstvliesontsteking*. Ook kan door de hevige koorts, een sluimerende tuberculeuse haard tot ontwikkeling komen.

In een zeer vroeg tijdperk, voordat de diarrhée begonnen is, geve men *Baptisia tinctoria*, dit heeft zonder twijfel een wijziging van het ziektebeeld tengevolge. Indien er geen bijzondere verschijnselen optreden, kan men daarmede voortgaan tot het herstellingstijdperk aanvangt. Wanneer er evenwel een profuse diarrhée optreedt, zal *Arsenicum* het meest geïndiceerd zijn.

Onze gewoonte volgend, geven we weder van enkele middelen de indicaties:

Arsenicum d 6: in een gevorderd tijdperk van de ziekte, wanneer men een overvloedige, dunne, licht okerkleurige, al of niet met bloed gemengde ontlasting waarneemt.

Baptisia d 2. Pijn in het voorhoofd, congestief gelaat, slape-loosheid, nachtelijke delirien, dorst, witbeslagen tong, snelle weeke pols en heete huid.

Bryonia d 3. Staat het dichtst bij *Baptisia*, met betrekking tot deze ziekte. Hoofdpijn, congestief gelaat, bittere smaak in den mond, heete huid en pijn in de ledematen.

Acid muriatic. Keelpijn, groote depressie.

In aanmerking kunnen o. m. nog komen:

Belladonna, bij intensieve hersenverschijnselen.

Carbo vegetab., bij stinkende en rottende excrementen.

China, zwakte tijdens het herstellingstijdperk.

Hyosciamus, bij rusteloosheid, enz. enz.

Bij *compliceerende aandoeningen* moet men handelen al naar de toestand en de aandoening vereischt.

De andere maatregelen, die men nemen moet, zijn dezelfde als bij andere z.g. *Besmettelijke ziekten*.

Open deuren en vensters moeten zorgen voor goede ventilatie, daarbij er voor waken, dat de patiënt geen koude kan vatten, dus goede dekking.

Leven maken en overmatig licht moeten vermeden en voorkomen worden. Al wat onnoodig is, aan meubels, gordijnen, moet verwijderd worden. De ondersteek, waarin de faeces opgevangen worden, moet goed gereinigd en gedesinfecteerd worden. De rugligging, zelfs gedurende het herstel, is de beste houding voor den patiënt.

Heftige en plotselinge bewegingen van den patiënt moeten vermeden worden, wijl deze een recidief kunnen teweegbrengen.

Het linnengoed moet vaak verwisseld worden.

De mond moet vaak met een zacht doekje met water gereinigd worden, om de korsten te verwijderen, die zich anders in den mond ophoopen.

Herhaalde wasschingen met lauw of koud water werken verfrisschend op het patiëntje.

Wasschingen voorkomen het z.g. doorliggen, en indien dit toch ontstaat, zijn *Arnica* en *Calendula pleisters* uitnemend in staat de wonden tot genezing te brengen. In zeer zware gevallen is een waterbed noodzakelijk.

Een natte compres op den buik is een goed hulpmiddel. Het schijnt de intense diarrhée te doen bedaren, de zweren in de dunne darmen te verminderen, en de kans op perforatie van de darmen te doen verdwijnen. Een natte inwikkeling of een lauw bad zijn, indien de omstandigheden zulks toelaten, zeer aan te bevelen.

Zoodra men twijfelt en de koorts omhoog gaat, is streng diëet aan te bevelen. Zuiver koud water, melk, zoet gomwater (100 gr. arabische gom, 80 gr. rietsuiker, op een halven liter kokend water), sodawater en wat eiwitten zijn voldoende. Door de droge en met barsten bedekte tong kan de patiënt vaak moeilijk slikken. Om de slijmvliezen glad te maken en de speekselklieren te prikkelen, is een weinig citroensap in water, te geven enkele minuten voordat de patiënt gevoed wordt, zeer aan te bevelen.

Al het voedsel moet vloeibaar of half-vloeibaar zijn, totdat het herstel geheel en al zeker is.

Melk, arrowroot met melk, gemalen rijst, of gemalen geparelde gort met melk, goed geslagen eiwit, bouillon enz., zijn in het herstellingstijdperk de eerste voedingsmiddelen. De voeding moet met geregelde tusschenpoozen geschieden, en nooit, voordat de tong helder en vochtig is, en de huid en de pols normaal zijn, toegediend worden. Te vroeg gegeven vast voedsel veroorzaakt steeds recidief.

Groote voorzichtigheid is steeds aan te bevelen.

Dr M. L. v. D. S.

ACTIEVE EN PASSIEVE BEWEGING.

Zooals wij weten is lichaamsbeweging voor ons welzijn en de instandhouding eener goede gezondheid van *groot* belang. Degenen, die van den arbeid hunner handen leven, hebben geen gebrek aan dagelijksche lichaamsbeweging en bespeuren de goede gevolgen daarvan aan een geregelde spijsvertering en een vroolijke gemoedsstemming, terwijl allen die met het hoofd werken, en meer een zittende leefwijze voeren, dikwijls genoeg over allerlei stoornissen der gezondheid klagen, die veroorzaakt worden door gebrek aan beweging. Door behoorlijke dagelijksche lichaamsbeweging wordt de bloedsomloop bevorderd, de stofwisseling gaande gehouden en de spijsvertering en ademhaling ondersteund, tengevolge waarvan alle organen en weefsels van het lichaam beter gevoed worden. Door lichaamsbeweging worden tevens de centrale organen van het zenuwstelsel, vooral de hersenen, van het overtollige bloed bevrijd, waardoor de spankracht van den geest bewaard en oververmoeienis voorkomen wordt. *Dagelijksche lichaamsbeweging is dus vooral voor den arbeider met het hoofd van eminent belang.*

Doch ook voor zwakken en zieken, die niet arbeiden kunnen en tot herstel hunner geschokte gezondheid iets moeten doen, is behalve de geneeskundige behandeling *lichaamsbeweging*, voorzoover de aard der ziekte deze veroorlooft, van groot voordeel. Men begint dit dan ook steeds meer en meer in te zien en den heilfactor der beweging vooral bij de behandeling van chronische ziekten te gebruiken.

Bij de lichaamsbeweging onderscheiden wij **actieve** en **passieve** beweging. *Actief* worden de bewegingen genoemd, die wij zelf met onze spieren uitvoeren, waarbij wij zelf *actief* (handelend) bezig zijn, terwijl *passief* de naam is voor bewegingen, die anderen aan ons ten uitvoer brengen, waarbij wij zelf dus geen krachtsinspanning behoeven te gebruiken, met andere woorden ons *passief* (lijdelijk) gedragen. De eerstgenoemde bewegingen passen voor gezonde personen en zieken, die nog niet te zwak zijn om zichzelf te bewegen en hunne spieren in te spannen. De laatstgenoemde passen vooral voor zieken, die geen kracht hebben om zich voort te bewegen of lichamelijke inspanning niet kunnen verdragen. Bovendien spelen de passieve bewegingen een groote rol bij de *heilgymnastiek*, waarbij de masseur of arts de ledematen buigt of strekt al naar gelang dit noodig is, terwijl de patiënt rustig blijft zitten of liggen. Ook de *massage* kan tot dit gebied der passieve beweging gerekend worden, hoewel daarbij niet zulke groote bewegingen als bij de heilgymnastiek plaats vinden.

Tot de **actieve bewegingen**, die voor gezonden en zwakken van groot nut zijn, rekenen wij *wandelen*, vooral *op hellende wegen*, *langzaam bergstijgen*, *lichten tuinarbeid*, *houtzagen*, *methodische diepe ademhalingen*, *de vrije oefeningen der gymnastiek*, *terwijl snel loopen*, *paardrijden*, *zwemmen*, *roeien*, *fietsen*, *oefeningen met halters en gewichten* voor gezonde mensen eveneens aanbevelenswaardig zijn, mits zij niet overdreven worden, voor zwakken en zieken daarentegen niet aan te raden zijn, tenzij op advies of onder toezicht van den arts.

Tot de **passieve bewegingen** behooren de reeds genoemde oefeningen der heilgymnastiek en der massage.

Zij worden door een deskundige aan den liggenden, zittenden of staanden zieke in een bepaalde volgorde en gedurende een bepaalden tijd ten uitvoer gebracht en bewijzen dikwerf uitstekende diensten, zoowel om bepaalde verzwakte of verlamde lichaamsdeelen te versterken, als om het geheele organisme door bevordering van den bloedsomloop en regeling van de spijsvertering van nieuwe kracht te voorzien.

Wij kunnen echter bij den zieke ook nog passieve beweging aanwenden, zonder dat bepaalde kunstgrepen behoeven aangewend te worden, en wel door hem aan het een of andere voertuig toe te vertrouwen en met dit bewegingsmiddel aan de passieve beweging te laten deelnemen. Het aangenaamste voor zieken, die te zwak zijn om te kunnen loopen, zijn *bewegingen in een rijtuig of rolwagen* in de frissche lucht. Het *dragen in een draagstoel*, *varen in een boot* of *op een schip* bij rustig weer, *schommelen in een hangmat* of *schommelstoel* in de open lucht zijn passieve bewegingen, die zelfs door zeer zwakken meestal goed verdragen worden en er toe bijdragen om de geschokte gezondheid te herstellen. Het oponthoud in de frissche lucht is hierbij zeer zeker ook van voordeel, maar de werking der passieve beweging op bloedsomloop, spijsvertering en ademhaling, die bij deze laatstgenoemde passieve bewegingen plaats heeft, is, hoe onbeduidend zij ook schijnen moge, toch niet gering te schatten. In verscheidene geneesinrichtingen en sanatoriën is men er dan ook in den laatsten tijd toe overgegaan deze soort passieve beweging met de noodige voorzichtigheid op zwaar zieken toe te passen en wel met het uitstekende resultaat, dat de zieken er zich beter door gevoelen en verlangend uitzien naar het uur, waarop de dagelijksche passieve beweging op hen wordt toegepast.

D^r. J. V.

HET BERLIJNSCHE HOMOEOPATHISCHE ZIEKENHUIS.

In het Augustusnummer van het „Zeitschrift des Berliner Vereines Hom. Aerzte“ komen eenige mededeelingen voor over het in October van 't vorige jaar geopende Berlijnsche Homoeopathische Ziekenhuis van de hand van Dr. Schwarz. 't Lijkt ons belangrijk genoeg onzen lezers een kort overzicht er van te geven.

Ter inleiding herinnert Dr. Schwarz nog eens aan al de moeilijkheden en bezwaren, die aan de oprichting van het ziekenhuis zijn voorafgegaan; vooral op de beantwoording van twee zeer gewichtige vragen kwam het aan. De eerste was: „Waartoe hebben we een homoeopathisch ziekenhuis noodig; is er eigenlijk wel behoefte aan?“ Immers de homoeopathische behandeling is in 't algemeen zóó eenvoudig, werkt met zóó weinig hulpmiddelen, dat we volkomen genoeg hebben aan de verpleging in het huisgezin en een ziekenhuis niet behoeven. De homoeopathische geneesheer, die zich bij zijne behandeling hoofdzakelijk bepaalt tot 't voorschrijven van geneesmiddelen, en zelden de ingewikkelde en veelsoortige drink- en badkuren, het electriseeren en masseeren noodig heeft, voelt niet zoozeer het gemis van een ziekenhuis. Toch komen talrijke gevallen voor, vooral in een groote stad, waarbij een homoeopathische ziekeninrichting als een weldaad gevoeld zou worden. Steeds komen er gevallen voor, waarbij door familieomstandigheden of om maatschappelijke redenen de zieken tehuis geen voldoende verpleging

kunnen vinden; zoo wordt dit dikwijls bij alleenwonende personen sterk gevoeld; ook zij, die op reis zijnde plotseling ziek worden, mogen hierbij genoemd worden, en eindelijk al die gevallen, waarin om de een of andere reden chirurgisch ingrijpen wenschelijk is.

De tweede, gewichtige vraag betrof de financieele zijde: „Kan een ziekenhuis zonder staatssubsidie blijven bestaan?” De Berlijnsche ziekenhuizen krijgen alle f 600 per bed en per jaar uit de gemeentelijke armenkas, terwijl 't hom. ziekenhuis met zijn 50 bedden slechts op een jaarlijksche ondersteuning van 3600 gulden uit de Wiesike-stichting kon rekenen. Om aan dit bezwaar te gemoet te komen besloten geneesheeren en directie van een honorarium afstand te doen; tevens werden de prijzen per bed iets hooger gesteld dan elders n.l. resp. f 3.—, f 4.20 en f 6.— in de drie klassen, in plaats van f 1.80, f 3.— en f 4.80.

Volgens den schrijver nu heeft 't $\frac{3}{4}$ -jarig bestaan op beide vragen een gunstig antwoord gegeven. 't Boekjaar sloot met een te kort van f 300, een resultaat dat zeer zeker gunstig genoemd mag worden, wanneer men in aanmerking neemt, dat in de eerste $1\frac{1}{2}$ maand wel de uitgaven groot, maar de inkomsten nihil waren; het tekort is uit de Wiesike-stichting aangevuld. Iedere patiënt kostte gemiddeld per dag iets meer dan f 3.—, waarbij niet berekend is de geneeskundige behandeling en de renterekening van 't oorspronkelijk kapitaal, een vrij hoog bedrag dus.

Bij de opening waren behalve de geneesheer-directeur 2 zusters en 2 verpleegsters aanwezig; op 1 Juli 1905 waren 6 zusters, 1 verpleger en 4 verpleegsters werkzaam.

De eerste patiënte kwam eind October en werd tot 1 Juli nog door 145 gevolgd; de verdeeling over de verschillende klassen was: 13 vrijbedden,

31 halve vrijbedden,
61 bedden 3e klasse,
11 id. 2e „
30 id. 1e „

Wat de geneeskundige resultaten betreft, van de 146 werden er: 91 genezen of verbeterd en

15 ongenezen ontslagen,
14 zijn overleden,
26 waren op 1 Juli nog aanwezig.

Het betrekkelijk hoog sterftecijfer wordt voornamelijk daardoor verklaard, dat vooral chronische zieken in het laatste stadium en chirurgische zieken gezonden werden en wel van de eersten 39, van de laatsten 46; en slechts weinig acute zieken, die voor een inwendige homoeopathische behandeling in aanmerking komen, zoo b.v. maar 4 lijders aan besmettelijke ziekten.

In 't geheel werden 84 operaties uitgevoerd, waarbij bijna uitsluitend van de aethernarcose, soms met toevoeging van enkele druppels chloroform, werd gebruik gemaakt; zeer vaak werd ook de plaatselijke verdooving naar Schleich toegepast. Onder deze operaties komen enkele zeer zware voor, 8 borstamputaties, een 11-tal buikoperaties, enz. In 3 zeer treffende gevallen, die ter operatie in het ziekenhuis werden gebracht, werd door doelmatige homoeopathische behandeling zonder operatie genezing verkregen. Vooral ook bij de chirurgische patiënten meent schrijver een zeer gunstige werking van de homoeopathische behandeling gezien te hebben; zoo zag ook hij een zeer gunstige werking van silicea op de pijnen bij kanker: bij eene dame met zeer snel groeienden kanker en hevige pijnen, verdwenen deze telkens na gebruik van silicea gedurende geruimen tijd bijna geheel.

Na nog ettelijke ziektegeschiedenissen, voor den leek van minder belang, vermeld te hebben, eindigt schrijver aldus:

„Wanneer ik ten slotte nog even terugkom op 't algemeene resultaat der operaties, dan zou ik de steeds zeer gunstig verloopende genezing hoofdzakelijk willen toeschrijven aan de homoeopathische geneesmiddelen, die voor en na iedere operatie den zieken toegediend werden. Wel wordt steeds aangenomen, dat bij absoluut zuiver aseptisch opereeren alle wonden ook zonder inwendige middelen genezen, maar in elke inrichting komen toch tijden voor, dat heele reeksen wonden gaan etteren, trots de meest streng toegepaste aseptiek en 't best geschoolde personeel. Nu wij in ons pas opgericht ziekenhuis met werkelijk niet zóó geschoolde krachten, dat een zondigen tegen de aseptiek uitgesloten was, zulke schitterende genezingen bereikten, meen ik wel tot boven geuite bewering gerechtigd te zijn. Vóór iedere operatie liet ik eenige dagen Arnica innemen, en ook bij eenvoudige sneewonden liet ik daarmee na de operatie doorgaan. Bij ontstoken en etterende wonden gaf ik Merkuur, Belladonna, Hepar, later Silicea; was het buikvlies aangedaan, dan vooral Belladonna, Bryonia, Arsenicum, Sublimaat; had de blaas geleden, dan Cannabis, Cantharis en dergelijke.”

„Dat er nog twijfel kan bestaan over de werking van geneesmiddelen bij operaties, kan na een zoo korten waarnemingstijd niet verhinderd worden. 't Is te hopen, dat verdere gunstige resultaten een grooter statistisch overzicht der goede werking van geneesmiddelen bij en na operaties mogelijk zullen maken, om de juistheid te bevestigen van de ervaringen hieromtrent in Engeland en Amerika opgedaan.”

73ste Jaarvergadering der Centrale homoeopathische Vereeniging van Duitschland.

Den 9^{den} en 10^{den} Augustus van dit jaar had de 73^e jaarvergadering van den „Homoeopathischen Zentralverein Deutschlands” te Berlijn plaats. De vergadering was zeer goed bezocht, vooral uit Noordduitschland waren vele artsen aanwezig, enkele ook uit Württemberg en Oostenrijk; voorzitter was Dr. Windelband uit Berlijn.

Op den eersten dag werd na afloop van de officieele zitting een bezoek gebracht aan het onlangs geopende homoeopathische ziekenhuis in Groszlichterfelde, dat een zeer gezonde ligging heeft in overeenstemming met alle voorwaarden, die door de hygiene gesteld worden. De inrichting, die aan alle eischen van den laatsten tijd voldoet, kan tot heden 50 à 60 patiënten opnemen, later tot 150 toe; de leiding is opgedragen aan een zeer flink en ervaren arts, Dr. Schwarz, die zich in den laatsten tijd in de chirurgie bijzonder heeft bekwaamd, zoodat niet alleen inwendige, maar ook chirurgische zieken met 't grootste vertrouwen aan dit ziekenhuis kunnen worden toevertrouwd.

't Geeft iederen, maar vooral den Duitschen homoeopaat een gevoel van bevrediging te weten, dat onze geneesmethode nu in Duitschland een tehuis heeft gevonden, dat aan alle eischen van een modern ziekenhuis beantwoordt. De algemeene inrichting, de indeeling der verschillende zalen en de meubilering ervan werden om strijd geroemd.

Bij de demonstratie der verschillende gevallen werd aanmerking gemaakt op het overwegend operatief materiaal,

ik geloof zeer ten onrechte. Zoolang nog niet het bestaan en de gunstige werking van het ziekenhuis meer algemeen bekend is geworden, zullen de Berlijnsche geneesheeren hoofdzakelijk het materiaal voor dit ziekenhuis leveren; nu zijn deze vooral internisten, zoodat ze meestal alleen hunne chirurgische en operatief-gynaecologische patiënten ter opname zenden; vandaar 't overwegen van het operatief materiaal. Deze verhouding zal zeker binnen niet te langen tijd ten gunste der interne gevallen veranderen. De tegenwoordige toestand is echter juist geschikt om 't ziekenhuis meer algemeen bekend te maken. Wanneer het publiek, dat in 't algemeen vooral door 't operatief gedeelte der geneeskunst wordt geïmponeerd, ziet, dat ook in het homoeopathisch ziekenhuis in dit opzicht schitterende resultaten verkregen worden, dan moet 't prestige der inrichting daardoor zeker winnen. Vele wegen leiden naar Rome! — Bovendien is 't een der voorname eischen, te toonen, dat chirurgie en homoeopathische geneeswijze elkaar niet uitsluiten, dat ze elkaar moeten aanvullen, en wel in dien zin, dat de Homoeopathie aan de interne geneeswijze weer veel van 't gebied moet teruggeven, 't welk de officiële geneeskunde der laatste jaren in haar scepticisme en nihilisme zonder tegenstand aan de chirurgie heeft overgelaten. Dr. Schwarz heeft een zeer moeilijke en gewichtige taak te vervullen, en wij moeten er ons voor wachten, door te snelle kritiek eene natuurlijke ontwikkeling tegen te gaan. Zoo voor iemand, dan toch zeker voor den chirurg van een homoeopathisch ziekenhuis is 't woord van Mikulicz waar: „'t Moeilijkste voor een goed operateur is, 't mes in de juiste gevallen uit de hand te leggen.” Uit zijn ziekenhuis-bericht blijkt, dat Dr. Schwarz interessante proeven heeft gedaan over den invloed van inwendige middelen op wondgenezing en over de werking van geneesmiddelen op chirurgische gevallen, waardoor eene van andere zijde aangewezen geoordeelde operatie onnoodig werd.

Den 10^{en} Augustus had de wetenschappelijke zitting plaats in 't naburige Wannsee. Dr. Veit sprak over kankerbehandeling, Dr. Heppler over siphilisbehandeling. Bij de eerste werd ook de noodige aandacht op chirurgische en uitwendige behandeling gevestigd; bij de laatste bespraken de aanwending van grootere doses, resp. lagere homoeopathische verdunningen.

Na afloop van de zitting had een schitterend feestmaal plaats en daarna een stoombootvaart op het Havelmeer tot Potsdam.

Moge het nieuwe homoeopathische ziekenhuis een vruchtbare kweekschool voor de homoeopathie worden en de 73^e algemeene vergadering met hare rijke wenschen voor onze zaak het begin eener nieuwe aera zijn!

Handelingen van de Vereeniging van hom. geneesheeren in Nederland.

Van dit tijdschrift verscheen onlangs aflevering 1 van de Tweede reeks. Behalve een overzicht van de notulen der gehouden vergaderingen in Utrecht bevat deze aflevering de volgende onderwerpen:

1. Onze taktiek in de eerstvolgende jaren, door J. T. Wouters, arts.
2. Is het wenschelijk onzen naam te leenen aan boeken, door leeken voor leeken geschreven? door J. T. Wouters, arts.

3. Casuïstische mededeelingen van J. Mieg, arts, H. v. Royen, arts, W. Rolvink, arts, J. T. Wouters, arts.
4. Antwoord op de recensie van Dr. J. Voorhoeve's boek „Homoeopathie in de Praktijk” door Dr. B. v. Staveren in „Ons Tijdschrift.”

INGEZONDEN.

M. de R!

Gaarne zou ik een enkele gedachte in het Hom. Maandblad willen neerschrijven. Zij staat eenigszins in verband met het eerste artikel van het laatste nummer. Gij spreekt daarin over de bevordering der Homoeopathie in Nederland, en maakt een vergelijking tusschen den Staat New-York en ons land, wat de uitgebreidheid der homoeop. geneeswijze betreft. Gij zegt, dat die staat volgens de statistiek van 1904 vijftientig hom. ziekenhuizen met 4660 bedden heeft, terwijl het getal inwoners van dien staat ongeveer overeenkomt met dat van ons land. Dit is u een reden om aan te dringen, dat ook hier een hom. ziekenhuis verrijze. Deze gedachte juich ik van harte toe.

Maar ik vraag mij af, heeft de Homoeopathie in ons land daarvoor wel vordering genoeg gemaakt? Om eenigszins berekening te kunnen maken, zou het m. i. zeer nuttig zijn, wanneer eens onderzoek gedaan werd naar het getal hom. artsen, dat in den staat New-York gevonden werd, toen men tot de oprichting van het eerste hom. Ziekenhuis overging. Als dit ook van andere staten of landen werd nagegaan, konden wij m. i. beter over de mogelijkheid van de oprichting van een hom. Ziekenhuis in Nederland oordeelen. Maar in alle geval staat het toch zeker vast, dat het voor den bloei van zulk een hom. Ziekenhuis zeer gewenscht is, dat het getal hom. artsen zoo groot mogelijk zij.

En nu meen ik, dat dat getal groter kon wezen. Ik geloof, dat er plaatsen zijn, waar een zeer goede praktijk voor een hom. arts zou gevonden worden.

Neem b.v. de stad Middelburg. Op het eiland Walcheren worden zeer vele aanhangers en voorstanders van de Homoeopathie gevonden. Zoo ook op de aangrenzende eilanden Noord- en Zuid-Beveland. Daarom zou m. i. een hom. arts in bovengenoemde stad handen vol werk hebben.

Het was mij, M. de R., vooral te doen om te wijzen op de behoefte aan een homoeop. arts in deze streken.

Ontvang mijn hartelijken dank voor de opname dezer regelen.

Met verschuldigde hoogachting

Uw dw. dn.

Baarland 17-8-'05.

K. OUSSOREN.

Echinacea bij verbranding.

In de „Homoeopathic Envoy” n°. 3 van dezen jaargang lezen we hierover 't volgende:

Echinacea werkt bij verbrandingen als een toovermiddel; ik schrijf het uit- en inwendig voor. Wanneer de weefsels tot groote diepte zeer pijnlijk zijn, pas ik het plaatselijk toe in volle sterkte en geef het tevens inwendig. Niet alleen neemt het de pijn en gevoeligheid op fabelachtige wijze weg, maar het schijnt ook een merkbaaren invloed op het zenuwstelsel te hebben, en den Shock tegen te gaan.

Eerst geef ik het middel verdund of geconcentreerd in, naarmate het geval vereischt; daarna drink ik er compressen mede en leg die losweg op de aangetaste plaats. Binnen weinige minuten wordt de patiënt kalm en valt in een rustigen, verkwikkenden slaap. Geeft men het middel in- en uitwendig door, dan schijnt het lichaam meer weerstandsvermogen te krijgen, zoodat de sepsis tot een minimum beperkt blijft en het genezingsproces onverhinderd voortgaat. Bij de behandeling van brandwonden, groote en kleine, moet men steeds aan Echinacea denken, men zal dan nooit teleurgesteld worden, en de patiënt zal dankbaar zijn.

ADVERTENTIËN.

Dr. D. K. Munting Jr.
is weder te consulteeren.

Spreekuur: 2—3 alle
werkdagen behalve des
Woensdags.

AMSTERDAM, den Texstraat 8.

J. H. AKKERMAN,
ARTS,
HALLUM (Fr.)

is te consulteeren voor
Homoeopathie: Dinsdag,
Donderdag en Zaterdag-
namiddag van half drie
tot half vijf.

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg,
ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.
Origin verpakkingen van
Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.
G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER.
Bethlehemsche Kerkplein.
Telefoonnummer 140. (10)

JULIUS HENSEL.

H.H. Artsen, welke Hensel's Tonicum voorschrijven,
maken wij beleefd attent, dat het **echte** Tonicum onder den
naam „**Aurum potabile**” wettig gedeponeerd is, en dus
alleen de naam „**Aurum potabile**” op de verpakking waar-
borg geeft voor echtheid.

Kan door alle Homoeopath. Apothekers geleverd worden.
Op alle plaatsen wederverkoopers gevraagd. Waar niet ver-
krijgbaar levering direct op ontvangst van postwissel
à f 1.35 franco thuis.

Reformverkoopshuis „Jungborn,” Zutphen.

Alleenverk. v. Nederl. en Koloniën. (20)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

— Belangrijke Mededeeling !!! —

Binnenkort zal door ons worden opgericht een

HOMOEOPATHISCHE BIBLIOTHEEK.

Hierin zullen achtereenvolgens verschillende medische onderwerpen, van
algemeen belang, op PRAKTISCHE en POPULAIRE wijze uitvoerig be-
handeld worden. De namen der schrijvers zijn hiervoor een waarborg.
De eerste zes te verschijnen Nummers worden bewerkt door de doctoren:
P. L. VAN DER HARST, Dr. J. VOORHOEVE en J. T. WOUTERS.

Eik No., minstens 32 bladz. in royaal formaat, op mooi papier gedrukt
en voorzien van een fraaien omslag, zal op zichzelf één geheel vormen.

De prijs bij intekening op de zes Nos zal bedragen f 1.80, dus 30 cents
per No. De afzonderlijke prijs, buiten intekening, bedraagt minstens 45 cents
per No. Allen, die intekenen vóór 1 Januari 1906, ontvangen bovendien
een PRACHTBAND CADEAU, om de zes Nos samen in te binden.

Deze nummers zullen bevatten:

No. I. Zenuwzwakte.	No. IV. Rheumatische aandoeningen.
„ II. Kouvatten en Verkoudheden.	„ V. Influenza.
„ III. Mazelen en Roodvonk.	„ VI. Tuberculose.

Het eerste nummer zal met October verschijnen.

De Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE, Zwolle.

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,

(10) **ROTTERDAM.**

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe. (10)

FLESCHJES

voor Homoeop. middelen
in iedere grootte en vorm,
wit of geel glas, fijn uitge-
voerd en op wensch zuiver
gereinigd, worden geleverd
door de fabriek van

E. P. HAHMANN,
BARMEN
(Rheinland.)

Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe

in origineele verpakking verkrijgbaar bij

de firma **D. DE ROOIJ, Apotheek, UTRECHT,**
Oudegracht (Smeabr.) 115. (9)

Het Wezen der Homoeopathie

door

Dr. N. A. J. Voorhoeve — Den Haag.

Prijs 50 cents.

Uitgave La Rivière & Voorhoeve Zwolle.

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische
APOTHEEK,

Ferd. Bolstr 11,
AMSTERDAM.

Levering van alle geneesmid-
delen, voorkomende in de Prijs
courant van Dr. WILLMAR
SCHWABE, Leipzig.

J. H. SCHAFFERS,
(10) Apotheker.

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, moedertincturen, vloeibare
verduunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Doct. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts, Vijzelstraat 130.**
„ „ „ **G. Schipper, Weesperzijde.**
„ „ „ **J. Sol, Rozengracht. Volksapoth.**
Alkmaar . . . „ **Firma Schouten & Co.**
Apeldoorn . . . „ **J. A. Roelse.**
Assen . . . „ **R. Karsten.**
Baarn . . . hofapothek „ **Dr. J. P. Land.**
Delft . . . apotheek „ **H. Blom.**
Doetinchem . . . „ **B. ten Bruggen Cate.**
„ „ „ **Dr. Joh. v. d. Moer.**
Dordrecht . . . „ **„ de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.**
Enschede . . . „ van **F. Bergema.**
„ „ „ **C. J. Snuff.**
Gouda . . . „ „ **A. Latenstein.**
„ „ „ **P. Weijer.**
Groningen . . . „ **S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.**
Den Haag . . . „ **Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.**
„ „ „ **„ De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.**
Haarlem . . . apotheek van **Begemann & Snelts, Jansstr. 27.**
„ „ „ **R. Duym, Keizerstraat 6.**
„ „ „ **Firma van Hees, „ Kleine**
„ „ „ **A. P. C. Numan van Son, „ Houtstr. 57.**
„ „ „ **D. L. Keur, Zijlstraat 37.**
„ „ „ **C. G. Loomeyer & Zoon.**

Haarlem . . . apotheek van **H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20.**
„ „ „ **L. Schoorl, Frans Halsstraat 2.**
Harlingen . . . „ **Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.**
„ „ „ **Mevr. Wed. Snijder.**
„ „ „ **„ de Vries.**
Hilversum . . . „ **Van Heemskerck Düker.**
„ „ „ **de Vries.**
Leeuwarden . . . „ **S. Tromp Visser.**
Leiden . . . „ **J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.**
„ „ „ **Boekwilt, Vischmarkt.**
„ „ „ **D. J. van Driessum, Mare.**
„ „ „ **J. H. van Graffhorst, Nieuwe Rijn.**
Maassluis . . . „ **H. Bogstra.**
„ „ „ **J. Dienske.**
„ „ „ **A. Rauwerda.**
Makkum . . . „ **L. Knoppers.**
Meppel . . . „ **Firma Moëys & Co.,**
Nijmegen . . . „ **Beker & Co., Zomerhofstraat 4.**
Rotterdam . . . „ **C. de Groot, Goudsche straat 38.**
„ „ „ **C. Koek.**
Velp bij Arnhem . . . Hertenst. Apoth. **C. G. Baert, Rittthemsche Markt F 189.**
Vlissingen . . . apotheek van **T. S. v. d. Ley.**
Weesp . . . „ **N. A. Ballintijn.**
Zeist . . . „ **Berents & Co., Slotlaan 24.**
Zwolle . . . „ **G. B. J. de Barbanon.**

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn;
Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL,
Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

<p>ABONNEMENTSPRIJS:</p> <p>Per jaargang, franco per post <i>f</i> 1.25</p> <p>Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . - 1.40</p> <p>Afzonderlijke nummers - 1.12^{1/2}</p>	<p>ADVERTENTIEPRIJS:</p> <p>Van 1—10 regels <i>f</i> 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-</p> <p>Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-</p>
<p>Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-</p> <p>CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.</p>	<p>Adres voor de Administratie: :- :- :- :-</p> <p>LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.</p>

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Hoe werken onze middelen? — Hoe wordt de Homoeopathie bestreden? — Het kunstmatige lucht-lichtbad. — Ervaringen opgedaan in de Praktijk. — Chirurgie en Homoeopathie. — Slaapziekte en myxoedeem. — Ingezonden. — Beantwoording van Vragen. — Bericht. — Advertentiën.

Hoe werken onze middelen?

Hahnemann heeft nooit van zijn volgelingen blind geloof in zijn leer geeischt, integendeel steeds dringt hij er op aan, de onderzoekingen, die hijzelf gedaan heeft, telkens weer te contrôleeren en de gevolgtrekkingen, die hij gemaakt heeft, te toetsen aan de onwederlegbare feiten der praktijk. „Macht's nach, aber macht's genau nach” (doet het na, maar doet het nauwkeurig na) was het gevleugelde woord van den ontdekker der Homoeopathie, dat hij zijn leerlingen en navolgers steeds opnieuw toeriep. En hierin ligt juist de kracht der Homoeopathie, dat zij voor de kritiek der praktijk niet behoeft te vreezen, en dat de resultaten van Hahnemann's methode van behandeling ook nu nog op even bewonderenswaardige wijze kunnen verkregen worden als ten tijde van den Meester. Voorwaarde hiervoor is slechts de juiste keuze van het geneesmiddel volgens den specifiek homoeopathischen grondregel: „Similia similibus curentur” (gelijksoortig worde door gelijksoortig genezen.) Dat deze keuze soms alles behalve gemakkelijk is, behoeft niet te verwonderen, als men bedenkt, welk een groot aantal geneesmiddelen de homoeopathische pharmacopee bevat, en hoe verschillend de symptomen van een en dezelfde ziekte dikwijls bij verschillende personen optreden. In een ernstig en langdurig ziektegeval het meest gepaste middel te vinden is dan ook soms zeer tijdroovend, daar de geneesmiddelbeelden van een groot aan-

tal middelen moeten vergeleken worden met het symptomenbeeld van het ziektegeval onder behandeling. Des te grooter is dan zeker de voldoening, zoowel van den geneesheer als van den patiënt, als het resultaat van zulk een geestesarbeid de *genezing* is.

Menigeen heeft na zulk een wonderbaar schijnende genezing de vraag opgeworpen: „Hoe werken dan toch eigenlijk die middelen, wier kracht dikwerf zoo geheel en al ongeëvenredigd aan de dosis schijnt te zijn?” Hierop een *afdoend* antwoord te geven, is niet zoo gemakkelijk. De verklaring van de fijnere werkingen der homoeopathische geneesmiddelen op de zenuwen, het bloed en de verschillende organen en weefsels is nog even moeilijk als de verklaring van het eigenlijke wezen der ziekte, niettegenstaande allen vooruitgang op wetenschappelijk (vooral bacteriologisch) gebied. Wel gaf Hahnemann in het begin zijner loopbaan als homoeopathisch arts een theoretische verklaring van de werkzaamheid der homoeopathische middelen, maar deze is met onze hedendaagsche kennis niet in overeenstemming te brengen. Hij beweerde, dat door het innemen van het geneesmiddel een soortgelijke ziekte werd teweeggebracht, die de oorspronkelijke ziekte vernietigde en daarna op haar beurt door het organisme gemakkelijk werd te boven gekomen, waardoor de genezing tot stand kwam. Deze ietwat phantastische theorie is door de tegenstanders der Homoeopathie, te allen tijde, en zoo ook onlangs door Prof. Kunkel, als een welkom mikpunt voor hun spot begroet, daar zij meenen hierdoor tevens aan de geheele Homoeopathie den doodsteek te kunnen geven. Zij vergeten echter hierbij, dat de *verkeerde theoretische* verklaring van Hahnemann, die door zijne hedendaagsche volgelingen geenszins wordt aanvaard, nog volstrekt geen afbreuk behoeft te doen aan de *waarheid van het grondbeginsel* der Homoeopathie, dat in tallooze gevallen *der praktijk* proefondervindelijk bewezen is juist te zijn. Bovendien is Hahnemann zelf later van deze theorie afgekomen; reeds in de 5de uitgave van zijn *Organon* (§ 29)

heeft hij dit standpunt verlaten en spreekt van de *verhooring van de levenskracht* door het juist gekozen homoeopathisch geneesmiddel. Hij plaatst zich daarmede op een geheel ander en juist standpunt en komt daardoor in aanraking met de moderne beschouwingen der professoren Schulz en Arndt. De wet van Arndt, die luidt: „kleine prikkels zetten de levenswerkzaamheid aan, sterke houden ze tegen en zeer sterke heffen ze op,” brengt ons een groote schrede voorwaarts op den weg, die kan leiden tot een goede theoretische verklaring van de wijze, waarop de geneesmiddelen volgens het homoeopathisch beginsel werken. Doch een afdoende, grondige verklaring dier werking geeft ook deze wet nog niet; over de eigenaardige specifieke betrekkingen van bepaalde geneesmiddelen tot bepaalde organen, over de bewonderenswaardige wijze, waarop het organisme reageert op een middel, dat tot een zekeren ziekte-toestand in de bekende simile-betrekking staat, ligt nog een sluier, die, naar wij hopen, in de toekomst door voortgezette wetenschappelijke onderzoekingen zal gelicht worden. Als dit geschiedt, zal zeer zeker de kennis van de wisselwerking der natuurkrachten onze bewondering wekken, maar de resultaten dier werking zullen daardoor geenszins veranderd worden. De goede resultaten van de werking der homoeopathische geneesmiddelen zijn te lang en te dikwijls aan duizenden gevallen der praktijk getoetst, om door welke theoretische verklaring ook omvergeworpen te kunnen worden!

Op de vraag: „Hoe werken dan toch eigenlijk onze middelen?” die niet zelden door aanhangers onzer geneeswijze wordt gedaan, kan derhalve een antwoord, dat een *afdoende theoretische verklaring* bevat, nog niet gegeven worden. Wil men echter een antwoord hebben op de vraag naar de *praktische werking* onzer middelen aan het ziekbed, dan kan dit niet anders luiden dan: „Onze middelen werken *aangenaam, snel en zeker*, in één woord: *homoeopathisch!*”

Dr J. V.

Hoe wordt de Homoeopathie bestreden? *)

Bij de beantwoording van de vraag: Hoe wordt de Homoeopathie bestreden? is het in de eerste plaats van belang na te gaan wat door de tegenstanders dezer geneeswijze eigenlijk behoort bestreden te worden.

Menigmaal toch gebeurt het, dat hij, die een zekere zaak in een slecht daglicht stellen wil, niet de zaak zelf aangrijpt, maar iets dat hij er voor in de plaats schuift. De geheele zaak voor leugen en bedrog houdende, maakt hij er geen gewetenszaak van, de kern der zaak onaangeroerd te laten, en alleen te bestrijden hetgeen met deze slechts in een min of meer ver verwijderd verband staat.

Hahnemann en zijne volgelingen hebben, zooals ons bekend is, door een groot aantal proeven op gezonde menschen de werking van tal van artsenijen op den gezonden mensch aangetoond. Voor een groot deel zijn de aldus gevonden uitkomsten aangevuld en bevestigd door vergiftigingen, die of toevallig of tengevolge van onvoorzichtig voorschrijven door geneeskundigen plaats vonden.

Hahnemann en met hem vele anderen hebben verder

*) Naar een voordracht, gehouden in een vergadering der homoeopathische Liga te Berlijn.

aangetoond, dat de artsenijen een genezenden invloed hebben op ziekten, die verschijnselen vertoonen, gelijksoortig aan die, welke zij zelf bij de gemaakte experimenten te voorschijn riepen.

Op deze beide experimenten — het beproeven der artsenijen op gezonden, en het genezen der zieken volgens den zooveen aangegeven regel — berust de Homoeopathie. Met hen staat en valt zij.

Wil iemand derhalve bewijzen, dat de Homoeopathie onzin is, dan moet hij deze beide experimenten nadoen en aantoonen, dat de resultaten er van onjuist zijn.

Hebben de bestrijders der Homoeopathie dit nu gedaan of niet?

Laat ons zien.

In de eerste plaats hebben zij een reeks van theoretische tegenwerpingen gemaakt. Enkelen beweerden, dat Hahnemann de geneeskracht der natuur loochende, anderen, dat hij de oorzaken der ziekten, en ook de ziekten zelve als niet materiele, als dynamische beschouwde.

Beide beschuldigingen zijn onwaar, zooals uit Hahnemann's werken gemakkelijk te bewijzen zou zijn; maar ook al ware het zoo, wat doet dit af aan de deugdelijkheid der boven vermelde experimenten?

Prof. Virchow heeft indertijd in een debat in het Huis der afgevaardigden het volgende gezegd; en het is van belang, deze woorden eens onder de oogen onzer lezers te brengen, daar aan het oordeel van dezen grooten geleerde dikwerf zooveel waarde gehecht wordt, en er toch uit blijkt, hoe weinig zeggend zij zijn.

„Ik wil — aldus Prof. Virchow — deze gelegenheid te baat nemen, om allen, die in het vervolg over de Homoeopathie een oordeel wenschen te vellen, aan te sporen, zich dit boek (het Organon), den eigenlijken wortel van deze geheele zaak, eens aan te zien en zich af te vragen, hoe iemand toch op zulk een krankzinnige gedachte komen kan als daarin uitgewerkt is. Gij zult, M. H., zien, indien gij slechts een matige hoeveelheid gezond oordeel hebt, dat er in de grondbeginselen dier leer geen spoor van een logischen gedachten gang te vinden is. Ziet mij niet zoo verwonderd aan, ik zeg dit uit volle overtuiging. Op mijn college lees ik minstens éénmaal in het jaar de daarop betrekking hebbende paragrafen van het Organon voor, en maak de studenten er opmerkzaam op, dat dit het uitgangspunt is van de langzaam zich uitbreidende beweging. Wanneer gij deze paragrafen leest, zult gij er verbaasd over staan, dat het mogelijk is zulk een opeenhooping van onzin te zamen te krijgen. Wat daarin behandeld wordt, is eenvoudig het uitwerken van de gedachte „*Similia similibus*,” een gedachte, die op niets gebaseerd is.”

Wat deed Virchow hier?

Om een zoo hooghartige verwerping te rechtvaardigen van eene leer, die gesteund wordt door een groot aantal van tot nog toe niet weerlegde feiten, die door vele duizenden geleerden wordt gehuldigd en aan het ziekbed wordt toegepast, weet hij niets anders te doen dan enkele theoretische stelregels te bespotten, die hij ten onrechte als grondslag van de geheele zaak aangeeft. Met de woorden „*Similia similibus*, een gedachte die op niets gebaseerd is,” maakt hij zich van de kern der zaak af, terwijl juist de experimenteele grondslag van het *Similia similibus* de basis der Homoeopathie vormt. Van dezen experimenteele grondslag had hij moeten bewijzen, dat hij onjuist, verkeerd, onbestaanbaar is, om over de Homoeopathie een dergelijk vernietigend oordeel te durven en te kunnen uit-

spreken. Dit heeft hij evenwel *niet* gedaan. Virchow heeft noch bewezen, dat de uitkomsten der proeven met artsijen op gezonden onwaar zijn en slechts in de verbeelding der experimentatoren bestaan, noch ook dat artsijen, die een beeld vertoonen, gelijksoortig aan den groep van abnormale, zoowel objectieve als subjectieve, verschijnselen, die men voor zich heeft, *niet* in staat zijn, deze overeenkomstige ziekten te genezen.

Evenwel, de bestrijders der homoeopathische geneeswijze hebben zich niet vergenoegd met deze en dergelijke theoretische tegenwerpingen. Zij hebben ook de experimenteele grondslagen van onze leer aangevallen — maar slechts met woorden, niet met daden; zij hebben er wel veel tegen gesproken en geschreven, maar nooit *experimenteel* trachten aan te toonen, dat zij op dwaling en verkeerde waarneming berusten.

Vooreerst wat het beproeven der artsijen bij gezonden betreft.

„Het zou van groot belang zijn,” aldus Dr. Wagner, die in een proces, door de Deutsche vereeniging van homoeopathische artsen een zekeren Dr. Heinze aangedaan wegens beschimping der homoeopathische geneesheeren als kwakzalvers, zwendelaars en charlatans, als deskundige benoemd was, en wiens zeer lange redevoering ten aanhoore van de rechtbank later door een Leipziger homoeopathisch arts onder handen genomen werd, — „het zou van groot belang zijn, indien men aan gezonden dergelijke symptomen te voorschijn zou kunnen roepen, maar dit is aan geen enkel *niet*-homoeopathisch arts gelukt.”

Dit is eenvoudig onwaar. In werkelijkheid hebben de enkele allopathische geneeskundigen, die op Hahnemann's voorbeeld de artsijen aan gezonde personen beproefden, de onderzoekingen *bevestigd*. Zoo indertijd Prof. Jörg, en nu in de laatste jaren Prof. Schulz te Greifswald.

Prof. Samuel in Koningsbergen noemt in een opstel over „medicinische Sekten” de experimenten op gezonde personen phantasmen, die men niet ernstig moet opvatten. Het bewijs blijft hij evenwel schuldig. Hij geeft wel theoretische beschouwingen ten beste, maar vergeet, dat hij alleen dan het recht zou hebben, de talloze proeven der homoeopaten naar het rijk der phantasieën te verwijzen, indien hij proefondervindelijk had aangetoond, dat deze proeven van nul en geener waarde zijn.

Prof. Kunkel, een man die zelf de geneesmiddelleer doceert, maakt er zich van af door te beweren, dat men de werkingen der artsijen niet aan *één* persoon bestudeeren en dan de gevonden resultaten op *allen* aanwenden mag. Hoe is het mogelijk, vraagt men onwillekeurig, dat een hoogleeraar der geneesmiddelleer zoo weinig weet van de wijze, waarop de homoeopathische materia medica tot stand kwam? De artsijen zijn immers niet aan *één* persoon beproefd, maar aan *vele* personen. En dat niet alleen, men is nog steeds bezig, de proeven te herhalen!

Wel moet men bij al dergelijke uitspraken uitroepen: Zoo vele beweringen, zoo vele dwalingen. Geen van al deze heeren kan zich op zelf ingestelde onderzoekingen beroepen. Alles slechts woorden en nog eens woorden. „Met woorden kunt ge heerlijk strijden, met woorden een systeem bereiden,” zeide Goethe, en wij zeggen het hem na.

Ook ten aanzien van den tweeden experimenteele grondslag onzer leer vinden wij dezelfde wijze van bestrijding van onze tegenstanders. Geen *bewijzen*, dat de genezingen, welke de homoeopathische geneesmiddelen aan het ziekbed teweeggebracht hebben, niet waarlijk ge-

nezigen zijn, en alleen in de verbeelding der slechte waarnemers bestaan, maar *woorden* slechts, machtspreuken, op niets berustende oordeelvellingen.

De boven reeds genoemde Prof. Samuel zegt tegenover de bewering der homoeopaten, dat zij met geneesmiddelen, gekozen volgens het Similia similibus, inderdaad vele genezingen tot stand brengen, dat *vele ziekten vanzelf genezen*. Nu, prof. Samuel is niet de eenige, die dit zegt; wij hooren dergelijke „argumenten” dagelijks. Maar wat bewijzen zij? Immers niets. Dat er ziekten zijn, die *vanzelf* genezen, niemand betwijfelt het; maar komen dergelijke gevallen niet even goed bij allopathische als bij homoeopathische behandeling voor? En wanneer nu uit deugdelijke statistieken blijkt, dat er bij homoeopathische behandeling meer gevallen van genezing voorkomen dan bij allopathische behandeling, welke kracht ligt er dan in eene tegenwerping, die slechts constateert, dat er aan beide zijden vele gevallen *vanzelf* genezen?

Bij acuten gewrichts-rheumatismus wordt door de allopaten de behandeling met Salicyl-zuur hoog geprezen. Met zekeren trots wordt zelfs menigmaal op de resultaten dezer behandeling gewezen. Nu is een van de meest voorkomende gevolgen van deze ziekte een hartgebrek, waardoor de patiënt zijn leven lang een treurig bestaan leidt. Hartgebreken nu komen zoowel bij homoeopathische als bij allopathische behandeling voor na acuten gewrichts-rheumatismus. Maar wat blijkt nu uit de allerlaatste engelsche statistiek? Dat bij allopathische behandeling 45.7% der lijdens een hartgebrek kregen, bij homoeopathische behandeling slechts 13.5% door een hartgebrek werden aangetast.

Is het nu een argument, met een dergelijke statistiek vóór zich te zeggen: Vele ziekten genezen vanzelf?

Is het een argument tegenover de groote amerikaansche statistieken, waarvan de absolute geloofwaardigheid vaststaat, daar zij van de regeering uitgaan, te beweren hetgeen een ander hoogleeraar zegt: „Het verschil in de resultaten tusschen de Homoeopathie en de wetenschappelijke geneeskunde kan niet juist door de aangegeven getallen uitgedrukt zijn; deze getallen *moeten* op dwaling of opzettelijke misleiding berusten?”

Indien zij inderdaad op dwaling berusten, men toone dit aan, en scherme niet met woorden, die niets bewijzen.

Dat het grondbeginsel der Homoeopathie „Similia similibus” onjuist is, kan derhalve alleen daardoor bewezen worden, dat de daaraan ten grondslag liggende feiten onjuist zijn.

Men moet bewijzen: 1^e dat de resultaten, die men verkreeg bij het onderzoek van verschillende artsijen op den gezonden mensch, onjuist zijn; en 2^e dat de genezingen, door homoeopathische behandeling bij tal van ziekten en duizenden zieken, niet genazen tengevolge van de aangevonden geneesmiddelen, maar door een toeval, door de natuurkracht, of door iets anders.

Om dit te kunnen doen, moet men zelf aan het werk gaan, moet men beginnen met proeven te doen op den gezonden mensch, en daarna bij kranken zoodanige geneesmiddelen aanwenden, wier werkingsgebied overeenkomt met hetgeen men bij den zieke waarneemt.

Hahnemann heeft het uitgeroepen, en zijne volgelingen roepen het hun meester onvermoeid na: „Macht es nach, macht es aber genau nach!”

Eerst wanneer onze bestrijders dát doen, hebben zij recht van meespreken. Eerst dan zullen zij bevoegd zijn, een oordeel te vellen over de al of niet bestaande juistheid van het door ons erkende en gehuldigde beginsel!

D^r. N. A. J. V.

HET KUNSTMATIGE LUCHT-LICHTBAD.

Op het onlangs gehouden congres van artsen en natuurvorschers te Meran in Tirol werd door verschillende redenaars gewezen op het groote belang van **de harding der huid** tegen de wisselende invloeden der weersgesteldheid, als het beste middel om een groot aantal ziekten te voorkomen, die hun uitgangspunt hebben in verweekelijking en vatbaarheid der huid voor temperatuursverschillen. Over de beste wijze, om een doelmatige harding der huid te verkrijgen, waren de meeningen verdeeld. Toch was op te merken, dat de aanhangers der fanatieke koudwaterprocedures in de minderheid waren en dat men langzaam maar zeker tot de overtuiging komt, dat de koud-waterbehandeling wel is waar voor sommige mensen van groot voordeel is en dikwijls goede diensten bewijst om de huid te harden, maar dat zij, *op overdreven wijze toegepast*, bij de meeste patiënten, vooral bij kinderen, bloedarme en zenuwzwakke personen, het tegendeel van harding bewerkt, ja, aanleiding geeft tot allerlei stoornissen der gezondheid en verzwakking der edele organen. Zoo kon b.v. Dr. Haecker aan het congres mededeeling doen omtrent een reeks kleine patiënten, waarvan een aantal systematisch met zeer koude wasschingen en baden was behandeld, terwijl een even groot aantal van deze procedures was verschoond gebleven, en waarbij bleek, dat de op genoemde energische wijze behandelde kinderen veel vatbaarder waren voor kouvatten en verkoudheidsziekten dan de anderen. Deze arts hield dan ook een krachtige philippica tegen de overdreven koudwaterbehandeling van kleine kinderen, en wees onzes inziens zeer terecht op de groote waarde van het *lichtbad*, zoowel van het kamerlichtbad als van het lichtbad in de open lucht gedurende het warme jaargetijde, als een der beste en ongevaarlijkste middelen voor kinderen, bloedarme en zenuwzwakke mensen om de huid te harden en voor plotselinge weersveranderingen ongevoelig te maken.

Belangrijke waarnemingen van de werking van den natuurlijken en kunstmatigen luchtstroom op de huid, den bloedsomloop en de inwendige organen werden door de geleerden Rubner, Wolpert, Loowij, e. a. medegedeeld, waarover wij hier natuurlijk niet kunnen uitweiden, daar zij meer speciaal voor geneeskundigen van belang zijn. Wel willen wij nog mededeeling doen omtrent een nieuw uitgevonden **kunstmatic licht-lichtbad**, dat door Dr. Herz uit Weenen aan het congres werd gedemonstreerd, en dat reeds in verschillende geneesinrichtingen is ingevoerd, daar het den arts van de juist heerschende weersgesteldheid onafhankelijk maakt en hem in staat stelt de werking van de lucht en tevens van het licht op de ontbloote huid toe te passen. De zieke zit, geheel ontbloot, tot aan den hals toe, in een achthoekige kast, waardoor een *luchtstroom* geleid wordt, die *zwak* of *sterk*, *koud*, *koel*, *warm* of *heet* gemaakt kan worden, al naar gelang het voor het bijzondere ziektegeval noodig geoordeeld wordt. Het zonlicht

is daarbij door *electriche gloeilampjes* vervangen, die aan den binnenkant van de kast zijn aangebracht. Gunstige resultaten werden vermeld van de geregelde toepassing van dit lucht-lichtbad bij hartziekten, bloedarmoede, zenuwzwakte, enz. In het bijzonder werd de *milde* werking van het lichtbad geroemd in tegenstelling van de vaak zoo *aangrijpende* werking van zéér koude of zéér heete watertoepassingen.

Interessant is het te zien, dat vertegenwoordigers der officiële geneeskundige wetenschap den nadruk beginnen te leggen op een *milde* werking, een *milde* behandeling, waar het de aanwending van heilfactoren als de lucht, het water, de electriciteit, enz. betreft, terwijl zij op het gebied van de *aanwending van artsenijen* nog steeds de *sterke* doses, de *massieve* giften verkiezen en van de *milde* behandeling met homoeopathische geneesmiddelen niets willen weten. Doch Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd, en daarom zal zich misschien mettertijd toch nog de overtuiging baan breken, dat *sterke allopathische artsenijen op verzwakte organen en weefsels evengoed nadeelig kunnen werken als te hevige of te lang toegepaste waterprocedures*.

Degenen onder onze lezers, die zich voor de werking van het water en de lucht op de huid en het geheele organisme interesseeren en in het bezit zijn van mijn werk: „Homoeopathie in de Praktijk,” kunnen in hoofdstuk III en IV van het Tweede Gedeelte al het wetenswaardige omtrent deze belangrijke onderwerpen nalezen en er tevens uit zien, op welke wijze het kunstmatige licht-lichtbad, dat toch alleen voor meergegoeden in bepaaldelijk daarvoor ingerichte geneesinrichtingen ter beschikking staat, op geheel eenvoudige en goedkoope wijze kan vervangen worden door het *kamerlichtbad*, waaromtrent ik hier nog wegens zijn belangrijkheid het op bladz. 102 van genoemd werk gezegde aanhaal: „Zulke kamer-luchtbaden, hoewel zij natuurlijk niet zoo krachtig werken als de lichtbaden in de vrije natuur, kunnen wij uit eigen ondervinding allen aanbevelen, die aan catarrhen lijden en bij elke gelegenheid kouvatten. Zij bewerken een uitstekende harding der huid en *zijn voortreffelijk voor hen, die koude wasschingen en baden niet goed kunnen verdragen*. Deze lichtbaden, elken morgen gedurende 5 minuten in verbinding met eenige eenvoudige gymnastische oefeningen genomen, vermeerderen binnen korten tijd het weerstandsvermogen tegen kouvatten en hebben een verfrisschenden invloed op lichaam en geest!”

D^r. J. V.

Ervaringen opgedaan in de Praktijk.

III.

Zijn in het nummer van Juli een aantal moeilijkheden genoemd, die de arts in zijne praktijk ondervindt, andere dan de daar genoemde hebben hunnen oorsprong in den aard der ziekte, en het is niet altijd gemakkelijk die zwarigheden uit den weg te ruimen. Niet zelden heeft dan de homoeopathische arts iets vooruit bij zijne collega's van de officiële school, zooals blijkt uit het volgende geval.

Uit eene stad ergens in ons land kwam iemand bij mij hulp zoeken en vertelde mij toen, dat hij geruimen tijd in behandeling was geweest bij zijn huisarts, zooals deze

hem gezegd had, wegens eene maagongesteldheid. Toen de toestand niet verbeterde, werd een tweede arts in consult genomen, die als diagnose stelde: galsteenen, en eene operatie noodig oordeelde. Omdat de patiënt niet genegen was zich terstond aan eene operatie te onderwerpen, werd het oordeel van een derden arts ingewonnen, die de ongesteldheid hield voor eene nierziekte. Toen de meeningen der drie geraadpleegde artsen zoo uiteenliepen, gaf een mijner vroegere patiënten in overweging mijnen raad in te winnen. Bij mijn onderzoek werd het mij duidelijk, hoe drie artsen, die ik ken als zeer bekwame mannen, die goed op de hoogte van hun vak zijn, zoo in hun oordeel konden verschillen. Elke der drie meeningen was te verdedigen; voor elke der drie verschillende diagnosen was veel te zeggen. Maar van de juiste diagnose hing hier af: opereeren of niet, en zoo niet, welke geneesmiddelen dan aangewezen zouden zijn. Hier had de homoeopaat belangrijk iets vooruit. Het objectief, plaatselijk onderzoek met de subjectieve gewaarwordingen van den patiënt en verschillende bijzonderheden wezen zoo duidelijk op een bepaald middel, dat ook zonder juiste diagnose geen twijfel behoefde te bestaan, wat voor te schrijven. Waren nu de bijzonderheden, die wel invloed hebben op de keus van het geneesmiddel, maar die weinig invloed hadden voor het opmaken eener ziektediagnose, niet zoo duidelijk geweest, dan had ik voor dezelfde moeilijkheid gestaan, als mijn collega's uit de bedoelde stad. Eene ziektediagnose heb ik dus evenmin met zekerheid kunnen maken, als de vroeger geraadpleegde artsen, maar wel kon ik eene middeldiagnose maken. Nu wil ik volstrekt niet beweren, dat het niet noodig is zoo mogelijk eene nauwkeurige diagnose te stellen, zich eene voorstelling te maken welk orgaan is aangetast en op welke wijze het van den normalen staat afwijkt. Aan zulk eene diagnose zijn belangrijke voordeelen verbonden; vooreerst, dat men het waarschijnlijke verloop der ziekte kan voorzien: de prognose; dan dat daardoor reeds gewezen kan worden op eene groep van middelen, die in aanmerking komen; verder, dat dan de ervaringen van anderen toegankelijk zijn, en eindelijk, dat mededeelingen van ziektegevallen voor artsen beter verstaanbaar zijn. Ik vermeld dit opzettelijk om de bewering van sommigen, dat de homoeopaten de ziektediagnose verwaarloozden, tegen te spreken. Om tot zulk eene ziektediagnose te komen moet, op hetgeen de arts van den patiënt zelf vernemen heeft, een objectief onderzoek volgen, een onderzoek van hetgeen de arts zelf kan waarnemen. Dat onderzoek moet somtijds den geheelen persoon omvatten, maar kan zich ook bepalen tot een of ander orgaan. Wat het allereerst bij den patiënt is waar te nemen, kan dikwijls reeds eene aanwijzing geven, in welke richting moet worden gezocht, men kan dan wel eens een vermoeden van den aard der ongesteldheid krijgen, dat door verder onderzoek bevestigd, gewijzigd of veranderd wordt. Men begint dat onderzoek door eenvoudig het gebruik van oogen, ooren en handen om op te sporen wat van het normale afwijkt en zoo mogelijk, de plaats, den omvang en den aard van de abnormaliteit te bepalen. De zintuigen worden daarvoor gewapend met verschillende hulpmiddelen, zooals stethoscoop, verschillende spiegels, b.v. oogspiegel, keelspiegel, microscoop, thermometer, enz. Verder heeft men hulpmiddelen voor scheikundig en bacteriologisch onderzoek en somtijds toestellen, die of door hunne kostbaarheid of wegens het zeldzame gebruik niet in het bezit van een

particulier kunnen zijn, b.v. een toestel voor Röntgenstralen. Zulke inrichtingen zijn dan ook alleen in de groote ziekenhuizen te vinden. Is de arts nu voorzien van al die hulpmiddelen, dan vereischt hun doelmatig gebruik toch nog vrij veel oefening. Thans is er wel geen arts, die niet een oogspiegel weet te gebruiken, maar tusschen hetgeen hij ziet en wat hij daaruit afleidt, en wat de specialiteit in oogheelkunde kan ontdekken, is dikwijls een groot verschil. Hoezeer oefening op waarde geschat wordt juist door de bekwaamste geneeskundigen, is mij, behalve bij andere gelegenheden, gebleken, toen ik in aanraking kwam met een collega, die algemeen als zeer bekwaam wordt erkend. Het betrof een geval van twijfelachtige diphtherie, waar een bacteriologisch onderzoek noodig was om tot een zekere diagnose te komen. Mijn collega verzocht een anderen, een bekend bacterioloog, dat onderzoek te doen, hoewel ik hem zelfen daartoe zeer goed in staat achtte. Zijn motief was, dat de andere daarin veel meer oefening had. Het komt dus bij een objectief onderzoek niet alleen aan op *kennen*, maar ook op *kunnen*.

Dr. S. J. v. R.

Chirurgie en homoeopathie.

Kon ik voor eenigen tijd melding maken van enkele gevallen, waar de allopathische geneesheer chirurgisch had moeten ingrijpen, en waar met behulp van homoeopathische geneesmiddelen de zieken geheel hersteld werden van hunne kwalen, en noemde ik het toen kleine gevallen, ditmaal wenschte ik eenige zoogenaamde groote gevallen mede te deelen, ziekten waarvoor tot herstel van gezondheid groote operaties zouden noodig zijn geweest, waaraan levensgevaar verbonden was. Den 24sten Juli 1901 kwam tot mij mejuffrouw M., oud 36 jaren, met allerlei klachten, zooals pijn in den rug, gevoel van moeheid, kortademigheid bij de minste beweging en dan tevens hartkloppingen, weinig eetlust, 's avonds gezwollen voeten, lusteloosheid, veel last van 't zuur, en pijnlijkheid in de miltstreek.

Verder klaagde zij over een zwaar en vol gevoel in den buik; des avonds was de buik ook erg opgezet en pijnlijk, vooral links. De periode was normaal.

Als kind had zij veel gesukkeld, maar was toch jaren lang weer vrij goed geweest, ofschoon niet sterk.

Sinds een paar jaren echter was zij nu lijdende aan bovengenoemde bezwaren.

Ruim een jaar geleden had zij haar dokter geraadpleegd. Deze constateerde een gezwel in den buik en zeide, dat er niets anders opzat, dan door opereeren dat gezwel weg te nemen, waarna zij weer beter zou kunnen worden.

Bij onderzoek der patiënte bleek, dat alle organen gezond waren, alleen was in den buik links een gezwel voelbaar, dat mij toescheen te zijn een met vocht gevulde, sterk gespannen zak, ontstaan uit het linker ovarium, (eierstok.)

Daarvoor zou ze dus geopereerd moeten worden, d. w. z. de buik zou moeten geopend worden om het gezwel er uit weg te nemen. Zij zag daar zeer tegen op, wat men wel denken kan.

Zij merkte, dat de buik het laatste jaar in omvang toenam. Daarom kwam zij dan eindelijk tot den homoeopaat, in de hoop er zonder operatie te kunnen afkomen.

Gelukkig was de patiënte nog niet zoo verzwakt en achteruitgegaan, dat direct gevaar dreigde, zoodat we wel eenigen tijd konden nemen om te probeeren, hoe ver alles zou kunnen beteren met homoeopathische middelen.

Ik kon niet dadelijk middelen geven tot verwijdering van het gezwel, zooals de ongeduldige patiënte mij verzocht, maar 'k moest in de eerste plaats rekening houden met alle klachten, die zij geuit had zoowel uit zichzelf als op mijn vragen.

Zoo kreeg zij van 24 Juli 1901 tot Februari 1902 achtereenvolgens Calc. carbonica, Carbo vegetabilis, Pulsatilla, Lycopodium, Hydrastis canadensis, en kon ik toen in Februari 1902 constateeren, dat het gezwel niet gegroeid was. De patiënte voelde zich toen volkomen wel, alleen niet zeer sterk, maar dat was zij nooit geweest.

Toen kreeg zij Apis d⁶, twee maal daags 5 korrels, 4 maanden lang, zoodanig, dat 3 weken lang werd ingenomen en dan een week niet.

Na 4 maanden kon besliste verkleining van het gezwel worden vastgesteld. Voor andere klachten schreef 'k nu eenige weken Lachesis 12 voor, toen nog eenige weken Carbo veget. d³⁰, om daarna nog weer Apis d⁶ te kunnen geven, weer 4 maanden lang als boven.

Op het einde van dezen termijn onderzoekend, ging dat heel lastig, zoodat niet goed uit te maken was of het gezwel werkelijk geheel weg was. D. w. z. ik voelde het heelemaal niet meer, maar door de moeilijkheid van het onderzoek hield ik het voor dubieus. Ik stelde daarom voor, om voorloopig geen medicijnen in te nemen. Later kwam de juffrouw nog eens bij mij met andere klachten, maar van eenige bijzondere gewaarwording in den buik kon zij niets melden; en nu, ruim drie jaren later is zij nog steeds volkomen wel.

Een ander niet minder eclatant geval betrof mejuffrouw G., oud 37 jaren, die ik den 8ten Juli 1901 ten haren huize bezocht.

Dit geval was veel ernstiger; daar was wel haast bij met eenige afdoende behandeling, maar de juffrouw zag zóó op tegen de operatie, dat zij zeer verlangde homoeopathische middelen te beproeven. Zij zag te meer tegen de operatie op, omdat de dokter niet in uitzicht kon stellen, dat deze goed zou gelukken, aangezien het inwendig „zoo'n verwarde boel” was geworden. Wat was de zaak? Mejuffrouw G. had al langer dan een jaar pijn in den buik, meer links, laag maar ook wel door den heelen buik heen, zij had elken dag koorts met koude rillingen langs den rug, veel dorst, beslagen tong, geen eetlust, was vermagerd en zag er bijzonder lijdend uit. De pijn in den buik was erger bij het loopen, maar vooral als stoelgang komen moest. Bij den stoelgang was vaak etter en ook dikwijls kwam alleen etter en slijm, ook was de ontlasting menigmaal omhuld door deze beide ziektestoffen.

Bij onderzoek bleek in den buik links onderaan een groote dikte te zijn. Deze dikte leek zoo oppervlakkig een gezwel, en een kwakzalver zou het daar gaarne voor gehouden hebben, liefst voor kanker, om dan bij eventuele genezing weer een genezen kanker geval te kunnen publiceren.

Kanker of zelfs wat we een gezwel zouden noemen, was dit niet, maar wij hadden hier te doen met eene ontsteking. Een inwendige verzwering zouden we het duidelijkheidshalve kunnen noemen, en nu was die verzwering

inwendig doorgebroken naar den darm, zoodat de „materie” met de ontlasting medekwam, maar ook zonder ontlasting naar buiten kon komen, wat dan ook het geval was.

Wat dus bij deze patiënte aanwezig bleek te zijn, was vrij eenvoudig, alleen de plaats waar maakte de zaak moeilijk en gevaarlijk. Moeilijk en gevaarlijk, alleen met allopathische krachten; niet gevaarlijk, heelemaal niet met homoeopathische krachten!

Den 8ten Juli 1901 schreef ik voor: Bellis perennis d³, 23 Juli Colocynthis d¹², 7 Augs. Hepar. sulf. calc. d¹², 7 Sept. Bacillinum d²⁰⁰ twee maal per week 3 korrels, 4 Oct. Pulsatilla d⁶, 21 October Pyrogenium d¹².

Den derden Februari 1902 kwam patiënte bij mij terug omdat zij hoesten moest. Zij kwam niet over haar oude kwaal spreken, want daarvan had zij al omtrent twee maanden geen last meer. Geen pijn meer, geen afscheiding, geen koorts, niet ziek meer, voelde zich volkomen wel, en dat alles met onze eenvoudige middeltjes.

En toch eenige maanden geleden kwam een steenbakker bij mij, hij had tijdens zijn werk pijn in den rug gekregen en meende daarom, dat het een ongeval was voor rekening van de Rijks-Verz.-Bank. Zijn chef zond hem daarom tot mij. Ik vertelde hem, dat dit niet zoo was, en stelde hem voor, dat hij naar zijn fondsdokter zou gaan, opdat deze hem voor rekening van het fonds een en ander kon voorschrijven, hetgeen ik niet doen mocht. Dit deed hij dan ook zooals later bleek, want nadat hij den dokter van zijn bezoek ten mijnent verteld had, vroeg mijn geachte collega hem, wat hij bij dien kwakzalver had gedaan.

W. R.

Slaapziekte en myxoedeem.

Op het congres voor interne geneeskunde van den 15^{den} April berichtte Dr. Lorand in zijne voordracht: „Over het wezen en de behandeling der Afrikaansche slaapziekte,” dat deze ziekte een sprekende overeenkomst vertoont met het Myxoedeem, (de ziekte, die ontstaat bij de ontaarding der schildklier,) niet alleen wat betreft de gezamenlijke ziekteverschijnselen, maar ook pathologisch-anatomisch en aetiologisch, (aan beide ziekten is een infectie-ziekte voorafgegaan.) Door deze belangrijke mededeeling, aldus zegt Dr. Sellentin te Darmstadt, blijft er voor den arts, die zich plaatst op den grondslag der vergelijkende pathologie en de beginselen der vergelijkende therapie (d. i. de Homoeotherapie) huldigt, geen twijfel over, dat men bij de zoo succesvolle behandeling der slaapziekte met schildklierextract *) te doen gehad heeft met Homoeopathia involuntaria (onbewuste Homoeopathie). Want juist de gelijkheid van het pathologisch-anatomische beeld is een fundamenteele eisch voor de homoeopathische Therapie, terwijl eerst in de tweede plaats de gezamenlijke ziekteverschijnselen in aanmerking komen als uitdrukking van de verandering der physiologische functies en als gevolg van de chemische wisselwerking tusschen het vergift en de weefsels van het lichaam. De aetiologie echter heeft met de behandelde kwestie in zóó verre niets uit te staan, als twee verschillende infectie-stoffen volkomen verschillende organen en weefsels kunnen aandoen.

*) Inderdaad verkreeg men bij de behandeling van een geval van deze slaapziekte met schildklier-extract verrassend gunstige resultaten.

INGEZONDEN.

Vraag van een leek, antwoord van een Homoeopathischen dokter.

Eilieve! wat of wie kan toch de homoeopathische charlatan zijn, van wien in het voorgaand nummer op pag. 66 sprake is? Een charlatan toch is iemand die op de gis, of geheel mis, meestal onmogelijke kuren aanbeveelt; zelfs N.B.! verhooging van schoonheid, door 't lancet te verkrijgen, als: vergrooting van oogen, verkleining van mond, kuiltje in de kin! enz. enz. ... terwijl een homoeopaat, volgens veler ervaring en overtuiging, de éénige logische geneeskunst is toegedaan, die op alle echte kwalen met volkomen succes van toepassing kan zijn.

Hoe kunnen zulke twee geheel strijdige standpunten naast elkander bestaan — in één brein?

Het antwoord luidde: Wel, 't was geen dokter, en geen homoeopaat, maar een ongetitelde olie-koop, die zich uitgaf voor een homoeopaat, meenende met dien titel meerder vertrouwen te winnen, dan met een gewonen of allopathischen naam.

Ah zoo! dan verwondert het mij, dat er niet meer zulke menschen gevonden worden!

Waarde Hoofdredacteur!

Het ingezonden stuk van den heer K. Oussoren, naar aanleiding van mijn artikel over de bevordering der Homoeopathie in Nederland in 't nummer van 15 Aug. l.l., noopt mij tot een paar opmerkingen. De geachte schrijver vraagt, of de Homoeopathie in ons land wel vordering genoeg gemaakt heeft om er op aan te dringen, dat ook hier een homoeopathisch ziekenhuis verrijze, en zou het wenschelijk vinden, eens na te gaan, hoe groot het aantal homoeopathische artsen in den Staat New-York was, toen daar 't eerste homoeopathische ziekenhuis werd opgericht, en hetzelfde voor andere Staten of landen te doen. Hij meent, dat men dan beter zou kunnen oordeelen over de mogelijkheid van de oprichting van een ziekenhuis in Nederland.

Ik bezit niet de noodige gegevens om dit onderzoek thans in te stellen, maar ben intusschen van meening, dat deze mogelijkheid niet afhankelijk is van 't aantal homoeopathische artsen, die hier te lande gevestigd zijn. Ik heb er op gewezen, dat een homoeopathisch ziekenhuis o.a. bevorderlijk zou zijn aan 't *toenemen van dat aantal*.

De heer O. vindt, dat het veel grooter kon zijn. Ik vind dit ook, maar 't is nu eenmaal niet grooter. Wanneer het sneller toenam, zou ongetwijfeld Middelburg, evenals nog vele andere plaatsen, ook spoediger in 't bezit zijn van een homoeopathisch geneesheer en daaraan zal een homoeopathisch ziekenhuis in ons land stellig bevorderlijk zijn.

Het homoeopathische ziekenhuis kan alleen tot stand komen door krachtige medewerking van vele voorstanders van de Homoeopathie. Wordt deze niet verkregen, dan komt het niet, ook al waren er tien maal zooveel artsen als thans 't geval is.

Onder dankbetuiging voor het opnemen dezer regelen,

t. t.

Dr D. K. MUNTING JR.

Geachte Redacteur!

Onlangs had ik een aardige ontmoeting, die ik den lezers van het „Homoeopathisch Maandblad“ wil mededeelen, omdat ik daarbij iets vernam, wat mij toescheen een bevestiging te zijn van de waarheid, in de Homoeopathie gelegen. Wees daarom zoo goed mij een plaatsje in uw blad in te ruimen.

Verleden week komt op mijn spreekuur een boer mij consulteren; en terwijl hij zit te wachten op 't gereedmaken der medicijnen, ziet hij op een kast in de apotheek een flesch staan, waarin ik een slang bewaar. Slangen en adders komen in de gemeente, waar ik woon, voor.

„Hebt u daar een adder in die flesch?“ vraagt mijn bezoeker.

„Neen, Hijmen, het is een slang, die ze bij het bouwen van mijn huis gevonden hebben.“

„O,“ zei de boer, „ik dacht, dat dokter die vloeistof gebruikte, wanneer iemand door een adder gebeten was.“

„Hoe kom je daarbij, Hijmen?“ vroeg ik, natuurlijk naar 't antwoord nieuwsgierig.

„Dat zal ik je vertellen, dokter. Wij, boeren, probeeren adders levend te vangen, doen ze in een flesch, die we daarna vol gieten met raapolie en in den grond begraven. Ben je nu door een adder gebeten en zwelt 't op, dan doe je maar een beetje uit die flesch op de wond en klaar ben je.“

Het Similia Similibus?

Vindt u 't niet eigenaardig, dat iets dergelijks leeft te midden van een bevolking, die nog nooit iets gehoord heeft van Allopathie of Homoeopathie of Isopathie, die op zijn hoogst een plaatselijk nieuwsblad leest en zich nooit verder van haar woonplaats verwijderd, dan naar de naaste markt of naar Holland om gras te maaien?

Dat een dergelijke meening blijft voortleven onder die bevolking, kan niet anders verklaard worden, dan door het goede succes van den maatregel.

Is het hier niet vox populi, vox veritatis — de stem van het volk is de stemme der waarheid?

Ermelo.

Dr. D.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

F. W. te 's-Gr. vraagt ons naar een werk, waarin de bereiding der homoeopathische geneesmiddelen wordt uiteengezet. Een dergelijk werk is de bij Schwabe in Leipzig verschenen Pharmacopoea homoeopathica polyglotta. (prijs f 5.50). In ons land hebben wij zulk een werk nog niet. Wel is er een in bewerking, sinds er een commissie benoemd is tot het vervaardigen van een Supplement tot de Nederl. Pharmacopee, bevattende de bewerking der homoeopathische geneesmiddelen.

A. te W. verzocht ons een eenvoudig boekje op te geven, waarin de voornaamste kenmerken van al de homoeopathische geneesmiddelen worden opgesomd. Een dergelijk werkje kennen wij niet. Aangezien het aantal homoeopathische geneesmiddelen zeer groot is, zijn de werken, waarin deze geneesmiddelen allen beschreven zijn, van grooten omvang; terwijl in werkjes, waarin alleen de voornaamste kenmerken worden aangegeven, ook slechts een betrekkelijk gering aantal geneesmiddelen voorkomen. 't Best zal nog aan het beoogde doel beantwoorden het werk van Dr. Dewey, Katechismus der reinen Arzneiwirkungslehre, uitgegeven bij Schwabe, Leipzig. (prijs Mk. 6.—.)

Dezelfde vraagt, hoe het te verklaren is, wanneer iemand na inspinnenden arbeid tegenzin in het een of ander, b.v. in het gebruik van koffie, krijgt.

Bij abnormale, ziekelijke toestanden is dikwerf tegenzin in het een of ander aanwezig, b.v. in vleesch, in melk, in eieren enz., en aangezien men zich na al te inspinnenden arbeid inderdaad in een abnormalen, overprikkelden toestand bevindt, kan men wel eenigermate begrijpen, dat men in dergelijken overprikkelden toestand geen lust heeft tot of tegenzin heeft in iets, wat in normalen toestand een aangename verkwikking is.

Dezelfde vraagt raad voor iemand, die last heeft van overvloedig speeksel, vooral des morgens. Wellicht zal Mercur. solubilis C6 helpen. In een dergelijk geval bewees dit middel ons ten minste verrassende diensten.

Mevr. N. te K. verwijzen wij naar hetgeen in het werk van Dr. J. Voorhoeve „Homoeopathie in de Praktijk“ vermeld staat over de hygiëne der zwangerschap. (pag. 217.)

BERICHT.

In de onlangs gehouden algemeene vergadering van de „Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland“ is Dr. J. Voorhoeve, homoeopathisch geneesheer te Dillenburg, benoemd tot corresponderend lid dier Vereeniging. Wij wenschen onzen ijverigen medewerker met deze onderscheiding, die ongetwijfeld een blijk is van de waardeering zijner bemoeienissen op het gebied der Homoeopathie, van harte geluk.

RED.

ADVERTENTIËN.

Homoeop. Geneesmiddelen
van Dr. Willmar Schwabe
in origineele verpakking ver-
krijgbaar bij (9)

de firma D. DE ROOIJ,
Apotheek UTRECHT,
Oudegracht (Smeebr.) 115.

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg,
ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

FLESCHE
voor Homoeop. middelen
in iedere grootte en vorm,
wit of geel glas, fijn uitge-
voerd en op wensch zuiver
gereinigd, worden geleverd
door de fabriek van

E. P. HAHMANN,
BARMEN
(Rheinland.) (10)

JULIUS HENSEL.

H.H. Artsen, welke Hensel's Tonicum voorschrijven,
maken wij beleefd attent, dat het echte Tonicum onder den
naam „Aurum potabile” wettig gedeponeerd is, en dus
alleen de naam „Aurum potabile” op de verpakking waar-
borg geeft voor echtheid.

Kan door alle Homoeopath. Apothekers geleverd worden.
Op alle plaatsen wederverkoopters gevraagd. Waar niet ver-
krijgbaar levering direct op ontvangst van postwissel
à f 1.35 franco thuis.

Reformverkoopshuis „Jungborn,” Zutphen.
Alleenverk. v. Nederl. en Koloniën. (20)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

Er zal door ons worden opgericht een

HOMOEOPATHISCHE BIBLIOTHEEK.

Hierin zullen achtereenvolgens verschillende medische onderwerpen, van
algemeen belang, op PRAKTISCHE en POPULAIRE wijze uitvoerig be-
handeld worden. De namen der schrijvers zijn hiervoor een waarborg.
De eerste zes te verschijnen Nummers worden bewerkt door de doctoren:
P. L. VAN DER HARST, Dr. J. VOORHOEVE en J. T. WOUTERS.

Eik No., minstens 32 bladz. in royaal formaat, op mooi papier gedrukt
en voorzien van een fraaien omslag, vormt op zichzelf één geheel.

De prijs bij intekening op de zes Nos bedraagt f 1.80, dus 30 cents
per No; de afzonderlijke prijs, buiten intekening, minstens 45 cents per No.
Allen, die intekenen vóór 1 Januari 1906, ontvangen bovendien een
PRACHTBAND CADEAU, om de zes Nos samen in te binden.

Deze nummers zullen bevatten:

No. I. Zenuwzwakte.	No. IV. Rheumatiek.
„ II. Kouvatten.	„ V. Influenza.
„ III. Mazelen en Roodvonk.	„ VI. Tuberculose.

Het eerste nummer verschijnt nog deze maand.

Men late de goede gelegenheid tot intekenen niet voorbijgaan! . . .

De Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE, Zwolle.

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische APOTHEEK,

Ferd. Bolstr 11,
AMSTERDAM.

Levering van alle geneesmid-
delen, voorkomende in de Prijs
courant van Dr. WILLMAR
SCHWABE, Leipzig.

J. H. SCHAFFERS,
(10) Apotheker.

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, moedertincturen, vloeibare
verdundingen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Docts. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
„ „ „ „	G. Schipper, Weesperzijde.
„ „ „ „	J. Sol, Rozengracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . „ „	Firma Schouten & Co.
Apeldoorn . . . „ „	J. A. Roelse.
Assen . . . „ „	R. Karsten.
Baarn . . . hofapotheek	Dr. J. P. Land.
Delft . . . apotheek	H. Blom.
Doetinchem . . . „ „	B. ten Bruggen Cate.
„ „ „ „	Dr. Joh. v. d. Moer.
Dordrecht . . . „ „	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.
Enschede . . . „ van	F. Bergema.
„ „ „ „	C. J. Snuff.
Gouda . . . „ „	E. Grendel.
„ „ „ „	A. Latenstein.
„ „ „ „	P. Weljer.
Groningen . . . „ „	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.
Den Haag . . . „ „	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.
„ „ „ „	„De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.
Haarlem . . . apotheek van	Begemann & Sneltes, Jansstr. 27.
„ „ „ „	R. Duym, Keizerstraat 6
„ „ „ „	Firma van Hees, „ Kleinse
„ „ „ „	A. P. C. Numan van Son, „ Houtstr. 57.
„ „ „ „	„ van D. L. Keur, Zijlstraat 37.
„ „ „ „	C. G. Loomeyer & Zoon.

Haarlem . . . apotheek van	H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20.
„ „ „ „	L. Schoorl, Frans Halsstraat 2.
„ „ „ „	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
Harlingen . . . „ „	Mevr. Wed. Snijder.
„ „ „ „	„ de Vries.
Hilversum . . . „ „	Van Heemskerck Düker.
„ „ „ „	de Vries.
Leeuwarden . . . „ „	S. Tromp Visser.
Leiden . . . „ „	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
„ „ „ „	Boekwilt, Vischmarkt.
„ „ „ „	D. J. van Driessum, Mare.
„ „ „ „	J. H. van Graffhorst, Nieuwe Rijn.
Maassluis . . . „ „	H. Bogtstra.
„ „ „ „	J. Dienske.
Makkum . . . „ „	A. Rauwerda.
Meppel . . . „ „	L. Knoppers.
Nijmegen . . . „ „	Firma Moeyes & Co.,
Rotterdam . . . „ „	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
„ „ „ „	C. de Groot, Goudsche straat 38.
„ „ „ „	C. Koek.
Velp bij Arnhem . . . apotheek van	Hertstein Apoth.
Vlissingen . . . „ „	C. G. Baert, Rithemische Markt F 189.
Weesp . . . „ „	T. S. v. d. Ley.
„ „ „ „	N. A. Ballintijn.
Zeist . . . „ „	Berents & Co., Slotlaan 24.
Zwolle . . . „ „	G. B. J. de Barbanson.

Digitized by

Google

UNIVERSITY OF MICHIGAN

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12½/2	verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Homoeopathie. — Spraakgebreken. — Dokterspraatjes en -preekjes. — Een geval van Beeneter. — Een opmerking over de werking van Santonine. — Iets tegen het gebruik van tinctuur van cocabladden. — Beantwoording van vragen. — Advertentiën.

HOMOEOPATHIE.

Er is mij iets eigenaardigs overkomen!
Zal ik 't u meedeelen, geduldige lezer?
Ja, laat ik! Wat mij is wedervaren, werpt een eigenaardig licht op den tegenwoordigen toestand.

Luister slechts.

Onlangs ging ik een apotheek binnen, ik had een recept af te geven en, zooals dikwijls gebeurt, er ontspan zich weer een gesprek over de homoeopathie.

Maar hoe spitste ik mijn ooren, toen ik de vraag hoorde: „Dokter, kunt u mij een goed middel opgeven tegen kinkhoest?”

Waarom?

Ja, weet u, één der artsen hier uit de plaats zei mij onlangs: „Wanneer ge een goed homoeopathisch middel tegen kinkhoest weet, zeg mij dit dan eens, het succes van onze middelen is zóó gering, dat ik, als 't goed is, wel eens een homoeopathisch middel probeeren wil”!!!

Aan vele dingen dacht ik.

Ten eerste aan mijn eigen gesukkel met kinkhoestpatiëntjes uit de dagen, dat ik, zelf nog pur sang allopaat, mijn kleintjes op Sulfas chinini en Chlor-ammonium frakteerde; ten andere aan het treurige feit, dat de meeste artsen — ook de vrager — geheel onkundig zijn van wat homoeopathie is, afgezien nog van het dwaze, dat een arts den apotheker vragen moet om inlichtingen omtrent geneesmiddelen.

Maar is 't niet de geest van den tijd?

't Schijnt wel zoo. Iederen dag komen de artsenwoning brochures en boekjes binnen, waarin geneesmiddelen, oude en nieuwe, met gebruiksaanwijzing worden aangegeven; ja, geheele reeksen van recepten vindt ge er in, kant en klaar, ge behoeft ze slechts over te schrijven.

Wat is dan wel de taak van den arts?

De diagnose stellen. Natuurlijk! Wat ge na het stellen der diagnose doen zult, wordt u voorgeschreven langs vaste lijnen.

In § 1 van het Organon zegt Hahnemann:

„Der Arzt hat kein höheres Ziel, als kranke Menschen gesund zu machen, was man Heilen nennt.”¹⁾

en in de derde uitgave van hetzelfde werk voegt hij er als aanmerking bij: „nicht das Schmieden theoretischer Systeme und Erklärungsversuche.”²⁾

Is het thans andersom?

't Lijkt wel zoo. Het „Schmieden theoretischer Systeme und Erklärungsversuche” schijnt tegenwoordig van meer waarde dan 't genezen. Kan men niet telkens en telkens hooren van de minachting der artsen voor geneesmiddelen, is er niet iets moedigs, iets flinks, iets up to date's in, te zeggen, dat men nihilist is? en is daarentegen de vraag naar geneesmiddelen niet groot, niet ontzaglijk groot? Worden niet duizenden en duizenden ieder jaar uitgegeven voor geneesmiddelen, specialité's, geheimmiddelen, niet bij den arts te verkrijgen, maar bij den apotheker, drogist en speculant! Er is vraag naar geneesmiddelen! Waarom? Omdat niemand iets te klagen heeft? Och, lezer, omdat er ondanks hygiëne, ondanks physische geneesmethoden, ondanks voorzorgsmaatregelen en rust en voeding, nog zoovele klachten, zoovele bittere klachten overblijven!

1) Zieken weder gezond te maken, dat is de schoone taak van den arts; het heet genezen.

2) Niet het aanéensmeden van theoretische stelsels en verklaringen.

Hoe groot is 't aantal lijdens, dat met een: „er is niets aan te doen,” door de geneeskundigen naar huis wordt gezonden? Zullen wij 't hun ten kwade duiden, dat ze zoeken langs andere wegen naar leniging van hun lijden, verbetering van hun kwaal?

Als gij eens naar huis gezonden werd met een: „er is niets aan te doen”?

Gelukkig, dat er nog artsen zijn, die vragen: „als gij eens een homoeopathisch geneesmiddel weet!” Want in deze vraag ligt een schuchtere erkenning van „er kon misschien nog wel eens iets anders zijn dan wat autoriteitsgeloof mij leerde.”

En, wij weten het, niet waar? Er is nog iets anders, er is nog een homoeopathische geneeswijze!

Wat leert ons echter zulk een vraag?

Dat de vrager geen begrip heeft van wat Homoeopathie is; en is 't niet bedroevend, dat een arts niets daarvan weet? Hetzij de Homoeopathie recht heeft van bestaan of niet, een feit is het, dat het aantal harer voorstanders wassende is, dat het aantal artsen over den geheelen aardbol toeneemt, dat de leekenvoorstanders in ons kleine land bij duizendtallen worden geteld, dat de jonge arts al spoedig in zijn praktijk op haar stuit, dat onkunde een slechte hulp is in den strijd.

Wanneer de jonge arts iets wist van Homoeopathie, zou hij noch vragen om een middel tegen kinkhoest, noch die vraag richten tot een apotheker.

Niet de apotheker, de arts enijbereider, maar de arts moet kenner zijn van de geneesmiddelwerkingen. Wie een wapen hanteeren wil, moet het kennen; wie zich soldaat noemt, kenne zijn geweer. Waar een arts gevestigd is, die voorstander is der homoeopathische geneeswijze, wende de arts, die iets omtrent die geneeswijze weten wil, zich tot zijn kunstbroeder, niet tot den arts enijverkooper of bereider.

Ligt er iets vernederends in een dergelijke handelwijze?

Maar daarenboven, wie iets weet van Homoeopathie, vraagt niet naar een goed middel tegen kinkhoest.

Waarom niet?

Om de zeer eenvoudige reden, dat zulk een middel niet bestaat, niet bestaan kan!

We behandelen geen ziekten, maar zieken — geen kinkhoest, maar kinkhoestlijders.

Wie toeziet in de praktijk, merkt op, dat kinkhoest zich niet altijd onder dezelfde verschijnselen vertoont; vreemd is dat niet, want zelfs al werd de ziekte veroorzaakt bij allen door één giftstof, een ziekteagens van onveranderlijken en volkomen gelijken aard, dan nog zou er verschil bestaan, omdat de aangetaste personen verschillen en ieder persoon op eigenaardige wijze reageert op een bepaalden prikkel, op een bepaalde vergiftiging, op een bepaalde ziektekiem.

Geeft de tarwe, gezaaid op verschillend land, volkomen gelijken korrel, gelijken oogst? Planten van éénzelfde soort, op verschillenden bodem gekweekt, verschillen enorm in wasdom, soms zóó, dat men ze haast niet voor dezelfde plant houden zou. Zoo is 't ook met ziekten.

Hier een kinkhoestgeval met de heftigste verschijnselen, daar een zeer gematigd verlopend, ginds weer een ander type.

En waar de akker, waarin 't zaad gestrooid wordt, verschillend zijn kan in vruchtbaarheid, daar kan ook 't zaad nog verschillen in hoedanigheid.

Is de kinkhoestveroorzakende kiem altijd dezelfde?

Kunnen ook de ziektekiemen van 1905 niet verschillen van die in 1904 en van die, welke er zijn zullen in 1906?

Wat al verschillen in ziekteverwekkers, in ontvankelijke personen, in vormen en uitingen van één zelfde ziekte!

Verwondert het u nog, dat een middel, gisteren geroemd, heden faalt? Verwondert het u, dat een ziekte zich uit onder verschillende verschijnselen, en verschillende midelen tot hare bestrijding noodig heeft?

Vindt ge het met mij niet van te voren al hopeloos, te zoeken naar één kinkhoestmiddel?

Nog eens, een kinkhoestmiddel bestaat niet. Wie iets begrijpt van Homoeopathie, vraagt niet naar een middel voor een ziekte, hoogstens kan hij vragen naar een middel voor zijn bepaald ziektegeval.

Het is alweer het oude lied. De orthodoxe geneeskunst vraagt naar de diagnose. Is 't kinkhoest? Ja, dat is het! Wat zal ik geven? Mijn leermeester roemde dit — 'k heb het beproefd, maar geen resultaat gezien. Verleden jaar liep men weg met dat, ik heb het beproefd, maar geen resultaat gezien.

Probeer *dit* nog eens, mij hielp het zoo goed — ik heb het gedaan, maar geen resultaat gezien.

Ik zag in mijn eerste praktisch jaar zulke goede resultaten van dit middel; en helaas, thans laat het mij in den steek.

Wat is 't werk van den homoeopaat?

Hij gaat wel blijmoedig aan den arbeid, maar evenmin van zijn overwinning zeker. Hij maakt zich geen illusies, hij weet, dat hij bij ieder geval weer zijn beste beentje voorzetten moet om 't middel te vinden. Bij hem is de diagnose kinkhoest niet genoeg.

Wie herkent den kinkhoest niet? Kinkhoest behoef ik niet te herkennen; vóór ik het doe, heeft de moeder het al gedaan of de verpleegster. „Mijn kleine heeft kinkhoest,” zegt de moeder. Is 't een schoone taak voor den arts 't recept te schrijven of na te schrijven? Waarlijk, als 't genezen zóó eenvoudig ware, kondt ge het met gerustheid aan moeder of verpleegster overlaten.

Elk nieuw geval van kinkhoest is een nieuw probleem. Nauwkeurig vragen, nauwkeurig waarnemen, nauwkeurig vergelijken, ziedaar de taak van den homoeopathischen arts — een taak, die moeilijk is, maar dikwijls met goede resultaten wordt beloond, resultaten soms zóó verrassend, dat de verrassing een belooning is voor de gedane moeite, een prikkel tot verder werken, een middel tot bewaring van dat gevoel van kleinheid, dat ieder dienaar der natuur behouden moet.

De vraag van den arts naar een goed homoeopathisch middel trof me daarom zóó, omdat ik in die dagen juist weer verrast was geweest door de schoonheid der homoeopathische geneeswijze. Ik had een kindje onder behandeling gekregen, een debiel, zwak popje — een kinkhoestlijderesje, reeds eenige weken onder doktershanden. Ze ging niet vooruit. Het ziektebeeld en 't onderzoek brachten mij op Ipecacuanha, maar ook dat hielp niet zóó, dat het opvallend was, iets wat we van onze goedgekozen midelen zoo gewoon zijn. Een hernieuwd bezoek en observatie leidde mijne gedachten, om 't eigenaardige niezen van 't kind bij een aanval, op cyclamen: en ja, ik vond thuis gekomen en mijn boeken opslaande meerdere verschijnselen van mijn geval onder cyclamen vermeld. Hoewel ik nog nooit cyclamen voor een kinkhoestgeval gegeven had, gaf ik het hier, en tot mijn groote vreugde was de verbetering daarna opvallend, zoowel voor de

moeder als voor mij. „Nog nooit is 't kind zoo goed geweest,” verzekert mij de moeder bij herhaling, „zelfs niet vóór haar ziekte.”

Dat is homoeopathie, waarde vrager. En als gij morgen bij uw kinkhoestlijderesje met andere verschijnselen cyclamen geeft zult, ge.... zeer waarschijnlijk geen succes hebben.... omdat ge een kinkhoestpatiëntje behandelt en geen kinkhoest.

Daarin ligt de bekoring der homoeopathie en hare moeilijkheid tevens — daarin, dat ze u telkens vraagstukken op te lossen geeft. Daarom hebben we de homoeopathie lief, omdat ze ons te werken geeft, omdat wij gelooven, dat [werken niet een vloek is, maar een zegen; daarom houden we van onze geneeswijze, omdat ze ons bewaart voor sleur; daarom verdedigen wij haar, omdat ze ons zoovele gelukkige oogenblikken geeft en omdat we ze te goed en te verheven achten om zonder strijd haar te laten gooien met slijk, door hen, die haar niet kennen en die te ver van haar staan om edeler wapenen te gebruiken om haar te bestrijden!

Om de homoeopathie in praktijk te kunnen brengen is geneesmiddelenkennis noodig, en om een goed homoeopaat te zijn, nog bovendien een goed waarnemingsvermogen. In de homoeopathie komt eerst goed tot zijn recht wat mijn leermeesters mij voorhielden: „gij moet individualiseeren!”

„Gij behandelt geen ziekten, maar zieken,” zei steeds een mijner leermeesters; wat dát beteekende, werd mij eerst duidelijk, toen ik homoeopaat was.

Dat ik voorzichtig zal zijn met opium bij zeer jongen en zeer ouden, dat ik een kind een kleinere dosis zal toedienen van 't een of ander gif dan een volwassene, dat ik voorzichtig zal zijn met salicylpreparaten bij een hartlijder en dergelijke dingen — ze verdienen nauwelijks den naam „individualiseeren”; aan dergelijke grove dingen denkt de homoeopaat nauwelijks, ze zijn te eenvoudig dan dat men er over spreken zou, en daarenboven hij geeft zijn middel niet in schadelijke doses.

Individualiseeren geschiedt in de school van Hahnemann; hier wordt werkelijk ieder individu op zich zelf bestudeerd, hier worden de verschillen opgezocht en gewikt en gewogen; hier wordt gevraagd naar de eigenaardigheden van iederen lijder; hier wordt geindividualiseerd! Wat bij de andere richting slechts ijdele klanken zijn, is hier volle waarheid. Waarlijk Hahnemann, die op de waarde, de ontzaglijke waarde der kleine individueele verschillen wees, mocht, levend in een tijd van 't grofste empyrisme en veeldoenerij, zijn boek, waarin hij zijn methode ontvouwde, wel 't motto meêgeven: Aude Sapere.

P. L. v. D. H.

SPRAAKGEBREKEN.

Terwijl *stem* en *gezang* in de dierenwereld tamelijk algemeen verbreid zijn, is de *gearticuleerde spraak* het eigendom van den mensch sinds de vroegste tijden van zijn bestaan. Wel kunnen sommige vogels, b.v. de papegaai, enkele woorden of volzinnen uitspreken, maar deze vaardigheid verdient niet den naam van spraak, daar de woorden niet met een bepaalden gedachtengang in verband staan. Des menschen spraak hangt daarentegen af van zijn hogere verstandelijke en geestelijke ontwikkeling, want om te kunnen spreken is een aaneenschakeling van gedachten noodig,

waartoe onder alle schepselen der aarde slechts de mensch door de werkzaamheid zijner hersenen in staat is. De zetel van het spraakvermogen, het zoogenaamde *spraak-centrum*, bevindt zich, volgens de onderzoekingen der geleerden, in de groote hersenen en wel in hunne linkerhelft. Heeft er bij een beroerte een uitstorting van bloed in dat gedeelte der hersenen plaats, dan verliest de zieke het vermogen om te spreken, en kan dit slechts langzamerhand herkrijgen. Menschen met te kleine hersenen (o.a. idioten) leeren nooit een volmaakt samenhangende taal spreken. Terwijl dus zonder een normaal spraak-centrum de menschenlijke spraak niet mogelijk is, hebben wij, om door middel van de *taal* aan onze gedachten uiting te geven, nog andere organen noodig, en wel in de eerste plaats het *strottenhoofd*, hetwelk wij het muziekinstrument van den mensch zouden kunnen noemen, daar in dit orgaan door middel van de stembanden de stem wordt gevormd, en in de tweede plaats de boven dit orgaan gelegen *mond- en neusholte*, die met het *verhemelte*, de *tong*, de *tanden* en de *lippen* het stemgeluid in een gearticuleerde spraak veranderen. De juiste uitspraak der woorden hangt af van den normalen bouw dezer hulporganen, van voortdurende oefening en van de opvoeding van het kind gedurende zijn ontwikkelingsperiode. Spraakstoornissen, zooals stamelen, stotteren, door den neus spreken, die dikwijls op het geheele leven van den betrokken persoon een nadeeligen invloed uitoefenen, zouden in vele gevallen vermeden kunnen worden, als er bij de opvoeding der kinderen meer op deze gebreken gelet werd!

Om een juist inzicht in het wezen der spraakgebreken te verkrijgen, komt het ons gewenscht voor, de *ontwikkeling der spraak bij het kind* in korte trekken te schetsen. Wij kunnen daarbij vier perioden onderscheiden: de *schreeu-periode*, de *stamelperiode*, de *nabootsingsperiode* en de *eigenlijke spreekperiode*.

De *schreeu-periode* staat in zooverre met de vorming der spraak in verband, als het schreeuwen in de eerste maanden de eenige levensuiting van het kind is en de ademhaling gedurende het schreeuwen (*snelle inademing* en *langzame uitademing* door den *open mond*) veel overeenkomst vertoont met de ademhaling bij het spreken.

De *stamelperiode* begint ongeveer in de 4de of 5de maand. Het kind grijpt reeds met de handen, trapt met de beenen en begint weldra allerlei geluiden te maken, hoofdzakelijk met die deelen van den mond, die door het zuigen versterkt zijn en voor het latere spreken geschikt gemaakt moeten worden. Men hoort tonen, zooals **ma-ma**, **ba-ba**, **da-da**, die door de omgeving dikwijls reeds als het uitspreken van den moeder- of vadersnaam worden beschouwd, terwijl zij in den aanvang slechts als *onbewuste* uitingen van het spraakvermogen moeten opgevat worden.

De *nabootsingsperiode* sluit zich hieraan al heel spoedig aan. Het kind komt op een hooger trap van verstandelijke ontwikkeling, het hoort niet alleen geluiden, maar luistert er ook naar, het ziet niet alleen, maar neemt ook waar, en de drang tot nabootsing ontwaakt met volle kracht. Het tracht nu alles, wat het ziet en hoort, na te bootsen, voor zoover dit in het bereik zijner krachten ligt. Zoodra het kind het duidelijk voorgesproken woord papa of mama naspreekt, is dit een bewijs van een *bewuste* uiting van het denk- en spraakvermogen. Langzamerhand leert het verschillende lettergrepen en woorden naspreken. Sommige woorden veroorzaken groote moeilijkheid. Zoo leeren vele kinderen de **k** en de **g** pas laat uitspreken en zeggen b.v.

steeds **tom** in plaats van **kom**. Verkeerd is het, het kind op dezelfde gebrekkige wijze toe te spreken, daar het dan op dezen lagen trap der spraakontwikkeling blijft staan. Door nabootsing leert het kind goed spreken, maar eveneens verkeerd spreken. Niet zelden ontstaat op deze wijze stotteren of door den neus spreken.

De **eigenlijke spreekperiode** begint met het oogenblik, dat het kind, nadat het voldoende oefening in het *napraten* heeft verkregen, aan zijn *eigen* gedachten uiting gaat geven. Hierbij is op te merken, dat bij het kind veel vroeger begrip aanwezig is van de woorden dan de mogelijkheid om ze uit te spreken. Daardoor komt het, dat vele kinderen dikwijls onder het spreken ophouden, niet voort kunnen gaan, hetgeen vooral bij nerveuze kinderen allicht aanleiding tot allerlei spraakstoornissen geven kan.

Uit dit korte overzicht van de ontwikkeling der spraak bij het kind blijkt, dat het voor verstandige ouders niet al te moeilijk is om het optreden van spraakgebreken te voorkomen. In elk geval is het verkeerd om, als men *slechte uitspraak, hikkelen, stotteren* of dergelijke gebreken bij het kind bemerkt, te denken of te zeggen: „och, dat zal vanzelf wel weer beter worden,” want dit is nooit het geval, integendeel, aan zichzelf overgelaten, worden deze gebreken steeds erger en hardnekkiger. Het is dus altijd van het grootste belang voor de toekomst van het kind *bij tijds* de noodige maatregelen te nemen om het spraakgebrek te verbeteren. Dit kan geschieden door *langzaam* en *duidelijk voorspreken* en op dezelfde wijze *te laten naspreken*, terwijl bij nerveuze en erfelijk voorbeschikte kinderen tevens een algemeene behandeling van het zenuwstelsel door een hygiënische leefwijze, een gepast diët en geneesmiddelen noodzakelijk is.

De duur van de ontwikkeling der spraak is bij de meeste kinderen verschillend. Over 't algemeen leeren meisjes eer spreken dan jongens. Gewoonlijk zal men vinden, dat bij normale verhoudingen een kind van 3 jaren reeds kan spreken. Er zijn echter ook gevallen van overigens intelligente kinderen, die op den leeftijd van 5 jaren nog niet goed kunnen spreken. Deze eigenaardige spraakstoornis wordt veroorzaakt door een te langzame ontwikkeling van het spraakcentrum en wordt *hoorstomheid* genoemd, in tegenstelling van *doofstomheid*, waarbij de stomheid een noodzakelijk gevolg van de aangeboren doofheid is. Andere oorzaken van te laat leeren spreken kunnen o.a. zijn: vergroting van de keelamandel, zoogenaamde adenoïde vegetaties, of prikkelingen van den darm door wormen; ook hierop moet natuurlijk bij de behandeling gelet worden.

Van het grootste belang is het, te weten of de achterlijke ontwikkeling van de spraak niet aan **doofheid** te wijten is, die aangeboren of door oorziekten veroorzaakt kan zijn. Het is daarom noodig zoo vroeg mogelijk te onderzoeken, of een kind kan hooren. Men make in de nabijheid van het kind een plotseling geruisch. Blijft het daarbij geheel onverschillig en wordt zijn aandacht ook door het spreken der omgeving niet gewekt, tracht het kind voorgesproken woorden niet na te spreken, dan kan men tamelijk zeker zijn, *dat het doof is*. Zulke kinderen trachten hunne wenschen dikwijls door levendige gebaren kenbaar te maken. Is men van de doofheid van het kind overtuigd, dan drale men niet, geneeskundige behandeling in te roepen en het kind minstens vanaf het 5de jaar door een doofstommenonderwijzer of in een doofstommeninrichting in het spreken te laten onderrichten. Hoe eer dit geschiedt, des te beter zal het doel bereikt worden, daar door een

voortgezet gebrek aan oefening de tong dik en zwaar, het strottenhoofd klein en zwak en de stem ruw en onwelluidend wordt. Als oorzaken der aangeboren doofstomheid gelden te nauwe verwantschap, dronkenschap en krankzinnigheid der ouders of voorouders, terwijl doofstomheid, die zich op lateren leeftijd (van het 2de tot het 6de levensjaar) ontwikkelt, veroorzaakt wordt door ziekten, die het gehoororgaan of de hersenen benadeelen, zooals mazelen, roodvonk, typhus, hersenvliesontsteking. Terwijl in de meeste beschaafde landen op 1000 inwoners één doofstomme voorkomt, is in sommige bergdalen van Zwitserland het aantal doofstommen schrikbarend groot (1 op 175 inwoners). Van grooten zegen zijn derhalve de doofstommenscholen, waar deze ongelukkigen evengoed voorbereid worden voor het latere leven, als normale kinderen op gewone scholen. Natuurlijk moet bij de keuze van het beroep met het aanwezige euvel rekening gehouden worden. Elk beroep of bedrijf, waarbij het gehoor een groote rol speelt, moet vermeden worden; daarentegen is het beroep van fotograaf, horlogemaker, boekbinder enz. voor doofstommen uitstekend geschikt, zelfs wetenschappelijke beroepen zijn voor bijzonder begaafde doofstommen niet onbereikbaar.

Een zeer verbreid spraakgebrek bij kinderen en volwassenen is **hikkelen** en **stotteren**. Het tweede is een versterkte vorm van het eerste. Het openbaart zich in krampachtige, afgebroken herhalingen van enkele lettergrepen en woorden, of ook wel in tijdelijke geheele sprakeloosheid. Het eerste optreden van het stotteren valt gewoonlijk samen met het leeren spreken; het kan ontstaan door overerving, door nabootsing, door te snel en zenuwachtig spreken, na hevig schrikken, of ook door een te strenge behandeling van het kind bij het leeren spreken. Niet zelden komt dit spraakgebrek voor bij kinderen, die scrofuleus zijn of aan engelsche ziekte lijden, of treedt het op na roodvonk, mazelen of diphtheritis. In den jongelings- of middelbaren leeftijd ontstaat het daarentegen zelden. Het stotteren wordt veroorzaakt door krampachtige bewegingen van de spieren der spraakorganen: tong, lippen en stembanden, zonder dat er een organische verandering of een eigenlijk gebrek in deze organen aanwezig is. Bij nader onderzoek blijken echter deze krampachtige bewegingen niets anders te zijn dan *te groote krachtsinspanningen*, die de stotteraar in zijn verlegenheid en in zijn streven om juist te spreken maakt, om de moeilijkheden te overwinnen, terwijl deze daardoor juist nog groter worden. De angst, dat hij zal stotteren vervult het gemoed van den lijder, zoodat hij ten slotte tengevolge van het telkens zich herhalend mislukken door een feitelijke *stotter-idée* beheerscht wordt, die het hem onmogelijk maakt in tegenwoordigheid van anderen juist en vloeiend te spreken. Valt deze idée weg, b.v. als de lijder alleen is, of zijne aandacht afgeleid wordt, dan kan hij evengoed spreken als ieder ander. Bij de behandeling komt het er dus vooral op aan, den wil en het *zelfvertrouwen* van den stotteraar te *versterken*. Vooral kinderen moeten liefderijk behandeld en *niet uitgelachen worden*. Men houde ze een tijdlang uit de school en gewenne ze aan *langzaam* en *duidelijk spreken* en *hardop voorlezen*. Aanbeveling verdient ook *langzaam hardop voorlezen met op elkaar gehouden tanden*. Voorts zijn bepaalde oefeningen, zoogenaamde spraakgymnastiek aangewezen, die onder leiding van een deskundige moeten geschieden, terwijl natuurlijk bij kinderen, die zwakke zenuwen hebben of aan scrofuleuse of engelsche ziekte lijden, een gepast diët en

behandeling met inwendige geneesmiddelen op hun plaats zijn.

Verkeerde uitspraak van bepaalde letters, b.v. wanneer in plaats van de letters **k** of **g** steeds een **t** of **d** wordt uitgesproken, **lispelen**, waarbij de tong bij het uitspreken van de letters **s** of **z** tusschen de tanden te voorschijn komt, **brouwen**, waarbij het zachte verhemelte bij het uitspreken van de letter **r** in trillende beweging geraakt, **door den neus spreken**, waarbij de spraak door het laten strijken van de uitgeademde lucht door den neus den bekende onaangename nevenklank verkrijgt, zijn al te maal spraakgebreken, die eensdeels op verkeerde opvoeding, anderdeels op slechte gewoonte berusten en in de meeste gevallen door een oplettende behandeling en consequente spraakoefeningen kunnen genezen worden.

Behalve deze zijn er nog tal van spraakstoornissen, die veroorzaakt worden door ziekten der spraakorganen en der hersenen. Zoo kan b.v. bij beroerte of hersenvliesontsteking verlamming van het spraak-centrum optreden; door ontsteking en verlamming der stembanden kan heesheid en bemoeilijking der spraak ontstaan. Deze gevallen vereischen een nauwgezette geneeskundige behandeling, waarbij *homoeopathische* geneesmiddelen dikwijls *uitstekende* resultaten opleveren. De eigenlijke spraakgebreken echter, die wij in het voorafgaande besproken hebben, ontstaan in de meeste gevallen reeds in de jeugd en kunnen, gelijk wij gezien hebben, dikwijls door een zorgvuldige opvoeding voorkomen en zelfs, al hebben zij reeds eenigen tijd bestaan, door een zorgvuldige behandeling genezen worden. Door geduld en volharding kunnen bij de meeste spraakgebreken verblijdende resultaten verkregen worden!

Dr J. V.

DOKTERSPRAATJES EN -PREEKJES.

VII.

Uw neef alweer vertrokken, mevrouw?

Ja, dokter; en gisteren ontvingen we een brief van hem. Hij komt daarin ook terug op het dispuut over homoeopathie, waarbij u tegenwoordig zijt geweest. Mijn man had hem duchtig geplaagd; hij noemde hem nog al eens „Ridder Allopaat, sans peur et sans reproche”; of „Allopaat zonder blaam.” U begrijpt, hoe het mijn man koren op den molen geweest is, toen u vertelde dat de allopathie al leelijk besmet was met homoeopathische middelen, en de hoogste autoriteiten zoo af en toe een strooptocht deden op het vijandelijk gebied, waarop hun banvloek rust. Neef werd er wel eens kregelig onder; maar in zijn brief merkt men daar niets meer van. Ik geloof, dat die schok in het blinde vertrouwen op het onpartijdig oordeel van zijn professoren hem wel heilzaam is geweest en hem aan het denken heeft gebracht.

En wat schrijft hij nu?

Dat hij eens wat over homoeopathie is gaan lezen. Maar dan zegt hij: „Tegenover het verwijt van je dokter, dat allopathische geneesheeren soms middelen kiezen volgens het *similia similibus curentur* maakt het een eigenaardigen ja vermakelijken indruk in homoeopathische boeken te lezen, dat allopathische middelen ook wel eens noodig zijn bij de ziektebehandeling; en soms nuttiger dan de korreltjes

enz. Dit is dan zeker beginselvastheid.” Aldus onze neef. Die opmerking snijdt hout.

U erkent, dat ze gegrond is? Dit maakt dan uw standpunt tegenover de officiële school niet sterker, dokter!

U hebt volkomen gelijk; dan staat de eene godsdienstige partij tegenover de andere ongelijk vaster. Wanneer iemand als Calvinist van het katholicisme niet wil weten, dan kan hij onder geenerlei vorm de Mariavereering of de pauselijke onfeilbaarheid in zijn dogma's opnemen. Doet hij het toch, dan heeft hij het recht, zich Calvinist te noemen, verloren en tegelijkertijd om het katholicisme te bestrijden en voor zijn eigen „Calvinistische” overtuiging medestanders te winnen. Zoo staat het niet met de beginselen van homoeopathie en allopathie.

Dat is wel jammer, dokter; men gelooft zoo gaarne aan de absolute onfeilbaarheid van het beginsel, waarvoor men strijdt; daarvan gaat zoo'n groote bezieling uit.

Zeer waar! Doch in de geneeskunde is het anders. Hier is het de roeping om *genezing te brengen*, die bezielend moet werken; daaraan is het beginsel ondergeschikt.

Dus hebben het allopathisch en het homoeopathisch beginsel gelijke waarde, nu zij die ondergeschiktheid gemeen hebben.

In zooverre ze beide *genezing* brengen, zonder twijfel. Als een longontsteking in enkele dagen zonder naweeën radikaal genas zoowel met een allopathisch als met een homoeopathisch geneesmiddel, dan hadden homoeopaten geen recht iets op de allopathie af te dingen. Beide richtingen zouden hun voorstanders evenzeer bezielen; omdat dezen hunne zieken de gezondheid volkomen konden teruggeven en in korten tijd. Want dit is de roeping van allopaten en homoeopaten beiden. De strijd begint daar, waar ze bewust of onbewust aan die roeping ontrouw worden.

Dat wil dus zeggen, dat een homoeopaat een allopathisch middel, dat helpt, *moet* toepassen, anders is hij zijn roeping ontrouw.

Ja, ten minste als hij met een homoeopathisch middel minder zou kunnen bereiken. Maar daartegenover staat zijn eisch aan den allopaat, dat deze de homoeopathische methode niet mag veronachtzamen in die vele gevallen, waar volgens diens eigen erkentenis de allopathische niet toereikend is. En nu begint de strijd! Niet zoozeer over hetgeen de homoeopathie in bepaalde ziektegevallen *heeft gedaan* nu honderd jaren lang en wat de allopaten daarvan na nauwlettend wikkelen en wegen aannemen; *neen*, de strijd gaat tot nu toe slechts over de vraag, of de allopaten dat onderzoek naar de waarde der homoeopathie al of niet zullen *beginnen*. De allopathie wil (N.B. officieel!) zelfs niet een oogenblik toegeven, dat een middel volgens het *similia similibus curentur* gekozen genezing kan geven; en acht het onzinnig (al weer N.B. officieel!) uit onze genezingen iets te willen leeren. Daarom zeggen wij homoeopaten: „Gij allopaten zijt uw roeping ontrouw. Niet het teruggeven van de gezondheid is bij u hoofdzaak, maar alleen de behandeling met het beginsel of de beginselen, die gij op de universiteit hebt geleerd. En we laten er op volgen: de *genezing* is bij ons, die het „*Similia*” toepassen, wel hoofdzaak, en niet ons beginsel, al biedt dit ons mogelijkheden van genezing, waarvan gij niet durft te droomen. Nu gij echter van dit beginsel u onwils en onwillig afkeert, nu noemen wij ons ter onderscheiding van u en tot blijvende verlevendiging van uw besef van verzuim, homoeopaten. Onderzoekt ge ons beginsel wel en zult ge het gebruiken, daar waar het u helpen kan, (het zal u tevens leeren vermijden, wat in uw schoolsche

methode voor de zieken schadelijk is,) dan is voor ons die titel homoeopaat overbodig. Dan heet de homoeopathie, wat zij metterdaad is: een onderdeel, voor nog langen tijd het voornaamste, maar niet het eenig waardevolle, van de geneeskunst.

Dus onze neef heeft niet het recht zich vroolijk te maken over de erkenning van de homoeopaten, dat hun beginsel niet al-toereikend is.

Hij zou dit alleen hebben, als wij onze methode als een geheime wetenschap voor ons hielden, en dan toch van de allopathische middelen gebruik maakten. Voor Hahnemann was het de innige begeerte om te helpen, die hem zijn systeem deed openbaar maken; en wij pogen in zijn voetstappen te treden en aldus tevens zijne nagedachtenis te eeren. En u weet, de hulp van leeken is ons welkom om allopaten tot een breder inzicht van hun roeping te brengen.

Goed en wel, dokter, zegt mevrouw; mag ik dan als leek daarover ook een woordje zeggen. U sprak daar telkens van roeping. Me dunkt, 't is wel jammer, dat de strijd zoo dikwerf in persoonlijkheden ontaardt. Of bent u daar vrij van, dokter? als ik een oprechte vraag mag doen.

Men stelt als man zijn eigen ik allicht te veel op den voorgrond, en verliest het ideaal uit het oog.

Dat weet ik ook, dokter; en zoo gaat het ons vrouwen eveneens. Maar toch meen ik, dat wij het meer voelen dan gij mannen, dat het de liefde is, die de menschen tot elkaar brengt. En als werkelijk bij de geneesheeren die liefde voor hun roeping, die bezieling genoegzaam was aangekweekt, dan zou al dat gehasped over beginsel zus of beginsel zoo plaats maken voor gemeenschappelijken arbeid. 't Zou ook hier wel blijken, dat het gevoel groter kracht is dan het verstand.

Een pleidooi dus voor meer vrouwelijke geneeskundigen? En deze dan homoeopaat!!

En waarom niet?

Omdat de positie van de vrouwelijke homoeopaat nog veel moeilijker zou zijn dan die van ons, mannen. Maar uw gedachte is de overdenking waard: door bezieling tot verbroedering; dat zou een schoone roeping zijn voor de vrouw . . . en voor den man, mevrouw.

De mannen met hun ontledend verstand worden zoo spoedig ongevoelig voor de geweldigheid van de natuur om hen heen en voor de grootheid van de menselijke ziel. Wat blijft er, als men een hooge ontroering uiteenrafelt en terugbrengt tot eene trilling van zenuwen? Waar blijft geestdrift voor eene roeping van den mensch onder menschen, als geestdrift onder uwe handen zoo iets wordt als brooddrunkenheid der ziel?

Uw strafrede hebben wij, medici, wel verdiend; maar niet wij, mannen. De grootste dichters zijn mannen geweest. De geneesheer, die dichter geboren is en wiens gemoed niet verkild zal zijn bij den gang door laboratorien en klinieken; wiens „geloof, verbeelding, heldenmoed” niet verstikt zijn door de zucht tot uiteenrafeling en ontleding en door een gevoel van onmacht om een geheel weer op te bouwen; die geneesheer kán — en ik geloof, zál een man zijn. En daarom: *die* geneesheer zal een man zijn, die zijn ambtgenooten zal ontgloeien voor een hoog ideaal, hoog boven de eigen persoonlijke eierzucht en den triomf van een krampachtig vastgehouden beginsel.

En met eerbied zal hij den naam noemen van zijn moeder, die dat ideaal in zijn ziel met teere handen heeft gekweekt, zegt mevrouw.

J. T. W.

Een geval van beeneter.

Onder beeneter verstaat men tuberculose der beenderen, een zeer veelvuldig voorkomend lijden, dat in den regel moeilijk is te genezen.

Het geval, dat ik hier in korte trekken wil beschrijven, en dat op een andere plaats door den medicus, die patiënt heeft behandeld, uitvoerig zal worden gepubliceerd, luidt als volgt:

N. N., 28 j., werd in 1896 uit den militairen dienst ontslagen, verdacht van tuberculose der longen.

In 1897 ontwikkelde zich een zwelling links achter in de heupstreek. Patiënt werd toen in een ziekenhuis opgenomen en geopereerd. Bij de operatie bleek er tuberculose van de darmbeenkam en van het heiligbeen te bestaan. Langen tijd bleef patiënt lijdende, werd eindelijk beter en kreeg in Nov. 1904 typhus. Begin 1905 kreeg hij pijn in de streek der 11^e en 12^e rib, waar zich een absces ontwikkelde. De oude litteekens braken open en er ontlastte zich veel etter. Patiënt ging zeer achteruit en werd erg zwak, ondanks de toegepaste jodoformolie-inspuitingen. In dezen toestand zag ik patiënt 't eerst en raadde aan inspuitingen met tuberculinum. Reeds na de 4e inspuiting begonnen de fistelranden er beter uit te zien, verminderde de etterafscheiding en begon patiënt zich beter te gevoelen. Toen na eenige weken de 16e en laatste inspuiting was verricht, was patiënt nagenoeg geheel genezen en hadden de oude fistelgangen zich geheel gesloten op ééne opening na, die nog een beetje helder vocht afscheidde en spoedig daarna ook dicht ging. Tot op dit oogenblik maakt patiënt het uitstekend en kan zonder bezwaren zijn gewone werkzaamheden verrichten.

Dat het tuberculinum deze schitterende genezing heeft bewerkt, is niet wel te miskennen, en dit is van des te meer gewicht, wijl dit middel bij de behandeling van tuberculose nog alles behalve algemeen wordt gewaardeerd; integendeel.

Na de tuberculine-roes van 1890 is het in miscrediet geraakt.

Het in dit geval aangewende praeparaat is het zoogenaamde *Neutuberculin*, verkregen door gedroogde tuberkelbacillen met glycerine te extraheeren. De begin-dosis van dit praeparaat was één drop van een kubieke centimeter met een oplossing van 1 : 1000.000 werkzame substantie.

Reeds even vóór de publicatie van Koch maakte Compton Burnett gewag van zijne ervaringen, verkregen met wat hij noemde *bacillinum*, zoodat aan een homoeopathischen arts eigenlijk de eer der ontdekking van dit middel toekomt.

Men kan het een isopathisch middel noemen als men wil, het ligt geheel in de homoeopathische lijn. De praktijk is ook hier de theorie vooruit. Een bevredigende verklaring van de werking is nog niet te geven. Door het als een bijzonder geval van een algemeen regel te beschouwen en het te brengen onder het *similia similibus* geloof ik het de meest juiste plaats aan te wijzen, onder voorbehoud op dit punt later nog eens terug te komen.

In den laatsten tijd is, ook in ons land, weer eene herleving der tuberculine-therapie merkbaar, en geeft men zich veel moeite om de methode meer algemeene waardeering te verschaffen. Zij deelt met de homoeopathie het lot, dat bijna niemand begeert haar te kennen, en iedereen er niets anders van weet dan dat hij er niets van moet hebben.

Naar ik meen is de *inwendige* aanwending van tuberculinum in hooge verdunningen bij longtuberculosis vrij algemeen in ons land gebruikelijk bij homoeopathische artsen.

Bij beentuberculose worden gewoonlijk sulfur, silicea, calc. fluor, e. a. aangewend.

Een ervaring als de bovenstaande doet het gebruik van tuberculinum in meerdere daarvoor geschikte gevallen wenschelijk schijnen, in 't bijzonder in den vorm van injecties.

Het is een fraaie illustratie van de groote curatieve werking, die kleine hoeveelheden van specifieke stoffen op zieke weefsels kunnen uitoefenen.

A. D. G.

Kene opmerking over de werking van Santonine.

De vergiftiging met santonine geeft een interessante illustratie van een der hoofdbeginselen, waarop de Homoeopathie berust, n.l. kleine hoeveelheden van een vergiftige stof wekken de levensfuncties op, terwijl grootere giften dezelfde functies verlammen.

Santonine is het vergiftige bestanddeel uit het wormkruid. Men gebruikt het veel in de bekende wormkoekjes. Kenmerkend bij de vergiftiging is het geelzien, men ziet alles met een geelachtigen tint, echter wordt dit geelzien vaak voorafgegaan door een violetzien, welk verschijnsel steeds vóór de eigenlijke vergiftigings-symptomen optreedt.

Het geelzien is, evenals het violetzien, een gevolg van den abnormalen toestand van 't netvlies. Men weet, dat de lichtstralen, die 't oog binnendringen, door het netvlies worden opgenomen. Nu zijn er echter verschillende soorten lichtstralen, er zijn roode, gele, groene, blauwe en violette stralen. Vallen deze stralen alle tegelijk in 't oog, dan ziet men wit licht, als 't oog normaal is. Hier is echter de toestand veranderd. Het netvlies bevat drie soorten elementen, de eerste soort is gevoelig voor roode en gele stralen, de tweede voor groene en blauwe, de derde soort voor violette stralen. Deze derde soort nu is verlamd bij 't geelzien, men is blind voor violette stralen en ziet slechts al de overige lichtstralen, die te zamen een indruk van geel licht geven.

Een vergift, in 't lichaam gebracht, heeft echter steeds eenigen tijd noodig voor zijn inwerking.

De santonine wordt van uit maag en darmen opgenomen door 't bloed. Dit bloed verspreidt de giftige stof door 't geheele lichaam en voert zoo ook de santonine naar 't netvlies. In 't begin, voordat de eigenlijke verschijnselen van vergiftiging optreden, dus vóór 't geelzien, bereiken slechts minimale quantiteiten santonine het netvlies.

Voor het stadium van geelzien, wanneer dus nog slechts een zeer geringe hoeveelheid vergift heeft ingewerkt, treedt nu het violetzien op. De derde soort elementen wordt nu juist sterk geprikkeld, 't oog is veel gevoeliger voor violette stralen en men ziet alles in een violetten glans.

Dezelfde elementen, die bij een groote dosis vergift verlamd worden, ondergaan dus bij kleine hoeveelheden een sterke prikkeling.

C. TH. V.

Iets tegen het gebruik van tinctuur van cocabladen.

In het nummer van Juni van ons Maandblad wordt gevraagd, welk middel aan te raden tijdens vermoeienis, ontstaan door lange wandelingen met zware bekapping. De redactie ant-

woordt daarop, dat men de stamtinctuur van coca wel eens zou kunnen beproeven, daarvan gedurende den marsch enkele malen 5 droppels in een weinig water.

Kort te voren had ik juist een verhaal gelezen over het gebruik van tinctuur van cocabladen. Dit was geschreven door een geneesheer, oud-officier van gezondheid, waarin hij zoo treffend schildert het afkeurenswaardige van cocainegebruik om het gevoel van vermoeidheid, ontstaan door zwaren arbeid, weg te nemen. Daarin vond ik aanleiding om tegen den gegeven raad op te komen.

Ik had gaarne het geheele verhaal van dien dokter willen opnemen, maar het is mij ontgaan, waar ik het gelezen heb en wil daarom alleen vertellen, dat hij als geneesheer militaire oefeningen en zware marschen moest medemaken en dan tegen vermoeidheid en om het lang te kunnen uithouden tinctuur van cocabladen gebruikte. Dat was toen reeds mijn ondergang, schrijft hij, want het deed mij zóó goed, dat ik bij volgende gelegenheden telkens van deze tinctuur nam, tot dat ik er niet meer buiten kon en langzamerhand alle verschijnselen moest ondervinden van de chronische vergiftiging.

Wanneer wij ons moe gevoelen, moeten we dankbaar zijn voor dat gevoel; ik bedoel het gewone gevoel van vermoeidheid, dat een gezond mensch ondervindt na inspannenden arbeid, het wijst er ons op, dat we ons moeten matigen, dat we onzen arbeid behooren te staken. Zonder dat gevoel van moeheid zouden we ons kunnen doodwerken. En nu komt de mensch in zijn waan met een kunstmiddel, om dat gevoel tegen te houden, te verdrijven, opdat hij meer zou kunnen arbeiden, opdat hij meer werk zou kunnen leveren dan zijn lichaam toelaat. Juist de handelwijze van den struisvogel.

Wijzere menschen moesten die struisvogelmenschen derhalve liever terughouden van zulke handelingen.

We lezen wel, dat de bewoners van Z.-Amerika de cocabladen gebruikten voor het doel boven aangegeven, maar wat later uit die menschen wordt, daarvan lezen we niets.

Weet gij, wat ik den vrager zou geantwoord hebben? Ik zou hem gezegd hebben: Laat uw zoon zorgen voldoende mondvoorraad bij zich te hebben, want daarmede kan verloren kracht tijdelijk herwonnen worden; en wordt hij toch te moe, welnu, hij zal dan wel niet de eenige zijn, die achterblijft, ook al zou op achterblijven zelfs straf staan, liever dan zijne gezondheid er aan te wagen.

Onlangs kwam iemand tot mij met de mededeeling, dat hij een dag of acht geleden een lange wandeling had gemaakt, te lang, zoodat hij nu nog „al z'n botten voelde,” zooals hij zich uitdrukte. Arnica heeft hem toen veel goed gedaan. En zoo herinner ik mij meer soortgelijke gevallen, met eenige variatie, waardoor ik in de gelegenheid ben geweest onder meer voor te schrijven Aurum metal., Rhus tox., Conium macul., Kali carbon., en zoo zullen zich gevallen voordoen, waarvoor Fluor acidum of Coca nuttig kunnen zijn. Dr. Sieffert te Parijs raadt dan aan: Coca in de zesde of 30ste decimale dilutie. Dat lijkt mij beter.

Deze voorschriften beoogen dus heel wat anders. Niet het onaangename gevoel onderdrukken om grove fouten te begaan aan zijn lichaam, maar om gemaakte fouten te herstellen. Over dit onderwerp zou nog veel geschreven kunnen worden; maar dat was nu mijne bedoeling niet.

W. R.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

A. W. te S. — Reeds meermalen merkten wij op, dat wij voor bijzondere ziektegevallen zoo moeielijk raad kunnen geven, zonder den patiënt te zien en zonder alle bijzonderheden aangaande hem te weten. Ook voor uw geval geldt dit. Hoe zullen wij weten, waarin de pijn in de hartstreek, waarover u schrijft, haar oorzaak heeft, nu wij de vrouw niet zien en onderzoeken kunnen? Er blijft haar inderdaad niets anders over, dan zich persoonlijk tot een homoeopathisch geneesheer te wenden.

H. B. te V. — Dit zelfde antwoord moeten wij ook u geven.

ADVERTENTIËN. Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe in origineele verpakking ver- krijgbaar bij (9) de firma D. DE ROOIJ, Apotheek UTRECHT, Oudegracht (Smeabr.) 115.	Homoeop. Apotheek. Wed. Bulterman & Cohen Hoogstraat 237, hoek der Stadhuissteeg, ROTTERDAM. Interc. Telefoon No. 2305. (10)	Homoeopathische Apotheek ZWOLLE. Origin. verpakkingen van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig. G. B. J. DE BARBANSO APOTHEKER. Bethlehemsche Kerkplein. Telefoonnummer 140 (10)	Homoeopathische APOTHEEK, Ferd. Bolstr 11, AMSTERDAM. Levering van alle geneesmid- delen, voorkomende in de Prijs- courrant van Dr. WILLMAR SCHWABE, Leipzig. J. H. SCHAFFERS, Apotheker. (10)	Homoeopathische Apotheek BEKER & Co. Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM. Telefoon 2478. (10) Geneesmiddelen van Dr. WILLMAR SCHWABE.
FLESCHJES voor Homoeop. middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitge- voerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van E. P. HAHMANN, BARMEN (10) (Rheinland.)	Homoeop. Apotheek Firma HERTSTEIN Goudsche straat 38, hoek Meermansstraat, (10) ROTTERDAM. Telefoon interc. 3933. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.	AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. Hoogachtend, Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen. 's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal. (30)		

ZENUWZWAKTE

Hare voorkoming en behandeling.

.... door Schrijver van
Dr. J. VOORHOEVE, „Homoeopathie in de Praktijk.”
PRIJS: 45 cents.

Dit hoogst belangrijke werkje behandelt op *zeer bevattelijke*, doch
uitvoerige wijze achtereenvolgens:

1. DE ZIEKTEVERSCHEINSELEN DER ZENUWZWAKTE.
2. DE OORZAKEN DER ZENUWZWAKTE.
3. VOORKOMING DER ZENUWZWAKTE
 a. Bij kinderen. b. Bij de rijpere jeugd. c. Bij volwassenen.
4. BEHANDELING DER ZENUWZWAKTE.
 a. Geneesmiddelen. b. Leefwijze en diët. c. Waterbehandeling.
 d. Luchtbaden en luchtverandering. e. Actieve en passieve be-
 weging. f. Electriche behandeling. g. Hypnose en suggestie.

In elken boekhandel **dadelijk** verkrijgbaar of tegen toezending van
 postwissel ook bij de uitgevers LA RIVIÈRE & VOORHOEVE te ZWOLLE.

➤ ZENUWZWAKTE verscheen als **Eerste deeltje** van de ➤
Homoeopathische Bibliotheek. ➤
 Uitvoerig prospectus overal GRATIS verkrijgbaar.

Homoeopathische Apotheken
 te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
 Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
 Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek J. H. ZINDLER Jr., 's-Gravendijkwal 283 ROTTERDAM. Telef. Interc. 4114. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, des- gewenscht ook in origi- neele verpakking. (10)	LEZENSWAARDIG: HET WEZEN DER HOMOEOPATHIE DOOR Dr. N. A. J. VOORHOEVE. Prijs 50 cents. Tegen toezending van post- wissel verkrijgbaar bij LA Ri- vière & Voorhoeve, Zwolle.
--	--

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.
 Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
 verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare
 verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
 KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
 Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Doct. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130. " . . . " G. Schipper, Weesperzijde. Alkmaar . . . " J. Sol, Rozegracht, Volksapoth. Apeldoorn . . . " Firma Schouten & Co. Assen . . . " R. Karsten. Baarn . . . hofapotheek Dr. J. P. Land. Delft . . . apotheek H. Blom. Doetinchem . . . " B. ten Bruggen Cate. " . . . " Dr. Joh. v. d. Moer. Dordrecht . . . " Rozijnkorf, J. Romijn Bzn. Enschede . . . van F. Bergema. " . . . " C. J. Snuif. Franeke . . . " L. F. de Klerk. Gouda . . . " E. Grendel. " . . . " A. Latenstein. " . . . " P. Weijer. Groningen . . . " S. Smeding Szn., A Kerkhof 17. Den Haag . . . Centraal-apotheek „De Archipel” K. R. Nauta, Javastr. 49. Haarlem . . . apotheek van Begeman & Sneljens, Janstr. 27. " . . . " R. Duym, Keizerstraat 6. " . . . " Firma van Hees, } Kleine " . . . " A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57. " . . . " van D. L. Keur, Zijlstraat 37. " . . . " C. G. Loomeyer & Zoon.	Haarlem . . . apotheek van H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20. " . . . " L. Schoorl, Frans Halsstraat 2. Harlingen . . . " Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141. " . . . " Mevr. Wed. Snijder. Hilversum . . . " de Vries. " . . . " Van Heemskerck Düker. Leeuwarden . . . " de Vries. Leiden . . . " S. Tromp Visser. " . . . " J. G. A. Blanken, Hoogewoerd. " . . . " Boekweit, Vischmarkt. " . . . " D. J. van Driessum, Mare. " . . . " J. H. van Grafthorst, Nieuwe Rijn. Maassluis . . . " H. Bogtstra. " . . . " J. Dienske. Makkum . . . " A. Rauwerda. Meppel . . . " L. Knoppers. Nijmegen . . . " Firma Moeys & Co. Rotterdam . . . Beker & Co., Zomerhofstraat 4. " . . . C. de Groot, Goudsche straat 38. " . . . Hertenstein Apoth. J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 283. " . . . apotheek van C. Koek. Velp bij Arnhem . . . " C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 139. Vlissingen . . . " T. S. v. d. Ley. Weesp . . . " N. A. Ballintijn. Zeist . . . " Berents & Co., Slotlaan 24. Zwolle . . . " G. B. J. de Barbanson.
--	---

Digitized by Google

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Een verzoek. — Een vraag. — Is zout schadelijk? — Eenige wenken over kinderziekten. — Ervaringen opgedaan in de praktijk. — Hom. bibliotheek. — Boekbeoordeling. — Lezing Dr. Hoffman. — Beantwoording van vragen. — Bericht. — Advertentiën.

EEN VERZOEK.

Als men na dertig jaren een terugblik werpt op de geschiedenis der Homoeopathie in Nederland — wat zij toen was, en thans is — mag men met een hart vol dankbaarheid erkennen: „wij zijn véél, véél vooruitgegaan, en met Gods hulp komt er een nóg betere tijd.”

Natuurlijk, onder „wij,” bedoel ik de „volbloed” homoeopaten; met andere woorden, degenen, die met hart en ziel overtuigd zijn van de deugdelijkheid dezer geneeswijze, en tevens hun best doen, hunne medemenschen er van te overtuigen.

Er wordt veel gesproken, geschreven en helaas! ook veel gekibbeld over de Homoeopathie — haat en nijd, beschimpen, leelijke namen geven waren dertig jaren geleden evenals nu aan de orde van den dag — doch wat nood? wij zijn op den goeden weg, langzaam maar zeker gaan wij vooruit; naar mijn bescheiden meening zouden wij nog méér vooruit komen, als er meer samenwerking en medewerking was.

Uit eigen ervaring weet ik, hoe moeilijk het is, in den kring waarin men zich bevindt, hetzij arm of rijk, hoog of laag, eenvoudig en eerlijk voor de Homoeopathie uit te komen. Men vindt het niet prettig, uitgelachen te worden, voor dwaas te worden aangezien, en zoo meer.

De ondervinding heeft mij ook geleerd, stil door te gaan, vol te houden, en te helpen zoo goed, en zoo veel als mogelijk is.

Helpen? hoe? en met wat?

Door te probeeren meer leden te winnen, links en rechts brieven heen te zenden, zich waarlijk eens moeite te geven, en niet dadelijk den moed te laten zinken, wanneer men het hoofd stoot! Geen moeite of vermoeden is ontzien — en — welk een blijdschap, welk een dankbaar gevoel, wanneer men hier en daar ondervindt, dat de arbeid niet vergeefs is.

Zóó gaat het mij — talloze malen stoot ik mijn hoofd, maar ik geef het niet op, steeds denkende aan het engelsche spreekwoord: „where there is a will, there is a way” d.i. waar een wil is, is ook een weg.

En is er nu niemand anders, die zich eens wat moeite wil geven, om nieuwe leden te werven? Jaren geleden besprak ik hetzelfde onderwerp, maar met weinig succes.

„Het is zoo vervelend” — „het neemt zoo’n tijd” — „de menschen geven er toch niet om” — ziedaar de antwoorden, die men krijgt.

Zeer zeker, ’k weet héél goed, dat het moeite kost en tijd neemt, dat het soms heel vervelend is en heel vermoeiend, maar zonder moeite krijgt men niets gedaan!

Komt vrienden! het nieuwe jaar komt aan, laten wij nu eens toonen, dat wáár een wil is, ook een weg is. Trachte een ieder zoo veel mogelijk mede te werken! Elk steentje, dat aangebracht wordt, helpt; vele handen maken licht werk, en de aanhouder wint!

„Tandem.”

EEN VRAAG.

„En als u nu eens ernstig ziek zijt, laat u zich dan ook homoeopathisch behandelen?”

Deze vraag werd eenigen tijd geleden tot een mijner patiënten gericht, die een specialiteit raadpleegde.

Niet alleen door artsen, ook door leeken wordt deze vraag meermalen gesteld. Men vindt de homoeopathie

nog al onschuldig, waar het onbeduidende ziekten geldt; ziekten, die gunstig verlopen zonder eenige behandeling — denkt de arts, — ziekten, waarbij het alleen aankomt op hygiënische en diëtetische maatregelen; die tot in het oneindige verdunde geneesmiddelen doen niets af tot het ziekteverloop en werken hoogstens suggestief; er zijn nu eenmaal mensen, die een geneesmiddel willen hebben. Welnu, zulke ziekten verlopen met of zonder homoeopathisch geneesmiddel precies op dezelfde wijze; hier kan het dus worden gegeven, maar bij ernstige ziekten! Nu, wie 't gelooven wil, geloove het.

En van leken heb ik meermalen gehoord, dat men, nu ja, zoo'n homoeopathisch geneesmiddel wel gebruiken kan bij een onschuldige ziekte, een verkoudheid, wat pijn hier of daar — maar bij een ernstige ziekte moet ik er niets van hebben, ik geloof er niet aan.

Wat kunnen wij tot deze dingen zeggen? Zullen wij gaan bewijzen, dat 't niet zoo is, dat geneesmiddelen, naar 't homoeopathisch beginsel gegeven, bij de hevigste ziekten de gunstigste resultaten kunnen opleveren; zullen wij 't gaan bewijzen aan de hand van statistieken — van getallen?

Och, niet waar, getallen bevredigen zoo weinig, met statistieken, zegt men, kan men alles bewijzen.

Zullen wij het dan met gevallen trachten te doen?

Misschien is dit nog de beste wijze.

Laat ik vooropstellen, dat schrijver dezes langer allopathisch geneesheer was dan hij nu reeds homoeopathisch geneesheer is, en dat de feiten, in eigen praktijk opgedaan, hem drongen tot het aannemen der homoeopaten-leer. Allereerst een geval dat mij-zelf betrof.

Reeds langen tijd leed ik aan een eigenaardigen toestand der tong; aan de linkerzijde was deze ruw en gaf jaren lang aanleiding tot steken en branden, wat mij dikwijls bijzonder zenuwachtig maakte; ook leed ik aan een huiduitslag, die heftig jeukte; een soort droog eczeem. Beide aandoeningen kwelden mij bijzonder, maar wat ik ook deed, wien ik ook om raad vroeg, ik bleef mijn last houden. Successievelijk waren alle kiezzen uit den linker onderkaak verdwenen, welwillend werden deze verwijderd door den eenen of anderen collega, die over 't geval werd geraadpleegd.

Ik deed aan homoeopathie, ja, ik deed er aan, en zocht naar een middel voor mijn tong, die mij 't meest kwelde en 't angstigst maakte. Ik gebruikte *Natrum muriaticum*, mij door een collega (homoeopaat) aangeraden, maar het baatte weinig. Zelf zoeken deed me *Mercur solub.* nemen, ik nam de vierde decimale verwijving, maar mijn tong verbeterde niet; echter kwam ik plots tot de ontdekking, dat mijn huiduitslag gansch en al verdwenen was. Tot heden is deze, niettegenstaande ik het een viertal jaren had medegedragen, niet teruggekeerd. Later, in Leipzig een homoeopathisch geneesheer over mijn tong raadplegende, kreeg ik *Thuja D³* en *Stillingia sylvatica D³* beurtelings te gebruiken. Na 8 dagen was ik volkomen hersteld, en wanneer ik nu vertellen wil aan welke zijde mijn tong lijdend is geweest, moet ik even voelen waar ik mijn kiezen kwijt ben; geen enkele sensatie herinnert mij de plaats van mijn vroeger lijden, dat ik jaren heb gehad.

Waren dit geen ernstige ziekten?

Het waren ziekten, waarvan noch ik, noch velen mijner collega's mij konden bevrijden, die een beslist deprimeerenden invloed op mijn gemoedstoestand uitoefenden en daardoor ernstige ziekten waren.

Maar ge wilt andere voorbeelden.

Welnu, een ander.

Het is een drietal jaren geleden, dat ik in een naburige plaats in consult werd geroepen. Wat was het geval? Een klein ventje, twee en een half jaar oud, was den vorigen dag onwel geworden, koorts was opgetreden met buitengewoon hevige ontlastingen, daarbij hadden zich stuipen gevoegd, en de behandelende geneesheer wenschte een collega te raadplegen. De bezorgde en angstige ouders wenschten dat ik komen zou, en de behandelende geneesheer had de welwillendheid zich daarnaar te schikken.

Bij ons gezamenlijk onderzoek vonden wij 't kind met hooge temperatuur, ik meen 39.6, zeer snelle pols en op dat oogenblik zonder stuipen of krampen; ik hoorde, dat het knaapje den vorigen dag en nacht ruim twintig ontlastingen gehad had, die bijna uitsluitend bestonden uit bloed en slijm en gepaard gingen met hevige persingen na de ontlasting. Gedurende ons onderzoek konden wij ons van den aard der ontlasting en van de daarbij optredende tenesmi overtuigen. Wij waren het over de diagnose eens, we hadden een geval van dysenterie voor ons en meenden de optredende krampen, daar 't een kind gold, te moeten toeschrijven aan de hooge temperatuur en 't vochtverlies. Nu kwam echter 't kritieke punt: de behandeling.

Nu, voor mij was 't geval niet moeilijk, sublimaat was hier 'taangewezen middel, de ontlastingen en persingen zijn toch zóó karakteristiek voor sublimaat, dat ik tot verbazing van mijn allopathischen broeder zeggen mocht: wanneer u dat kind sublimaat geeft, is 't morgen beter.

Dat kon mijn collega van zijne geneesmiddelen en behandeling niet getuigen. — „U schijnt dan wel heel zeker van uw succes te zijn,” en ik mocht gelukkig antwoorden: „ja, dat ben ik;” want dat is het wat de homoeopathie zoo aantrekkelijk maakt, dat, wanneer ge zeer bepaalde verschijnselen hebt, die met nauwkeurigheid op een geneesmiddel wijzen, ge ook zeker moogt zijn van uw succes; daarom spreken de Fransen van homoeopathie of *thérapeutique positive*. De vader, die als hoogste rechter in deze zaak werd geraadpleegd, werd dus voor 't feit gesteld tusschen de beide methoden te kiezen — die methode, waarvan de beoefenaar niet kon zeggen of hij succes hebben zou — en die behandelingswijze, waarvan de beoefenaar van te voren durfde beweren, dat hij succes hebben zou en de vader koos . . . natuurlijk het laatste.

Er werd een fleschje sublimaat gereed gemaakt D 6, d. w. z. een oplossing van sublimaat in de verhouding 1 : 1000000, en aan de moeder werd verzocht den kleine dadelijk twee druppels toe te dienen in een theelepel water en vervolgens na iedere ontlasting nog twee druppels in een theelepel water, verder met alle voorschriften omtrent de voeding voortgaan als reeds was geschied. Vol vertrouwen op mijn droppeltjes reed ik huiswaarts.

Den volgenden morgen ontving ik een schrijven; 's middags half twee had patiëntje voor 't eerst iets ingenomen, 's avonds te half tien werd de brief geschreven: „De kleine gaat goed, de tusschenruimte tusschen iedere volgende ontlasting wordt steeds grooter, daareven volgde de zevende, een belangrijke vermindering dus.” Dienzelfden nacht volgde nog één ontlasting, en toen den morgen van den volgenden dag de geneesheer zijn patiëntje kwam bezoeken, vond hij het zoo goed als genezen.

Dat bracht hem tot ernstig onderzoek der homoeopathie, vraagt ge, lezer? Ik weet het niet — alleen dit weet ik, dat ik nooit meer iets van hem hoorde, wellicht is hij nog steeds zoekende.

Ook moge dit geval een illustratie zijn voor hen, die steeds beweren: suggestie — och suggestie! Het ventje liet zich suggereeren geen dysenterie, geen koorts en geen krampen meer te hebben!

Maar alle goede dingen bestaan in drieën, zegt men — een derde geval als 't u belieft, maar dat het een ernstig geval zij! Nu, wacht! daar heb ik er een.

Laat ik u iets vertellen van een thans 46-jarig timmerman, die in November 1903 onder behandeling kwam. Hij had een lange lijdensgeschiedenis achter den rug. Maar 'k zal kort zijn en u alleen 't voornaamste meedeelen. Voor 6 jaren kreeg hij steken in de onderkaak, dat werden later schoten en ten slotte hevige aanvallen van pijn door de geheele rechter gezichtshelft.

Hij werd meermalen te vergeefs behandeld in het ziekenhuis te Leiden en daarna geopereerd. Na die operatie had hij nog hevige pijn, maar deze werd langzamerhand beter, twee maanden was hij geheel vrij. Echter begonnen de pijnen opnieuw, hij vertoefde weer in het ziekenhuis te Leiden en werd andermaal geopereerd, hij draagt van beide operaties de litteekens. Na die tweede operatie had hij in het geheel geen pijn meer van 30 Mei tot begin November 1903, toen kwamen helaas, de pijnen weer. Die steken beginnen aan de rechterzij van de kin, worden trekkingen en gaan door de tong — „*'tis alsof de tong in vuur staat,*” zegt de man. Als 't erg is, doet de geheele rechterkant van het gezicht zeer, ook als hij den neus wil snuiten is de pijn zeer hevig — alle aanvallen van pijn gaan met een *sterk angstgevoel* gepaard. Patiënt kwam bij mij na een bezoek aan het Leidsche ziekenhuis, waar men hem ten derden male gevraagd had terug te komen voor operatie. Daar ik meermalen succes had gehad bij aangezichtspijnen, stelde ik den man voor nog een poos een homoeopathische behandeling te beproeven. Ik liet me bij de keuze van het geneesmiddel leiden door de gewaarwording: „*'tis alsof de tong in vuur staat*” en 't uitgesproken *angstgevoel*, en schreef voor *Arsenicum* in de dertigste honderdvoudige verdunning, 's morgens en 's avonds 5 druppels in een theelepel water, en verzocht terugkomst na een maand. Patiënt vertelde mij toen, dat de pijnen eerst nog iets heviger waren geworden (homoeopathische beginverergering?) maar de laatste helft der maand is er verbetering te bespeuren. Weer werd gesproken over 't angstgevoel. We gingen voort met *Arsenicum* 30, wat staag verbetering gaf. Nu schrijven we reeds Dec. 1905, we zijn dus reeds twee jaren verder, en 't mag twee à drie maanden geleden zijn, dat de man in de stad zijnde, zich nog eens bij mij vertoonde om zich te laten zien en te zeggen, dat hij 't altijd nog goed maakte.

Al weer suggestie! Nu, ik wilde, dat de man tot mij gekomen ware vóór de eerste operatie, misschien had de suggestie hem kunnen behoeden voor de twee litteekens en de vele pijnen, die liggen tusschen zijn allopathische en homoeopathische behandeling.

Drie gevallen heb ik u medegedeeld. Vindt ge ze ernstig genoeg, lezer, om met eenige gerustheid op de vraag aan het hoofd van dit schrijven gesteld, met „ja” te kunnen antwoorden?

Ik hoop het; in ieder geval stemme het u tot nadenken.

P. L. v. D. H.

IS ZOUT SCHADELIJK?

In onze artikelen over de gezondheidsleer in vroegere jaargangen van dit Maandblad hebben wij verscheidene malen melding gemaakt van het feit, dat het *keukenzout*, kortweg „zout” genoemd, een onontbeerlijk bestanddeel van ons dagelijksch voedsel is, maar tevens als onze overtuiging uitgesproken, dat *misbruik van zout* aanleiding kan geven tot allerlei gezondheidsstoornissen. Bij het bespreken van de hygiëne der voeding in het werk: „Homoeopathie in de Praktijk”, dat velen onzer lezers in hun bezit hebben, zeiden wij op bladz. 74 daaromtrent het volgende: „*Het bovenmatig zouten der spijsen is nadeelig voor de gezondheid, schaadt de nieren en verarmt het bloed.* De physioloog Bunge heeft door proefnemingen aangetoond, dat enkele grammen keukenzout voldoende zijn om in de dagelijkse behoefte van het organisme aan deze mineraalstof te voorzien. In plaats daarvan gebruiken vele menschen 20 tot 30 gram zout per dag en nog meer. Al dit overtollige keukenzout verlaat het lichaam onveranderd door de nieren en kan de oorzaak worden van chronische nierziekten.”

Nu door de pas gepubliceerde onderzoekingen van de Fransche geleerden Richet en Toulouse en den Oostenrijkschen professor Widal het schadelijke van het gebruik van groote hoeveelheden zout onwederlegbaar bewezen is, en *daarmede bovengenoemde meening ten volle gerechtvaardigd wordt*, willen wij onze lezers nogmaals eenige oogenblikken met dit belangrijk onderdeel van de voedingshygiëne bezig houden, in de hoop, dat zij er hun voordeel mede zullen doen.

Laat ons eerst zien, wat wij omtrent de *eigenschappen* en het *voorkomen* van dit meest bekende genotmiddel weten, om daarna over het nadeel van zijn *misbruik* eenige opmerkingen te maken, die aan de wetenschappelijke ontdekkingen van den laatsten tijd zijn ontleend.

Het *keukenzout* is een verbinding van *chloor* en *natrïum* en komt in kristalvorm of in water opgelost in de natuur voor. In het aardrijk komt het voor als *steen-zout* en wordt in vele zoutmijnen, waarvan de bekendste de zoutwerken van Stassfurt zijn, gevonden en ontgonnen. In zeeën en oceanen, in zoutbronnen en minerale bronnen wordt het in opgelosten toestand als *zeezout* overal aangetroffen en komt zelfs in geringe hoeveelheden in het zoete water der rivieren en meren voor. Doch niet alleen in de anorganische natuur, ook in de organische speelt het zout een groote rol. Het is een steeds voorkomend bestanddeel van alle plantaardige en dierlijke organismen. Het menschelijk lichaam bevat in zijne verschillende organen en weefsels met inbegrip van het bloed ongeveer een half kilogram zout. Ook bij gebrek aan zout in het voedsel houden de organen hun zoutgehalte hardnekkig vast. Hieruit blijkt, dat zout voor het levensproces onmisbaar is. Het verhindert, gelijk algemeen bekend is, verrottingsprocessen, voorts heeft het invloed op de vorming van nieuwe weefselcellen en draagt bij tot de beweging van de vloeistoffen in ons lichaam.

Het nut van *geregeld, matig gebruik* van zout voor de instandhouding van ons lichaam is boven allen twijfel verheven. Dit blijkt ook uit het instinctmatig verlangen van dieren en menschen naar zout, wanneer dit in het voedsel niet voldoende aanwezig is. Hierbij moet evenwel

opgemerkt worden, dat hoewel het eenerzijds waar is, dat de *onbedorven* smaak van het dier of den inboorling, die nog in innige aanraking met de natuur leeft, hen voor misbruik van dit voedingsmiddel bewaart, het aan den anderen kant niet minder waar is, dat de door alcohol, tabak en scherpe specerijen *verwende* smaak van de beschaafde menschheid over 't algemeen *niet* als maatstaf kan beschouwd worden voor het juiste gebruik van zout als genotmiddel. Voorts merken wij nog op, dat de hoeveelheid zout, die wij in ons organisme bezitten, steeds op ongeveer dezelfde hoogte blijft staan. Hieruit volgt, dat waar aan den eenen kant met het voedsel steeds nieuwe hoeveelheden ingevoerd worden, om den aanwezigen voorraad te vernieuwen en te ververschen, aan den anderen kant het overtollige zout *onveranderd* door de nieren en de huid wordt uitgevoerd. Het is dus duidelijk, dat *overmatig* gebruik van zout voor het lichaam volstrekt *geen nut* heeft. Dat het daarentegen een *schadelijke werking* op verschillende organen en weefsels van ons lichaam kan uitoefenen, zal uit de volgende opmerkingen blijken.

Reeds lang is door tal van onderzoekingen vastgesteld, dat het keukenzout, in *kleine* hoeveelheden gebruikt, een *gunstigen* invloed uitoefent op de *afscheiding van het speeksel en het maagsap* en dientengevolge de vertering van het zetmeel en de eiwitstoffen helpt *bevorderen*. Wordt het echter in groote hoeveelheden gebruikt, dan heeft het tegenovergestelde plaats, de groote hoeveelheden zout onttrekken water aan het bloed en de weefsels en de *spijsvertering wordt bemoeilijkt en vertraagd*. De juistheid van deze waarnemingen, die ongeveer 30 jaren geleden gedaan zijn, kan ieder bij zichzelf beproeven. In den laatsten tijd is nu echter ook nog ontdekt, dat keukenzout, in overmaat gebruikt, een ongunstigen invloed uitoefent op de vorming van zoutzuur, hetgeen een belangrijk bestanddeel van het maagsap is, en dat het tevens de splitsing van de eiwitstoffen in de maag bemoeilijkt. Terwijl het dus voor den gezonden mensch met gezonde en sterke spijsverteringsorganen niet onverschillig kan zijn, of hij dag in, dag uit, door een overmaat van keukenzout zijn ingewanden te veel prikkelt en de vertering der spijsen vertraagt, zoo al niet bemoeilijkt, behoeft het geen betoog, dat misbruik van zout voor menschen *met een zwakke maag* en slechte spijsvertering de allerschadelijkste gevolgen moet hebben. En dit is ook het geval. Een groot aantal maaglijders zouden spoediger van hunne kwaal genezen kunnen worden, als op dit belangrijke punt der gezondheidsleer meer acht werd geslagen.

Doch wij kunnen de zaak ook nog uit een ander oogpunt beschouwen. Wij hebben in het voorafgaande slechts over de *plaatselijke* werking van het zout op de maag en de ingewanden gesproken. Hoe werkt echter het zout op de *algemeene stofwisseling*, hoe werkt het op het *geheele* organisme? Oefent een grootere hoeveelheid zout een voor- of nadeeligen invloed op het organisme uit? Hieromtrent waren de gevoelens tot nu toe verdeeld. Over 't algemeen werd door de geneesheeren aan groote hoeveelheden zout een gunstige werking op de stofwisseling toegeschreven. Het gebruik van sterke zouthoudende purgeermiddelen bij verschillende ziekten is hiervan een sprekend bewijs. In de laatste jaren is er echter een kentering gekomen in de overtuiging der wetenschappelijke onderzoekers van dit probleem. Terwijl b.v. Dr. Lahmann in Dresden reeds sedert lang op het groote nadeel van het misbruik van zout gewezen heeft, doch met deze

meening bij zijn vakgenooten niet kon doordringen, is het door de nieuwste onderzoekingen der hierboven genoemde Fransche en Oostenrijksche geleerden vrij wel natuurwetenschappelijk bewezen, dat te veel zout schadelijk is voor gezonden en vooral in verhoogde mate voor zieken.

De doctoren Richel en Toulouse hebben uitgebreide onderzoekingen gedaan omtrent het gehalte van het bloed en de weefsels aan keukenzout en omtrent den invloed van kleine en groote hoeveelheden zout op de spijsvertering, de stofwisseling en de uitscheidende organen: nieren en huid. Daarbij wordt niet alleen de bovengenoemde meening omtrent de schadelijkheid van het misbruik van zout opnieuw bevestigd, maar bovendien op geheel onverwachte wijze een nieuwe methode van behandeling van nierziekten ontdekt, die naar het schijnt op zeer goede resultaten kan wijzen. Elke leek kent de gevreesde *waterzucht*, die in het verloop van hart- en nierziekten zoo dikwijls optreedt en in een verzameling van vloeistof in de weefsels en holten van het lichaam bestaat. Door vermindering van het keukenzout-gehalte van het voedsel waren nu de genoemde artsen in staat, in nog niet te vergevorderde gevallen de waterzuchtige zwellingen tijdelijk en ten slotte geheel te doen verdwijnen. Ja, professor Widal was zelfs in staat door regeling van den invoer van zout in het lichaam geheel naar wensch waterzuchtige zwellingen bij nierziekten te doen verdwijnen en opnieuw te doen verschijnen. Deze geleerde noemt dan ook zout het *gevaarlijkste element in het voedsel van nierziekten!* De algemeen bekende gunstige werking van een uitsluitende voeding met melk bij zulke zieken schrijft hij toe aan het minimale keukenzout-gehalte der melk. Interessant zijn de proeven, die hij hieromtrent nam. Als hij aan een zieke, die door een zuiver melk-diët de waterzuchtige zwellingen verloren had, *melk met zout* liet drinken, traden de zwellingen opnieuw op. Gaf hij den zieke daarentegen vast voedsel *zonder zout*, dan ging de zwelling terug, gelijk als bij het zuivere melk-diët. Tien gram keukenzout waren volgens Prof. Widal voldoende om uit de anders zoo weldadige melk het schadelijkste voedingsmiddel voor zijne nierzieken te maken. Daarentegen deed hij de ondervinding op, dat zelfs bij het gebruik van vleesch, dat toch gewoonlijk bij nierzieken verboden wordt, vooruitgang te bespeuren was, als er slechts voor gezorgd werd, dat het gehalte van het voedsel aan zout beneden een bepaalde grens bleef. Worden deze proeven door andere onderzoekers bevestigd, dan kan men zich in het belang der lijders aan nierziekten verheugen, daar voor dergelijke zieken een uitsluitende melkkost een groote kwelling en op den duur haast onuitvoerbaar is.

Wij zien hieruit, dat voor bepaalde ziekte-toestanden de onttrekking zelfs van de gewone hoeveelheid zout van voordeel kan zijn, en tevens blijkt uit al het medegedeelde, dat misbruik van zout niet alleen voor zieken en zwakken, maar ook voor gezonden schadelijk is. De vraag, aan het hoofd van dit opstel geplaatst, moet dus in dien zin beantwoord worden, *dat keukenzout als de eenige minerale stof, die in alle voedingsmiddelen voorkomt, voor het voortbestaan van het lichaam onontbeerlijk is, maar dat overmatig gebruik van zout schadelijk werkt niet alleen op de spijsverteringsorganen, de nieren en de huid* (huidziekten ontstaan niet zelden door misbruik van zout), *maar ook op de geheele stofwisseling, en daarom moet vermeden worden!* Terwijl vele menschen hun voedsel dagelijks met 20 en meer gram keukenzout kruiden, niet

genoeg zout aan de spijzen kunnen toevoegen, ja zelfs denken daardoor hunne gezondheid te bevorderen, is volgens de onderzoekingen van den physioloog Bunge en de genoemde Fransche en Oostenrijksche geleerden het toevoegen van 2 tot 3 gram aan het dagelijksche voedsel *geheel voldoende om de behoefte van het organisme aan zout te bevredigen*. Elke overmaat van zout, waartoe een verkeerd ontwikkelde smaak vele menschen leidt, is na-deelig vooral voor zieken en zwakken, maar op den duur ook voor gezonden. Daarom, laat ons in ons eigen belang niet al te diep in het zoutvat grijpen! Dr J. V.

EENIGE WENKEN OVER KINDERZIEKTEN.

NETELROOS (URTICARIA).

Welk werk, en welk boekje over kinderziekten men ook ter hand neemt, steeds leest men, dat *netelroos* een onschuldig en onschadelijk, dus niet gevaarlijk lijden is. Dit is alles waar, maar wat *niet* vermeld wordt, is de last en de ellende, die deze ziekte teweeg brengt. Men moet de kindertjes gezien hebben, met een van onder tot boven opengekrabde huid; met een huid, die niet altijd door even zindelijke vingers en nagels bewerkt is, met een huid die hier vol bloedende krabben zit, daar vol etterende, wonde plekken, om den ernst van dit lijden te beseffen.

Wat is *netelroos*? *Netelroos* is een huidziekte, tenminste eene ziekte, die op de huid tot uiting komt, maar door inwendige oorzaken ontstaat. Men kent een *acuten vorm* en een *chronischen vorm*.

De *acute vorm* begint vaak met koortsverschijnselen, koude rillingen, soms braken, zelfs diarrhee en een enkel maal met stuipen. Zeer spoedig, reeds op den eersten dag, verschijnt de uitslag, dien we straks beschrijven zullen, op het gelaat, op de armen, op de beenen, op de borst, op den buik, op den rug en op de lendenen. De uitslag gaat gepaard met hevige brandende jeuk, en verschijnt het meest 's avonds bij het te bed gaan, of liever wanneer het lijdertje in bed warm wordt. Daardoor slapeloze nachten van de kinderen en — van de ouders niet te vergeten.

De uitslag verdwijnt snel, om even snel weer terug te keeren. Is de ziekte acuut, dan blijft het soms bij één aanval, of wel de aanvallen herhalen zich vier tot zeven dagen achtereens.

De *chronische vorm* evenwel is een kwelling, die maanden — ja jaren lang kan duren. Vaak ziet men dan de ziekte, vooral wanneer ze op zeer jeugdigen leeftijd optrad, na het achtste jaar spontaan verdwijnen. De aanvallen bij den chronischen vorm ontstaan meestal zonder koorts.

De uitslag, dien men bij *netelroos* waarneemt, lijkt op dien, welken men krijgt na het steken met de doortjes van een brandnetel. Op de huid ontstaat eerst een klein rood, heftig jeukend bultje, dat langzamerhand in grootte toeneemt en zelfs de grootte van een gulden kan krijgen, het is roserood, en heeft een onregelmatige oppervlakte, tenminste wat den vorm betreft. In het midden vormt zich een *witte blaas*, die iets of wat boven het midden van de huid uitsteekt. Hoe meer gewreven en gekrabd wordt, des te grooter wordt de blaas. Ditzelfde neemt men ook bij muggenbeten waar. Heeft de uitslag den grootsten vorm bereikt, dan verdwijnt hij weer, zonder een spoor van zijn aanwezigheid achter te laten, tenminste indien hij niet stuk gekrabd is, want dan blijft het krab-effect achter.

De uitslag blijft van enkele minuten tot eenige uren toe bestaan.

De *oorzaken* zijn in- en uitwendig. Een bepaald jaargetijde is vaak het tijdperk van begin. In het voorjaar en in den nazomer krijgt men het veelvuldigst deze aandoe-ning onder de oogen. Soms vergezelt *netelroos* andere huidaandoeningen. De meeste van de bij kinderen voorkomende gevallen moeten geweten worden aan maag-darmstoornissen. Zekere voedingsmiddelen schijnen vergiften te vormen, die in het bloed opgenomen worden; zoo is het bekend, dat aardbeien, oesters, mosselen, zelfs kipeieren daardoor aanvallen van *netelroos* kunnen teweeg brengen.

Verstopping, diarrhee, ingewandswormen, en acute of chronische indigestie kunnen verantwoordelijk gesteld worden. Onzindelijke kleding, te lage of te hooge tem-peratuur, beten en steken van insecten kunnen eveneens een *urticaria*-aanval veroorzaken.

De *acute vorm* is spoedig genezen, de *chronische vorm* — dit hebben we boven reeds vermeld — is minder gunstig, en kan door de krab-effecten tot tal van bijkomende onge-steldheden aanleiding geven. Zoo heeft schrijver dezes een kind waargenomen, dat wel twintig abscessen en abscesjes had gekregen, tengevolge van infectie der krab-effecten door vuile nagels.

De *behandeling* is voor den acuten vorm gemakkelijk, daar deze reeds geneest door het wegnemen van de oor-zaak, die we in dit geval met een beetje oplettenheid spoedig ontdekken kunnen. Voor den chronischen vorm is dit evenwel moeilijker, want hierbij neemt men vaak waar, dat, niettegenstaande men de oorzaken, die het lijden tot uitbarsting deden komen, geheel weggenomen heeft, ja, de oorzaken zelfs niet meer op te sporen zijn, omdat ze in het verre verleden liggen, de ziekte onver-minderd voortbestaat.

Gedurende een aanval moet het diët zeer eenvoudig zijn; al wat maar eenigszins prikkelen kan, moet vermeden worden.

Tegen de jeuk mag een afwassching gegeven worden, of wanneer de uitslag maar over een kleine oppervlakte zich uitbreidt, een compres gelegd worden, met $\frac{1}{10}$ % oplossing van Carbol, of warm water, waarbij men een weinig azijn heeft gevoegd; ook is aan te bevelen een oplossing van *Veratrum viride*, 20 druppels op 100 gram water.

Inwendig komen de volgende middelen in aanmerking: *Aconitum*: bij het begin van den aanval, indien koorts-verschijnselen aanwezig zijn, dorst en rusteloosheid.

Antimonium crudum: wanneer spijsverteringsstoornissen aanwezig zijn, veroorzaakt door bepaalde voedingsmiddelen, zooals schelvisch, oesters enz.

Pulsatilla: wanneer vet, varkensvleesch of zoetigheden de *netelroos* hebben teweeggebracht.

Rhus toxicod.: wanneer de *netelroos* ontstaan is met kleine plekjes, gelijkende op vlooiensbeten, met vuurroode zwelling en hevige prikkelingsverschijnselen; vooral de huid van de gewrichten is de zetel.

In dit geval kan men ook in plaats van *Veratrum viride* *Rhus tinctuur* plaatselijk aanwenden.

Veratrum viride: bij hevige pijn en jeukte.

Urtica urens: wanneer hevige jeuk, branden enz. de voor-naamste verschijnselen zijn. Vaak is het een specifiek middel.

Ook nog andere middelen worden aanbevolen; maar voor ons doel is het bovenstaande voldoende.

In chronische gevallen is *Calcarea carbonica* zeer aan te bevelen.

Dr M. L. v. D. S.

Ervaringen opgedaan in de praktijk.

In de vorige nummers hebben wij gezien, welke moeilijkheden er aan verbonden zijn, dat de arts bekend wordt met de subjectieve en de objectieve verschijnselen, dat zijn die, welke de patiënt gewaar wordt en die, welke ook door anderen kunnen worden waargenomen. Zijn de daaraan verbonden bezwaren overwonnen, is zelfs de arts in staat daardoor te kunnen nagaan, welk orgaan lijdend is en op welke wijze het is aangetast, dus als hij een nauwkeurige ziektediagnose heeft kunnen maken, dan komt de gewichtige vraag, wat er aan te doen. Allereerst moet dan nog worden uitgemaakt, of het geval geschikt is voor inwendige behandeling, dan wel of chirurgische behandeling op hare plaats is. Het zou immers een dwaasheid zijn een lijden, dat geheel op het gebied der chirurgie ligt, met inwendige middelen te bestrijden. Lastiger wordt die vraag, als men te doen heeft met iets, dat op het zoogenaamde grensgebied ligt, namelijk zulke ziektegevallen, die volgens den een inwendig kunnen en moeten behandeld worden, terwijl een ander ze naar den chirurg zal verwijzen. In het „Homoeopathisch Maandblad” kunnen wij die vraag laten rusten en onze aandacht alleen wijden aan hetgeen voor inwendige behandeling geschikt is.

In hoevele opzichten de geneeskundigen nog verschillen bij de behandeling hunner patiënten, in ééne zaak zijn zij het eens, namelijk de groote waarde, die er gehecht moet worden aan de regeling van de leefwijze van den zieke. Wij zullen hier geen cursus van gezondheidsleer houden, maar slechts op het een en ander wijzen, niet alleen uit onze persoonlijke ervaring, maar ook uit hetgeen vele lezers van dit blad zelve hebben kunnen waarnemen. Allereerst het klimaat van de woonplaats. Het is een bekende zaak, dat personen, die in een malariastreek aan tusschenpoozende koorts lijden, daar moeilijk genezen en na verhuizen naar een, in dit opzicht gezonde plaats, herstellen, vaak zonder dat geneesmiddelen werden gebruikt. De Indische geneeskundigen zijn van den gunstigen invloed van dien maatregel zoo overtuigd, dat zij zulke patiënten naar het gebergte zenden of als dit niet voldoende is, hen naar Europa laten overbrengen. Het is dan volstrekt geen zeldzaamheid, dat reeds de reine zeelucht tengevolge heeft, dat de patiënt veel verbeterd, soms hersteld hier te lande aankomt. Waar het kan, zendt men zwakke, sukkelende kinderen naar omstandigheden naar de zeekust of naar een hoog gelegen droge plaats op het land. Komt de vakantiekolonie weder te huis, dan zijn die zwakke, bleeke, fletse kinderen niet te herkennen door de gezonde gelaatskleur, hunne verbeterde krachten en verhoogden levenslust.

Hoe groot de invloed van de woning is, heb ik in mijne praktijk dikwijls kunnen waarnemen. Slechts één sterk sprekend voorbeeld geef ik in de volgende geschiedenis. In een huisgezin van den kleinen burgerstand was de vrouw wel zwak en gevoelig voor velerlei invloeden, maar over het geheel genomen gezond, zoodat ik haar meermalen wegens kleine ongesteldheden, maar niet wegens een ernstige ziekte in behandeling heb gehad. Het huis, in een der buitenwijken der stad, was zeer geschikt, eenige jaren oud en droog. Wegens verkoop van het huis moest een andere woning gezocht worden en werd die gevonden in een nieuwe, nog niet vol gebouwde straat. Het was

een lief, net en doelmatig ingericht huis, maar het was nieuw, nog vochtig en gebouwd volgens den zoogenaamden revolutiebouw. Het duurde niet lang of de vrouw en de kinderen begonnen te sukkelen, waarom op mijn raad naar een ander huis werd omgezien. In de nieuwe woning, die droog en op de zon gelegen is, herstelden vrouw en kinderen zoo duurzaam, dat ik in de laatste jaren zelden en dan nog voor niet ernstige ongesteldheden dit gezin moest bezoeken.

Over het belangrijke onderwerp voeding, kunnen wij vrij kort zijn, want ieder weet bij persoonlijke ervaring of door waarneming in zijne omgeving, van hoeveel gewicht een goede regeling is, niet slechts bij zieken, maar ook bij gezonden. Daarbij moet dikwijls evenzeer bij gezonden op de persoonlijke eigenaardigheden van den persoon gelet worden als bij zieken. Ik heb verscheidene menschen ontmoet, die enkele spijsen niet verdroegen, waarvan de groote meerderheid geen hinder had. Is dat nu reeds het geval bij gezonden, hoeveel te eerder zal dat bij zieken kunnen voorkomen. Moeilijkheden heb ik dikwijls ontmoet bij bloedarme en zwakke personen, waar de eetlust zeer gering is. Een mijner patiënten zeide: „ik wilde, dat ik nooit moest eten” en dat was er een, die eigenlijk een dubbele portie moest hebben. Gewoonlijk gaf ik den raad den patiënt zeer dikwijls een kleine hoeveelheid te geven, waardoor ten slotte de geheele hoeveelheid voldoende wordt. Door een vol bord met spijs gaat de geringe eetlust weg, maar een half bord vol gaat dan nog wel.

Bij de voedingsmiddelen sluiten zich de genotmiddelen geleidelijk aan. Het is zeker wel onnoodig eene omschrijving te geven, van wat daaronder verstaan moet worden. Ieder kent een aantal stoffen, die zonder eigenlijk voedsel te zijn, gebruikt worden wegens den aangename smaak, den lekkeren reuk of hunne algemeene inwerking op het lichaam. Al deze stoffen hebben een bepaalde werking op het lichaam, wel de een meer, de andere in mindere mate, maar geheel onverschillig zijn zij geen van alle. Het kan ons dus niet verwonderen, dat Hahnemann en zijne leerlingen nagenoeg alle genotmiddelen verboden bij de behandeling van hunne patiënten. Theoretische beschouwingen en vooral de praktische ervaring hebben geleerd, dat in zeer vele gevallen dat gestrenge voorschrift vrij wat kan worden verzacht. Waarin en hoever afwijking van die algemeene regeling geoorloofd, misschien nuttig zou kunnen zijn, moet de arts in elk bijzonder geval beoordeelen. Voor hen, die zich moeten helpen met een populair werk over Homoeopathie, b.v. Dr. J. Voorhoeve „Homoeopathie in de Praktijk,” is het meestal raadzaam zich aan den gestrenger regel te houden. De ervaring in de praktijk heeft mij tot drie motieven geleid om mijn voorschrift van het verbod van genotmiddelen te kunnen geven:

1. Behalve bij dringende noodzakelijkheid is het niet raadzaam aan oude personen plotseling en geheel een prikkel te onthouden, waaraan zij jarenlang gewoon zijn.
2. Verboden is alles, wat den patiënt kan schaden, hetzij door zijne persoonlijke eigenaardigheden, hetzij door den aard der ziekte.
3. Verboden is alles, wat als tegengift van het te gebruiken geneesmiddel kan werken, dus het middel waardeeloos kan maken.

Wat niet onder deze verbods-bepalingen valt, zal in den regel geoorloofd zijn, maar om dat te beoordeelen,

zal men met een voldoende kennis van ziektekunde en geneesmiddelleer toegerust moeten zijn, die men alleen van een arts kan verwachten.

Als voorbeelden van de toepassing der bovengenoemde regelen zal ik nemen het gebruik van koffie en thee in verschillende gevallen:

1. Het oude vrouwtje kan niet goed haar kopje troost missen.

2. Iemand, die lijdt aan nerveuze hoofdpijn mag deze dranken niet gebruiken, omdat ze invloed hebben op de hoofdpijn.

3. Die wegens verstopping Nux vomica gebruikt, moet zich van koffie en thee onthouden, omdat Nux vomica daardoor werkeloos wordt. Maar iemand, die wegens een absces Mercur gebruikt, mag zijn kopje koffie en thee blijven drinken.

Dr. S. J. v. R.

Homoeopathische Bibliotheek.

Onder den titel „Zenuwzwakte” is het eerste nummer der „homoeopathische bibliotheek” verschenen. De schrijver, Dr. J. Voorhoeve, homoeopathisch geneesheer te Dillenburg, beschrijft daarin in den hem eigenaardigen en boeienden trant, op welke wijze men deze zoo algemeen verbreide ziekte het best voorkomen en behandelen kan.

Na eerst de verschijnselen besproken te hebben, waaronder de neurasthenie zich vertoont, en de oorzaken te hebben aangegeven, die het veelvuldig voorkomen er van eenigermate verklaren, komt de schrijver dan in het vierde en vijfde hoofdstuk tot de eigenlijke behandeling van zijn onderwerp: de voorkoming en behandeling der zenuwzwakte.

Bij de bespreking van de mogelijkheid, die er ongetwijfeld in vele gevallen bestaat, om de neurasthenie te voorkomen, worden vele nuttige en behartigenswaardige wenken gegeven, terwijl bij de eigenlijke behandeling der zenuwzwakte behalve de veelal aangewezen homoeopathische geneesmiddelen, ook het diëet, de hydrotherapeutische maatregelen, de indicaties voor aanwending der electriciteit, e.a. behandelingswijzen min of meer uitvoerig ter sprake gebracht worden.

Ongetwijfeld zullen velen wel doen, zich dit werkje aan te schaffen. Vooral voor geneeskundigen is er veel in te vinden, dat hun goed te stade kan komen bij den strijd tegen deze vaak zoo hardnekkige ziekte. Ook ontwikkelde leeken, die zelf niet zenuwzwak zijn, zullen met de vele nuttige raadgevingen, die in dit werkje gegeven worden — voornamelijk wat de mogelijkheid van het voorkomen der zenuwzwakte bij kinderen en bij volwassenen aangaat — hun voordeel kunnen doen. Zenuwzwakte lijders zelf evenwel raden wij beslist af, zich dit werkje aan te schaffen; voor deze laatsten is niets nadeeliger dan telkens in boeken en boekjes te snuffelen, waarin hunne kwalen en gebreken beschreven worden, en niets voordeeliger en wijzer, dan zich te wenden tot een geneesheer — liefst een homoeopathisch geneesheer — die het geduld en de gave heeft, naar zijne klachten te luisteren en de beste wijze van behandelen voor zijn lijden aan te geven.

D^r. N. A. J. V.

BOEKBEOORDEELING.

Voor slecht sprekenden en spraakgebrekkigen door L. van LIER, spraakleeraar te 's Gravenhage. Uitgave van C. Brouwer, 's Gravenhage; prijs f 0.45.

Deze brochure werd ons ter beoordeeling toegezonden naar aanleiding van het artikel: „Spraakgebreken” in het vorig nummer van ons Maandblad. Wij hebben het werkje met genoegen doorgelezen en moeten zeggen, dat wij met den inhoud, behoudens enkele uitzonderingen, geheel kunnen overeenstemmen. De schrijver geeft blijk de anatomie en physiologie der spraakorganen, zooals wij die in bovengenoemd artikel in 't kort besproken hebben, grondig te kennen en veel te weten omtrent de verschillende spraakgebreken, de wijze van hun ontstaan, hunne verspreiding en de beste middelen om ze te genezen. Op het laatste komt het natuurlijk vooral voor degenen aan, die met een storend spraakgebrek behept zijn. Deze kunnen in de meeste gevallen onder de verstandige leiding van een spraakleeraar, die op de hoogte van de theorie en de praktijk is en bovendien talent heeft om zijne kennis aan anderen mede te deelen, geholpen worden. Hierop, alsook op de omstandigheid dat er behoefte aan zulke spraakleeraren is, gewezen te hebben, is de verdienste van dit werkje, welks lezing wij allen kunnen aanbevelen, die bij zich zelf of bij hunne kinderen een spraakgebrek waarnemen. Een afzonderlijk hoofdstuk over het methodische en hygiënische spreken besluit het geschrift. De schrijver overdrijft wel wat, als hij beweert dat goede sprekers, zoowel onder predikanten en afgevaardigden als onder officieren, onderwijzers en rechters tot de witte raven behooren, maar zeker is het, dat er op het gebied van methodisch en hygiënisch spreken nog veel voor verbetering vatbaar is.

Dr. J. V.

LEZING Dr. HOFFMAN.

Den 21sten Nov. jl. hield Dr. Hoffman, homoeopathisch geneesheer te Gouda, op uitnoodiging van de Afdeeling Haarlem der Vereeniging t.b. der Homoeopathie in Nederland een lezing over de „artsenijkunde volgens de opvatting en de ondervinding der homoeopathische geneeskundige school.” Nadat spreker den arts als geleerde, kunstenaar en vertrooster geschetst had, zette hij op uitvoerige wijze het beginsel der homoeopathische geneeswijze uiteen, en wekte ten slotte op tot verzoening, opdat de artsen zoowel van homoeopathische als van allopathische zijde hun edele taak naar plicht en geweten zouden kunnen vervullen.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

L. te L. raden wij aan, zich een tijd lang geheel van bier, wijn en alcohol te onthouden, aangezien hij zelf meent bespeurd te hebben, dat daardoor zijne bezwaren — het voorkomen van bloed bij de ontlasting — toenemen. Mocht daarna geen verandering ten goede intreden, dan is het ongetwijfeld aan te bevelen, zich tot een homoeopathisch geneesheer te wenden.

X. te G. wenscht een verklaring van het volgende: „Des winters dekt hij zich met twee wollen dekens; in den nanacht is de bovenste deken nat, als of zij in den dauw gelegen heeft, bezaaid met pareltjes. Bedekt hij zich daarenboven nog met een gewatteerde katoenen deken, dan is de wollen deken droog de katoenen door en door vochtig. Toch zweet hij des nachts niet.”

Iets dergelijks komt meer voor. Het ontstaat doordat de vochtige dampen, die uit het lichaam opstijgen, door de wollen dekens heentrekken en zoodra zij in aanraking komen met de koude buitenlucht tot waterdruppeltjes condenseren. Wordt nu op de wollen dekens nog een katoenen gelegd, dan condenseren de vochtige dampen reeds in deze, en vooral aan den onderkant, daar katoen de warmte slechts weinig tegenhoudt, en dus reeds aan den onderkant van de katoenen deken de temperatuur reeds belangrijk lager is. Hield katoen de warmte evengoed tegen als wol, dan zou de katoenen deken eveneens slechts aan de buitenzijde vochtig worden.

BERICHT.

Dr. A. C. A. Hoffman, homoeopathisch geneesheer te Gouda, is benoemd tot Voorzitter der commissie, bedoeld bij art. 86 der Ongevallenwet van 1901, welke haar zetel heeft te Gouda.

ADVERTENTIËN.

Homoeop. Geneesmiddelen
van Dr. Willmar Schwabe
in origineele verpakking ver-
krijgbaar bij (9)
de firma D. DE ROOIJ,
Apotheek UTRECHT,
Oudegracht (Smeabr.) 115.

FLESCHJES
voor Homoeop. middelen
in iedere grootte en vorm,
wit of geel glas, fijn uitge-
voerd en op wensch zuiver
gereinigd, worden geleverd
door de fabriek van
E. P. HAHMANN,
BARMEN
(Rheinland.) (10)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg,
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,
(10) **ROTTERDAM.**
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

STOTTERT GIJ?? STAMELT GIJ?? LISPELT GIJ?? POLTERT GIJ??

Wenscht gij iets meer te weten van de spraakontwikke-
ling, het methodisch en hygiënisch spreken, enz. enz.??
KOOPT dan de zooveel verschenen brochure:

Voor slecht sprekenden en spraakgebrekkigen,
DOOR L. VAN LIER,
Gediplomeerd gemeente-spraakleeraar te 's-Gravenhage.
82 PAGINA'S VOOR SLECHTS f 0.45.
In deze brochure worden al deze en nog meer spraak-
en daarmede in verband staande gebreken behandeld. Zeer
belangrijk ook voor hen die kinderen hebben of daarmede
in aanraking komen.
Alom verkrijgbaar, alsmede bij den uitgever
C. BROUWER, Den Haag.
Toezending na ontvangst van het bedrag per post-
wissel of postzegels. (40)
Zie artikel „Spraakgebreken” vorig nummer v/h. maandbl.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.
Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.
Homoeopathische
APOTHEEK,
Ferd. Bolstr 11,
AMSTERDAM.
Levering van alle geneesmid-
delen, voorkomende in de Prijs-
courant van Dr. WILLMAR
SCHWABE, Leipzig.
J. H. SCHAFFERS,
(10) Apotheker.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
doch ze niet in depôt heb.

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal. (30)

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

HEBT GIJ REEDS INGETEEKEND ??..
op de Homoeopathische Bibliotheek

TOT 1 JANUARI 1906

ontvangen alle intekenaren een PRACHTBAND CADEAU. Reeds
verscheen deel I: ZENUZWAKTE, terwijl deel II: KOUVATTEN
spoedig verschijnt. Prijs thans slechts f 1.80 bij intekening!!
Uitgave van LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — Zwolle.

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek
J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. Interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

TRISCUIT en SHREDDED WHOLE WHEAT

(hetzelfde in verschillende vorm)
is een voedzaam en daarbij lichtverteerbaar tarwe-
product. In vergelijking met gewoon goed tarwebrood,
dat drie- tot viermaal meer water, veel minder eiwitten
en koolhydraten en vet bevat, is dit nieuwe tarwebrood
van een uitstekende samenstelling en wegens zijn hoog
gehalte aan goede voedingsstoffen van groote waarde.
Daarbij komt, dat het wegens de verwerking van de
geheele tarwekorrel, alle voedingsbestanddeelen daarvan
bevat. Het geeft daardoor buiten de kern, uit het eigen-
lijke meel bestaande, ook de vijf omhulsels der korrel,
zoo nuttig voor beenderen en tanden, en die de natuur-
lijkste gistingstof bevatten, welke het verteringsproces
bevordert.
Verkrijgb. in alle degelijke Comestibles- en Kruidenierswinkels.
De Nederlandsche Delicatessen-Handel GEER. DAAMEN,
Rotterdam. Imp. voor Nederland en Koloniën. (40)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare
verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Docts. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts**, Vijzelstraat 130.
" . . . " **G. Schipper**, Weesperzijde.
" . . . " **J. Sol**, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " **Firma Schouten & Co.**
Apeldoorn . . . " **J. A. Roelse.**
Assen . . . " **R. Karsten.**
Baarn . . . hofapotheek **Dr. J. P. Land.**
Delft . . . apotheek **H. Blom.**
Doetinchem . . . " **B. ten Bruggen Cate.**
" . . . " **Dr. Joh. v. d. Moer.**
Dordrecht . . . " **Rozijnkorf**, J. Romijn Bzn.
Enschede . . . van **F. Bergema.**
" . . . " **C. J. Snuif.**
Franeke . . . " **L. F. de Klerk.**
Gouda . . . " **E. Grendel.**
" . . . " **A. Latenstein.**
" . . . " **P. Weijer.**
Groningen . . . " **S. Smeding Szn., A Kerkhof 17.**
Den Haag . . . **Firma v. d. Mheen**, De Riemerstr.
" . . . **Centraal-apotheek „De Archipel”** K. R. Nauta, Javastr. 49.
Haarlem . . . apotheek van **Begeman & Sneljens**, Jansstr. 27.
" . . . " **R. Duyin**, Keizerstraat 6.
" . . . " **Firma van Hees**, Kleine
" . . . **A. P. C. Numan van Son**, Houtstr. 57.
" . . . **van D. L. Keur**, Zijlstraat 37.
" . . . **C. G. Loomeyer & Zoon.**
" . . . **Mess & Gellens**, Lange Voorstr. 16.

Haarlem . . . apotheek van **H. Remmers & Zn.**, Kruisstr. 20.
" . . . " **L. Schoorl**, Frans Halsstraat 2.
Harlingen . . . **Firma v. Tubergen**, Gr. Houtstr. 141.
" . . . **Mevr. Wed. Snijder.**
" . . . **de Vries.**
Hilversum . . . **Van Heemskerck Dükter.**
" . . . **de Vries.**
Leeuwarden . . . **S. Tromp Visser.**
Leiden . . . **J. G. A. Blanken**, Hoogewoerd.
" . . . **Boekweit**, Vischmarkt.
" . . . **D. J. van Driessum**, Mare.
" . . . **J. H. van Grafhorst**, Nieuwe Rijn.
Maassluis . . . **H. Bogtstra.**
" . . . **J. Dienske.**
Makkum . . . **A. Rauwerda.**
Meppel . . . **L. Knoppers.**
Nijmegen . . . **Firma Moeys & Co.**
Rotterdam . . . **Beker & Co.**, Zomerhofstraat 4.
" . . . **C. de Groot**, Goudsche straat 38.
" . . . **J. H. Zindler Jr.**, 's Gravend. w. 283.
" . . . **Hertstein Apoth.**
" . . . apotheek van **C. Koek.**
Velp bij Arnhem . . . **C. G. Baert**, Ritthemsche Markt F 189.
Vlissingen . . . **T. S. v. d. Ley.**
Weesp . . . **N. A. Ballintijn.**
Zeist . . . **Berents & Co.**, Slotlaan 24.
Zwolle . . . **G. B. J. de Barbanson.**

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, ARNHEM; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Een Homoeopathisch Ziekenhuis. — Voor en tegen. — Allopathische en Homoeopathische behandeling van Kinkhoest. — Dokterspraatjes en -preekjes. — Ziekenhuizen — Ons Maandblad. — Verzoek. — Buitenland. — Advertentiën.

EEN HOMOEOPATHISCH ZIEKENHUIS.

Reeds vele malen is in ons blad op de *wenschelijkheid* gewezen van de oprichting van een Homoeopathisch Ziekenhuis. Niet lang geleden werd door een onzer medewerkers zelfs een krachtig betoog geleverd voor de *noodzakelijkheid* van het tot stand komen eener dergelijke inrichting. „Dezen weg” — zeide de schrijver — „zal het op moeten, willen wij vooruitstreven.” En wij zeggen hem dit van ganscher harte na.

Ongetwijfeld, de oprichting van een homoeopathisch ziekenhuis in ons land is een zaak van het allergrootste gewicht. Zij is niet alleen *wenschelijk*, zij is ook *noodzakelijk*.

In een goed ingericht homoeopathisch ziekenhuis toch zal het niet alleen mogelijk zijn, zieken volgens de homoeopathische geneeswijze te behandelen, maar zullen tevens de uitkomsten eener zoodanige behandeling *praktisch* kunnen worden aangetoond, terwijl studeerende medici en artsen aldaar in de gelegenheid worden gesteld, de homoeopathische geneeswijze *praktisch* te leeren kennen.

En wie, die de zegenrijke resultaten eener geneeskundige behandeling volgens de beginselen der Homoeopathie heeft leeren kennen en waardeeren, zal derhalve de oprichting van een dergelijk ziekenhuis niet toejuichen?

Bezielt met deze gedachte, overtuigd van de noodzakelijkheid, ook op dit terrein de hand eindelijk aan den ploeg te moeten slaan, heeft dan ook het Hoofdbestuur

der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland zich in het voorjaar van 1904 gewend tot de Vereeniging van homoeopathische geneesheeren, ten einde te komen tot het vormen van een comité voor de oprichting van een homoeopathisch Ziekenhuis in ons land. Met warme sympathie werd dit plan door laatstgenoemde Vereeniging begroet, zoodat zich kort daarop een dergelijk comité vormde, bestaande deels uit leden van het Hoofdbestuur der Vereen. t. b. der H., deels uit leden van het Bestuur der Vereen. v. homoeop. geneesheeren, welk comité later aangevuld werd door verschillende bekende voorstanders en voorstanders der Homoeopathie in ons land en al de overige leden van de Vereen. van homoeop. geneesheeren.

Onvermoeid zijn sinds dien tijd in tal van vergaderingen en conferenties de leden van dit comité werkzaam geweest, ten einde het gewenschte doel te bereiken. Niet alleen echter werden plannen opgeworpen en besproken, er werden ook plannen uitgevoerd. De groote vraag toch was: Hoe komen wij aan een zoo belangrijke som gelds, die voor de oprichting en exploitatie van een homoeopathisch Ziekenhuis noodig is? Verschillende leden van het comité stelden daartoe pogingen in het werk; één hunner, de heer arts J. I. A. B. van Roijen te Rotterdam, verklaarde zich zelfs bereid, gedurende eene maand in verschillende steden van ons land de vermogende voorstanders der Homoeopathie te bezoeken, ten einde deze er toe te bewegen, gezamenlijk de voor ons doel noodzakelijke som bijeen te brengen. Inderdaad gelukte het door deze pogingen, van verschillende personen de toezegging te ontvangen tot het storten van meer of minder belangrijke bijdragen, zoodra de zaak tot stand zou komen. Evenwel, het bedrag van deze gezamenlijke toezeggingen was niet van dien aard, dat reeds tot het koopen van een geschikt grondstuk en het bouwen van een ziekenhuis, 't welk onzes inziens minstens 50 bedden zou moeten bevatten, kon worden overgegaan.

Juist in dien tijd, terwijl aan den éenen kant warme

belangstelling voor deze zaak aan den dag getreden was, aan den anderen kant nog geen uitzicht bestond, dat wij voorsnog tot het bijeenbrengen van de benodigde gelden zouden geraken, werd aan het comité de vraag voorgelegd, of het onder deze omstandigheden niet op den weg van het comité zou liggen, met het Bestuur van het Diaconessenhuis te Utrecht van gedachten te wisselen over de mogelijkheid, dat in die Inrichting enkele zalen zouden worden beschikbaar gesteld, ten einde aldaar patiënten volgens de homoeopathische geneeswijze te kunnen behandelen.

Aanvankelijk bestond er onder de leden van het comité niet veel neiging, op dit voorstel in te gaan, aangezien zich velerlei bezwaren voordeden, die hier niet in den breede kunnen besproken worden; toen evenwel bleek, dat deze bezwaren óf niet bestonden óf met een weinig goeden wil konden worden uit den weg geruimd, verklaarde zich het comité met groote meerderheid voor het aanvaarden van dit voorstel, uitgaande voornamelijk van de overweging, dat op deze wijze het best **de oprichting van een eigen homoeopathisch ziekenhuis kon worden voorbereid.**

In beginsel is derhalve besloten tot het aannemen van bovengenoemd voorstel. Daarmede is tevens een feit het tot stand brengen van een homoeopathische Afdeling in genoemde ziekeninrichting. Deze homoeopathische Afdeling, die twee ruime, uitstekend ingerichte en geventileerde ziekenzalen met 25 bedden bevat, zal behooren te staan onder de leiding van een kundig homoeopathisch geneesheer, die tevens het recht zal hebben, naast het gebruik van alle bestaande hulpmiddelen, zooals operatiekamer, badkamers, wacht- en spreekkamer, barak, laboratorium enz., ook in de 1ste en 2de klasse patiënten te doen opnemen.

Edoch, om dit plan tot uitvoer te kunnen brengen — en ziedaar een gewichtig punt — behoort een aanzienlijke som te worden bijeengebracht.

In de eerste plaats toch moet aan het Diaconessenhuis te Utrecht, voor het gebruik dezer beide ziekenzalen met al hetgeen er bij behoort, een zekere som worden gewaarborgd. Tegenover het Bestuur der inrichting hebben wij ons te verbinden tot het vergoeden van verpleeggelden, indien van de 25 bedden enkele bedden niet in gebruik worden genomen.

In de tweede plaats moet aan den te benoemen geneesheer-directeur der homoeopathische Afdeling van het Diaconessenhuis te Utrecht gelegenheid gegeven worden, zich *geheel* te kunnen wijden aan de behandeling zijner patiënten in het Diaconessenhuis, opdat hij deze dienstbaar kunne maken tot het aantoonen van de waarheid der grondbeginselen der Homoeopathie. Daartoe zal hij dus geen gewone praktijk behooren uit te oefenen en moet hem derhalve een salaris worden toegekend, in overeenstemming met hetgeen door andere geneesheeren, aan ziekenhuizen verbonden, genoten wordt, van c. f 4000.—

De voorstanders der Homoeopathie in ons land kunnen dus thans een blijk geven van hunne warme belangstelling in de bevordering der homoeopathische geneeswijze. Voor het salaris van f 4000.— is een kapitaal van f 100.000 noodig, 't welk in een bank belegd, voor niets anders dan voor dit doel gebruikt mag worden. En voor de exploitatie is een op dit oogenblik nog niet juist op te geven som noodig, die het best door *jaarlijksche* bijdragen bijeengebracht wordt. Stellen wij, dat de helft der bedden in de beide ziekenzalen het eerste jaar ongebruikt blijven, dan zouden wij aan het Diaconessenhuis de helft van hetgeen

de exploitatie dezer beide ziekenzalen bedraagt, d.i. f 30.— per dag, moeten restitueeren, derhalve f 15.— per dag, of $365 \times f 15 = f 5475$.—

Een ieder doe derhalve wat in zijn vermogen is, opdat deze zaak tot stand kome! Die vermogend is, neme een aandeel van f 1000.—; die minder vermogend is, neme een onderaandeel van f 250.— of f 100.—; die noch tot het eerste, noch tot het tweede in staat is, steune deze zaak door een jaarlijksche bijdrage in de exploitatie! *)

Toone nu ieder voorstander der Homoeopathie, dat het hem werkelijk ernst is, wanneer hij over de voortreffelijkheid onzer geneeswijze tot anderen spreekt! Bewijze een ieder het thans door daden!

Woorden alleen helpen niet. Het moet tot daden komen.

En, dit is zeker, indien *ieder* iets doet, de één veel, de ander weinig, dan komen wij ook tot het gewenschte doel — de inrichting van een homoeopathische Afdeling in het Utrechtsche Diaconessenhuis en later de oprichting van een eigen Homoeopathisch Ziekenhuis.

Dr. N. A. J. V.

VOOR EN TEGEN.

Gesprek tusschen een homoeopathischen (H.) en een niet-homoeopathischen arts. (N.)

H. U hebt tegen P., een patiënt en goede kennis van mij, kort geleden op nogal minachtende wijze over de Homoeopathie gesproken. Indien u meent deze zoo goed te kennen, om een rechtvaardig oordeel er over te kunnen vellen, dan zoudt u mij verplichten, met mij uwe tegenwerpingen mede te deelen.

N. Houd mij ten goede, als ik u er liever niet op antwoord, want ik zou u niets dan voor uw gevoel onaangename dingen kunnen zeggen.

H. Stoor u daar in 't geheel niet aan; wij homoeopaten zijn niet beter van onze tegenstanders gewend; zoolang er slechts objectief en niet persoonlijk over het onderwerp gesproken wordt, stel ik er belang in, uw reden van afkeuring te vernemen.

N. Welaan dan, ik zal aan uw wensch voldoen, en dat is in twee woorden geschied: De Homoeopathie is naar theorie en praktijk onwetenschappelijk, zij is eene dwaling.

H. Eilieve, waardoor weet u dat?

N. Wel, dat heb ik reeds op de Hoogeschool van de professoren gehoord, en al mijne collega's deelden steeds dezelfde meening; later heeft hetgeen ik over de Homoeopathie gelezen heb, mij slechts tot een overeenkomstig oordeel gebracht.

H. Laat ik u daarop antwoorden, dat de professoren, hoe hoog geleerd ook in hunne speciale vakken, evenals gij, door hun vroegere leermeesters ook al tegenstanders van Hahnemann's schepping werden, en wel, omdat geen van allen de moeite genomen heeft haar nader te bestudeeren, en 'allen haar slechts van hooren zeggen of op zijn best zeer oppervlakkig kenden. Hoe kan men echter

*) Ten einde het voor onze lezers te vergemakkelijken, hebben wij de uitgevers verzocht, bij dit nummer een biljet van toezegging te voegen, 't welk men, ingevuld en ondertekend, gelieve te zenden aan den heer C. G. Vervloet, Boompjes 82, Rotterdam.

van een verklaard vijand eener zaak, die hij zelfs niet eens nader kent, een rechtvaardig oordeel verwachten? En zoo hebt dan ook gij een onjuisten indruk van de Homoeopathie gekregen, evenals uwe, ook misleide confraters, zoodat de een van den ander nooit iets goeds over het onderwerp vernemen kon. Maar uwe eigen studies erover hadden, dunkt mij, dien indruk toch moeten verbeteren?

N. Studies?! Ik wist er door lectuur al meer dan genoeg van, en had mijn tijd beter noodig om mij op de hoogte van de eischen der steeds aangroeiende wetenschap te houden.

H. Zoudt u mij niet het genoegen willen doen, mij te zeggen, uit welke letterkundige bronnen uwe kennis van de Homoeopathie geput is? Misschien hebt ge de goede niet ter hand gehad en kan ik u betere aanwijzen.

N. Stel u daaromtrent gerust. Ik heb de voordrachten over Homoeopathie, door professor Stokvis in 1888 aan de Amsterdamsche Hoogeschool gehouden, aandachtig gelezen, en wijlen deze geniale geleerde, die zelf speciale studie van de Homoeopathie gemaakt heeft, was dan toch voorzeker een competent beoordeelaar ervan. Daarenboven heb ik ook de Homoeopathische artsennijmiddelleer en vooral Bönninghausen's „Therapeutisches Taschenwörterbuch" met zijne onmogelijke middelaanwijzingen nader ingekeken, eindelijk ook nog vele kritische beschouwingen en artikelen over dit onderwerp, die vaak genoeg in onze wetenschappelijke, geneeskundige tijdschriften voorkomen, aandachtig gelezen. Een en ander was niet geschikt, om mij van meening te doen veranderen.

H. Dat wil ik gaarne gelooven, want u hebt slechts ééne partij gehoord, terwijl toch het oude Deutsche woord:

Eines Mannes Rede is keene Rede,

Man muss se horen alle beede,

of, zooals wij ons uitdrukken: *audiatur et altera pars*, zonder twijfel als eisch van billijkheid ook uwe goedkeuring wegdraagt. Uw beroep toch in deze, op den anders zoo hoog te waardeeren overleden professor Stokvis, gaat niet op, want ook hij heeft blijk gegeven tegen zijn taak niet opgewassen geweest te zijn, door onvoldoende kennis van dit onderwerp, door aanhaling van sedert lang in de Homoeopathie niet meer geldige stellingen en door onjuiste opvattingen er van. Hebben niet zelfs tot in den laatsten tijd nog verscheidene geachte professoren zich in hunne kritische opmerkingen over dit onderwerp aan dezelfde fouten schuldig gemaakt? Indien u prof. Bakody's „Hahnemann redivivus," de artsennijmiddelleeren van Heinigke en van Farrington, de Zeitschrift der Berliner Homöopathischen Aerzte, en dr. J. Voorhoeve's „Homoeopathie in de Praktijk" en ook het Homoeopathisch Maandblad, ijverig gelezen hadt en daarenboven de op die wijze ontvangen lessen, aan de praktijk getoetst, dan zoudt u geheel anders over de Homoeopathie denken en misschien al zelf homoeopaat zijn.

N. Uw vertrouwen in mij is misplaatst, een man der wetenschap wordt niet homoeopaat.

H. Gij vergist u ten zeerste, reeds zeer vele, al sedert jaren praktiseerende artsen en ook professoren hebben dat gedaan.

N. Indien dat zoo is, dan spijt het mij voor hen, maar de Homoeopathie wordt er in mijne oogen niet beter om. Afgezien van andere homoeopathische stellingen, is toch al dadelijk, haar grondbeginsel „*Similia Similibus*" eene zonde tegen de wetenschap. Immers, hoe kan men het

heirleger van ziekten naar een vaste formule willen genezen? Moet de arts niet, naar gelang van den zetel der ziektekundige veranderingen, van scheikundige en physische gegevens, van den oorsprong en de oorzaak der ziekte en van nog andere eischen, in ieder bijzonder geval de behandeling regelen? Is het niet eigen kundigheden verloochenen, de wetenschappelijke vrijheid van bepaling der toe te passen hulpmiddelen in een knellend keurslijf dwingen, als de arts gehouden is, om te handelen naar voorschrift van eene formule, waarvan de strekking slechts zeer beperkt zijn kan, en wier algemeene geldigheid behalve door ulieden, door niemand erkend wordt?

H. Omdat niemand het juiste ervan weet. De Homoeopathie is, wat u toch billijkerwijze bekend moest zijn, niets anders en heeft nooit iets anders willen zijn, dan de geneesmethode van de artsenijen; zij beweert en heeft bewezen, dat eene artsennijmiddelziekte een gelijksoortige natuurlijke ziekte geneest, een therapeutische verhouding, die door het „*similia similibus curantur*" uitgedrukt wordt. Zij wil daarmede evenmin een gebroken been herstellen als een splinter uit een zwerende wond trekken, noch ook een dronken persoon ontzuigen, noch causale hulpmiddelen, welke dan ook, vervangen. Gij vecht tegen windmolens, als ge de Homoeopathie soortgelijke dwaasheden wilt toeschrijven.

N. Gevallen, als u daar opnoemt, heb ik natuurlijk niet op het oog gehad, maar u zwijgt de feitelijke, af te keuren praktijk van de Hom. dood. Zij gaat toch buiten de grenzen, die u haar stelt, en maakt zich aan ernstig verzuim schuldig door ook zuiver chirurgische aandoeningen naar den leidraad van haar formule te behandelen. Zoo raadpleegde mij onlangs eene dienstbode wegens een zwerenden vinger, dien een homoeopaat met inwendige middelen behandeld had, met het gevolg, dat de vinger sterk gezwollen, hard en wankleurig geworden was, en haar ondragelijke pijnen en slapeloze nachten bezorgde, terwijl het ontstekingsproces blijkbaar in de diepte gegaan was en het gevaar bestond, dat het beenvlies zou worden aangetast en de patiente aan een langdurig en gansch niet onbedenklijk ziekzijn blootgesteld zou zijn. Een flinke insnijding in den vinger, onmiddellijk gevolgd door uitvloeien van bloed en etter, bracht dadelijk verlichting, onthief haar voor goed van de uitputtende pijnen, en onder antiseptische behandeling van de wond genas het lijden in eene week. Hoe wilt u in soortgelijke gevallen de behandeling met artsenijen volgens uwe tooverformule wetenschappelijk rechtvaardigen, om niet eens te spreken van gezwollen, verhardingen, inwendige abscessen en langdurige verzweringen, die niet zelden door homoeopaten ook al tot hun domein te behooren gerekend worden? Waar blijft daar de wetenschap?

H. U oordeelt in deze als onbevoegde, omdat u de ervaring over de groote beteekenis van ons simile beginsel ontbreekt. Wat uw geval van vingerziekte betreft, is het wel mogelijk, dat de behandelende confrater, even als ieder ander arts, ook eens de menschelijke zwakheid gehad heeft, zich te vergissen, en de insnede wat te lang uitgesteld heeft, maar alvorens hem daarvan een verwijt te maken, zou men toch eerst moeten weten, of hij niet de messchuwe patiente reeds herhaaldelijk op de noodzakelijkheid van die kleine operatie tevergeefs gewezen had. Aan den anderen kant is het ons bekend, dat een te vroegtijdige opening bij die vingerziekte eer nadeel dan voordeel brengt. Maar dit

daargelaten, kan ik u verzekeren, dat de homoeopathische behandeling van dat lijden met artsenijen zeer gunstig werkt. En in het bezit van die wetenschap hebben wij als artsen het volle recht te handelen naar gelang van ons goedvinden, dus naar omstandigheden zonder, of ook met medewerking van het mes. Dat daarenboven ook verscheidene gevallen, die volgens u slechts bij den chirurg te huis behooren, door homoeop. artsenijen met de beste uitkomsten behandeld kunnen worden, staat bij ons ontwijfelbaar vast. Ik zou u uit eigen praktijk voorbeelden kunnen aanhalen, waar ik bij verhardingen van de borstklier of andere klieren, bij gezwellen in de buikholte, bij scrofuleuze beenvliesontstekingen enz., altemaal gevallen, waar reeds operatie noodzakelijk geacht was, bij homoeopathische behandeling nog genezingen gezien heb. Het is juist een voordeel van onze methode, dat zij wel eens verminkende operaties nog voorkomen kan, al worden zij door de verbazende vorderingen van de chirurgie ook met de meeste zekerheid en het minste gevaar uitgevoerd. Uw schouderophalen bij deze mededeelingen verandert niets aan de feiten en schokt het homoeopathische standpunt in het geheel niet.

N. Al menig standpunt is later gebleken, slechts een hersenschim en verbeelding geweest te zijn.

H. Het onze is evenwel aan die eventualiteit niet blootgesteld, omdat het door de ervaring duizenden en nog eens duizenden malen bevestigd is. Op het gebied van de artsenijmiddelwerkingen en van hunne toepassing bij ziekten komen wij met de door u zoo sterk op den voorgrond geschoven wetenschappelijkheid *alleen* geen stap verder, want

(Wordt vervolgd.)

Dr. F. W. O. K.

Allopathische en Homoeopathische behandeling van Kinkhoest.

Kinkhoest is een veel voorkomende besmettelijke kinderziekte, wier ziekteverschijnselen algemeen bekend zijn, zoodat hierover geen woorden te verliezen zijn. Van groot belang is echter de vraag naar de *beste en meest doeltreffende behandeling* dezer ziekte. Wij moeten daarbij bedenken, dat kinkhoest een ziekte is, die een bepaald verloop in drie perioden heeft, en dat het dus zelfs door het best gekozen geneesmiddel niet mogelijk is de verschijnselen eensklaps te doen ophouden. Daarentegen wordt door het toedienen van de *gepaste homoeopathische geneesmiddelen* in de allermeeeste gevallen zulk een gunstigen invloed zoowel op de hevigheid en het aantal der hoestbuien als op den duur der geheele ziekte uitgeoefend, dat het zelfs voor den meest verstokten tegenstander niet mogelijk is, de werkzaamheid der homoeopathische geneeswijze bij deze kinderziekte te loochenen, ten minste als hij ze praktisch beproefd heeft. Niet zelden zijn dan ook de goede resultaten, bij kinkhoest verkregen, de aanleiding geweest voor de uitbreiding der Homoeopathie in een streek, waar deze ziekte epidemisch heerschte, en waar de allopathische middelen, benevens de huis- en geheimmiddelen, fiasco hadden gemaakt.

Alvorens de homoeopathische behandeling van kinkhoest te bespreken, die, zooals wij zullen zien, in niet gecompliceerde gevallen door eenvoudigheid uitmunt, zullen wij de allopathische behandeling, zooals die tegenwoordig in

zwang is, eenigszins van naderbij beschouwen, daar door de tegenstelling het **grootte voordeel der Homoeopathie** in dit speciaal geval voor iederen onbevooroordeelde in het oog zal springen.

Laat ons vooraf zeggen, dat vele allopathische artsen eerlijk genoeg zijn te verklaren, dat bij kinkhoest *geen enkel middel* helpt, en dat men dus de ziekte maar op haar beloop moet laten en alleen moet zorgen voor goede voeding, huidverpleging, enz. enz., dingen, die op zichzelf genomen natuurlijk van groote waarde zijn, maar voor ons hier niet in aanmerking komen, daar zij zoowel door homoeopaten als allopaten in toepassing worden gebracht. Wij spreken hier alleen over de *medicamenteuse* behandeling der kinkhoest. Hoe het in dit opzicht met de allopathische behandeling dezer ziekte gesteld is, kunnen wij het best zien uit een overzicht, dat niet lang geleden een op dit gebied ervaren arts, Dr. Schreiner, in een veel gelezen tijdschrift publiceerde, waaruit wij onzen lezers het een en ander willen mededeelen.

In de **officiële geneeskunde** worden tegenwoordig ongeveer **60** verschillende middelen en methoden aangewend om kinkhoest te genezen. De helft daarvan dient voor *inwendig* gebruik, de andere helft komt in toepassing in den vorm van inadamingen en inwrijvingen, dus voor *uitwendig* gebruik. De eerste behooren grootendeels tot de *narcotische* (bedwelmende) geneesmiddelen, de laatste tot de *antiseptische* (bederfwerende) middelen. Door den eenen arts wordt dit middel, door den anderen dat middel aangewend. Een bepaalde onderscheiding voor het gebruik van het ééne of het andere middel wordt niet gemaakt, elk middel heeft zijn aanhangers, die het aanbevelen, terwijl het wederom door anderen als onwerkzaam of zelfs als schadelijk wordt verworpen. Niettegenstaande het groote aantal middelen, dat de allopathie tegen kinkhoest in het veld voert, is er geen enkel onder, dat naar het oordeel der onderzoekers als een *specifiek* geneesmiddel kan beschouwd worden. Deze 60 middelen en hunne werking uitvoerig te beschrijven, zou te ver voeren en ook geen nut hebben, wel willen wij in enkele trekken hunne aanwending naar groepen schetsen, daar dit geheel voldoende is om den lezers een denkbeeld te geven van de lastige, omslachtige, niet zelden schadelijke en meestal doellooze behandeling, zooals die nog heden ten dage door een groot aantal artsen bij kinkhoest in gebruik is. Men houde hierbij s. v. p. in het oog, dat zij de mededeelingen van genoemden *allopathischen* arts weergeven en dat ook de kritische opmerkingen over de waarde der middelen van denzelfden auteur afstammen.

De *uitwendige* middelen worden verdeeld in drie groepen: *inblazingen*, *penseelingen* en *inadamingen*. In den neus worden ingeblazen o.a. **chinine**, **helsche steen**, **benzoë-zuur** in poedervorm of **salicylzuur** en **sublimaat** in vloeibaren vorm. In de keel wordt **orthoform** ingeblazen of wordt gebruik gemaakt van penseelingen met oplossingen van **carbolzuur**, **salicylzuur**, **sublimaat**. (N.B. 1 op 1000!) Om den hevigen prikkelhoest te bedaren worden inblazingen in de keel of penseelingen van het strottenhoofd met **cocaïne-oplossingen** aanbevolen. Tot de derde groep behooren de inadamingen. Het aantal middelen, hiertoe aangewend, waarvan sommige door den eersten onderzoeker, die ze gebruikte, even warm werden aanbevolen als door de volgende proefnemers werden verworpen, is legio! Wij noemen slechts **1%** **carbolzuur-oplossing**, **terpentijnolie**, **benzine**, **aether**, **chloroform**,

teerwater, menthol, zwaveldampen, zuurstofgas, **lig-nosulfiet**, **salpeterdampen**, terwijl het modernste **anti-tussine** in den vorm van een zalf als inwrijving van borst en rug wordt aangewend.

De opgenoemde middelen lijden allen aan hetzelfde euvel: *dat zij in enkele gevallen goede diensten schenen te bewijzen, in de meeste gevallen geen werking hadden, soms schadelijk werkten en in de allermeeeste gevallen slechts met groote moeite bij de zieke kinderen konden worden toegepast!*

De **inwendige** geneesmiddelen, die de Allopathie bij kinkhoest aanwendt, zijn niet minder talrijk. Aan *bedwelmende* middelen wordt de voorkeur gegeven. **Morphine**, **codeïne**, **opium**, **heroïne** worden door verschillende autoriteiten aanbevolen; zoo verklaart o.a. Hensch, dat hij er toe gekomen is uitsluitend **morphine** te verordenen, waarvan hij bij kinderen wel is waar lichte vergiftigingsverschijnselen heeft waargenomen, maar geen sterfgeval te beklagen had! *Slaapmiddelen* worden eveneens veel gebruikt, vooral **chloraalhydraat** en **sulfonal**. Dr. Schreiner is evenwel zoo verstandig, om hun gebruik evenals dat der voornoemde narcotische middelen bij kinderen ernstig te ontraden. De in de laatste jaren wel het meest in zwang gekomen allopathische kinkhoestmiddelen zijn **bromofom** en **pertussine**. Over beide velt de genoemde arts een ongunstig oordeel. Het eerste kan vergiftigings-verschijnselen veroorzaken als het niet zeer voorzichtig wordt aangewend, het laatste werkt ongunstig op de maag en levert weinig goede resultaten op. Verder worden nog aangewend **broomkali**, **terpentijn**, **kreosotal**, **antipyrine**, **phenacetine**, **citrophen** en **oxycamphor**, die alle min of meer verdedigd worden, terwijl de beide laatste als de minst schadelijke genoemd worden, hoewel de bittere smaak van het laatste bij vele kinderen een hinderpaal voor de aanwending is.

Hier hebben wij dus een getrouw beeld van de tegenwoordige officieel-wetenschappelijke behandeling van kinkhoest. Waarlijk geen geestdriftwekkend beeld! De aangewende narcotische middelen kunnen in massieve doses wel de hoestbuien tot op zekere hoogte onderdrukken, maar nooit en nimmer kinkhoest genezen. Vele der genoemde middelen werken in de aangewende doses bovendien schadelijk op de spijsverteringsorganen, veroorzaken gebrek aan eetlust, verstopping en dergelijke en de meeste worden wegens hun slechten smaak door de kinderen ongaarne ingenomen. Natuurlijk behoeft dit laatste punt bij de keuze van een geneesmiddel niet den doorslag te geven, maar als wij middelen hebben, die *niet slecht* smaken en *tevens* *werkzamer* zijn dan *slecht* smakende, zullen wij daaraan natuurlijk de voorkeur geven, daar de ondervinding leert, dat ouders heel licht er toe komen om het zieke kind zijn zin te geven en het geneesmiddel weg te laten, als de kleine patiënt het niet wil innemen.

Dit laatste bezwaar, dat tegen vele allopathische middelen bestaat, valt bij de homoeopathische middelen geheel weg. Zelfs kleine kinderen nemen de homoeopathische korrels en verwrijvingen gaarne in, ja zien in den regel met verlangen naar den tijd uit, dat zij weer mogen innemen. Hoewel dit punt bij de beoordeeling van de waarde van een geneesmiddel natuurlijk slechts van ondergeschikt belang is, is het toch niet *te* gering te schatten, daar door deze aangename eigenschap der homoeopathische middelen een geregeld en nauwgezet innemen door de kleine patiënten zeer vergemakkelijkt

wordt, wat natuurlijk voor de werking niet onverschillig is.

Waarin bestaat dan nu de **medicamenteuze homoeopathische behandeling van kinkhoest**? Als eenvoudig het kenmerk van het ware is, dan hebben wij hier met de eenig ware behandeling van kinkhoest te doen. Hier geen heen en weer zwenken, nu eens dit, dan weer dat middel probeeren, heden een inblazing, morgen een penseeling of inademing, geen sterk werkende, bedwelmende, slaapverwekkende middelen, die de natuur geweld aandoen — maar eenvoudige artsenij-potensen, gekozen volgens het vaststaande grondbeginsel der Homoeopathie: „**Similia Similibus Curentur.**” Daarom heerscht hier *overeenstemming* tusschen de homoeopaten bij de keuze van de juiste middelen, en eveneens overeenstemming tusschen de homoeopaten van de verschillende landen en werldeelen omtrent de bij kinkhoest meest werkzame geneesmiddelen. In verschillende gevallen en epidemieën kunnen een aantal middelen noodig zijn, wier indicaties door de verschillend optredende algemeene en bijzondere ziekte-verschijnselen worden bepaald; over 't algemeen genomen vinden wij, dat het steeds dezelfde middelen zijn, die bij ondervinding als de werkzaamste zijn gebleken en dan ook in duizenden gevallen van onwaardebaar voordeel zijn gebleken. **Coccus cacti**, **Cina**, **Drosera**, **Hyoscyamus**, **Sambucus**, **Veratrum** en andere (wier indicaties te noemen hier te ver zou voeren) bewijzen dikwijls goede diensten, doch als ons gevraagd werd naar een **drietal** geneesmiddelen, die in de meeste der niet gecompliceerde kinkhoest-gevallen, (d. w. z. in gevallen, die niet met andere ziekten gepaard gaan,) van het grootste nut zijn, dan zouden wij zonder aarzelen **Belladonna**, **Cuprum** en **Ipecacuanha** noemen. Het eerste middel is aangewezen in het aanvangsstadium, vooral als de hoest droog en pijnlijk en 's nachts erger, het gelaat rood en heet is, en verdient ook vermelding als voorbehoedmiddel; het tweede is aangewezen door het krampachtig karakter der hoestbuien, dus dadelijk te geven als men dit verschijnsel bemerkt; en het derde is aangewezen bij misselijkheid, braken of neusbloeding vóór, bij of na een hoestbui. **Belladonna** en **Ipecacuanha** worden meestal in de *4de decimale verdunning* of als *korrels* gebruikt, terwijl **Cuprum aceticum** het best in de *4de decimale verwrijving*, alle 3 uur een mespuntvol ($\frac{1}{4}$ gram) droog op de tong wordt genomen. Deze middelen werken in de genoemde verdunningen niet vergiftig, veroorzaken geen onaangename nevenverschijnselen, bederven de maag niet, hebben een aangename smaak en zijn volgens de ondervinding der homoeopaten bij de behandeling van kinkhoest onmisbaar! Vroegtijdig gegeven begunstigen zij een mild verloop der ziekte, en ook in reeds verder gevorderde gevallen bewerken zij vermindering van de hevigheid en het aantal der hoestbuien en hebben een verkortenden invloed op het geheele verloop der ziekte. Het staat iederen allopathischen arts vrij deze beweringen aan de praktijk te toetsen. Bij consequente aanwending van **Cuprum aceticum** gedurende 8 tot 14 dagen zal hij in vele gevallen aanmerkelijke beterschap kunnen bespeuren. In andere gevallen zullen nog andere middelen noodig zijn, al naar gelang van het bijzonder karakter van den hoest en de begeleidende omstandigheden. Voor dengene evenwel, die eens een proef omtrent *de deugdelijkheid der homoeopathische geneeswijze* wil nemen, kunnen wij bovengenoemd trio bij de behandeling van kinkhoest warm aanbevelen. De goede resultaten dezer behandeling, die

door allen geroemd worden, die haar praktisch beproefd hebben, kunnen op uitstekende wijze dienstbaar gemaakt worden aan een krachtige propaganda onder artsen en leeken voor de waarheid en voortreffelijkheid van Hahnemann's schepping!

Dr. J. V.

DOKTERSPRAATJES EN -PREEKJES.

VIII.

Ook wat nieuws, dat mij interesseeren kan, dokter?

Me dunkt van wel, mevrouw; ik heb een tijdschrift-artikel gelezen, dat ook belangwekkend is in verband met hetgeen we een vorige maal bespraken. U herinnert u daarvan wel, dat een geneesheer, die in hoofdzaak geneesmiddelen toedient volgens het *similia similibus* curentur, zich homoeopaat moet noemen ter onderscheiding van de allopaten, die niet met een ernstig onderzoek aan 't ziekbed aangaande de waarde van ons beginsel willen aanvangen. De naam homoeopaat wijst de officieele school altijd weer op een groot, een zeer groot verzuim.

En nu hebt u zeker een artikel in handen gekregen, waarin de beginselen der homoeopaten voor de zoo-veelste maal op wetenschappelijke gronden als pure onzin worden gedoodverfd?

Het tegendeel is waar, mevrouw. Die wetenschappelijke gronden van eenige jaren geleden worden hoe langer hoe minder gangbaar; en misschien is 't nog een kwestie van jaren, dan wil geen onzer tegenstanders meer de verantwoordelijkheid voor de eens zoo hoog vereerde bewijsovervoering op zich nemen.

Wat u zegt, dokter; nu bent u weer bijzonder optimistisch; een ander maal meent u dat de zieken nog wel honderd jaar moeten wachten, vóór het homoeopathisch beginsel gemeengoed van alle geneesheeren is.

't Is moeilijk te voorspellen, hoe spoedig een frissche wind van echte wetenschappelijkheid de oude vooroordeelen uit de hoofden en harten zal wegvagen. Maar 't artikel, waarop ik doelde, geeft ook een zwaartillend lezer een vroolijker kijk op de komende jaren. 't Staat in de *Allgemeine Homoeopathische Zeitung* en is geschreven door Dr. A. Stiegele, homoeopathisch geneesheer te Stuttgart, een van de ijverigste jongere duitse homoeopaten. De titel is: De Homoeopathie in hare verhouding tot de officiële geneeskunde en tot de natuurwetenschappen in het 150^e jaar na de geboorte van Hahnemann (1755). Daarin toont hij aan, dat het besef van het bestaan van de wet der gelijksoortigheid zich aan alle onderzoekers met overweldigende kracht opdringt; dat de graad van verdunning, waarin een stof nog werkzaam bleek, elke vooropgezette meening te schande maakt; dat men de chemische middelen uit de fabrieken langzamerhand den rug toekent en allerlei kruiden gaat gebruiken, die de homoeopaat dagelijks voorschrijft.

Dan zullen de woordvoerders der allopathie toch weldra openlijk erkennen, de waarde der homoeopathische beginselen voor de genezing van zieken te hebben onderschat, zegt mevrouw. En dan is het pleit gewonnen.

Beste vrouw, wat doe je naief, zegt mijnheer. Ken je de dichtregels niet van Wilhelm Jordan:

Wer etwas allen vorgedacht, wird jahrelang erst ausgelacht; Begreift man die Entdeckung endlich, so nennt sie jeder — selbstverständlich.

Je zult eens zien met wat een handigheid, met wat een geleerde pralerij de smadelijke terugtocht van dien honderdjarige veldtocht tegen de Homoeopathie wordt gedekt. 't *Similia similibus* curentur wordt nog eens opnieuw gevonden, daar kun je op aan; en de halfgodjes der wetenschap zullen Hahnemann's nagedachtenis onder allerlei drogredenen door 't slijk blijven sleuren, omdat hij de vermetelheid had een systeem op te bouwen, dat zoo totaal boven hun bevattingsvermogen ging. Dit is al zoo vaak in wetenschappelijke klieks geschied, dat ik 't nu wel als vrij zeker kan voorspellen. Eerst over nog eens honderd jaar zal men ook Hahnemann rechtvaardig beoordeelen. Wat zegt u, dokter?

We kunnen toch wijzen op namen als die van Prof. Schulz en Prof. Arndt, die niet schromen Hahnemann en de Homoeopathie de eer te geven die hun toekomt.

't Is waar, van hen las ik reeds 'teen en ander in het Homoeopathisch Maandblad; maar me dunkt dat zijn uitzonderingen, die den regel bevestigen. En regel zal zijn een spitsvondige redeneertrant als die van den heer P., den medischen kroniekschrijver van het Handelsblad. Zoo even terloops, alsof 't voor een allopat vanzelf sprak — wel zeker! — zegt hij de waarheid van het beginsel der gelijksoortigheid niet te willen loochenen; en dan trekt hij van leer tegen enkele eigenaardigheden bij de toepassing in de praktijk!! Alsof hierop van meet af de hoofdaanval gericht ware! Nu ja, wij leekenlezers zijn wel goedsliksch; maar ons ontgaat van zoo'n taktiek om het veld te ruimen niet, dat het een heel ordinaar slimmigheidje is. De heer P. is ook wel van 't slag: Begreift man die Entdeckung endlich, so u. s. w., we willen maar aannemen, dat die slimmigheidjes argeloos bedreven worden.

Zeër waar, man, zegt mevrouw, toch heb je bij 't lezen van zijn artikelen ook beweerd: de sterke verdunningen, die bij de toepassing van het *similia* gebruikt worden, moeten wel een steen des aanstoots blijven. Je meende, dat men zich de werking van een middel moeilijk anders kan voorstellen dan zoo ten naastenbij evenredig aan de hoeveelheid.

Zeker, vrouw; en 't me anders voorstellen kan ik nog niet. Dat zal de dokter ook wel toegeven, al zal hij zeggen: Als de wereld gevormd was en zich ontwikkelde naar wat de menschen zich er van voorstellen, dan was ze nog niet verder dan de oorspronkelijke chaos. Dat voel ik ook wel en de redeneering: ik kan 't me niet voorstellen lijkt me goed voor iemand, die door veel bijeengeschaapte kennis opgeblazen geworden is. Wie door kennis wijs wil worden, stelt zichzelf niet tot een maat der dingen. Maar dit neemt niet weg, dat het te billijken is als men huiverig blijft, om moeilijk te bevatten feiten zonder nadere controle te aanvaarden. Dat zult u, dokter, ook erkennen.

Waarom niet. Maar voor de controle is er de ervaring aan 't ziekbed. Maar kom daarmee niet aan bij den heer P., die oefent geen praktijk uit.

Hé?... dat is wel een zonderlinge criticus. Maar zijn er geen andere gegevens, om iemand een houvast te geven bij de beoordeeling van de werking der homoeopathische verdunningen?

O, ja! ook de natuur- en scheikunde verschaffen in hun jongste ontwikkeling treffende bewijzen voor de stellingen der homoeopaten; niet alleen dat door ontzaglijk

geringe hoeveelheden duidelijk waarneembare omzettingen van stoffen plaats grijpen, maar bovendien, dat de hoeveelheid daarbij een zeer ongeschikte rol speelt; dat dus veel of weinig eenzelfde sterke uitwerking heeft. Hierover een volgende maal meer uitvoerig. Dit wil ik reeds nu zeggen, dat de werking van 1 deel van een zout in 1000.000.000 deelen water opgelost, nog duidelijk aan te toonen was. Dat is zooveel als de inhoud van een kleine melkkan verdeeld over een vat met een grondvlak als dat van onzen grooten toren en zoo hoog als vijftig van deze torens op elkaar. U kunt u de werking van zulk een oneindig kleine hoeveelheid *voorstellen*? Ik niet.

U gebruikt heusch dezelfde redeneering als de heer P., die geeft ook een keur van dergelijke berekeningen.

Alleen met een andere slotsom. Maar wanneer hij eens de resultaten dier nieuwe natuurkundige onderzoekingen op zijn duimpje kent als nu, zooals blijkt, de tafel der vermenigvuldiging, dan komt er van zijn hand een waardeerende kroniek in het Handelsblad over de geniale ontdekkingen van Hahnemann.

Hm, dokter! Begreift man die Entdeckung endlich,
So nennt sie jeder — selbstverständlich.
J. T. W.

ZIEKENHUIZEN.

Bij den aanvang van dezen nieuwen jaargang van ons „Maandblad” willen wij alle voorstanders der Homoeopathie in ernstige overweging geven, of er niet het een of ander voor hen te doen valt — zij het dan ook op bescheiden voet — in het belang dezer geneeswijze.

Naar onze gedachte is het in de eerste plaats van veel gewicht, dat de beginselen der Homoeopathie en de schoone resultaten door haar aan het ziekbed verkregen, *in veel ruimeren kring* dan tot nu toe het geval is, bekend worden.

Immers, hoe meer deze verbreid worden, des te eerder geraken wij tot ons doel, dat met de Homoeopathie rekening worde gehouden ook door de Allopaten, dat zij ingang vinde aan de Hoogeschoolen en in de Ziekenhuizen; in één woord, dat zij als een deugdelijke geneeswijze *erkend* worde en naast de andere geneeswijzen de plaats inneme, die haar toekomt.

Laat daarom *een ieder*, die waarlijk eenig belang stelt in den vooruitgang der Homoeopathie in ons land, daartoe medewerken.

Allicht rijst bij dezen of genen de vraag: „op welke wijze kan ik dan helpen?” Verschillende antwoorden zouden hierop te geven zijn; dikwerf werd er ook in ons blad op gewezen, zooals in dit No. met betrekking tot het **Homoeopathische Ziekenhuis**. Thans evenwel openen wij een nieuwen weg, waarvoor wij met vrijmoedigheid *aller* steun mogen verzoeken, aangezien het hier slechts om bijdragen op *zeer kleine schaal* te doen is.

Ons voornemen is, dit jaar te beginnen met de toezending van het „Homoeopathisch Maandblad” aan

ALLE ZIEKENHUIZEN

in ons land. Wanneer ons blad daar *geregeld* op de **Leestafel** voorkomt, zal dit ongetwijfeld metertijd de belangstelling gaande maken bij de geneesheeren, de verplegers en verpleegsters, en niet het minst bij de patiënten zelve. Men bereikt zoodoende een publiek, dat tot nu toe bijna nooit iets over de Homoeopathie vernam, terwijl het juist in de eerste plaats geëigend is, om zich van deze zaak op de hoogte te stellen. Ontegenzeggelijk kan de lezing van ons blad, waarin voortdurend op zoo treffende en waardevolle wijze de beginselen der Homoeopathie in *theorie* en vooral ook in de *praktijk* worden uiteengezet, aldaar rijke vruchten afwerpen. Men is als 't ware in de gelegenheid om de veelal aangegeven middelen bij een ziekte-beschrijving eens aan het *ziekbed* te beproeven! Met welk gevolg dit geschieden zal? . . .

Hierop kunnen de *homoeopathische* geneesheeren, eertijds **allopaten**, het meest afdoend antwoord geven! . . .

Voor dit goede doel willen wij van onzen kant al het mogelijke doen om het te doen welslagen. Wij zullen hiervoor den abonnementsprijs per jaargang stellen op *f* 1.— **franco per post**, in plaats van *f* 1.25, zooals gewoonlijk.

In ons land zijn circa 235 ziekenhuizen van bepaald belang. Om dezen allen het Maandblad te zenden is dus benodigd de som van *f* 235.—.

Wie helpt nu dit bedrag bijeenbrengen? *Alle* bijdragen, hoe klein ook, zijn ons welkom. Men zende postwissel in aan ons bureau, met vermelding op den strook: „**Voor de ziekenhuizen.**” Desverlangd kan er bij opgegeven worden, aan welk ziekenhuis het eerst moet gezonden worden.

Alle bijdragen zullen in het volgend No. van ons blad worden verantwoord, zoo men verkiest onder letter N. N. Wijzelf zullen een aanvang maken en verleen een bijdrage van *f* 10.— ten behoeve van de **Kas voor de ziekenhuizen.**

Wij wenschen hiervoor allereerst te zenden een abonnement aan

4	ziekenhuizen te	Amsterdam.
3	„	„ Rotterdam.
3	„	„ 's-Gravenhage.

Te zamen 10 ziekenhuizen.

Hiermede is reeds met dit No. begonnen. Van harte hopen wij, dat *zeer velen* bereid zullen zijn ons dit plan te helpen ten uitvoer brengen, door ons hunne bijdragen toe te zenden.

De Uitgevers van het „Homoeopathisch Maandblad.”

Adres: La Rivière & Voorhoeve — Zwolle.

ONS MAANDBLAD.

Tot onze blijdschap kunnen wij den lezers meedeelen, dat in de rij der **Medewerkers**, welke aan het „Hoofd” van dit blad vermeld zijn, thans als nieuwe medewerker is opgenomen de heer **J. Mieg, Med. Doct's, arts te Haarlem.**

Wij hopen, dat ook dit jaar de verschillende medewerkers in ruime mate het blad door hunne bijdragen zullen steunen. Reeds ontvingen wij enkele belangrijke artikelen, die evenwel wegens plaatsgebrek tot het volgende No. moesten blijven liggen.

Dr. M. L. v. d. Stempel (Amsterdam) zal in dezen jaargang zijne reeks artikelen over de beschrijving en behandeling van **Kinderziekten** voortzetten.

De rubriek **Beantwoording van Vragen** zal worden behandeld door de heeren **Dr. N. A. J. Voorhoeve** (Den Haag) en **Dr. J. Voorhoeve** (Dillenburg). Eventuele vragen zende men aan het adres van **Dr. Voorhoeve, Celebesstraat 93, Den Haag.**

VERZOEK.

Indien er onder onze lezers of lezeressen zijn, die zich in de plaats hunner inwoning of daarbuiten moeite willen geven, om bij de voorstanders der Homoeopathie tot het steunen van het oprichten en instandhouden der **Homoeopathische Afdeling** in het Utrechtsche Diaconessenhuis aan te dringen, noodigen wij hen uit zich te wenden tot den heer **K. W. Tuinzing, Cool-singel 68 te Rotterdam**, die gaarne bereid zal zijn, nadere inlichtingen te geven en gedrukte circulaires toe te zenden.

BUITENLAND.

Den lezers in het buitenland wordt beleefd verzocht de abonnementsgelden voor het jaar 1906 zoo spoedig mogelijk per postwissel, groot *f* 1.40, over te maken.

ADVERTENTIËN.

Homoeopathische Geneesmiddelen

van **Dr. Willmar Schwabe te Leipzig**

verkrijgbaar bij

HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.

TEL. No. 502.

Hoogewoerd 143 — LEIDEN. (20)

Homoeop. Apotheek

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van **Dr. Willmar Schwabe**, desgewenscht ook in originele verpakking. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,

(10) **ROTTERDAM.**

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van **Dr. Willmar Schwabe.**

ADVERTENTIËN.

Homoeop. Geneesmiddelen
van Dr. Willmar Schwabe
in origineele verpakking ver-
krijgbaar bij (9)
de firma **D. DE ROOIJ**,
Apotheek **UTRECHT**,
Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma **B. Miedema**,
Steenstraat 49. (20)

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

TRISCUIT en SHREDDED WHOLE WHEAT

(hetzelfde in verschillende vorm)
is een voedzaam en daarbij lichtverteerbaar tarwe-
product. In vergelijking met gewoon goed tarwebrood,
dat drie- tot viermaal meer water, veel minder eiwitten
en koolhydraten en vet bevat, is dit nieuwe tarwebrood
van een uitstekende samenstelling en wegens zijn hoog
gehalte aan goede voedingsstoffen van groote waarde.
Daarbij komt, dat het wegens de verwerking van de
geheele tarwekorrel, alle voedingsbestanddeelen daarvan
bevat. Het geeft daardoor buiten de kern, uit het eigen-
lijke meel bestaande, 66k de vijf omhulsels der korrel,
zoo nuttig voor beenderen en tanden, en die de natuur-
lijkste gistingstof bevatten, welke het verteringsproces
bevordert.

Verkrijgb. in alle degelijke Comestibles- en Kruidenierswinkels.
De Nederlandsche Delicatessen-Handel GEER. DAAMEN,
Rotterdam. Imp. voor Nederland en Koloniën. (40)

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek ZWOLLE.

Origin. verpakkingen van

Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.

G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER.

Bethlehemse Kerkplein.
Telefoonnummer 140 (10)

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuissteeg,

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

HEWEL & VEITHEN te Keulen

Eenige fabrikanten van

Dr. Med. LAHMANN'S Nährsalz Preparaten

Gener.-Agent voor Nederl. en Koloniën:

Apotheker H. J. VAN STAVEREN,
Raambrug, ROTTERDAM.

VEGETABILE MELK, uitnemend kindervoedsel, zie
blz. 228 en 229 van *Homoeopathie in de Praktijk*, door

Dr. J. Voorhoeve, prijs per bus f 0.95
Hygiënische (Nährsalz) Cacao p. blik van 1/2 Ko. f 1.80
Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " " " f 0.925
Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " " " f 0.475
Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per 1/2 Ko. N° I,
(rood papier) f 1.50
Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per 1/2 Ko. N° II,
(blauw papier) f 1.25
Hygiënisch (Nährsalz) Extract per potje f 1.10
Hygiënisch (Nährsalz) Extract per doosje, toevoe-
ging aan het voedsel van in koolen levende
vogels f 0.40
Hygiënische Napolitaines per etui f 0.40
Nährsalz Haver Biscuits per pakje f 0.23
Nährsalz Haver Cacao per carton van 1/2 Ko f 0.60
Japan Soja in witte flacons f 1.60

Brochures en Proefbussen van de Nährsalz Cacao
en de Nährsalz Haver Cacao zijn gratis beschikbaar.
Gebruiksaanwijzing en wenken en raadgevingen bij 'tgebruik

van LAHMANN'S plantaardige melk staan op
aanvraag franco ten dienste. (64)

De lijst der ruim honderd wederverkooopers
is afzonderlijk verkrijgbaar.

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,

(10) **ROTTERDAM.**

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

Homoeop. Apotheek

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

PROEFNUMMERS v. h.

HOMOEOP. MAANDBLAD op aanvraag
GRATIS ter verspreiding, verkrijgbaar bij
LA RIVIÈRE & VOORHOEVE, Zwolle. -- -- --

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare
verduunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Docts. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts**, Vijzelstraat 130.
" . . . " **G. Schipper**, Weesperzijde.
" . . . " **J. Sol**, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " **Firma Schouten & Co.**
Apeldoorn . . . " **R. A. Roelse**.
Assen . . . " **R. Karsten**.
Baarn . . . hofapotheek **Dr. J. P. Land**.
Breda . . . apotheek **A. J. B. Heidema**, Wilhelminastr. 2.
Delft . . . " **H. Blom**.
Doetinchem . . . " **B. ten Bruggen Cate**.
" . . . " **Dr. Joh. v. d. Moer**.
Dordrecht . . . " **de Rozinkhof**, J. Romijn Bzn.
Enschede . . . van **F. Bergema**.
" . . . " **C. J. Snuij**.
Franeke . . . " **L. F. de Klerk**.
Gouda . . . " **E. Grendel**.
" . . . " **A. Latenstein**.
" . . . " **P. Weljer**.
Groningen . . . " **S. Smeding Szn.**, A Kerkhof 17.
Den Haag . . . **Firma v. d. Mheen**, De Riemerstr.
" . . . Centraal-apotheek **"De Archipel"** **K. R. Nauta**, Javastr. 49.
Haarlem . . . apotheek van **Begeman & Sneljens**, Jansstr. 27.
" . . . " **R. Duym**, Keizerstraat 6.
" . . . " **Firma van Hees**, Kleine
" . . . " **H. C. Numan van Son**, Houtstr. 57.
" . . . " **D. L. Keur**, Zijlstraat 37.

Haarlem . . . apotheek van **Mons & Grijseels**, Lange Veerstr. 16.
" . . . " **H. Remmers & Zn.**, Kruisstr. 20.
" . . . " **L. Schoorl**, Frans Halsstraat 2.
Harlingen . . . " **Firma v. Tubergen**, Gr. Houtstr. 141.
" . . . " **Mevr. Wed. Snijder**.
" . . . " **de Vries**.
Hilversum . . . " **Van Heemskerck Diker**.
" . . . " **de Vries**.
Leeuwarden . . . " **S. Tromp Visser**.
Leiden . . . " **J. G. A. Blanken**, Hoogewoerd.
" . . . " **Boekweit**, Vischmarkt.
" . . . " **D. J. van Driessum**, Mare.
" . . . " **J. H. van Grafthorst**, Nieuwe Rijn.
Maassluis . . . " **H. Bogtstra**.
" . . . " **J. Dienske**.
Makkum . . . " **A. Rauwerda**.
Meppel . . . " **L. Knoppers**.
Nijmegen . . . " **Firma Moey & Co.**
Rotterdam . . . " **Beker & Co.**, Zomerhofstraat 4.
" . . . **Hertstein Apoth.** **C. de Groot**, Goudsche straat 38.
" . . . apotheek van **J. H. Zindler Jr.**, 's Gravend. w. 283.
Velp bij Arnhem . . . " **C. Koek**.
Vlissingen . . . " **C. G. Baert**, Rithemse Markt F 189.
Weesp . . . " **T. S. v. d. Lev**.
" . . . " **N. A. Baillintijn**.
Zeist . . . " **Berents & Co.**, Slotlaan 24.

Digitized by

Google

UNIVERSITY OF MICHIGAN

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Middelburg; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.
HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N ^o 124).	

INHOUD: Het nieuwe plan. — Voor en tegen. — Iets over een paar lastige huidaandoeningen bij kinderen. — Het kropgezwel. — Homoeopathisch ziekenhuis. — Homoeop. Polikliniek. — Beantwoording van vragen. — Ingezonden. — Kas v/d. ziekenhuizen. — Correspondentie. — Advertentiën.

HET NIEUWE PLAN.

Nogmaals vestigen wij de aandacht op het plan, in het Utrechtsche Diaconessenhuis een homoeopathische afdeling op te richten, ten einde daar zieken volgens het beginsel „Similia similibus curentur” te kunnen behandelen. Van welk buitengewoon belang het is, dat dit plan thans tot verwezenlijking kome, zal ieder voorstander der Homoeopathie begrijpen, vooral wanneer hij zich de moeite geeft deze zaak kalm en onbevooroordeeld te overwegen.

Ongetwijfeld zou het de voorkeur verdienen, indien reeds onmiddellijk tot de oprichting van een flink Homoeopathisch Ziekenhuis met circa 50 bedden, en ingericht naar de strengste eischen des tijds, kon overgegaan worden. Maar aangezien het kapitaal daartoe vooralsnog niet te vinden is, moet het ons dankbaar stemmen, dat reeds *nu* een weg geopend wordt, waarlangs de oprichting van een eigen homoeopathisch ziekenhuis kan worden voorbereid.

Bij de pogingen, die indertijd gedaan zijn, om een kapitaal bijeen te krijgen, waarvoor een Homoeopathisch Ziekenhuis van c. 50 bedden kon worden opgericht en in stand gehouden, werd ons door verscheidene vermogende voorstanders der Homoeopathie tegemoet gevoerd, dat men niet vooruit kon weten, of een dergelijk grootsch plan kans van slagen had, in zoverre het niet vaststond, dat zich inderdaad een voldoende aantal patiënten voor een dergelijk ziekenhuis zou aanmelden.

Welnu, dit kan thans door het nu bestaande minder grootsche plan uitgemaakt worden. Wij beginnen, volgens dit plan, zoo te zeggen met een ziekenhuis van \pm 25 bedden, en kunnen in de eerstvolgende vijf jaren zien, of er inderdaad in ons land behoefte aan een dergelijke inrichting bestaat, zonder dat er eenige noemenswaardige geldelijke risico aan verbonden is. Blijkt in dien tijd, dat de zaak geen levensvatbaarheid heeft, dan wordt het kapitaal van f 100.000, 't welk gedurende dien tijd op uiterst soliede wijze belegd wordt, aan de aandeelhouders teruggegeven, zoodat deze in dat geval geen ander verlies hebben dan de niet uitgekeerde rente. Blijkt daarentegen — en wij voor ons zijn overtuigd dat dit 't geval zijn zal — dat de zaak wél levensvatbaarheid heeft, m. a. w. dat er van de gelegenheid, om zich in een homoeopathisch ziekenhuis te kunnen laten behandelen, ruimschoots gebruik gemaakt zal worden, welnu dan is het bewijs, 't welk geëischt werd, geleverd, dan kunnen wij met des te meer klem aandringen op de offervaardigheid der voorstanders van de homoeopathische geneeswijze, en kan er een aanvang gemaakt worden met den **bouw en de inrichting van een zelfstandig Homoeopathisch Ziekenhuis.**

Moge geen der voorstanders der Homoeopathie in ons land zich onttrekken, maar werke een ieder mede, om dit plan te doen slagen. Die veel doen kan, neme één of meer aandelen van f 1000.—, f 250.— of f 100.—; die weinig doen kan, steune deze zaak door de toezegging van een jaarlijksche bijdrage in de exploitatie! De penningmeester van het Comité, de heer C. G. Vervloet, Boompjes 82 Rotterdam, die tengevolge van onzen oproep in het vorige nummer reeds verscheidene toezeggingen ontving, ziet verlangend nog meerdere toezeggingen tegemoet, en is gaarne bereid elke nadere inlichting te verstrekken.

Dr N. A. J. V.

doen voorkomen? U zijt zoodoende bezig, haar, in overeenstemming met de juist heerschende mode van het geneeskundige jaargetijde, een ander pak aan te meten.

H. Hoe durft u dan toch deze minachtende opmerking maken, u, die eene school toebehoort, die in 100 jaren tal van ziektekundige stelsels als uitkomsten van uwe onfeilbare wetenschap opgebouwd en weder afgebroken hebt, terwijl wij aan onze grondbeginsels, de proefneming van de artseniën voor den gezonde en hunne toepassing naar den leidweg der gelijksoortigen, onwrikbaar trouw gebleven zijn? Als wij verkeerd gebleken ziektekundige opvattingen met de toenemende ontwikkeling der natuurkundige hulpwetenschappen verlaten hebben, dan raakt zulks in het minst niet die grondstellingen, en dient slechts ten bewijze, dat de Homoeopathie evenals de geheele geneeskunde voor ontwikkeling vatbaar en daardoor wetenschappelijk is. Uwe redeneering gaat dus niet op en stoort niet onzen vrede.

N. Of u vrede met uw vasthouden kunt hebben, moet u maar zelf weten, maar, mij dunkt, met zich aan iets vast te houden, komt men geen stap vooruit. Wij achten ons geroepen, met den vooruitgang van ons weten mede te gaan, en overeenkomstig ons *beter* weten de onjuist gebleken vroegere beschouwingen te laten varen, en de nieuwe meer gerijpte tot grondslag van ons practisch handelen te nemen, want:

„Die in dem Irrtum verharren,
Das sind die Narren.“

H. Zeer juist, en om die reden blijven wij bij het oude, dat zich als waarheid schitterend bevestigd heeft. Trouwens bij uwe gedragslijn schijnt u te vergeten, dat de zieken het gelag van uwe elkander opvolgende dogmatische geneesstelsels moeten betalen?

N. Daar is niets aan te doen, dat is altijd zoo geweest en zal wel altijd zoo blijven, totdat de menschen volkomen geworden zijn. De adepten der wetenschap kunnen niet beter doen, dan naar hare eischen, naar die van den geneeskundigen barometer van hun tijdvak, en van hun eigen geweten te handelen. Als enkele slachtoffers er bij vallen, dan is hun geen verwijt daarvan te maken, dan is zulks het onvermijdelijk gevolg van de aardse onvolmaaktheid. Daar komt nog bij, dat gij, homoeopaten, de na-deelen van de zoogenaamde allopathische behandeling met sterkere artsenijsdoses, steeds schromelijk overdreven hebt.

H. De geschiedenis van de geneeskunde, haar overgeleverde annalen en zoo vele oordeelvellingen van haar beste beoefenaars spreken duidelijk tegen uwe bewering.

N. Nu, dat kunnen wij hier niet uitmaken; gelieve mij echter nu nog te vertellen, hoe u over de homoeopathische dosenleer denkt, en of u ook al van de uiterst hoog opgevoerde artsenijsbereidingen, de „Hochpotenzen“ gebruik maakt, zooals den echten homoeopaat dan toch voegt? Met zeer kleine stoffelijke giften, vooral van sterker werkende middelen, kan ik mij nog vereenigen, maar iets als artsenijs toe te dienen, waarin deze niet is noch zijn *kan*, lijkt toch wel of humbug of een product van bovenzinlijke dweperij te zijn.

H. U raakt daar een veel bestreden vraagstuk van de Homoeopathie aan, waarin het laatste woord nog lang niet gesproken is. Om die reden, en ook om bij de uiteenloopende gevoelens van collega's de neutraliteit te bewaren, zou ik liever van het thema afstappen. Laat ik u nog zeggen dat volgens de 3de homoeopathische grondstelling, als noodzakelijk gevolg van de toepassing van

aan de ziekte gelijksoortig werkende artsenijs, de dosis steeds zoo klein moet gekozen worden, dat zij niet verergeren kan. Hoe klein zij echter zijn mag, om nog te kunnen genezen, heeft men nog niet kunnen uitmaken. En in dit opzicht valt het zeer moeilijk, te loochenen dat de treffende uitkomsten, bij behandeling met Hochpotenzen, wel voor betrouwbaarheid pleiten. Met dat al zijn zij mij persoonlijk alles behalve sympatisch.

N. Het doet mij genoegen dit van u te vernemen, want u behoort dan niet tot hen, die eene op zichzelf bestaande artsenijskracht, goedschiks bereid om zich op spiritus of melksuiker te laten overbrengen, zonder stoffelijken drager mogelijk achten. Alsof eene uiting van het menschelijk intellect, de wording van een geslacht, de openbaring van een zieleigenschap, zonder medewerking van de hersenzenuwen en de trillingen van hunne laatste stoffelijke elementen mogelijk ware! De voor het tot stand komen van de artsenijswerking vereischte stoffelijkheid bestaat bij uwe 30ste centesimale potensen reeds lang niet meer, zoodat deze ook al geen artsenijs bevatten. Zonder oorzaak ook geen werking, is het eenvoudigste logische begrip. Wat zijn dan de beweerde genezingen met de 30ste, laat staan met de 200ste en nog hoogere?

H. U hebt tegen mijnen wensch toch dit hachelijk onderwerp nader beschouwd. Laten wij dan toch de beslissing van de toekomst verwachten. Trouwens, wij kunnen dat ook gerust doen, want de Hochpotenzen zijn slechts een aanhangsel van de Homoeopathie, dat ook ik niet bepaald mooi vind, en hetwelk de overgroote meerderheid van de homoeopathen dan ook van hunne rok-panden afgescheurd hebben.

N. En toch is de rok daardoor niet kleedzamer geworden.

H. Men zit er intusschen warmpjes in, en er is ook veel vraag naar. Als u de allopathische rok met al zijn lapwerk beter bevalt, dan is dat een kwestie van smaak. De onze is nog al in de mode en u moest hem bij wijze van proef eens dragen.

N. Geen haar van mijn hoofd denkt er aan; een geneesstelsel, dat tot een buitensporigheid leidt als de zoo even besprokene, kan mijn vertrouwen niet winnen, want het moet op dwalingen berusten.

H. De dwaling, hetgeen u als arts der oude school ruimschoots ervaren hebt, spruit voort uit dezelfde kiem als de waarheid, dat is uit het zoeken naar deze, doch de waarheid komt daar door zoo maar niet in eens, als Pallas Athene uit het hoofd van Jupiter, in volle schoonheid en omlijsting voor den dag, en vooral niet in een ervaringswetenschap als de onze, maar slechts in een langen en moeilijken worstelstrijd, waarbij teleurstellingen en onjuiste gevolgtrekkingen onvermijdelijk zijn. De waarheid der Homoeopathie heeft den proeftijd van een eeuw zegevierend doorstaan, reeds een uitgestrekt gebied veroverd en kan niet meer weggedisputeerd worden. De wetenschap moet met haar rekenen, en, als zoodanig zelf geen vaste perken hebbende, liever haar eigen bakens verzetten, als zij den vloedstroom van gene niet meer tegenhouden kan. Zoo lang uwe partij den tusschen ons aangewezen weg van toenadering niet wil inslaan, geraken wij tot geen vergelijk. Laten wij, in afwachting daarvan, ons beiden van onze schoone taak, helpers in het lijden te zijn, onveranderlijk bewust blijven, en elkander niet van bijoogmerken verdenken, als de geneeskundige handelwijze van den een niet met de inzichten van den ander strookt! Eens zal en moet de tijd komen, dat de vooroordeelen

zullen vallen, dat de Homoeopathie de haar toekomende schoone plaats in de ruime hallen van de geneeskunst als een vanzelfsprekend recht zal innemen!

Quod Dii bene vertant!*)

D^r. F. W. O. K.

*) D. w. z.: „Wat de goden mogen begunstigen!”

DOKTERSPRAATJES EN -PREEKJES.

IX.

„Wiskunstig acht ik de Homoeopathie veroordeeld.” Dit schrijft me vanavond een patiënt als de laatste oordeelvelling van zijn huisdokter over de Homoeopathie.

Dat is wel kort samengevat, wat alle allopathische geneesheeren er van denken, zegt mijnheer.

’t Pikante van de zaak is echter, dat deze allopaat zich op ’t zelfde oogenblik van de werking van een millioenen maal verdunde Cantharis-tinctuur had overtuigd. ’t Geval lag zoo. Een familielid van den briefschrijver was sedert weken lijdende aan een uitputtende bloeding. De huisdokter acht een operatie noodig, en liefst zonder uitstel. Op mijn raad wordt Cantharis gegeven, en na de tweede dosis verandert de toestand zóó, dat de dokter zegt: ik kan u feliciteeren, de operatie is niet noodig. Toen vertelde de patiënt wat er gebeurd was. Dokter S. zag verwonderd op van de werking der Cantharis, schrijft de patiënt me nu. Z. Ed. draait iets bij, laat zich wat toeschietelijker uit, maar blijft overigens op zijn doctrinair standpunt staan. „Wiskunstig,” zoo zei hij, „acht ik de Homoeopathie veroordeeld.” De kleine hoeveelheden lijken hem dwaasheid.

Die is dan toch wel erg hardleersch, zegt mevrouw. Ik zou willen zeggen: geneeskunstig is die allopaat veroordeeld. Wat wil men dan toch meer dan genezingen, om de waarde van geneesmiddelen te bewijzen.

Wat men meer wil? Dat wij homoeopaten ’t ook langs anderen, ’t zij wiskunstigen, ’t zij natuurkundigen, ’t zij scheikundigen weg bewijzen, dat onze verdunningen nog iets van de geneeskrachtige stof bevatten.

Eigenlijk komt me die eisch nog al verklaarbaar voor, meent mijnheer. Een apotheker leert op die wijze juist de vervalschingen van de echte artsenijsstoffen onderkennen; ’t is begrijpelijk, dat men in dien gedachtengang op gelijke wijze de homoeopathische middelen wil beoordeelen.

Ik kan daar direct op antwoorden, dat een apothekersstandpunt nog geen doktersstandpunt is. Maar voor ’t oogenblik laat ik dat verschil daar en wil enkele feiten mededeelen, die ook een apothekerachtig denkenden geneesheer moeten nopen, een 9de decimale verdunning als meer te beschouwen dan niets.

Juist zooals u de vorige maal reeds beloofdet te zullen doen. Ik ben wel benieuwd door welke proeven men kan aantonen, dat een pond zout, op 1000,000,000 L. water verdeeld, nog invloed op andere stoffen heeft.

Niet het gewone keukenzout heeft men daarvoor genomen, maar een verbinding van zwavelzuur en koper. Dit zout heeft de eigenschap de scheikundige verbinding van twee andere stoffen (zwaveligzuur en zuurstof)

sneller te doen plaats hebben, dan wanneer ’t niet aanwezig is. ’t Opvallende van deze beïnvloeding is, dat deze geschiedt door de *tegenwoordigheid alleen* van ’t zout; dit blijft in zijn oorspronkelijken toestand; ’t maakt slechts de vereeniging van het andere tweetal gemakkelijker.

Zooals in ’t dagelijksch leven goud of zilver menigen huwelijksband sneller doet vastknoopen, dan innerlijke neiging ’t alleen zou vermogen, merkt mijnheer op.

Precies; alleen met één kapitaal verschil: de snellere vereeniging der twee stoffen is bijkans onafhankelijk van de hoeveelheid van ’t zout. Een uiterst gering partikeltje heeft denzelfden invloed als een kilogram er van, en de neiging tot de wederhelft vertoont die onafhankelijkheid maar bij uitzondering.

Ik moet zeggen, dat zwavelzuurkoper begint me belangstelling in te boezemen; ’t is blijkbaar machtiger nog van invloed dan de edele metalen.

En ’t is juist bij deze proeven gebleken, dat 1 deel van ’t zout op 1000,000,000 deelen water de vereeniging van zuurstof en zwaveligzuur nog duidelijk merkbaar sneller tot stand bracht. Zooals ik de vorige keer reeds zeide, om u een voorstelling te geven van die ontzettend geringe hoeveelheid, moet men zich denken een waterbak met een bodem zoo groot als de voet van onzen grooten toren en zoo hoog als vijftig torens op elkaar; stort daarin 1 L. melk uit, meng dit zorgvuldig en beproef dan eens een melkdeeltje terug te vinden. Dit is onze 9de decimale verdunning en ’t laat zich begrijpen, dat er in Hahnemanns tijd een kreet van afgrijzen opging onder de apothekers, toen hij met zulke hoeveelheden artsenijs ernstige ziekten wilde bestrijden. En de dokters griezelden zoo mogelijk nog meer. Maar zooals ik zooeven uitlegde, past dat griezelen niet meer aan de tegenwoordige voedsterlingen der allopathische school, als ze in hun scheikundige colleges de werkzaamheid van die „nietsen” van vroeger zien aange-toond. Nu begint het griezelen wat later; als ze hooren van 15de, 30ste en hogere verdunningen.

Maar, zegt mijnheer, die proeven betreffen alleen doode, anorganische stoffen, voor de levende behoeven we ze daarom nog niet als bewijskrachtig te beschouwen; in de levende natuur gelden misschien andere wetten.

Als we iets mogen besluiten uit de werkingen in het planten- en dierlijk organisme, dan is ’t wel dit, dat zij nog veel gevoeliger zijn voor aller kleinste hoeveelheden dan de minerale stoffen. Hebt u het Februari-nummer der Wetenschappelijke Bladen gelezen?

Zeker; maar ’t is me blijkbaar ontgaan, als er iets over die gevoeligheid in voorkomt.

Slaat u dan nog eens op wat er in het artikel „het lichten van planten” over gezegd wordt.

Vertel u ’t liever maar eens in korte woorden.

Gaarne. Er bestaan bacteriën, die lichtgevend zijn. In het donker is dat licht ook voor het menschelijk oog merkbaar. Dat licht ontstaat bij bepaalde processen in het lichaam van de bacterie; en die processen komen tot stand alleen bij aanwezigheid van zuurstof. Water bevat gewoonlijk zuurstof; worden dus die bacteriën in water gebracht, en in ’t donker geplaatst, dan zien we een zacht schijnsel. Na eenigen tijd houdt dit vanzelf op, d. w. z. als alle zuurstof door de bacteriën verbruikt is; blaast men weer zuurstof in ’t water, dan neemt men het schijnsel waar, tot de nieuwe hoeveelheid weer verbruikt is. Men zou voor de proef dus telkens het inblazen van zuurstof moeten herhalen. Maar ook op andere wijze kan zuurstof in de

nabijheid der bacteriën gebracht worden. Er zijn namelijk in sloot- en zeewater microscopisch kleine wieren, die de eigenschap hebben koolzuur op te nemen, en dan zuurstof af te scheiden. Dat koolzuur is steeds in 't water aanwezig; zuurstof wordt dus telkens opnieuw in 't water gebracht als die kleine wieren zich daarin bevinden. Dat wil zeggen, als (van de zon of van een lucifer) licht op het water valt; in het donker kunnen de wieren 't koolzuur niet opnemen, dus geen zuurstof afscheiden; in 't donker kunnen de bovenbesproken lichtbacteriën geen schijnsel meer afgeven, als de oorspronkelijke hoeveelheid zuurstof verbruikt is. Valt er een lichtstraal voor een oogenblik in 't water, fluks nemen de wieren koolzuur op, en scheiden daarna de zuurstof af; hiervan maken de lichtbacteriën zich meester, en als de lichtstraal al lang weer verdoofd is, is een zwak schijnsel het zichtbare teeken voor de levenwekkende en levensonderhoudende kracht van het licht.

Hoe wonderlijk mooi, zegt mevrouw, die onderlinge afhankelijkheid voor elkaars bestaan in de levende natuur.

En hoe wonderlijk die uiterste gevoeligheid voor zuurstof van die levende wezens. Steek een lucifer aan en blaas die direct weer uit, in dat tijdsverloop heeft 't licht zuurstof doen ontwikkelen, reeds genoeg voor intens leven der bacteriën. Geen scheikundige reactie vertoont een dergelijke gevoeligheid. En de schrijver van het artikel, Prof. H. Molisch, zegt dan ook naar aanleiding daarvan: er blijkt uit, dat eene physiologische methode (dus eene die met levende organismen proeven neemt) in gevoeligheid niet alleen met de beste physische en chemische methoden wedijveren kan, maar dat zij deze zelfs overtreft; en dat het levend wezen als hulpmiddel bij het wetenschappelijk onderzoek onschatbare diensten kan bewijzen.

Ik begrijp u; als men met scheikundige methoden kan aantoonen, dat eene 9de verdunning nog stoffen in werkzame hoeveelheid bevat, dan mag men daaruit nog niet besluiten, dat het levende lichaam niet door veel kleinere hoeveelheden veranderingen kan ondergaan.

Dat is mijne bedoeling; en daaruit volgt reeds, dat de eerste plicht van een geneesheer is de homoeopathische verdunningen op het menschelijk lichaam te beproeven; en dat elk betoog, dat niet op die proefnemingen opgebouwd is, beter achterwege blijft, als de betooger zich niet, voor elk die na hem komt, belachelijk wil maken.

De toejuiching van het groote publiek, dat nu leeft en deze dingen niet kent, zal voor hem reëler zijn dan de geringschatting van een volgend geslacht. Dat ligt nog al in de menschelijke natuur, zegt mijnheer.

Wel mogelijk; maar wie zegt hem, dat een jonger geslacht van medici, dat niet aan den leiband zal willen loopen, maar zelfstandig aan haar drang tot waarheid wil voldoen, niet weldra op de collegebanken plaats gaat nemen; en hoe moeilijk zal het hem dan vallen hun medelijdend schouderophalen over zijne wetenschappelijkheid te dragen. Nu Schulz, Arndt, Hueppe voor het similia similibus curetur in 't krijt zijn getreden, en overwinnaars bleven, moet men allerlei diplomatenkunsten gebruiken, om den smadelijken terugtocht, die door den onverbiddelijken gang van de ontwikkeling der wetenschappen onvermijdelijk werd, met een air van grootdoenerij te verbloemen. En nu ontzinkt hem de zoo vast en veilig gewaande grond, vanwaar hij zijn aanvallen op de homoeopathische doseering richtte. Straks eischen de studenten onderzoek aan 't ziekbed en geen quasi-wetenschappelijke speculatie.

't Lijkt me geen pretje om dan hooggeleerde te zijn.

Voor ons homoeopaten echter wordt het een pikante vertooning, zegt mijnheer.

Maar niet alleen om te lachen, zegt mevrouw. 't Moet de dood van wetenschappelijke bezieling zijn, als men bevreesd wordt voor de resultaten van 't onderzoek, en dat moet u ook betreuren; u hebt toch gelegenheid gehad om in velerlei opzicht uw professoren te leeren hoogachten.

Ik geloof, mevrouw, dat u hiermee de kern van het geschil hebt aangeroerd. Bij de aanvallen op de Homoeopathie worden leeken en deskundigen, geneesheeren en studenten, als getuigen opgeroepen. Op leeken hebben die betoogen alleen zoolang invloed, tot dat ze zelf lijdende worden en de allopathie hun geen verlichting of genezing kan geven; dan weten ze zich wel te herinneren, dat de Homoeopathie die en die heeft geholpen; en de hun ingepompte theoretische bezwaren zetten ze spoedig op zij, als de korreltjes en drupjes vermogen, wat met pillen en eetlepels een onmogelijkheid bleek. Maar een heel andere zaak is het met het instampen van vooroordeelen bij studenten door de hooggeleerden. Men is als student zoo begeerig om alles te kennen, alles te begrijpen. En de studie der geneeskunde is zoo allesomvattend; geen tak van menselijk weten, die niet aan haar dienstbaar kan worden gemaakt. En boven alles troont de wetenschap van den mensch, van zijn lichaam en van zijn geest; 't mysterie van 't leven prikkelt tot nooit-eindigend, maar immer-bezielend onderzoek. 't Kennen is een hartstocht; hoeveel te meer als 't bij ons medici kan leiden tot kunnen; tot heerschen over weerbarstige machten. En ieder student, die roeping voelt voor ons vak, luistert allereerst naar die inwendige stem, die juicht van verlangen naar 't alomvattende weten. In zijn professoren wil hij niet anders zien dan uitverkorenen, wier verlangen door meerder weten tot steeds ruimere gebieden is uitgedijd; wier geestesoog samenhang aanschouwt en vermoedt, waar voor hem nog alles chaos is; en aan wier hand hij geleid wordt, totdat hijzelf de diepste levensraadselen zal willen ontsluiten. De wetenschap is hem lief om de ontroering, die ze hem verschaft. De meest ongewone verschijnselen boeien hem, juist door hun raadselachtigheid; en ze laten hem niet los, tot meerder weten zijn begeerte heeft gestild. En denk u nu den verkillenden invloed van den hooggeleerde, die van uit den hoogen kathedra den banvloek slingert naar 't geen anderen als zeldzame, begeerlijke vondsten hebben aan 't licht gebracht. En dat kan niet; en dat mag niet; dat is de levenswet op z'n kop gezet (Prof. Leyden te Berlijn); dat is even onzinnig als het blusschen van vuur met brandhout (Prof. Stokvis). Dan wijkt die ontroering voor het levensraadsel, dat ons 't leven maakt tot een wonderen tocht, waarbij we met grootopen oogen tot aan het geheimzinnig einde voortschrijden; en dan wordt dat leven als een armzalig kijkspul, waar de spulbeaas ons door enkele glaasjes bont gekleurde plaatjes kijken laat, maar vanwaar we onaandoenlijk, zonder innig medeleven weer heengaan. Wat wordt ons korte bestaan arm, als men achter het gewone niet het ongewone raadt; als het wonderbaarlijke gemeten wordt met de maat van het alledaagsche.

't Is toch vreemd, dokter, dat niet meer jongelui zich tot een zelfstandige studie van 't ongewone, al is 't dan jaren lang verketterd, voelen aangetrokken. Houden de medische studenten zich zóó ver van de denkstroeringen van den nieuweren tijd? Er is een neiging tot aaneensluiting; maar

daarnevens toch een sterke behoefte om als individu zijn eigen weg te kiezen; zijn eigen gemoed te beluisteren; in eigen woorden de gemoedsbewegingen te vertolken; zelf er naar te streven, dat kennis meer wordt dan een losbengelend sieraad of een handelsgoed: een kracht tot rijker en dieper gemoedsleven. Niemand vindt het vreemd, als een theoloog niet de voetstappen drukt van zijn leermeesters; als een jurist van een staats-universiteit of anti-revolutionair of sociaal-democraat wordt, — van individualiteiten in letterkunde, in schilderkunst niet gesproken; en dan moet het toch opvallen, dat dit heftig begeeren naar de persoonlijke waardeschatting der dingen ook medische kringen niet sterker heeft aangegrepen.

De oorzaak daarvan op te sporen moet wel een belangwekkende taak zijn. Men behoeft niet ver te zoeken om de bewijzen te vinden, dat in onze wetenschap de traditie in alle tijden aan onbevange onderzoek deerlijk in den weg heeft gestaan.

Of de homoeopaten van nu zich later van ketterjagerij zullen vrijhouden? Wat dunkt u, dokter?

Dat is zoo zeker niet. Een van de beste voorbehoedmiddelen daartegen zal wellicht zijn de publieke opinie voor te lichten over medische aangelegenheden; die jury zal althans somwijlen een onrechtvaardig vonnis onmogelijk maken. Ook daarover een volgend maal.

J. T. W.

DE WERKING VAN KOPER OP BACTERIËN.

Reeds meermalen hebben wij in het Maandblad gewag gemaakt van onderzoekingen, die bewijzen dat koperzouten in zeer zwakke oplossingen grooten invloed uitoefenen op den groei van algen. Zoo vond o.a. de Fransche geleerde Coupin, dat koperzouten zelfs in zeer zwakke oplossing, die ongeveer met de 9de homoeopathische verdunning gelijk staat, nog in staat zijn bepaalde planten in hun groei te belemmeren, daar zij een vergiftigende werking op de wortels der planten uitoefenen. Nu hebben onlangs ook eenige Amerikaansche onderzoekers vastgesteld, dat koperzouten en zelfs het metaal koper zelf bacteriënvernietigende kracht hebben in oplossingen, die aan onze gemiddelde homoeopathische verdunningen herinneren. Daar de lezers van ons Maandblad als voorstanders der Homoeopathie zich zeker voor elk nieuw bewijs van de macht van het kleine interesseeren, geven wij hier een bericht weer van een duitsch medisch tijdschrift, dat niet op de zijde der homoeopaten staat, dus niet van partijdigheid kan verdacht worden. Dit bericht luidt in hoofdzaak als volgt: Een Amerikaansch bacterioloog, Dr. Moore, heeft onlangs de merkwaardige ontdekking gedaan, dat de voor de vernietiging van bacteriën noodzakelijke hoeveelheid koper uiterst gering is. Het is voldoende om kopervitriool in verhouding van 1 op 1000.000 aan water toe te voegen om dit geheel kiemvrij (d.w.z. bacteriën-vrij) te maken. Alle bacteriën, die bij de verontreiniging van het drinkwater een rol spelen, gaan in zulk een oplossing te gronde. Een andere bacterioloog, Grosvenor, deelt mede, dat het water van een groot reservoir, dat zoo verontreinigd was, dat geen dier er van wilde drinken, na drie dagen van elken onaangename geur en smaak bevrijd was. Dit reservoir, dat 25 miljoen gallons (d.i.

1.140.000 hectoliter) inhoud had en in den staat Kentucky gelegen is, werd met 100 kilo kopervitriool gereinigd. Men liet de zakken, die dit koperzout bevatten, uit een boot in het water naar beneden hangen en roeide de boot verscheidene uren lang geregeld heen en weer om het desinfectiemiddel gelijkmatig te verdeelen. Na drie dagen was het water absoluut zuiver en drinkbaar. Proefnemingen gaven het bewijs van het ontbreken van alle mikro-organismen en uit een nauwkeurig onderzoek bleek, dat reeds eenige uren nadat de desinfectie had plaats gehad, elk spoor van koper uit het water was verdwenen. Daarbij kostte de geheele bewerking slechts 12½ dollars! Terwijl de genoemde staat vroeger jaarlijks duizenden van dollars voor de reiniging van het reservoir moest uitgeven, heeft hij nu bijna geen uitgaven meer. Bedenkt men, dat in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika honderden van waterreservoirs door de woekeringen van een bepaalde soort blauwe algen (waarvan er 50.000 in één kubieke centimeter gevonden zijn!) onbruikbaar worden, dan treedt deze ontdekking van Dr. Moore, die geheel nieuwe en onverwachte banen voor de hygiëne der waterverzorging opent, in het helderste licht. Van deze ontdekking uitgaande beproefde Dr. Moore de werking der koperzouten op typhus- en cholerabacillen en kwam daarbij eveneens tot de slotsom, dat de vergiftigste exemplaren dezer vijanden van het menschelijk geslacht door zeer zwakke kopervitriool-oplossing (namelijk 1 op 100.000) binnen enkele uren gedood werden. Deze oplossing is smakeloos, kleurloos en niet vergiftig. Interessant is het hierbij te vermelden, dat kopersmeden zelden of nooit door de cholera aangetast worden en dat de Chinezen als beschutting tegen cholera hun drinkwater in koperen vaten bewaren. Wij herinneren er hierbij aan, dat Hahnemann meer dan 100 jaren vóór deze ontdekking Cuprum in verdunning tegen cholera heeft aanbevolen. Het denkbeeld van het gebruik van zulke sterk verdunde geneesmiddelen (ongeveer in de verhouding van de 6de tot de 9de decimale verdunning) is dus ook in het licht van deze nieuwste ontdekking van de werking van koper op bacteriën zoo dwaas nog niet, en in elk geval waard om door de medische wereld onbevooroordeeld aan de praktische ervaring aan het ziekbed getoetst te worden!

DR. J. V.

HET KROPGEZWEL

en zijne homoeopathische behandeling.

(Naar een lezing van Dr. Med. Stäger, te Bern.)

II.

De *kysten krop* is eigenlijk een verder stadium van de klierkrop (parenchymateuze krop) en komt ook meestal voor bij klierachtige menschen. Gelukkig echter is niet de heele krop zoover veranderd. Dat gedeelte waar de verandering nog niet zoo ontaard is, wordt gemakkelijk beter, kleiner, dus ook de krop wordt kleiner, terwijl het kysteus gedeelte toch even groot kan blijven. Doch de patiënt voelt zich beter, en dat is al veel waard.

Zoogenaamde *steenkroppen* ontstaan door verkalking

van het weefsel van de schildklier. Deze zoodanig veranderde klieren komen niet tot genezing.

Toch heeft Dr. Stäger éénmaal een geval van steenkrop zien beter worden, tot zijn eigen verbazing. Het geval betrof een dame van 60 jaren, erg lijdende aan kortademigheid, en bezitster van een steenharden krop, die op de luchtpijp drukte en zoo de kortademigheid veroorzaakte. Dr. Stäger raadde de patiënte aan, de krop door operatie te laten wegnemen, doch daar wilde zij niets van weten, en daarom kreeg zij homoeopathische middelen. En zie, reeds na zes weken kwam de dame terug met het bericht, dat zij veel beter kon ademen en zich veel beter gevoelde. De krop zelf voelde ook veel zachter aan, en bij voortzetting van de behandeling werd het orgaan weer normaal.

Ook de bloedvaten kunnen in hoofdzaak woekeren, zoodat een zoogenaamde *bloedkrop* ontstaat. De diagnose bloedkrop moet ook vaak gemaakt worden uit andere afwijkingen bij den patiënt, zooals spataderen, ook krampaderen, of blauwschuit genaamd, verder haemorrhoiden, of wel de patiënt lijdt aan congesties.

Soms komt men tot de juiste diagnose, rekening houdende met het ambt van den patiënt. De patiënt zegt b.v.: de krop is ontstaan door het dragen van groote lasten, of door luid en veel spreken in het openbaar, door zingen, door blazen op een muziekinstrument, door bergklimmen enz. dan kan men wel haast aannemen, dat we te doen hebben met een bloedkrop.

Bij behandeling van iemand met een bloedkrop laten de jood-preparaten ons in den steek. Bij bloedkroppen hebben we met geheel andere gestellen te doen, met andere menschen. De zwakke plek ligt bij deze naturen niet in de eerste plaats in de klieren, maar hoofdzakelijk in het bloedvaatstelsel. Dáár op hebben wij dus onze behandeling te richten. Een hoofdmiddel bij deze patiënten is *Secale*, het moederkoorn, waarmede reeds veel succes bereikt is. Dan *Belladonna*; dit moet vooral langen tijd gebruikt worden. *Sulfur* in hooge verdunning is ook vaak noodig, evenals *Hepar sulfur*. In den beginne kan *Arnica* soms aangewezen zijn. En *Carbo* en *Phosphor* doen vaak dienst aan het einde der behandeling. Ook van *Hamamelis* is dikwijls veel goeds gezien. Wanneer *Hamamelis* het passende middel is, heeft patiënt spataderen of haemorrhoiden.

Blijft nog een soort te bespreken, nl. de bindweefselkrop, *fibroid-krop*. Behalve het klierweefsel en bloedvaatstelsel, bevat de schildklier, zooals ik reeds mededeelde, bindweefsel. Dit weefsel nu is het meest gewoekerd, heeft zich het meest vermeerderd bij den fibroid-krop, terwijl het klierweefsel in de minderheid blijft. Niet alleen het bindweefsel van deze schildklier is dan ziek, de bezitter van den fibroid-krop vertoont ook op andere plaatsen van het lichaam een zekere zwakte van het bindweefsel. Deze patiënten lijden aan reumatiek, jicht, hebben pijn, dan hier, dan daar, hebben wratten of polypen. De gezamenlijke afwijkingen kunnen ons brengen tot de diagnose fibroid-krop.

Het directe onderzoek van den krop alleen geeft weinig zekerheid. Soms ook wel komen we er pas achter met een fibroid-krop te doen te hebben, als de aangewende middelen niet hielpen. We gaven b. v. eerst jood-preparaten of de bloedmiddelen zonder succes, en zien dan wel succes na toediening van de bindweefselmiddelen. Dit bewijst dan, dat een fibroid-krop aanwezig was.

Fibroid-kroppen te doen genezen is niet zoo gemakkelijk,

toch gelukt het wel meermalen, ofschoon daarvoor soms jaren noodig zijn.

Hooge verdunningen brengen hier meer resultaat. De meest aan te wenden middelen voor dit soort krop zijn: Graphites, [Sepia, Aurum, Rhus tox., Fluoris acidum, Nitri acidum, Silicea, Conium.

Tusschen al deze stoffen en het bindweefsel van ons lichaam bestaat verwantschap. Silicea en Nitri acidum hebben wel de sterkste verwantschap, en komen dus het meest in aanmerking. Deze zijn in staat de hardste fibroid-kroppen met der tijd week te maken en tot oplossing te brengen. Zelfs littekenweefsel wordt er door veranderd.

Het afgelopen jaar had Dr. Stäger zooveel succes met kropbehandeling, dat hij van 300 gevallen slechts één naar den operateur behoefde te verwijzen. Niet dat alle krophalzen tot zwanenhalzen zijn geworden of vele zelfs maar een derde of de helft kleiner werden, maar de last en onaangenaamheden, die er van ondervonden waren, verdwenen. De meeste patiënten zijn daarmede tevreden, behalve huwelijkskandidaten en -kandidatinnen, zegt Dr. St. En wanneer later de patiënten weer last krijgen van hun krop, dan helpen gewoonlijk dezelfde middelen weer van voorheen. Alleen, de patiënten moeten niet te lang wachten, voor zij naar den dokter gaan.

W. R.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

Mej. H. V. te L. vraagt, hoe een ziekenverpleegster de fysieke bezwaren, noodwendig aan het „waken” verbonden, beperken kan of m. a. w. *wat de hygiëne voor een waakzuster is*. Hoewel het niet mogelijk is in de vragenbus een volledige hygiëne voor ziekenverplegers of verpleegsters te geven, willen wij toch aan het verlangen der geachte vraagster eenigszins tegemoet komen en in 't kort de hoofdpunten vermelden. Vooraf dient gezegd te worden, dat zwakke, bloedarme of ziekelijke personen voortgezet nachtwaken niet goed kunnen verdragen, en dat derhalve dit gedeelte van het verplegersberoep moet beperkt of nog liever geheel moet nagelaten worden, als de verpleegster door de eene of andere chronische ziekte is aangetast. Gezonde en sterke personen kunnen daarentegen systematisch geregeld nachtwaken zeer goed verdragen, als op de inspanning *de noodige rust* kan volgen. Meer dan 3, hoogstens 4 nachtwaken per week zijn niet aan te bevelen. In den vrijen tijd moet niet alleen voor een voldoende, rustigen slaap, maar ook voor *lichaamsbeweging in de open lucht* gezorgd worden. Van groot gewicht is het ook niet alleen voor den zieke, maar ook voor de gezondheid van de verpleegsters, dat in de ziekenkamer steeds voor goede ventilatie en frissche lucht gezorgd wordt. Zindelijkheid op eigen kleederen en lichaam door wasschingen en baden is hoogst noodzakelijk. Eindelijk is een voldoende *krachtige* voeding met *licht verteerbaar* voedsel van groot belang om de krachten der verplegers te onderhouden. Het gebruik van sterke koffie, thee of wijn gedurende de waakuren raden wij af, een warme voedzame drank (heete melk of cacao) is daarentegen zéér aan te bevelen.

Dezelfde lezeres van het Maandblad vraagt of er een voorbehoedmiddel bestaat tegen het vaak voorkomende *flauw vallen* van verpleegsters gedurende een operatie, voornamelijk als dit veroorzaakt wordt door de hooge temperatuur in de operatiekamer. Het flauw vallen bij dergelijke gelegenheden wordt niet zoozeer veroorzaakt door de hooge temperatuur der kamer, als wel door het inademen van de bedorven lucht in kamers waarin vele personen dicht bij elkaar zijn; wordt voor voldoende *luchtversching* gezorgd, dan veroorzaakt het openthoud in een zeer warme kamer zoo licht geen flauw vallen,

tenzij de persoon in kwestie zwak van zenuwen is en b.v. het zien van bloed of lang achtereen staan niet kan verdragen. Gevoelt men neiging tot flauw vallen, hetgeen aan een duizelig en misselijk gevoel en een plotseling bleek worden van het gelaat kan bemerkt worden, dan zette men zich neder, make de kleedingsstukken om hals en borst iets lossen, drinke een paar slokken koud water en ruik aan eau de cologne of ammoniak. Het innemen van een paar droppels kamferspiritus op suiker of van een paar Camphorapillen bewijst daarbij goede diensten.

Dr. J. V.

G. M. H. te A. vraagt, „als het niet te veel gevegd is” om beantwoording van niet minder dan elf vragen. Eigenlijk is het wat veel gevegd, vooral daar enkele vragen niet van algemeen belang zijn. Daar de vrager evenwel belangeloos ijvert voor de uitbreiding der Homoeopathie, willen wij toch op elke vraag een kort antwoord geven, in de hoop dat de inzender zoal niet in alle opzichten *voldaan*, dan toch *dankbaar* zal zijn.

I. De genoemde symptomen *kunnen* kenteekenen van hersenneurasthenie, *behoeven* dit evenwel niet te zijn. Wij raden u derhalve aan, uwe vrouw door een homoeopathisch geneesheer te laten onderzoeken.

II. Spoedige vermoeidheid bij het staan kan een verschijnsel van ruggemergszwakte zijn, komt echter dikwijls voor bij personen, die aan *lang achtereen staan* niet *gewend* zijn en heeft dan niets te betekenen.

III. Voor het onderscheid tusschen rheumatische, congestieve en nerveuze hoofdpijn kunt u uitvoerige mededeelingen vinden op bladz. 114—116 van het werk: „Homoeopathie in de praktijk.”

IV. U zult aldaar ook vermeld vinden dat het afwisselend gebruik van Calcarea Carbonica en Sepia goede diensten bewijst bij vele gevallen van migraine of *nerveuze hoofdpijn* van het vrouwelijk geslacht. Wanneer u de uitvoerige symptomatologie dezer beide middelen in Dr. Heinigke's Handbuch der Arzneiwirkungslehre bestudeert, zult u vinden, dat zij beide in bepaalde gevallen van nerveuze hoofdpijnen theoretisch aangewezen zijn. Het nut van hun afwisselend gebruik is door de empirie (d. w. z. de ervaring) praktisch bevestigd.

V. Over hysterie en hysterische kramptoestanden zie bladz. 131 van bovengenoemd werk.

VI, VII. Over het sympathische zenuwstelsel en de ligging van de 3de hersenzenuw moet u een of ander werk over anatomie raadplegen. Wij kunnen er hier alleen dit van zeggen, dat het sympathische zenuwstelsel grooten invloed op de bloedvaten uitoefent en tevens vele reflexverschijnselen, zooals b.v. bleek worden of hartkloppingen bij angst, blozen, niezen, enz. veroorzaakt, terwijl de functie van de 3de hersenzenuw zich op de spieren van den oogappel en het bovendste ooglid uitstrekt.

VIII. De electro-homoeopathische geneeswijze van Mattei kan onzes inziens op wetenschappelijkheid geen aanspraak maken. Een tijdlang heeft zij vooral in Italië eenigen opgang gemaakt, maar sedert den dood van haren uitvinder hoort men er weinig meer van. Of het aanbeveling verdient, van roode, blauwe of groene electriciteit (!), waarmede deze middelen heeten voorzien te zijn, bij ernstige ziekten gebruik te maken, laten wij aan uw gezond verstand ter beoordeeling over.

IX. Het is niet noodig voor de keuze van een homoeopathisch geneesmiddel, dat *alle* in de geneesmiddelleer onder dat middel opgesomde verschijnselen met de symptomen der ziekte overeenkomen. Het is voldoende, als het ziektebeeld *zooveel mogelijk* met het artsenebeeld overeenstemt, om de aanwending volgens den regel: „Similia similibus curentur” te rechtvaardigen. Bovendien moet bij de keuze van het juiste middel niet alleen met de *subjectieve* bezwaren van den zieke maar ook met de *objectieve* verschijnselen, die door het geneeskundig onderzoek worden vastgesteld, rekening worden gehouden.

X en XI. Over de karakteristieke symptomen van *Aconitum*, *Arnica* en *Nux vomica* kunnen wij hier niet uitwijden. Zeker is het, dat zoowel het eerste als het laatste bij een bepaalden vorm van verkoudheid aangewezen is en goede diensten be-

wijst. Het laatste is aangewezen bij groote droogheid in mond en keel, vermoeidheid en verdrietigheid. Zie hieromtrent ook No. 2 van de „Homoeopathische Bibliotheek”. Om tegenzin tegen alcohol bij een aan den drank verslaafde te bewerken kan het bijvoegen van een lage verdunning van *Tartarus emeticus* aan elken alcohol-bevattenden drank beproefd worden. Ons zijn eenige gevallen van op deze wijze bewerkte genezing bekend. De dosis en wijze van toepassing moet echter door een geneesheer bepaald worden.

Dr. J. V.

KAS VOOR DE ZIEKENHUIZEN.

Sedert onze vorige opgave (No. II, bladz. 111) kwamen nog de volgende bijdragen in voor de *gratis-verspreiding* van het „Homoeopathisch Maandblad” aan de verschillende Ziekenhuizen in ons land:

Van M. M. te 's-H. f 2.50; van C. G. V. te R. f 5.—; van Mej. L. v. d. A. te G. f 2.—; van W. C. H. te 's-H. f 1.—. Den inzenders brengen wij hiervoor onzen hartelijken dank! De totale ontvangsten zijn thans f 24.—. Aan de navolgende Ziekenhuizen kan dus nog geregeld ons blad *gratis* worden toegezonden:

1 Kinderziekenhuis	Dordrecht.
1 St.-Elisabeths Gasthuis	Haarlem.
1 Haarlemsch Diaconessenhuis	„
1 Nederd. Herv. Diaconessenhuis	Arnhem.
1 Gemeente-Ziekenhuis	„
1 Diaconessenhuis	Lelden.
1 Wilhelmina-Ziekenhuis	Nijmegen.
1 Diaconessenhuis	Leeuwarden.
1 Catharinagasthuis	Gouda.
1 Wijkverpleging Ned. Herv. Gem.	„
1 Burgerlijk Ziekenhuis	Maastricht.

Totaal 11 Ziekenhuizen, wat met de 13 in vorige opgave samen 24 wordt. Derhalve zijn er nu nog 211 Ziekenhuizen, die het Maandblad *niet* ontvangen.

Gaarne zullen hiervoor bijdragen door ons in ontvangst worden genomen. Op den postwisselstrook schrijve men s. v. p.: Voor de Ziekenhuizen; zoo noodig met aanwijzing van de inrichting, waaraan men bij voorkeur het Maandblad wenscht toegezonden te zien.

DE UITGEVERS.

BERICHT.

Het bestuur der Afd. Haarlem is thans als volgt samengesteld:

J. Mieg, med. doct ^s arts, Voorzitter.
D. Hogenbirk 2e Voorzitter.
H. Bremer Secretaris.
J. C. Bender C.Czn. Penningmeester.
E. Felder 2e Penningmeester.

MEDEDEELING AAN DE ABONNÉ'S.

Dezer dagen wordt U de kwitantie, ten bedrage van f 1.25, voor het abonnement op het „Homoeopathisch Maandblad” jaargang 1906 gepresenteerd. Beleefd verzoeken wij U deze te willen honoreeren.

De Administratie.

ADVERTENTIËN.

Jaarlijksche Algem. Vergadering

van de Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland,

op Woensdag 28 April,

des namiddags te 1½ ure, in het Haagsche Koffiehuis,

VREEBURG te UTRECHT.

De Secretaris,

A. J. VAN WIJK.

Hom. Bibl.

Binnenkort zal als No. 3 der „Homoeopathische Bibliotheek” verschijnen:

Mazelen en Roodvonk

door den arts **P. L. VAN DER HARST**,
Homoeopathisch Geneesheer te LEIDEN.

PRIJS afzonderlijk minstens 45 cts.

Bij intekening slechts 30 cts.

Uitgave van LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE

Homoeop. Geneesmiddelen
van Dr. Willmar Schwabe
in origineele verpakking ver-
krijgbaar bij (10)
de firma D. DE ROOIJ,
Apotheek UTRECHT,
Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma **B. Miedema**,
Steenstraat 49. (20)

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

TRISCUIT en SHREDDED WHOLE WHEAT

(hetzelfde in verschillenden vorm)
is een voedzaam en daarbij lichtverteerbaar tarwe-
product. In vergelijking met gewoon goed tarwebrood,
dat drie- tot viermaal meer water, veel minder eiwitten
en koolhydraten en vet bevat, is dit nieuwe tarwebrood
van een uitstekende samenstelling en wegens zijn hoog
gehalte aan goede voedingsstoffen van groote waarde.
Daarbij komt, dat het wegens de verwerking van de
geheele tarwekorrel, alle voedingsbestanddeelen daarvan
bevat. Het geeft daardoor buiten de kern, uit het eigen-
lijke meel bestaande, 66k de vijf omhulsels der korrel,
zoo nuttig voor beenderen en tanden, en die de natuur-
lijke gistingstof bevatten, welke het verteringsproces
bevordert.

Verkrijgb. in alle degelijke Comestibles- en Kruidenierswinkels.
De Nederlandsche Delicatessen-Handel GEER. DAAMEN,
Rotterdam. Imp. voor Nederland en Koloniën. (40)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek ZWOLLE.

Origin. verpakkingen van

Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.

G. B. J. DE BARBANSOON
APOTHEKER.

Bethlehemsche Kerkplein.

Telefoonnummer 140. (10)

HOMOEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN

van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig

verkrijgbaar bij (10)

HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.

TEL. No. 502.

Hoogewoerd 143 — LEIDEN.

Homoeop. Apotheek Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,
ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

Homoeop. Apotheek J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuissteeg,

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Fleschjes voor Homoeop. :- Middelen :-

in iedere grootte en vorm, wit of geel glas,
fijn uitgevoerd en op wensch zuiver ge-
reinigd, worden geleverd door de fabriek van

E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).

(16)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare
verduningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Docts. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts**, Vijzelstraat 130.
" . . . " **G. Schipper**, Weesperzijde.
" . . . " **J. Sol**, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " **Firma Schouten & Co.**
Assen . . . " **J. A. Roelse**
Baarn . . . hofapothek **R. Karsten**.
Breda . . . apotheek **Dr. J. P. Land**.
Delft . . . " **A. J. B. Heidema**, Wilhelminastr. 2.
Doetinchem . . . " **H. Blom**.
" . . . " **B. ten Bruggen Cate**.
Dordrecht . . . " **Dr. Joh. v. d. Moer**.
Enschede . . . " **de Rozijnkorf**, J. Romijn Bzn.
" . . . van **F. Bergema**.
Franeke . . . " **C. J. Snuif**.
Goes . . . " **L. F. de Klerk**.
Gouda . . . " **L. La Porte**.
" . . . " **E. Grendel**.
" . . . " **A. Latenstein**.
Groningen . . . " **P. Weljer**.
Den Haag . . . **S. Smeding Szn.**, A Kerkhof 17.
" . . . **Firma v. d. Mheen**, De Riemerstr.
" . . . **Centraal-apotheek „De Archipel” K. R. Nauta**, Javastr. 49.
Haarlem . . . apotheek van **Begeman & Sneljens**, Jansstr. 27.
" . . . " **R. Duym**, Keizerstraat 6.
" . . . " **Firma van Hees**, Kleine
" . . . " **A. H. C. Numan van Son**, Houtstr. 57.
" . . . " **D. L. Keur**, Zijlstraat 37.
" . . . " **C. G. Leemayer & Zoon**.

Haarlem . . . apotheek van **Mons & Grijseels**, Lange Veerstr. 16.
" . . . " **H. Remmers & Zn.**, Kruisstr. 30.
" . . . " **L. Schoorl**, Frans Halsstraat 2.
Harlingen . . . " **Firma v. Tubergen**, Gr. Houtstr. 141.
" . . . " **Mevr. Wed. Snijder**.
" . . . " **de Vries**.
Hilversum . . . " **Van Heemskerck Diker**.
" . . . " **de Vries**.
Leeuwarden . . . " **S. Tromp Visser**.
Leiden . . . " **J. G. A. Blanken**, Hoogewoerd.
" . . . " **Boekweit**, Vismarkt.
" . . . " **D. J. van Driessum**, Mare.
" . . . " **J. H. van Grafhorst**, Nieuwe Rijn.
Maassluis . . . " **H. Bogtstra**.
" . . . " **J. Dienske**.
Makkum . . . " **A. Rauwerda**.
Meppel . . . " **L. Knoppers**.
Middelburg . . . " **J. W. v. d. Garde**.
Nijmegen . . . " **Firma Moeyss & Co.**
Rotterdam . . . **Beker & Co.**, Zomerhofstraat 4.
" . . . **C. de Groot**, Goudsche straat 38.
" . . . **J. H. Zindler Jr.**, 's Gravendijkwal 283.
Velp bij Arnhem . . . **C. Koek**.
Vlissingen . . . " **C. G. Baert**, Rithemsche Markt F 189.
Weesp . . . " **T. S. v. d. Ley**.
" . . . " **N. A. Ballintijn**.
Zeist . . . " **Berents & Co.**, Slotlaan 24.
Zwolle . . . " **G. B. J. de Barbanson**.
" . . . **UNIVERSITEIT** (150)

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Middelburg; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.
HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N ^o 124).	

INHOUD: De algemeene Vergadering. — Homoeopathisch Ziekenhuis. — De betekenis van baden en zwemmen voor de gezondheid. — Duitsche reisindrukken over de Homoeopathie in Nederland. — De Homoeopathische Propaganda in Engeland. — Kostelooze Homoeopathische Polikliniek te Amsterdam. — Beantwoording van vragen. — Boekbeoordeling — Ziekenhuizen — Advertentiën.

DE ALGEMEENE VERGADERING.

Het Hoofdbestuur der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland vestigt nogmaals de aandacht op de aanstaande Algemeene Vergadering, die Woensdag den 25sten April, des namiddags ten 1¹/₂ uur, zal plaats vinden in het Haagsche Koffiehuys, Vreeburg te Utrecht.

Homoeopathisch Ziekenhuis.

Woensdag, den 21sten Maart j.l. had te 's Gravenhage eene vergadering plaats van aandeelhouders in de op te richten Naamlooze Vennootschap „Homoeopathisch Ziekenhuis.”

Nadat de voorzitter van het Comité tot oprichting van een Homoeopathisch Ziekenhuis in Nederland eenige mededeelingen gedaan had aangaande de werkzaamheden van dit comité, die aan onze lezers in hoofdzaak reeds bekend zijn, werd de heer C. G. Vervloet, voorloopig penningmeester van het comité, door hem uitgenoodigd, eene opgave te doen van den stand der ingekomen en toegezegde gelden. De heer C. G. Vervloet, aan dit verzoek voldoende, deelde hierop mede, dat aan aandeelen geplaatst was de som van f 73.000.—, aan giften was toegezegd f 11204.—, terwijl staande deze vergadering nog een toezegging van f 2000.— aan aandeelen was ingekomen. Totaal was dus de som van f 86.204.— beschikbaar; rekende men daarbij het bedrag van het reeds jaren geleden op-

gerichte fonds tot oprichting van een Homoeopathisch Ziekenhuis in Nederland, groot f 7397.14¹/₂, dan bleek, dat wij slechts f 6500.— beneden de vereischte som van f 100.000.— bleven.

Aangezien bij de bespreking dezer aangelegenheid het algemeen gevoelen der aanwezige aandeelhouders bleek te zijn, dat dit feit geen reden kon zijn, om de zaak niet voort te zetten, werd overgegaan tot de behandeling van de 21 artikelen der Ontwerp Statuten, en werd na uitvoerige discussie besloten, de Koninklijke goedkeuring op de nu vastgestelde Statuten te vragen.

De tekst van de artikelen dezer Statuten zal onze lezers geen belang inboezemen; alleen willen wij er hier allereerst op wijzen, dat het doel van de Vennootschap is: „het verschaffen van ziekenverpleging en geneeskundige „behandeling, waarbij aan de beginselen der homoeopatheische geneeswijze recht wordt gedaan, in de plaats of „plaatsen, daarvoor door den Raad van Beheer aangewezen, „en zulks hetzij in een of meer eigen inrichtingen, hetzij „in gehuurde of op andere wijze ter beschikking verkregen „localiteiten;” en in de tweede plaats, dat het kapitaal der Vennootschap bedraagt f 350.000.—, verdeeld in 5 seriën aandeelen, elk totaal f 70.000.— beloopende, waarbij aandeelen van f 100.—, f 250.— en f 1000.— worden uitgegeven.

Volgens art. 8 van de Statuten het bestuur van de Vennootschap opgedragen zijnde aan een Raad van Beheer, bestaande uit minstens vijf leden-aandeelhouders, moest na de vaststelling der Statuten worden overgegaan tot het benoemen van dezen Raad. Als zoodanig werden bij groote meerderheid van stemmen gekozen de volgende leden-aandeelhouders: Jonkvrouwe H. B. de la Bassecour Caan, L. F. Duymaer van Twist, J. Mieg, med. doct^r en arts, K. W. Tuinzing, C. G. Vervloet, Dr. N. A. J. Voorhoeve, J. T. Wouters, arts.

Nadat hierna nog een commissie benoemd was van drie leden, om de balans na te zien, werd de vergadering door den voorzitter gesloten.

Wij. hebben op deze vergadering de aandacht onzer lezers gevestigd, eensdeels om hen op de hoogte te houden van deze voor alle voorstanders der homoeopathische geneeswijze zoo belangrijke zaak, anderdeels om hen nogmaals met allen aandrag op te wekken, hun finantieelen steun mede te verleen, indien dit nog niet door hen gedaan is.

Volgens hetgeen wij vroeger reeds opgemerkt hebben, zal toch, zoodra de Homoeopathische Afdeling in het Utrechtsche Diaconessenhuis is opgericht, 'tgeen vermoedelijk 1 Mei 1907 zal plaats vinden, een belangrijke som voor het dekken van de exploitatiekosten noodig zijn. Met het Bestuur van dit Diaconessenhuis is, gelijk men zich herinneren zal, eene overeenkomst gesloten, dat voor het gebruik der twee ziekenzalen, te zamen 25 bedden bevattende, eene som van f 30.— per dag, d. i. f 10950.— per jaar, moet worden gegarandeerd. Stellen wij nu, dat alle in deze zalen opgenomen patiënten kosteloos worden verpleegd, 'tgeen zeker tot verbreiding der homoeopathische geneeswijze zal medewerken, dan zal dus een jaarlijksch bedrag van f 10950.— moeten worden gevonden. Dit bedrag kan op allerlei wijze worden bijeengebracht: door den steun van plaatselijke vereenigen tot homoeopathische ziekenverpleging, door het aanbieden van vrijbedden (f 1.— of f 1.50 per dag), maar ook en voornamelijk door het geven van *jaarlijksche bijdragen*. Tot het laatste nemen wij de vrijheid, onze lezers, voor zoo velen zij besliste voorstanders der Homoeopathie zijn, nogmaals dringend aan te sporen, opdat, zoodra de gelegenheid tot het behandelen van zieken volgens de homoeopathische geneeswijze in een ziekenhuis wordt opengesteld, vele on- en minvermogenenden óók in staat zullen zijn van deze gelegenheid gebruik te maken.

Dr N. A. J. V.

DE BETEEKENIS VAN BADEN EN ZWEMMEN. VOOR DE GEZONDHEID.

Daar de bespreking van een onderwerp, betrekking hebbende op de bevordering van de gezondheid in 't algemeen en niet in direct verband staande met de homoeopathische geneeswijze, ook den lezers van dit blad wellicht niet onwelkom zal zijn, willen wij in aansluiting aan enkele artikelen, vroeger in 't Maandblad verschenen, thans eenige regelen wijden aan 't onderwerp hierboven aangeduid.

Dat baden en zwemmen voor de gezondheid van gewicht is, is reeds voor vele eeuwen door min of meer beschaafde volken der oudheid gevoeld en heeft aanleiding gegeven tot het aan den dag leggen van een ijver voor dit middel tot bevordering der gezondheid, die in later eeuwen weder geheel verloren is gegaan als gevolg van veranderde zeden en sociale verhoudingen. Eerst in de latere jaren is door de ontwikkeling van hygiëne en zoogenaamde physisch-diaetetische behandeling weder meer de aandacht gewijd aan het nut van de geregelde aanwending van water, koud of warm, op de huid (baden, wasschen) en van de gymnastische beweging in het water (zwemmen).

Wat in oude tijden als het ware instinctmatig is gevoeld, heeft thans de wetenschap getracht te verklaren en zeker te stellen: de weldadige invloed van deze handelingen op het menschelijk lichaam.

Dit voor den leek, voor zoover het mogelijk is, eenigszins duidelijk te maken, kan zijn nut hebben, vooreerst omdat door eenig inzicht in 't wezen der zaak allicht meer lust en ijver zal worden opgewekt met betrekking tot voor velen gemakkelijk bereikbare en nuttige dingen, en ook omdat 't bezitten van eenige gezonde denkbeelden op dit gebied er toe kan leiden, dat de bezitters daarvan zich minder gemakkelijk zullen laten overhalen tot het aanwenden van allerlei onbekookte en onzinnige „waterkuren”, die heden ten dage op de kwakzalvers-kermisder-ijdelheid te koop zijn.

Het gedeelte van het lichaam, waarop het water bij 't baden in de eerste plaats zijne werking oefent, is *de huid*. De huid is een orgaan, evenals de longen, het hart, de nieren, waaraan een zekere functie in de huishouding van het lichaam is toevertrouwd, en niet slechts één enkele, maar zelfs een aantal gewichtige functies. In de eerste plaats heeft de huid tot taak het afgeven van water en koolzuur, het eerste onzichtbaar in den vorm van waterdamp, of zichtbaar in den vorm van zweet. Water wordt door de huid onder gewone omstandigheden ongeveer tweemaal zooveel afgegeven als door de longen, koolzuur slechts in geringe hoeveelheid. Verhooging van de temperatuur der ons omringende lucht en lichamelijke inspanning vermeerderen in hooge mate deze afscheiding, terwijl daarbij eene grootere hoeveelheid bloed door de bloedvaten der huid stroomt.

Bij sterke toename van de waterafscheiding door de huid geschiedt deze niet meer in den vorm van waterdamp, maar in dien van zweet. Door verdamping en zweeten verliest het lichaam van den spierarbeid verrichtenden mensch in 24 uren 1400 gram vloeistof, dat is ongeveer dezelfde hoeveelheid als in dien tijd door de nieren wordt afgescheiden. Het zweet bestaat niet alleen uit water, maar bevat verschillende stoffen, die er in opgelost zijn, producten van de stofwisseling van ons lichaam en dikwijls ook ziektestoffen, waarvan wij op deze wijze bevrijd worden.

Spierarbeid, die steeds met ontwikkeling van warmte gepaard gaat, warmtetoever door verhoogde temperatuur van de omgeving, verhinderende van warmteuitstraling en -afgifte door bedekking, en verschillende andere factoren vermeerderen de zweetafscheiding en verdamping, waardoor dan weder langs dezen anderen weg warmte wordt onttrokken aan het lichaam: eene wisselwerking tot behoud van het evenwicht. Hierin ligt eene andere zeer gewichtige functie van de huid, n.l. het regelen van de lichaamswarmte, waardoor deze op eene bepaalde hoogte gehouden wordt, door, al naar gelang van den warmtevoorraad in ons lichaam, meer of minder warmte af te geven. Bij het aanwenden van koude of warmte op de huid, koud of warm water, treedt deze functie dadelijk min of meer in werking, waarbij de zenuwen, die aan den eenen kant in de huid eindigen en aan den anderen kant met het centrale zenuwstelsel in verbinding staan en de vernauwing en verwijding der bloedvaten en de zweetafscheiding beheerschen, een voorname rol spelen.

Wat geschiedt nu bij de inwerking van koud water (d. i. water van eene lagere temperatuur dan die van ons lichaam) op de huid? Terstond worden de bloedvaten van de huid vernauwd, het bloed wordt uit de huid weggedrongen naar de inwendige organen, er wordt onmiddellijk minder warmte afgegeven en het effect is, dat de temperatuur van de huid zelf daalt, maar die van de spieren en dieper gelegene organen eenigszins stijgt, terwijl men door de afkoeling

der huid 't gevoel van koude waarneemt. Deze vermeerderde toevloed van bloed naar de inwendige organen staat in verband met de verhoogde energie van de levensverrichtingen der organen en daardoor stijging van de inwendige temperatuur.

Spoedig volgt op dit eerste effect van de aanwending van koud water op de huid, onder normale omstandigheden bij den gezonden mensch, de zoogenaamde reactie. De vernauwde bloedvaten worden weder verwijderd, worden wijder nog dan zij te voren waren, het bloed stroomt weder in groote hoeveelheid door de verwijde vaten, een aangenaam gevoel van warmte treedt in, omdat de huid door den meerderen bloedstoevoer sterk verwarmd wordt, en de temperatuur der inwendige organen daalt weder. De pols, die eerst sneller klopte, gaat weder langzamer. Op deze wijze wordt door dalen en stijgen van het warmteverlies in verband met de warmteproductie door de levensprocessen in de inwendige organen de gelijkmatigheid der temperatuur van ons lichaam verkregen.

De genoemde gewichtige functies van de huid bewijzen duidelijk, welk een buitengewoon belangrijke rol dit orgaan speelt in de huishouding van ons lichaam, en van welk groot belang het is, haar door een goede verzorging in gezonden toestand te houden.

Een eerste vereischte voor dit laatste is geregelde reiniging door middel van wasschen of baden: reiniging van zweet, huidsmeer, stof en vuil. Van hoe groot belang dit is, blijkt wel duidelijk daaruit, dat men in 50 kilogram gedragen ondergoed wel tot 2 kilogram vuil heeft gevonden.

Voor de reiniging van de huid is het warme bad met het gebruik van zeep stellig van veel grooter beteekenis dan het koude, omdat daardoor de onreinigheden veel beter worden verwijderd; en een dergelijk bad, minstens eenmaal per week genomen, is uit een oogpunt van reinheid, zoowel als ter bevordering van de gezondheid, noodzakelijk.

Het koude bad of de koude afwassching van het geheele lichaam is een belangrijk middel tot zoogenaamde harding of, meer omschreven en duidelijker uitgedrukt, tot het bestand maken van het lichaam tegen belangrijke, plotseling intredende temperatuurverschillen ook zonder verandering in de kleding, door het er aan te gewennen de warmteproductie en warmteafgifte door eigen werkzaamheid zoo veel mogelijk naar omstandigheden te regelen.

Een koude afwassching of koud bad **van het geheele lichaam**, dagelijks genomen (temperatuur en duur van 't bad of de afwassching moeten naar omstandigheden verschillend geregeld worden), is voor den gezonden mensch van **zeer groot nut**.

Het koude bad als **zwembad** heeft in zijn invloed op de verschillende organen en levensverrichtingen van ons lichaam een nog veel meer omvattende beteekenis. Bij het zwemmen in water van een temperatuur van ongeveer 23° C. komt in de eerste plaats weder in aanmerking het effect van koud water op de huid, dat wij reeds besproken hebben. Bij deze koudwaterwerking voegt zich bij het zwemmen de spierarbeid van den zwemmer. Deze verhoogt nog meer de energie van de stofwisseling in de spieren en andere organen, zoodat het voortdurend warmteverlies door de aanraking van de huid met het koude water door een aanmerkelijk verhoogde warmteproductie wordt opgeheven. Hierin ligt de oorzaak, waarom

een goed zwemmer geen gevoel van koude waarneemt en zelfs menigeen door 't zwemmen tot zweeten gebracht wordt. Gedurende het verblijf in het water is het warmteverlies veel grooter dan gewoonlijk, omdat het water een goede warmtegeleider is en dus veel warmte onttrekt. Reeds in een gewoon bad van 25° C. is het warmteverlies drie maal zoo groot als normaal. Bij 't zwemmen is 't nog grooter, omdat door 't voortbewegen in het water telkens weder nieuwe koude waterlagen met het lichaam in aanraking komen. De energie, waarmede het lichaam zich nu door warmte-productie verzet tegen dit verlies van warmte, is verschillend naarmate de constitutie verschilt. Daarom verdragen gezonde menschen met een goede vetlaag onder de huid het zwemmen beter dan bloedarme, slecht gevoede personen. De reactie is bij eerstgenoemden beter en langduriger, terwijl zij bij de laatsten spoediger uitgeput is, waardoor 't gevoel van koude en huiverigheid in 't water optreedt. Ook zenuwzwakke, slappe individuen verdragen het zwemmen minder goed. Het eene gestel zal langer in staat zijn te reageren, meerdere warmte te produceeren tegenover het sterkere warmteverlies, dan het andere. Is de kracht daarvoor uitgeput, dan komt een gevoel van koude, huivering, beven en zelfs kunnen daardoor krampen optreden.

Bij een goede nawerking van 't zwemmen voelt men na het bad een behagelijke warmte, daar de verhoogde warmteproductie nog eenigen tijd aanhoudt, terwijl 't warmteverlies weder vermindert, daar de omringende lucht minder warmte onttrekt dan het water. Wordt dit behagelijke gevoel niet waargenomen, maar gevoelt men zich koud en huiverig bij een bleeke gelaatskleur, dan heeft het zwembad te lang geduurd of is het lichaam te zwak om op voldoende wijze tegen de inwerking van het water te reageren. Hierop dient dus wel de aandacht gevestigd te zijn bij de bepaling van den duur van het zwemmen. Als een ander gewichtig effect van de inwerking van het koude water hebben onderzoekingen van den laatsten tijd aan het licht gebracht een belangrijke vermeerdering van het aantal bloedlichaampjes en daardoor van de roode kleurstof van het bloed, een omstandigheid van groot gewicht voor de gezondheid en die aan het zwemmen beteekenis geeft als middel voor de behandeling van bloedarmoede in bepaalde gevallen.

Nog andere gewichtige organen ondervinden den invloed van de werking van het koude water, n.l. de zenuwen, het hart, de longen. De ademhaling wordt dieper, krachtiger, de hartswerking wordt eveneens krachtiger, de zenuwen worden versterkt.

Behalve de werking van de koude door de lagere temperatuur van het water komt ook nog een mechanisch effect bij het zwemmen in aanmerking n.l. de drukking, die het water op het lichaam uitoefent. Ook daardoor wordt de werkzaamheid van het hart, de longen en de voortbeweging van het bloed bevorderd. De inademing vereischt meer kracht van de ademhalingsspieren, omdat de drukking van het water op de borstkas mede moet worden overwonnen, een oefening dus voor deze spieren. Daartegenover wordt de uitademing bevorderd door dezelfde drukking, zoodat ten slotte de geheele ademhalingsbeweging intensiever wordt. Op een dergelijke wijze wordt de werkzaamheid van het hart door dezelfde oorzaak verhoogd. Eindelijk vermelden wij nog, dat het zwemmen tegelijk ook een gymnastische oefening is. **Zwemmen**, waarbij springen en duiken te pas komen, is **gymnastiek in het**

water. Alle spieren van het lichaam worden er door geoefend, en deze gymnastiek geschiedt in stofvrije lucht.

Wij kunnen dus als nuttige gevolgen van het zwemmen opsommen: versterking van ademhaling en bloedstroom, van de stofwisselingsprocessen van het zenuwleven en van alle spieren, en eindelijk verbetering van het bloed.

Dat dus zwemmen van nog veel grootere beteekenis is voor de gezondheid dan het baden of koude wasschingen, behoeft na 't hier medegedeelde niet nader betoogd te worden.

Alle voordeelen van het baden ondervindt de zwemmer in verhoogde mate. Wij moeten dan ook volmondig instemmen met de woorden van Dr. A. Rohr (Ein Beitrag zur Erbauung eines Schwimmbassins):

„Wie in zijne jeugd zoo gelukkig is geweest aan zijn eigen lichaam te ondervinden, welk een heerlijk gevoel van gezondheid en kracht door geregeld baden verkregen wordt, wie door eigen aanschouwing heeft kunnen waarnemen, hoe zwakke kinderen met smalle borst, bleek gelaat en vermoeide trekken door geregeld zwemmen langzamerhand een krachtige gestalte verkregen met breede borst, frissche en levendige gelaatsuitdrukking en opgewekte gemoedsstemming, hoe zij gehard werden tegen wind en weder en tegen ziekmakende invloeden, zal van ganscher harte met ons instemmen, wanneer wij zeggen, dat hij, die geregeld en met verstand baadt en zwemt, krachtiger wordt, aan weerstandsvermogen en energie naar lichaam en geest wint boven dengene, die dit verwaarloost en zich om de verzorging van zijn lichaam niet bekommert.”

Het **warne bad als reinigingsmiddel** eenmaal per week, de dagelijksche koude wassching van het geheele lichaam of het koude bad, waarbij natuurlijk de temperatuur van het water naar omstandigheden geregeld moet worden, maar **vooral het zwemmen**, dat het nuttig effect van het koude water en van gymnastiek vereenigt, moeten dus worden aanbevolen als zeer belangrijke middelen tot bevordering en behoud der gezondheid en lichamelijke en geestelijke frischheid, vooral in de jeugd, maar ook op lateren leeftijd, en hiermede is in hoofdzaak weergegeven, wat door de aanwending van water als gezondheidsmiddel te verkrijgen is.

Dr. D. K. M. J'.

Duitsche reisindrukken over de Homoeopathie in Nederland.

Voor de aanhangers der Homoeopathie in Nederland is het niet van belang ontbloomt eens het oordeel van een vreemdeling te vernemen over de ontwikkeling en den toenemenden bloei dezer geneeswijze in ons land en alles, wat daarmede in verband staat, te meer als dit oordeel zoo gunstig is en van zulke echte waardeering getuigt als dat van Dr. Kranz, een duitsch arts, die eenigen tijd geleden een reis door verschillende landen maakte, om overal met de homoeopathischgezinde kringen in voeling te treden en zodoende een en ander omtrent den stand der homoeopathische beweging aldaar aan de *Allgemeine homöopathische Zeitung* te kunnen berichten. Zijn reisindrukken omtrent de Homoeopathie in Nederland zijn zeer gunstig en zullen den Duitschen collega's een vrij juist beeld geven van de hooge vlucht, die Hahnemann's schepping

in de laatste jaren, niettegenstaande alle tegenkanting in ons land, genomen heeft. Bijzonder aangenaam was de schrijver getroffen door de vriendelijke tegemoetkoming van den kant der Hollandsche collega's, wat voor een vreemdeling, die veelal omtrent de zoogenaamde Hollandsche stijfheid een vooroordeel heeft, veel wil zeggen. Na een luimige beschrijving gegeven te hebben van de gemoedelijke beleefdheid der „mijnheeren”, van het voor een Duitscher bijzonder eigenaardige verschijnsel van cavalieren op klompen, pleegzusters op fietsen en meer dergelijke typen, maakt hij met ingenomenheid gewag van de gemakkelijheid, waarmede de beschaafde Hollander zich in vreemde talen weet uit te drukken, zoodat hij overal in de gelegenheid was zich in 't duitsch omtrent de homoeopathische verhoudingen op de hoogte te stellen. Zoo bezocht onze reiziger de homoeopathische artsen in Arnhem, Amsterdam, Haarlem, Leiden, Den Haag, Rotterdam en Dordrecht en was overal in de gelegenheid waar te nemen, dat hun praktijk zeer uitgebreid is en zoowel hooge als lage standen omvat. Hier vernam hij ook allerlei voor de duitsche lezers interessante mededeelingen omtrent den stand en de uitbreiding der Homoeopathie in Nederland, waarvan het meeste onzen lezers bekend is, zooals b.v. de werkzaamheid der „Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland” met haar orgaan: „de Handelingen” en die der „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland” en haar orgaan: „het Homoeopathisch Maandblad”; omtrent den geregelde gang en het nut der poliklinieken in Rotterdam, Amsterdam en andere plaatsen, het weldra tot stand komen van een homoeopathische afdeling in het diaconessenhuis te Utrecht, wat slechts mogelijk was door de offervaardigheid en de vereende kracht van Nederland's homoeopathen, het verschijnen van verschillende populaire werken op homoeopathisch gebied, waarvan het laatste: de „Homoeopathische Bibliotheek” door 3 artsen bewerkt wordt, en tal van andere mededeelingen en opmerkingen, die van belangstelling en nauwkeurige studie der verhoudingen getuigen. Bijzonder interessant is de beschrijving van een vergadering van de Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Utrecht ten huize van den arts Dr. S. J. van Royen, den voorzitter der vereeniging, gehouden, en waartoe de schrijver, Dr. Kranz, door Dr. Van der Stempel was uitgenoodigd. Hij noemt deze vergadering het belangrijkste wat hij op zijn reis door Holland op homoeopathisch gebied heeft bijgewoond. Laat ons eenigszins verkort hooren, hoe de schrijver zijn indrukken zelf verhaalt:

„In het studeervertrek van dezen eerwaardigen arts, die niettegenstaande zijn hoogen ouderdom nog frisch naar lichaam en geest is, zaten wij om een groote tafel geschaard. Het gastvrije huis van dezen voorzitter vormt als het ware het geestelijk middelpunt van de Hollandsche Homoeopathie. Het aantal der aan de zitting deelnemende collega's was wel niet zoo bijzonder groot, maar als men bedenkt, dat van de 18 over geheel Nederland verspreide homoeopathische artsen 9 verschenen waren, waarvan enkele meer dan 80 kilometer ver moesten reizen, dan is de opkomst toch nog allen lof waard. De zitting begon met het voorlezen van brieven van enkele jonge artsen, die in hunne praktijk de beginselen der Homoeopathie trachten toe te passen en daarbij in verschillende ernstige ziekten, zooals hersenvliesontsteking, den raad der ouderen wilden inwinnen. Ook voor de aanwezigen waren deze brieven zeer welkom, daar zij de gelegenheid boden ge-

vallen uit eigen praktijk te verhalen en interessante strijd-vragen te bespreken. Dr. Van Royen vatte zijn ambt als voorzitter met ernst en waardigheid op en de sprekers, die te lang aan het woord bleven, werden door een slag met den houten hamer aan den tijd herinnerd. Van groot belang was voor mij de daarop volgende voordracht van collega Wouters van Arnhem over de behandeling van gewrichts-rheumatiek met homoeopathische geneesmiddelen. Deze voordracht gaf getuigenis van den ernst, waarmee de hollandsche collega's de homoeopathische geneesmiddelen bestudeeren. Op dit gebied is er nog veel te leeren, ook voor ons in Duitschland. Voor mij waren het juist de ernstige vergiftigings-verschijnselen, die ik door het gebruik van Salicyl-preparaten in eigen ziekte ondervond, die mij de Allopathie den rug deden toekeeren, en sedert dien tijd heb ik nooit meer Salicyl in groote doses toegepast. Het slot van den leerrijken avond werd gevormd door een degelijke voordracht van Dr. Voorhoeve uit den Haag, den broeder (moet zijn: oom) van onzen in Dillenburg praktiseerenden collega Voorhoeve, over typhus-behandeling. Aan de hand van een groot aantal koortskurven en ziekte-geschiedenissen uit eigen lange praktijk, behandelde de spreker op boeiende wijze de schoone werkingen van onze homoeopathische geneesmiddelen in deze ziekte. Zijne ervaringen met Baptisia en andere middelen bevestigden opnieuw onze overtuiging van het groote voordeel der homoeopathische behandeling."

De schrijver besluit zijn onderhoudende causerie, die zeer zeker in duitse kringen een sympathiek onthaal zal vinden, met de beste wenschen voor de hollandsche collega's en voor den toenemenden bloei van de Homoeopathie in Nederland. Van belang is ook nog een opmerking, die hij aan het slot van zijn beschouwingen maakt, waar hij zegt, dat het Nederlandsche volk zelf naar homoeopathische artsen begint te verlangen (wat in andere landen b.v. in Duitschland over 't algemeen nog niet zóó gezegd kan worden), en dat er reeds nu voor minstens 50 homoeopathische artsen een ruim arbeidsveld voorhanden is!

Dr. J. V.

De homoeopathische Propaganda in Engeland.

Ongetwijfeld zal het onzen lezers veel belang inboezemen, het een en ander te vernemen van de wijze, waarop men in de laatste jaren in Engeland pogingen aanwendt, om aan onze geneeswijze meer ingang te verschaffen. Wij nemen daarom gaarne over hetgeen Dr. James Searson te Londen dienaangaande schrijft:

Nooit te voren, aldus Dr. Searson, althans zoover mijn herinnering reikt, heeft men zich in Engeland met zooveel ijver en energie toegelegd op de uitbreiding der homoeopathische beginselen.

't Is hier niet de plaats om nader in te gaan op de oorzaken, die de Homoeopathie tot nu toe in Groot-Brittannië een minder invloedrijke plaats doen innemen dan in Amerika. De reden hangt grootendeels, zoo niet geheel, samen met het conservatisme van het engelsche volk, geenszins echter met gebrek aan enthousiasme bij de voorvechters. Aan de methode van onze school heeft men geen merkbare belangstelling gewijd en haar maar zelden aan een onpartijdige proefneming onderworpen.

Wij moeten op 't oogenblik nog rekening houden met

het feit, dat er in Groot-Brittannië geen staatsinrichting bestaat, die een studie naar homoeopathische beginselen en 't uitreiken van een homoeopathisch diploma mogelijk maakt. Ons systeem mist dus den krachtigen invloed, die van zulke onderwijsinrichtingen uitgaat. Al onze artsen worden tegenwoordig nog aan allopathische Universiteiten gevormd, in 't studieplan wordt de Homoeopathie meestal stilzwijgend voorbijgegaan; als ze nog eens door een docent genoemd wordt, dan gebeurt het steeds, om haar in de oogen der studenten te verkleinen. Daarom kan het ons ook niet verbazen, dat het jongere geslacht onder de artsen met een vooroordeel tegen de Homoeopathie hun beroep beginnen; slechts zij, wier individualiteit boven het gemiddelde staat, plegen naar uitbreiding hunner kennis te streven, en daarbij raken ze als toevallig in onze geleiden. Ons aller meening is, dat 't groote doel, waarnaar wij moeten streven, het verkrijgen eener wet is, die aan onze school de „*Venia docendi et approbationis*” verleent en ons daardoor op gelijke lijn stelt met de oudere medische scholen. De leiders van onze zaak worden in hun streven naar dit doel *aangevoerd en moreel gesteund door het moedgevend voorbeeld van onze Amerikaansche collega's*, die zich door hun welbewust voortschrijden zulke belangrijke voordeelen in hun groot rijk verworven hebben.

De voornaamste, zoo niet eenige gelegenheid, om nieuwe aanhangers te verwerven, wordt ons geboden door onze homoeopathische ziekenhuizen en de daaraan verbonden plaatsen voor assistenten. De gediplomeerde artsen, die deze plaatsen krijgen, treden met sterken onderzoeksdrang in dienst, en de ervaring bewijst, dat zij trouwe en flinke steunpilaren en bevorderaars van onze kunst worden en blijven.

Het *Londensch Homoeopathisch Hospitaal* bewijst in dit opzicht uitstekende diensten, ofschoon natuurlijk het aantal aanhangers, die op deze wijze gewonnen worden, slechts gering is. Wat hun echter aan hoeveelheid ontbreekt, dat vergoeden ze — men mag het gerust zeggen — door hunne hoedanigheid. Het medisch personeel van het Londensch Hospitaal bestaat uit twee in het ziekenhuis wonende geneesheeren-directeuren, van wie de een de inwendige, de ander de chirurgische afdeling bestuurt; beiden worden telkens voor een halfjaar benoemd; verder zijn er assistenten voor de verschillende interne en chirurgische afdelingen en een registrator. Naar al deze plaatsen solliciteeren vrij vaak artsen, wien de Homoeopathie tot zoolang nog geheel vreemd is. 't Zelfde geldt ook van het Liverpooleer Hospitaal en van verscheidene kleinere homoeopathische ziekenhuizen in 't geheele land.

De opvoedende kracht, die van deze ziekenhuizen uitgaat, is van onberekenbaren invloed op de openbare meening. Er zijn in Engeland twaalf homoeopathische ziekenhuizen, van het groote Londensche met zijn 100 bedden en een jaarlijksch aantal van 24000 patiënten af tot de kleine „*Cottage-Hospitals*” in de provincie toe. Voor korten tijd is door grondaankoop een zoodanige vergroting van het Londensche ziekenhuis mogelijk gemaakt, dat in het bijgebouw weder 50 bedden geplaatst kunnen worden. Dit ziekenhuis vormt het middelpunt van alle takken van de voortgezette geneeskundige opleiding in de Homoeopathie. Daar worden ook voortdurend *curssussen voor aankomende zendelingen* gehouden, voor wie de elementaire kennis, die ze aldus van de algemeene geneeskunde en de chirurgie verwerven, in hun later beroep van 't grootste nut is.

Verdere inrichtingen tot bevordering van ons streven zijn de „*British Homoeopathic Society*” en de „*British Homoeopathic Association*.” De eerste is een zuivere artsenvereeniging en omvat alle homoeopathische geneesheeren van Groot-Brittannië. Hare vergaderingen, die maandelijks gehouden worden, worden goed bezocht en op dezelfde wijze geleid als de homoeopathische artsenvereenigingen in Amerika. Voordrachten met debat, demonstraties van pathologische en andere praeparaten vullen de avonden; het geheele werk, dat daar verricht wordt, is opgebouwd op de leerstellingen van Hahnemann en neemt bovendien nog 't levendigste aandeel aan alle nieuwe wetenschappelijke onderzoekingen en ontdekkingen.

De „*British Homoeopathic Association*” is van jongeren datum. Ze omvat zoowel artsen als leeken en bevordert de Homoeopathie niet alleen door vorming van homoeopathische artsen, maar ook door de bewerking der openbare meening. In de vier jaren van haar bestaan heeft de Association een levendige werkzaamheid aan den dag gelegd en vooral op het gebied der vorming van homoeopathische artsen veel goeds bereikt. Ze werkt samen met de *Educational Comity* van het Londensch Homoeopathisch Ziekenhuis, waar ze opleidingscursussen voor artsen en andere cursussen inricht.

Verder heeft ze laboratoriumproeven ingeleid, die nu voortgezet worden, en een reeks geneesmiddelproefnemingen begonnen, die eveneens goed opschieten; ze heeft voorts Stipendia gesticht, waarmee ze voor jonge geneeskundige leden der Association een studie van speciale vakken in Amerika of op 't Europeesche vasteland mogelijk maakt.

De literatuur van onze beweging wordt vertegenwoordigd door de „*Monthly Homoeopathic Review*,” de „*Homoeopathic World*” en het „*Journal of the British Homoeopathic Society*.” Ook in dit opzicht heeft de British Homoeopathic Association door het uitgeven van brochures voor artsen en leeken uitstekende diensten bewezen.

In iedere vereeniging van vrijheidslievende menschen moeten natuurlijk verschillende meeningen heerschen. Toch is het trouw samenhouden onzer krachten zeer merkwaardig, en de pogingen tot uitbreiding der Homoeopathie, die thans bij ons worden aangewend, genieten inderdaad den bijval en de ondersteuning van alle aanhangers in ons land.

Onze Amerikaansche collega's hebben door hun geestdrift, hunne praktische bekwaamheden en hun ruimen blik der Homoeopathie in hun land een trotsche en eervolle plaats verworven. Onze verwachtingen moeten natuurlijk, zoowel wat doel als resultaat betreft, nauwer begrensd zijn; maar ook in de toekomst zullen we ons door het voorbeeld onzer Amerikaansche vrienden laten aanmoedigen, en we rekenen op hunne vriendelijke hulp bij onze toekomstige worsteling.

Zoover Dr. Searson. Inderdaad, wij moeten erkennen, dat men in Engeland op den goeden weg is. Moge het ons een nieuwe spoorslag zijn, om ook in ons land op den ingeslagen weg moedig voort te gaan, opdat wij — al is het niet in één sprong — het doel bereiken, dat voor ons ligt: het erkennen der homoeopathische geneeswijze niet alleen van staatswege maar ook van geneeskundige zijde!

Dr N. A. J. V.

Kosteloze Homoeopathische Polikliniek te Amsterdam.

Gedurende de tijdvakken 1 Dec. 1903 — 1 Dec. 1904 en 1 Dec. 1904 — 1 Dec. 1905 bedroeg het aantal dagen dat zitting gehouden werd resp. 136 en 132, het aantal nieuwe patiënten 840 en 782, het totaal aantal consultaties 2782 en 2502 en dat der afgegeven recepten 2734 en 2400. Gemiddeld werden dus per zitting behandeld in 't eerste tijdvak 20 en in het tweede 19 patiënten.

De polikliniek, die, zooals uit het bovenstaande blijkt, steeds druk bezocht wordt, werd in de vorige maand verplaatst van de Prinsegracht naar de Kerkstraat 203 in een betere lokaliteit.

D^r. D. K. M. J^r.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

J. W. v. R. te M. vraagt naar aanleiding van het artikel over de *werking van koper op bacteriën* in het vorige nummer van ons Maandblad, of het mogelijk is slecht putwater door toevoeging van koperzouten drinkbaar te maken. Ons antwoord hierop is, dat het er in de eerste plaats op aankomt, door welke bestanddeelen het putwater verontreinigd is, daar het niet altijd en niet alleen bacteriën zijn, die het water ondrinkbaar maken. Bij vele bronnen komt het voor, dat het water geheel vrij van bacteriën en toch totaal ondrinkbaar is, daar het b.v. te veel kalkzouten bevat. Bij zulk water kan het toevoegen van koperzouten geen verbeterende werking uitoefenen. Zijn daarentegen *organische* bijmengsels de oorzaak van de onzuiverheid van het water, dan zouden de koperzouten, in de juiste verhouding aangewend, een verbeterenden invloed kunnen uitoefenen, daar deze bijmengsels steeds met kolossale vermeerdering van allerlei bacteriën verbonden zijn. De in het genoemde artikel beschreven ondervindingen der Amerikaansche bacteriologen Dr. Moore en Grosvenor, zijn, voor zoover ons bekend is, in Europa nog niet op groote schaal gecontroleerd, wat volstrekt niet wegneemt, dat zij juist kunnen zijn. Misschien zou de redactie van het Duitsche medische tijdschrift: „*Aerztliche Rundschau*” (te München verschijnend), waaraan wij dit bericht ontleenden, u kunnen mededeelen, of haar bekend is dat deze proeven door Europeesche onderzoekers bevestigd zijn. Wilt u een proef doen om water, dat door organische verrottingsprocessen verontreinigd is, door toevoeging van kopervitriool drinkbaar te maken, dan zal het ons interesseeren na verloop van tijd te vernemen, hoe deze proef is uitgevallen. Wij raden u aan op dezelfde wijze te werk te gaan als in het artikel beschreven is, en de 6de decimale verdunning van het bedoelde koperzout te nemen. Uw regenbak, die volgens uw opgaaf 3 kubiekmeter inhoud heeft, kan dus 3000 Liter water bevatten. Deze hoeveelheid weegt 3000 kilogram of 3000000 gram, daar 1 Liter water ongeveer 1 Kilogram zwaar is. Om aan de verhouding van 1 op 1000000 te voldoen, moet u dus 3 *gram kopervitriool* aan het water toevoegen en dit behoorlijk onder omroeren laten oplossen, om na verloop van eenige dagen kiemvrij drinkwater te verkrijgen. Bevat het water evenwel de zeer vergiftige typhus-bacillen, dan zou de hoeveelheid kopervitriool 10 maal zoo sterk, dus 30 Gram, moeten zijn om alle ziekmakende organische bijmengsels te vernietigen. In dit laatste geval zouden wij u evenwel toch niet aanraden, het aldus behandelde water te drinken; voordat bovengenoemde proeven der Amerikaansche geleerden door meerdere onderzoekers bevestigd zijn; *flink koken* van het water is het *zekerste* middel om dergelijke ziektekiemen voor goed te vernietigen. Wat de vergiftigheid der 6de decimale verdunning van kopervitriool betreft, behoeft u niet bevreesd te zijn, daar 1 Liter van het op bovengenoemde wijze behandelde water slechts 1 milligram van het koperzout bevat, terwijl de maximaal-dosis

1 Gram bedraagt. Of evenwel het voortdurend gebruik van drinkwater, dat kopervitriool, al is het ook in zelfs betrekkelijk kleine hoeveelheden, bevat, geheel zonder nadeelige gevolgen voor de gezondheid zal kunnen blijven, betwijfelen wij. Het doel van het weergeven van genoemd bericht was dan ook niet, om deze methode van steriliseeren van drinkwater algemeen aan te bevelen, maar om op de ontegenzeggelijke werkzaamheid van zeer kleine hoeveelheden vergif op levende wezens, in dit geval op bacteriën, te wijzen.

K. O. te B. In het bovenstaande vindt ook U de beantwoording van uwe vraag.

P. C. L. te 's-Gr. begrijpt niet, dat de werking van bepaalde homoeopathische geneesmiddelen, zooals b.v. Aconitum, Nuxvomica, enz. door het gebruik van alcoholische dranken wordt gestoord, zoodat deze bij het innemen van deze en andere middelen moeten verboden worden, terwijl toch de middelen zelf alcohol bevatten, (den wijngeest, waarmede de tinkturen en verdunningen bereid worden) en meent, dat, als de alcohol op de middelen zelf zulk een nadeelige werking heeft, deze dan toch reeds in het fleschje moet plaats hebben. Wij kunnen den vrager omtrent dit laatste punt geruststellen, daar de wijngeest, die bij de bereiding van plantaardige middelen wordt gebruikt, wel verre van hunne werking op te heffen, ze integendeel voor bederf door gistingprocessen bewaart. Laat men b.v. het uitgeperste sap der verse Belladonnaplant 24 uren staan, dan treden daarin reeds na verloop van dien korten tijd door de werking van fermenten allerlei veranderingen op, zoodat het preparaat zijn geneeskrachtige werking geheel verliest, terwijl juist door de toevoeging van een bepaalde hoeveelheid wijngeest of alcohol die gistingprocessen verhinderd worden. Hetzelfde geldt van de verdunningen. Terwijl waterachtige verdunningen zeer snel bederven, blijven alcoholische verdunningen jaren lang goed. Het verbod van alcoholische dranken bij het gebruik van bepaalde homoeopathische middelen geschiedt dan ook niet, omdat de alcohol op het middel zelf een schadelijke werking heeft, maar op het menscheelich lichaam een invloed uitoefent, die aan de werking der middelen tegenovergesteld of hinderlijk is. Wanneer men b.v. bij koorts Aconitum toedient, om daardoor kalmeerend op de organen van den bloedsomloop te werken en tegelijk wijn drinkt, waardoor de polsslag versneld wordt, dan is het duidelijk, dat hier een tegenstrijdigheid der werking plaats heeft, die aan het doel, de genezing, niet bevorderlijk kan zijn. Overigens is het een dwaling, dat bij het gebruik van homoeopathische middelen wijn, bier of zelfs koffie steeds verboden moeten worden. Dit hangt geheel en al af van de hoedanigheid van het middel en van den aard der ziekte.

DR. J. V.

BOEKBEOORDEELING.

Mijn systeem, door J. P. Müller. Dagelijks 15 minuten aan de gezondheid gewijd! Seyffardt's boekhandel, Amsterdam.

Met genoegen maakten we kennis met bovenvermeld boekje. Het is een poging van den luitenant Müller om uit het ziekelijk menschengeslacht krachtige mannen en vrouwen te vormen. Daartoe stelt hij eerst de vraag: Waarom zijn wij zwakkelijk? En het antwoord is: Door eigen schuld. We richten al onze krachten op de ontwikkeling van het verstand, worstelen om vooruit te komen in de wereld, en vergeten daarbij voor de ontwikkeling van ons lichaam te zorgen. Toch is juist „ontwikkeling” noodig, want stilstand is achteruitgang.

De schrijver gaat dan na, op welke wijze men 't best voor zijn lichaam zorgen kan. Hij heeft vele stelsels toegepast en van alle bevonden, dat ze éénzijdig zijn, en voornamelijk de borst- en armspieren ontwikkelen. Daarom heeft hij een eigen systeem ingevoerd, waarbij door een reeks van oefeningen alle spieren van 't lichaam op hun beurt in beweging komen. Vooral de buikspieren zijn bij de meeste menschen slecht ontwikkeld, om de eenvoudige reden, dat wij ze bijna niet gebruiken. De buikspier-oefeningen ontlokken aan den beginner dan ook menig pijnlijken zucht! Voor vrouwen is een goede ontwikkeling dezer spieren een eerste vereischte! Weg met de corsetten! zegt Müller, ik geef u een natuurlijk corset, een corset van spieren!

Doch een tweede vereischte voor een goede gezondheid is reinheid. Daarom wordt in 't systeem een bad (natte afwrijving of douche) opgenomen. Velen nemen een stortbad 's ochtends bij 't opstaan. Müller acht dit minder wenschelijk; zóó uit 't warme bed in 't koude bad is voor velen wat kras. Daarom laat hij eerst een reeks oefeningen van klimmende moeilijkheid voorafgaan, zoodat men, in 't zweet geraakt, verlangt naar 't heerlijke frissche stortbad. Dit bad wordt gevolgd door methodisch afdrogen, waarvoor de schrijver een zeer praktische methode opgeeft. Daarna moet men 't geheele lichaam met de handen wrijven; Müller geeft te dien einde acht oefeningen aan. Ook 's avonds vóór 't naar bed gaan kan men dit wrijven toepassen. Het doel hiervan is de werking der huid te bevorderen, zoo noodig voor een goede stofwisseling. Het is als 't ware een massage van alle huidspieren, waardoor een aangename warmte ontstaat, die 't geheele lichaam doordringt.

Een beschrijving der oefeningen kunnen we hier natuurlijk niet geven. Een ieder, die belang stelt in een gezonde ontwikkeling van zijn lichaam, schaffe zich het werkje aan. Een uitgave van f 1.35 kan een ieder zich wel getroosten, vooral waar het geldt het beste, dat wij bezitten: de gezondheid.

KAS VOOR DE ZIEKENHUIZEN.

In dank ontvingen wij nog van W. M. te R. f 1.—; N. N. te Utrecht f 1.25; Mevr. v. V. v. d. H. te Z. f 0.75; tezamen met de vorige opgaven f 27.—, voor welk bedrag nu aan 27 Ziekenhuizen in ons land geregeld het „Homoeop. Maandblad” gratis wordt toegezonden.

ADVERTENTIËN.

Fleschjes voor Homoeop. Middelen

in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van

E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).

Dr. M. L. van der Stempel,

HEERENGRACHT 555
AMSTERDAM,

zal na 1 Mei a.s. DES
WOENSDAGS niet meer
te consulteeren zijn, wel
de andere werkdagen van
2 tot 3 uur.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuissteeg,

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.

Origin. verpakkingen van

Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.

G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER.

Bethlehemse Kerkplein.

Telefoonnummer 140. (10)

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Dr. E. C. TUINZING, Arts

HOMOEOPATHISCH GENEESHEER. (24)

ROTTERDAM, HARINGVLIET 26.

Algemeene Praktijk: Ooglijders:
 Werkdagen 1 tot 2½ uur. Vrijdag 2½ tot 4 uur.
 Dinsdag 10½ tot 2½ uur. Maandag en Donderdag 7 tot 8½ uur nam.

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

HOMOEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN

van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig verkrijgbaar bij (20)

HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.

TEL. No. 502.

Hoogewoerd 143 — LEIDEN.

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland). (12)

Homoeop. Apotheek
 J. H. ZINDLER Jr.,
 's-Gravendijkwal 283
 ROTTERDAM.
 Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeop. Apotheek
 Firma HERTSTEIN
 Goudsche straat 38,
 hoek Meermansstraat,
 (10) ROTTERDAM.
 Telefoon interc. 3933.
 Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.

TRISCUIT en SHREDDED WHOLE WHEAT

(hetzelfde in verschillende vorm)
 is een voedzaam en daarbij lichtverteerbaar tarwe-product. In vergelijking met gewoon goed tarwebrood, dat drie- tot viermaal meer water, veel minder eiwitten en koolhydraten en vet bevat, is dit nieuwe tarwebrood van een uitstekende samenstelling en wegens zijn hoog gehalte aan goede voedingsstoffen van groote waarde. Daarbij komt, dat het wegens de verwerking van de geheele tarwekorrel, alle voedingsbestanddeelen daarvan bevat. Het geeft daardoor buiten de kern, uit het eigenlijke meel bestaande, ook de vijf omhulsels der korrel, zoo nuttig voor beenderen en tanden, en die de natuurlijke gistingstof bevatten, welke het verteringsproces bevordert.
 Verkrijg. in alle degelijke Comestibles- en Kruidenierswinkels. De Nederlandsche Delicatessen-Handel GEER. DAAMEN Rotterdam. Imp. voor Nederland en Koloniën. (40)

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

Homoeopathie in Deutschen Badeorten

WIESBADEN

Dr. med. et philos. M. F. KRANZ-BUSCH

Homoeopathischer Arzt und Badearzt.

Taunusstr. 25.

Telephon 2924.

Indicationen: Rheumatismus, Jicht, Ischias, Chronische Respirations-erkrankungen, Haut- u. Geschlechts-erkrankungen, Wunden, Beingeschwür.

Dr. KRANZ-BUSCH ist zugleich Besitzer einer Licht-heilanstalt (Electrische Behandlung, Electriche Licht-Behandlung, Vibrationsmassage Vierzellenbad [gegen Nerven- und Herz-erkrankungen].)

(75)

Wiesbaden hat Sommer und Winterkur.

HOMBURG V. D. HÖHE

Dr. med. B. KRANZ

(75)

Luisenstr. 92.

Telephon 182.

Homoeopathischer Arzt und Badearzt.

Indicationen: Erkrankungen des Magens und des Darmes, der Leber und der Gallenblase, Diabetes, Obesitas, Anämie, Frauenkrankheiten, Herz-erkrankungen.

„Illustrirte Broschüre über Bad Homburg v. d. Höhe und seine Quellen“ von Dr. B. KRANZ, wird auf Verlangen gratis zugesandt.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Doct. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
 " " " G. Schipper, Weesperzijde.
 " " " J. Sol, Rozengracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " " Firma Schouten & Co.
Apeldoorn . . . " " J. A. Roelse.
 " " hofapotheek G. J. Romijn & Zn.
Assen . . . apotheek R. Karsten.
Baarn . . . hofapotheek Dr. J. P. Land.
Breda . . . apotheek A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.
Delft . . . " H. Blom.
Doetinchem . . . " B. ten Bruggen Cate.
 " " Dr. Joh. v. d. Moer.
Dordrecht . . . " de Rozinkhof, J. Romijn Bzn.
Enschede . . . van F. Bergema.
 " " C. J. Snijf.
Franeke . . . " L. F. de Klerk.
Goes . . . " L. La Porte.
Gorinchem . . . " Poels & Boot
Gouda . . . " E. Grendel.
 " " A. Latenstein.
 " " P. Weljer.
Groningen . . . " S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.
Den Haag . . . Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.
 " Centraal-apotheek „De Archipel“ K. R. Nauta, Javastr. 49.
Haarlem . . . apotheek van Begeman & Sneljens, Jansstr. 27.
 " " R. Duym, Keizerstraat 6.
 " " Firma van Hees, } Kleine
 " " A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.
 " " van D. L. Keur, Zijlstraat 37.
 " " C. G. Loomeyer & Zoon.

Haarlem . . . apotheek van Mons & Grijsels, Lange Veerstr 16
 " " " H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20.
 " " " L. Schoorl, Frans Halsstraat 2.
 " " " Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
Harlingen . . . " Mevr. Wed. Snijder.
 " " " de Vries.
Heerenveen . . . " M. Bouma Lzn.
Hilversum . . . " Van Heemskerck Düker.
 " " " de Vries.
Leeuwarden . . . " S. Tromp Visser.
Leiden . . . " J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
 " " " Boekweit, Vischmarkt.
 " " " D. J. van Driessum, Mars.
 " " " J. H. van Graffhorst, Nieuwe Rijn.
Maassluis . . . " H. Bogtstra.
 " " " J. Dienske.
Makkum . . . " A. Rauwerda.
Meppel . . . " L. Knoppers.
Middelburg . . . " J. W. v. d. Garde.
Nijmegen . . . " Firma Moeys & Co.
Rotterdam . . . Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
 " " C. de Groot, Goudsche straat 38.
 " apotheek van J. H. Zindler Jr., 's Gravendijkw. 283.
 " " C. Koek.
Velp bij Arnhem . . . " C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 139.
Vlissingen . . . " T. S. v. d. Ley.
Weesp . . . " N. A. Ballintijn.
Zeist . . . " Berents & Co., Slotlaan 24.
Zwolle . . . " G. B. J. de Barbanson.
 " " Wed. J. Rave. (150)

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Homoeopathie in Brazilië. — In welke lichaams-houding is de slaap het gezondst? — Ervaringen opgedaan in de praktijk. — Dokterspraatjes en -preekjes. — Verblijvende ervaringen. — Beantwoording van vragen. — Bericht. — Advertentiën.

HOMOEOPATHIE IN BRAZILIË.

In een Braziliaansch tijdschrift: „*La Revista homoeopatica do Parana*” komen eenige mededeelingen voor omtrent den vooruitgang der homoeopathische geneeswijze in dezen Zuid-Amerikaanschen staat, die onze lezers zullen interesseeren, daar zij doen zien, dat de Hahnemann'sche methode, zoo lang miskend, zich toch langzamerhand over de geheele beschaafde wereld uitbreidt en overal aanhangers verkrijgt. De groote vrijheid, die in de nieuwe wereld op elk gebied bestaat, is ook voor de Homoeopathie van voordeel geweest; niet gehinderd door vooroordeelen van corporaties en toonaangevende autoriteiten, heeft zij zich in den laatsten tijd door den ijver harer medische beoefenaars een geachte stelling ook onder de andersdenkende medici kunnen verwerven. Vooral in de provincie Parana heeft onze geneeswijze talrijke aanhangers in alle kringen der bevolking gevonden; dit blijkt reeds hieruit, dat er 35 homoeopathische geneesheeren praktiseeren en 21 homoeopathische apotheken gevonden worden, terwijl het oudste Braziliaansche tijdschrift, de „*Annaes de Medicina homoeopathica*” als orgaan van het homoeopathisch instituut van Brazilië aldaar verschijnt. Doch ook in de andere provinciën is de Homoeopathie geen onbekende meer. In de provincie Rio Grande del Sol praktiseeren in bijna elke stad een of meer homoeopathische artsen, terwijl in Rio de Janeiro en in San Paula meer dan een dozijn medische vertegenwoordigers der homoeopathische methode gevonden worden. In Bahia zijn twee homoeopathische poliklinieken en een zuiver homoeopathische apotheek. Het bovengenoemde

blad: „*La Revista*”, dat nog niet lang geleden werd opgericht, heeft ten doel de beginselen der Homoeopathie voor medici en beschaafde leeken klaar en duidelijk uiteen te zetten en tevens de talrijke vooroordeelen, die nog steeds bij velen tegen deze geneeswijze bestaan, zoo mogelijk uit den weg te ruimen. Dat dit streven voorloopig met goed gevolg bekroond wordt, blijkt uit het toenemend aantal lezers van dit belangrijke tijdschrift. De redactie is op de hoogte van den tijd en brengt hare lezers tevens in kennis van al het wetenswaardige, wat er in Amerika en Europa op homoeopathisch gebied voorkomt. Zij brengt uittreksels uit duitsche, fransche, engelsche, zelfs russische tijdschriften, en geeft ook origineele artikelen van wetenschappelijken aard. In een der nummers van dit blad komt o. a. een interessante studie voor van een Braziliaansch arts, Dr. Pinko, omtrent de geneeskrachtige eigenschappen van een alcoholisch aftreksel of tinctuur van den *Alligator minor*, een in de rivieren van Brazilië voorkomend amphibie. Dit preparaat behoort dus in de rij der in de Homoeopathie gebruikelijke dierpreparaten, zooals *Apis mellifica*, *Lachesis*, *Rana Bufo*, enz. De vervaardiger heeft onderzoekingen met dit nieuwe middel volgens de homoeopathische methode gedaan en gevonden, dat het bij bepaalde huidziekten en in gevallen van syphilis goede diensten zou kunnen bewijzen. Zoo verhaalt hij dan ook van een syphilitische zweer aan het been, die door *Alligator minor* genezen werd, nadat verschillende andere middelen te vergeefs waren aangewend. Verder bericht hij van talrijke goede resultaten bij huidziekten, diepe zweren en beengezwellen, door dit middel verkregen. Zoo zien wij ook hier weer, dat de Homoeopathie geen onvruchtbare methode is, maar juist door haar grondbeginsel van het onderzoek der geneesmiddelen op den gezonden mensch een goeden leidraad biedt bij de ziekte-behandeling. In een ander nummer van het genoemde tijdschrift worden de goede ervaringen vermeld, die Dr. Gomes gemaakt heeft bij de

en vindt weinig troost. De chirurgie viert hare triomfen, maar onbereikbare triomfen voor den gewonen arts; en toch, in hoevele gevallen zoudt ge iets willen doen, iets willen helpen. Zeker, ge kunt veel doen om ziekten te voorkomen.

B.v. er is een typhusgeval — ge kunt maatregelen nemen tot beperking der ziekte, ge kunt voorschriften geven omtrent de verpleging, het diëet, ge kunt veel *nut* stichten, maar de begeerte iets bepaalds voor uw zieke te doen bekruipt u toch, ge deedt zoo gaarne iets positiefs.

Daar is een longontsteking, en alweer kunt ge uw voorschriften geven omtrent verpleging en diëet, ge kunt soms pijn stillen en den ademnood verlichten — ge kunt de omstandigheden voor uw zieke gunstig maken, maar ge wildet zoo gaarne toch ook iets doen om een gunstigen invloed uit te oefenen op het ziekteproces en zijn loop, maar ge weet geen bepaald middel, dat een gunstigen invloed uitoefent op 't proces zelf.

Daar is een derde met allerlei klachten, die ge niet thuis brengen kunt, ge hebt den patiënt onderzocht hier en onderzocht daar, maar ge kunt niets vinden — ge staat met leege handen — en zoo gaarne zoudt ge toch wat doen, maar ge kunt niet, ge weet niet, ge hebt geen houvast.

Is 't wonder dat vele artsen moedeloos zijn? Is 't wonder, dat er velen zijn die zeggen: „'t is beter ziekten te voorkomen dan te genezen” en *daarin* alleen hunne kracht zoeken? Is 't wonder dat velen opgaan in de kunst van een diagnose te stellen? Want als men tracht op de hoogte te blijven van al wat wordt gewerkt in de laboratoria, in de ziekenhuizen, als men tracht te volgen de bewondering afdwingende scherpzinnigheid, waarmede wordt onderzocht en gevorscht naar de oorzaken der ziekten, naar den zetel der kwalen, als men let op wat er wordt gevonden en gedaan en gedurfd, dan is men vol bewondering voor dat alles, maar toch . . . hoe vele malen laat al het gevondene u met leege handen bij uw zieken. Het bevredigt uw verstand, wanneer ge met moeite en zorg uw diagnose hebt gemaakt, het vervult u met bewondering, als in een moeilijk geval een *wijzere* u den weg heeft gewezen — maar het laat uw gemoed leeg, als na de schoone diagnose — de geneeskunst u in den steek laat.

En toch, ge zijt arts — ge zijt geneesheer. Men komt u vragen, als er iets *te genezen* valt. Men komt u niet vragen te helpen ziekten te voorkomen, men komt u vragen ziekten te genezen. Men wil uw raad wel aanhooren, men wil wel alles doen om huisgenooten en vreemden voor besmetting te vrijwaren, maar 't hoogste wat men op 't oogenblik zelf van u verlangt is: „help mijn zieke”.

En is 't meerderen gegaan als mij, dan hebben zij zich weemoedig gestemd gevoeld, diep ter neergeslagen, hopeeloos, wanhopend, dat ze zóó weinig doen konden!

Want de therapie viel tegen, bitter tegen, en staande bij het ziekbed was uw overtuiging dat men zooveel weet, zóó fijne diagnoses stellen kan, dat men allerlei nuttige voorschriften geven kan ter vrijwaring van anderen, u tot geringen troost, als ge dien armen lijder zelf niet helpen kondt.

Die teleurstelling — die moedeloosheid — die drang om te helpen deden menigeen zoeken naar iets anders, en waarlijk, de homoeopathie is niet 't eerste waaraan men denkt. Hebben we ooit iets goeds van haar gehoord? hebben we op de collegebanken haar ooit hooren verdedigen? Gedurende mijn geheelen studententijd hoorde ik er niets van dan een enkelen kwinkslag, en kort ge-

leden hoorde ik of liever las ik aantekeningen van een student, gehouden op twee colleges van een Leidsch hoogleeraar, die kant noch wal raakten „over homoeopathie.” Zoo wordt de medische jeugd ingelicht, wanneer ze nog ingelicht wordt!

Onedele bedoelingen — winstbejag — koopmanschap — onzin!

Ziedaar 't oordeel van velen over een geneeswijze, die in haar wezen superieur is aan wat thans voor geneeskunst wordt gehouden.

Tot de homoeopathie worden we gebracht door feiten, tot de homoeopathie worden we thans nog gebracht, door de leeken hoofdzakelijk.

„O, ik zou me nog kunnen vereenigen met de homoeopathie, maar haar grootste fout is wel, dat ze zich hoofdzakelijk wendt tot de leeken. Die leekenpraktijk!” zoo hoor ik dikwijls.

Dat is *hare* fout niet! Integendeel — dat is de uwe — geneesheeren! Het moest niet noodig zijn zich tot de leeken te wenden, en dat behoefde ook niet, wildet gij slechts luisteren naar dien spreker met kennis van zaken.

Wanneer een oordeel over de homoeopathie wordt gevraagd, wendt men zich tot menschen, die er niets van weten. Hoe vele malen is mij gevraagd wat ik dacht van de homoeopathie, omdat ik arts was, omdat men veronderstelde dat ik als arts iets van de homoeopathie weten zou. Ik moest het antwoord schuldig blijven.

Maar hoe velen vellen een afbrekend, een vernietigend oordeel zonder te kennen, zonder te weten — zonder ervaring? Wat zal de arts van homoeopathie zeggen, die de colleges van den Leidschen hoogleeraar heeft genoten en ze voor waarheid heeft aangenomen; wat zullen zij zeggen, die Schwalbe hebben gelezen?

Waar we dan tot heden nog niemand hebben, die homoeopathie met kennis van zaken, met de wetenschap, die ijverige studie en ondervinding geven, aan de studeerende jongelingschap doceeren kan, waar wetenschappelijke tijdschriften nog hunne kolommen sluiten voor onze ervaringen, daar moeten we nog bij het leekenpubliek aankloppen, opdat langs een omweg evenals ik ook anderen komen tot de geneeswijze van Hahnemann, die, goed verstaan en met zorg toegepast, meer succes geeft dan de oude richting — maar ook meer arbeid — meer zorg — meer verdriet — want ondanks homoeopathie blijven nog velen ongenezen; maar ze geeft u een heilzamen prikkel tot verdere studie, ze geeft u een heilzaam inzicht van de kleinheid van uw kennis der geneesfactoren, maar ze laat u ook de hoop, dat ge door ijverige studie en taai volhouden nog komen kunt tot meerdere macht over ziekten en kwalen.

Ik wil daarom nog eens trachten, begrijpelijk voor leeken en verstaanbaar voor artsen, die ons tijdschrift lezen, uit te leggen, waarin de homoeopathische geneeswijze verschilt van de andere richting, en wat haren beoefenaars daardoor een eigenaardige plaats geeft in de rij der geneesheeren.

P. L. v. D. H.

NASCHRIFT. Tot mijn groote vreugde is in Tweede Helft No. 5 Jaargang 1906 van het Ned. tijdschrift voor geneeskunde een verhandeling van J. T. Wouters, arts, opgenomen. Moge dit een verblijdend begin zijn van beter begripen!

DE BETEKENIS VAN GYMNASIEK, SPORT EN MASSAGE VOOR DEN GEZONDEN EN DEN ZIEKEN MENSCH.

Hetgeen wij in deze regelen in 't kort wenschen te bespreken, heeft zijne beteekenis zoowel voor den gezonden mensch als voor de behandeling van verschillende ziekelijke afwijkingen. Het betreft hulpmiddelen, die vooreerst bij den gezonden mensch aangewend kunnen worden tot behoud van de gezondheid en tot versterking zoowel van het geheele organisme als van de afzonderlijke organen, (spieren, beenderen, hart, longen, zenuwstelsel) maar die tevens ook in aanmerking kunnen komen voor de behandeling van verschillende ziektoestanden. Het zou dwaasheid zijn te beweren, dat alle ziekten alleen met in- of uitwendige geneesmiddelen (in engeren zin) moeten behandeld worden, ja, men kan zelfs zeggen, dat dit eigenlijk bijna nooit aangewezen is.

Staan wij allereerst een oogenblik stil bij de beteekenis van het woord geneesmiddel.

Het zou in hooge mate gewenscht zijn, dat vele menschen, die vaak den mond vol hebben over allerlei geneeskundige kwesties, waar zij in den grond niets van begrijpen en absoluut geen oordeel over hebben kunnen, al weten zij ook bij anderen, die in hetzelfde geval verkeerden, door hun quasi algemeen verstandelijk geleuter maar al te dikwijls den waan te vestigen, dat zij iets weten — blinde leidlieden van blinden op dit terrein — het zou in hooge mate gewenscht zijn, dat zulke menschen nu eens eenig juist begrip verkregen van het woord „geneesmiddel.”

Het is inderdaad bedroevend te zien, hoe de groote menigte vaak gaarne luistert naar het geschetter van menschen, die in ijdel den naam aannemen van „natuurgeneeskundigen,” ofschoon zij even weinig van de natuur als van de geneeskunde afweten en in de oogen van de werkelijke natuurkundigen en geneeskundigen zich bospottelijk maken door hunne clown-achtige aanstellerij. Wanneer zij onder het luistergrage publiek, dat met open mond het gebazel van hunne schijngeleerdheid aanhoort en zich bij den neus laat nemen, maar niet zooveel onheil aanrichtten, dan zou dit alles nog niet zoo treurig zijn. „De wereld wil bedrogen zijn”, wat natuurlijk niet beteekent, dat inderdaad de wensch aanwezig is zich te laten bedriegen; niemand is zoo gek, maar dat men zich gedraagt alsof dit zoo ware; intusschen het „laat ons haar dan bedriegen” vindt gereedelijk aanleiding om letterlijk en inderdaad toegepast te worden.

Keeren wij terug tot de beteekenis van het woord geneesmiddel. Geneesmiddelen in den meest algemeenen zin zijn alle dingen, stoffelijke of onstoffelijke, die aangewend kunnen worden om de genezing van zieken te bevorderen. Maar in engeren zin, en zoodanig vatten wij thans het woord geneesmiddel op, zijn het alle in de natuur voorkomende stoffen en alle natuurkrachten, die toegepast kunnen worden, in- of uitwendig, op het lichaam van den mensch om het doel „genezing” te bereiken. Of dit middel nu uit het dieren-, het planten- of mineralenrijk genomen is, of het heet Lachesis, Belladonna, Arsenicum, water, koude, electriciteit of zwaartekracht, dit doet niets ter zake, het zijn alle geneesmiddelen, het zijn ook alle natuur-geneesmiddelen, en zij hebben alle eene natuurlijke werking. Ook is het volmaakt onverschillig

voor het doel, of dit middel gemakkelijk of moeielijk te verkrijgen is, of het een zoogenaamd „vergift” of een zoogenaamde „indifferente stof” is, of het door verkeerde aanwending schaden kan of niet, indien het slechts in staat is bij een goede aanwending in bepaalde gevallen genezing te bevorderen en niet te schaden. Wij spreken opzettelijk van „genezing bevorderen”, want elke genezing is een werking der natuur, die wij slechts door onze middelen kunnen ondersteunen, bevorderen.

Er is geen verschil in dit opzicht, geen reden om aan het een of het ander principieel de voorkeur te geven; wat in een gegeven geval het beste aan het doel beantwoordt, is het beste. Slechts onwetenden kunnen de dwaze stelling volhouden, dat het beter is om uitsluitend met water, lucht, electriciteit en dergelijke behandeld te worden dan door andere dingen. Er is evenmin reden om te zeggen, dat arsenicum geen goed geneesmiddel is, omdat men door te veel arsenicum sterven kan of benadeeld kan worden, als om te beweren, dat men water niet als geneesmiddel mag gebruiken, omdat men er in verdrinken kan, of omdat men er door verkeerde aanwending ziek van kan worden of in geval van ziekte een ongunstig einde er mede verhaasten kan.

Ofschoon men nu in den ruimsten zin gymnastiek, sport en massage ook tot de geneesmiddelen zou kunnen rekenen, zoo nemen deze toch een afzonderlijke plaats in. Zij behooren tot het begrip „mechanische behandeling”, oefening van spieren en organen in hunne eigenaardige functies, actief of passief, en worden, voor zoover men ze aanwendt tot behandeling van ziekten, samengevat onder den naam *bewegingstherapie*.

De massage heeft tot taak om door mechanische handgrepen als drukking en wrijving, door de ongewapende hand of door middel van bijzondere instrumenten, de gezondheid te bevorderen, meer nog ziekelijke stoornissen op te heffen. Ongetwijfeld komt aan de actieve beweging bij gymnastiek en sport veel grootere beteekenis toe, vooral uit hygienisch oogpunt, terwijl passieve bewegingen, d. w. z. zulke, waarbij de bewegingen niet door krachtsinspanning van den persoon zelf, maar door een anderen persoon zonder zijne medewerking worden uitgevoerd, en massage meer daár in aanmerking komen, waar actieve beweging niet tot stand gebracht kan worden.

Wij spreken nu in deze regelen alleen over die actieve en passieve bewegingen, die ten doel hebben op den algemeenen gezondheidstoestand in te werken, niet over de zoogenaamde *orthopaedie* en andere mechanische behandelingsmethoden, die aangewend worden om bepaalde plaatselijke stoornissen en gebreken op te heffen, zooals verkromming van ruggegraat, beenen, enz.

Lichaamsbewegingen, vooral de actieve, willekeurige, oefenen een zeer belangrijken invloed uit op al onze organen en levensverrichtingen en wel in de eerste plaats een zeer duidelijken op bloedsomloop en ademhaling. De pols en dus de hartswerking wordt door spierarbeid sneller en krachtiger, de ademhaling versneld en dieper. Daardoor stroomt het bloed sneller en overvloediger door alle organen en wordt het opnemen van zuurstof en het afgeven van koolzuur — dit laatste een produkt van de stofwisseling, dat liefst zoo snel mogelijk weder uit 't bloed verwijderd moet worden — bevorderd. Dit geschiedt, zooals bekend is, in de longen.

Overdrijving werkt ook hier, zooals altijd, nadeelig. Bij overdreven spierarbeid namelijk stijgt het opnemen van

zuurstof niet meer in dezelfde mate als het afgeven van koolzuur, zoodat daardoor een wanverhouding ontstaat, die nadeelig werkt en zelfs den dood ten gevolge kan hebben. Dit nadeelig gevolg treedt spoediger op bij verschillende ongunstige nevenomstandigheden, als b.v. ondoelmatig lichaamshouding of kleeding, die de ademhaling bemoeielijken; ook bij hooge temperatuur en vochtigheid van de omringende lucht, waardoor het afgeven van warmte en de verdamping op de huidoppervlakte tegen- gewerkt worden. Een ander gevolg van spierarbeid is verhooging van de energie der spijsvertering, vermeerdering van de behoefte aan spijs en drank en ten slotte vermoeidheid en behoefte aan slaap.

De veranderingen in de stofwisseling, die bij spierarbeid optreden, zijn in de eerste plaats verbruik van vet, dus vermindering van vetophooping, zoodat bij overmatig vette personen spierarbeid het voornaamste middel is om het overmatige vet te verwijderen. Alleen bij overdrijving, bij al te sterken spierarbeid, waarbij oververmoeidheid en ademnood optreden en de zuurstofopneming niet meer in dezelfde mate verhoogd is als de afscheiding van koolzuur, zooals wij boven vermeld hebben, worden ook de eiwitstoffen van ons lichaam aangetast en verbruikt, hetgeen duidelijk blijkt uit de vermeerdering van de door eiwitontleding gevormde stoffen in de urine.

Als gevolg van elken niet overdreven spierarbeid, waarbij deze niet wordt voortgezet, totdat sterke ademnood en oververmoeidheid intreden, ziet men, wanneer de versterkte behoefte aan voedsel op doelmatige wijze bevredigd wordt, een verbeterde voeding en versterking van alle organen en daardoor verhoogde kracht en arbeidsvermogen van het geheele organisme optreden.

Gelijk van algemeene bekendheid is, kan men dit in de eerste plaats waarnemen aan de spieren zelve, die in omvang, stevigheid en kracht toenemen, maar verder ook aan de beenderen, waaraan de spieren vastgehecht zijn, die sterker, en aan de gewrichten, die sterker en meer bewegelijk worden.

De hartslag wordt krachtiger, de borstkas wordt door versterking van de ademhalingsspieren en diepere ademhaling verbreed en meer gewelfd; de longen zetten zich meer uit en nemen meer lucht op bij de inademing, en eindelijk wordt de werking van de spijsverteringsorganen intensiever.

Al deze nuttige gevolgen van spierarbeid treden nu het duidelijkst op bij regelmatig herhaalden en methodisch uitgevoerden spierarbeid, bij alle lichaamsoefeningen, waarbij het geheele spierstelsel of althans een groot deel daarvan in werking wordt gesteld, bij gymnastiek en bij de verschillende lichaamssoefeningen, die onder den naam van „sport” worden samengevat.

Het is, om 't nuttig effect van spierarbeid goed te begrijpen en in zijn uitgebreide beteekenis te doorzien, noodig ook nog een oogenblik stil te staan bij de werking van lichaamsoefeningen, in 't bijzonder op het zenuwstelsel.

Prof. E. Dubois-Reymond zegt daaromtrent ongeveer het volgende:

„De lichaamsoefeningen zijn niet alleen spier- maar ook zenuwgymnastiek. Elke werking van ons lichaam als bewegingsapparaat berust niet minder, maar zelfs nog meer op een juiste samenwerking der spieren dan op de kracht, die door elke spier afzonderlijk bij hare samen-trekking geleverd wordt. Om een samengestelde beweging, bijv. een sprong uit te voeren, moeten de verschillende

spieren, die daartoe medewerken, in een juiste opeenvolging beginnen te werken en de krachtsuiting van elke spier moet volgens een bepaalden regel toenemen, aanhouden en weder verminderen, opdat het resultaat zij een doelmatige houding der ledematen en een juiste snelheid van de verplaatsing van het zwaartepunt in de juiste richting. Er bestaat voldoende grond om aan te nemen, dat in den regel de gezonde spier volkomen gehoorzaamt aan de zenuw, die haar tot contractie aanzet, en dat haar graad van samentrekking op elk gegeven oogenblik bepaald wordt door den prikkelingstoestand van die zenuw op het voorafgaande oogenblik. Daar nu de zenuwen zelve op haar beurt niets anders doen dan den impuls overbrengen, die van het centrale zenuwstelsel uitgaat, zoo is het duidelijk, dat het eigenlijke mechanisme van samengestelde bewegingen zijn zetel heeft in het centrale zenuwstelsel, en dat bijgevolg oefening in zulke bewegingen ten slotte haar zwaartepunt heeft in oefening van het centrale zenuwstelsel. Bij de meeste samengestelde bewegingen komt naast de beheersching der spieren door het bewegings-zenuwapparaat nog iets anders in aanmerking. Het oog, het druk- en spiergevoel, en eindelijk het bewustzijn moeten gereed zijn de lichaamshouding op elk oogenblik te voelen, opdat het klavier voor het spel der spierbewegingen telkens volkomen juist worde aangeslagen — Dus niet alleen het bewegings-, ook het gevoels-zenuwapparaat en de functies van het bewustzijn kunnen en moeten geoefend worden.”

Het is nu gemakkelijk in te zien, dat de verschillende lichaams oefeningen, waarop wij het oog hebben, kunnen aangewend worden als middelen tot behandeling van ziekelijke toestanden, maar evenzeer, dat daarbij zoovele wetenschappelijke vraagstukken in aanmerking komen en beheerscht moeten worden, dat ook deze middelen slechts nuttig kunnen aangewend worden door den wetenschappelijken arts, en alleen op diens aanwijzing toegepast mogen worden. De hoeveelheid van den in elk speciaal geval aan te wenden arbeid, de hoeveelheid en de aard van het tot herstel van het stofverbruik noodige voedsel, moeten in overeenstemming met het beoogde doel nauwkeurig aangegeven worden. Van groot gewicht is, zoowel met betrekking tot bevordering der gezondheid als tot geneeskundige behandeling, de omstandigheid, dat de lichaams oefeningen niet anders dan in de open lucht worden uitgevoerd, of indien ook al niet onder den vrijen hemel, dan toch in groote luchtige ruimten en dus met alle voordeelen van oponthoud en beweging in de vrije lucht verbonden zijn.

Niet alleen voor de voeding in engeren zin, maar ook om het zenuwstelsel en de psychische functies op te wekken en te versterken, zijn de lichaams oefeningen een voortreffelijk middel. Overal waar het zenuwstelsel verslapt is, van de op de grens van ziekte en gezondheid staande lichamelijke en geestelijke slapheid af tot alle toestanden van zenuwlijden, die onder den naam van neurasthenie samengevat worden, vinden de lichaams oefeningen een uitgebreide toepassing. Het is duidelijk, dat het veld voor hare toepassing buitengewoon groot is, wanneer men bedenkt, dat behalve bedlegerige en meer bepaaldelijk koortsende patienten, eigenlijk niemand van elke lichamelijke oefening moet uitgesloten worden. Tot de lichaams oefeningen in wijderen zin behooren toch reeds eenvoudige oefeningen, zooals het loopen, methodisch aangewend.

Van deze eenvoudige lichaams oefeningen, die door

iedereen, bewust of onbewust, dagelijks toegepast worden, tot de wandeloefeningen langs min of meer steil stijgende wegen, die bij hart- en longziekten aanwending vinden, is slechts een kleine schrede. Bij voortzetting in deze richting komt men van zelf tot het meer inspannende bergstijgen, en eindelijk tot de meest inspannende krachtoefeningen van den Alpensport.

(Wordt vervolgd.)

Dr. D. K. M. Jr.

Een en ander over Radium.

DOOR DR. SCHÜTTE.

Nauwelijks had de ontdekking der X-stralen door Professor Röntgen in de wetenschappelijke kringen de grootste verbazing gewekt, of een ander geleerde, de Fransche natuuronderzoeker Henri Becquerel trad te voorschijn met de bewering, dat hij in het uranium een stof had gevonden, die eveneens het vermogen had onzichtbare stralen, gelijkende op de Röntgenstralen, voort te brengen, met dit onderscheid, dat het uranium deze krachten uit zichzelf schept en in het voortbrengen daarvan onuitputtelijk is, terwijl de Röntgenstralen die aan vreemde bron ontleent. Deze opzienbarende ontdekking werd bevestigd en verder uitgewerkt door het echtpaar Curie in Parijs, aan wie het gelukte uit den neerslag van het uraniumerts een nieuwe stof, het Radium, af te zonderen, die in staat is dezelfde verschijnselen, twee millioen malen versterkt, te voorschijn te roepen.

Het radium is een der stoffen, die slechts in uiterst geringe hoeveelheid voorkomen. Om een gram zuiver radium te verkrijgen, moet men ongeveer 10.000 K.G. uraniumerts verwerken. De prijs van 1 gram zuiver radium zou diens tegevolge ongeveer 72.000 gulden bedragen. Het radium vertoont een matgraauwe zelfstandigheid, die kleurloos kristalliseert. Bij het gebruik van radium voor wetenschappelijke doeleinden bedient men zich gewoonlijk van zijn verbindingen met Chlor of Brom, radiumchlorid of radiumbromid.

Deze radiumverbindingen lichten in de duisternis zeer sterk, op dezelfde wijze als de glimwormen, en oefenen op een fotografische plaat een sterken invloed uit door ieder willekeurig lichaam heen. De radiumstralen zijn veel sterker dan de Röntgenstralen en daarom minder geschikt voor het doorlichten, daar zelfs de sterkste beenderen nauwelijks eenige schaduw achterlaten. De radiumstralen maken alle lichamen tot goede geleiders voor de electriciteit, ook die welke als slechte geleiders bekend zijn, zoodat elke elektrische isolering uitgesloten is in een ruimte, waar men kort van te voren met radiumverbindingen is werkzaam geweest. Evenmin als de Röntgenstralen worden ook de radiumstralen gebroken of afgeleid, zij gaan rechtlijnig door spiegels en prisma's heen.

Een andere zeer merkwaardige eigenschap van het radium is deze, dat het een onuitputtelijken rijkdom aan electriciteit bevat. Waaraan deze elektrische krachten ontleend worden, is nog niet uitgemaakt; in elk geval is het zeker, dat het die krachten in zichzelf ontwikkelt en wel in zoo hoge mate, dat een volkomen verbruik daarvan als onmogelijk beschouwd wordt. Behalve deze elektrische eigenschappen bevat het radium ook een onuitputtelijke bron van warmte, die het evenzeer in zichzelf ontwikkelt.

Men heeft waargenomen, dat een geïsoleerde thermometer, in de nabijheid van een radiumstaafje neergelegd, geregeld een temperatuur aanwijst, 3 à 4 graden hooger dan die in de omgeving heerscht. Raadselachtig is het, dat het radium in opgesloten toestand zijn eigenschappen mededeelt aan alle voorwerpen, die daarmede in dezelfde bewaarplaats besloten zijn. Dit verschijnsel laat zich slechts daardoor verklaren, dat men een zekere gasachtige uitstraling aanneemt, die van het opgeloste radium uitstroomt en zich aan vaste lichamen hecht. Een doordringingsvermogen, zooals de overige radiumstralen, heeft dit gasachtig „iets” niet; wel kan men het door middel van fijne glasbuisjes uit het eene vat in het andere overgieten en door sterke inwerking van koude condenseeren.

Deze veelzijdigheid van natuurkundige eigenschappen moet ons ten hoogste verbazen, te meer, daar zij in staat schijnt om verscheidene van de meest fundamentele wetten in de natuurkunde onderst boven te werpen. Slaan wij nog eens een blik op de verschillende eigenschappen van het radium, dan merken wij op, dat deze stof onophoudelijk licht, electriciteit, warmte en een gasvormige zelfstandigheid oplevert; zij geeft voortdurend een groote hoeveelheid kracht van zich, en behoudt toch, naar het schijnt tot in het oneindige, dezelfde hoedanigheid en hetzelfde gewicht. En daarenboven is de mate der genoemde krachtsuitingen waarlijk niet gering. Behalve de aanzienlijke warmteontwikkeling leveren alleen de electrisch-negatieve stralen, die ongeveer de snelheid van het licht hebben, een kracht, die voor 1 gram radium gelijk staat met eenige duizenden paardenkrachten. Met deze gegevens kan men desnoods de stoutste speculaties op touw zetten, de vraag van het *perpetuum mobile* als opgelost beschouwen en overigens aan de verbeeldingskracht de meest onbeperkte ruimte laten voor de uitvoering van plannen, waarvoor tot nog toe de natuurwetten van het behoud van kracht als onoverwinnelijke beletselen werden beschouwd.

Het is waarlijk niet te verwonderen, dat met het oog op de groote verscheidenheid van buitengewone eigenschappen, die het radium bevat, ook de geneeskundige wetenschap beproefd heeft, van die eigenschappen gebruik te maken en hunne biologische en physiologische werking, alsook hunne verhouding met betrekking tot het levend organisme, aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen.

Hunne werking op de kleinste levende wezens, de bacteriën, was van dien aard, dat wanneer men de radium-oplossing zoo dicht mogelijk in de nabijheid der culturen bracht, een bacteriëndoodende kracht van de radiumstralen goed was waar te nemen. Hoe nader men de stralen op de culturen liet inwerken, des te krachtiger was de uitwerking. Op een afstand van 2 mM. waren typhusbacillen na een bestraling van drie uren onschadelijk gemaakt.

Hetzelfde had plaats met andere bacteriën. Voorts kwam men tot de ontdekking, dat de bacteriëndoodende stralen ook een werking uitoefenen in de diepte, in zooverre de radiumstralen ook door de huidlaag heen een doodelijke uitwerking hebben. Intusschen hebben deze bacteriëndoodende eigenschappen niet zulk een groote praktische betekenis voor de geneeskunde, daar het niet raadzaam zou zijn het menschelijk lichaam uren lang bloot te stellen aan een dergelijke ingrijpende bestraling, die op andere wijze zeer schadelijk zou kunnen werken. Wil men de radiumstralen op het menschelijk lichaam laten inwerken, dan moet men daarbij met de grootste omzichtigheid te werk gaan en nauwkeurig rekening houden met de intensiteit der stralen,

met den afstand van de te behandelen plaats en met de meerdere of mindere gevoeligheid van het lichaamsdeel, waarop de bestraling zal worden toegepast. Bij de inwerking op de menschelijke huid is men tot de minder aangename ontdekking gekomen, dat telkens, korteren of langeren tijd na de bestraling, een roode plek op het bestraalde lichaamsdeel optreedt, die langzamerhand in een verzwering overgaat, waarvan de genezing maanden kan vorderen. Op het zenuwstelsel werken de radiumstralen slechts in zooverre, dat zich bij jonge dieren door het aanleggen van een tamelijk sterk geladen radiumbuisje op de wervelkolom verlammingen en kramptrekkingen openbaren, en dat onder bepaalde omstandigheden zelfs de dood intreedt. Bij oudere dieren is de werking of zeer zwak of blijft geheel achterwege. Het schijnt derhalve, dat alleen het centrale zenuwstelsel op de radiumstralen reageert, terwijl de peripherische zenuwen geheel passief blijven.

In het algemeen hebben dus de werkingen der radiumstralen veel overeenkomst met die der X-stralen. Bij hunne aanwending voor therapeutische doeleinden heeft men zich daarom bij voorkeur bepaald tot die ziekten, waarbij ook de Röntgenstralen als beproefd gebleken zijn, namelijk lupus en huidkanker.

De behandeling dezer ziekten heeft op zoodanige wijze plaats, dat men de geïnfilterde plaatsen herhaaldelijk blootstelt aan de bestraling door een voldoende sterk radiumpreparaat. Iedere behandeling mag niet langer dan enkele minuten duren, maar moet telkens weder herhaald worden.

Een bestraling van 24 tot 36 uren in het geheel is in den regel voldoende om een vlakke zweervorming te voorschijn te roepen, die dan in 2 à 3 maanden met achterlating van een vlak litteken volkomen geneest. Tegenover de lichtbehandeling heeft de radiumtherapie in de eerste plaats het voordeel van grootere eenvoudigheid en hogere werkzaamheid, en in de tweede plaats moet zij ook absoluut pijnloos zijn.

Bij de gewone Psoriasis was het reeds voldoende éénmaal gedurende één minuut een radiumcapsule op de aangetaste plekken te leggen, om een afschilfering en verdwijnen daarvan te bewerken.

De behandeling van kanker met radiumstralen heeft niet minder verrassende resultaten opgeleverd. De eenvoudige huidkanker kon men door een dagelijks herhaalde bestraling gedurende ca. 5 minuten in betrekkelijk korten tijd doen verdwijnen. Verscheidene gevallen van kanker in de borst heeft men na herhaalde bestraling, telkens ongeveer een half uur, binnen 5 weken zien genezen. Ook bij kankerachtige verdikking van het strottenhoofd en in den slokdarm heeft men niet zonder gunstige resultaten de radiumbestraling toegepast.

Intusschen hoopt men de therapeutische waarde van het radium ook nog in andere opzichten te kunnen aanwenden. Zoo heeft men b.v. ontdekt, dat een physiologische oplossing van keukenzout in staat is de gasvormige stof van het radium in zich op te nemen en daarvan een bruikbare drager te zijn. Wordt een aldus geprepareerde oplossing van keukenzout gedronken, dan moet dit, volgens de deskundigen, gedurende 2 uren in het lichaam van den patiënt zijn actieve stralen uitzenden. Men hoopt met dit z.g. radiumfluide gunstige resultaten te verkrijgen tegen diphtherie, tuberculose, typhus, buikloop, enz.

Dit radiumfluide verkrijgt men door twee radiumcapsules gedurende 24 uren in een flesch met chloornatrium-oplossing te leggen, en deze laatste na verwijdering der capsules

nog 24 uren te laten staan. Daarna moet men ze intusschen spoedig gebruiken, daar de werkzaamheid der oplossing zeer snel afneemt.

De werkzaamheid van sommige mineraalbronnen wordt eveneens toegeschreven aan hun gehalte aan radium.

Ook de buitengewoon gunstige invloed der lucht in de hoge gebergten wordt in den laatsten tijd in verband gebracht met de groote hoeveelheden van radio-actieve bestanddeelen, die zij zouden bevatten.

Het zou ons te ver voeren, wanneer wij de veelzijdigheid der eigenschappen van het radium aan deze plaats zoo uitvoerig wilden beschrijven, als een element van zoo groote beteekenis wellicht verdient. Dit staat intusschen vast, dat die beteekenis zoowel voor de wetenschap in het algemeen als voor de hedendaagsche therapie in het bijzonder nog op verre na niet is te overzien, vooral wanneer het gelukt, middelen en wegen te vinden, waardoor het radium in grootere hoeveelheden en op goedkoopere wijze kan worden verkregen. Het uitzicht daarop is niet meer twijfelachtig, daar men in den laatsten tijd radium bevattende ertsen heeft gevonden, die een overvloedige opbrengst beloven.

(Overgenomen uit „Populäre Zeitschrift für Homöopathie.“)

De hygiënische beteekenis van het zonlicht.

De eenvoudige waarneming der natuurverschijnselen toont ons reeds aan, welk een belangrijken invloed het zonlicht uitoefent. Het organische leven van planten en dieren is van de inwerking der zonnestralen afhankelijk. Planten, die van het licht verstoken zijn, verliezen de schoone groene kleur hunner bladeren en gaan te gronde, al wordt ook voor voldoende voedsel, vochtigheid en warmte zorg gedragen. De bloemen hebben niet alleen haar groei, maar ook haar kleurenpracht aan het zonlicht te danken; zelfs de prachtigste bloem verliest hare kleuren, als zij een tijd lang op een geheel donkere plaats gebracht wordt.

De dieren gevoelen als bij instinct, welk een gunstige werking het zonlicht heeft; als zij zich naar hartelust willen verkwikken, strekken zij zich behagelijk uit in de koesterende zon. Dit weten zelfs onze huisdieren, hoewel zij in vergelijking met hun wilde stamgenooten een tamelijk onnatuurlijke leefwijze hebben. De liefde voor de zon hebben zij echter nog niet verloren.

Wij, menschen daarentegen zijn in dit opzicht in den loop der eeuwen aan de natuur ontvreemd. Niet alleen dat wij bij het bouwen onzer huizen veel te weinig op dezen voor ons welzijn zoo belangrijken factor letten, ook bij het oponthoud in de buitenlucht zoeken wij ons zoo veel mogelijk tegen den invloed der zon te beschutten. Hoe donkerder een woning is, hoe meer de vensters door zware gordijnen worden verborgen, des te voornamer wordt zij dikwijls geacht. De kleinste en dompigste vertrekken moeten niet zelden als woon- of slaapkamers dienst doen, terwijl de ruimste kamer als salon — alias meubelmagazijn — wordt ingericht! En de dikke laag kleederen, die menigeen op het lichaam draagt, verhindert niet alleen de lucht, maar ook het licht tot op de huid door te dringen; en toch is de dagelijksche inwerking van beide levens-elementen op ons organisme van buitengewoon belang voor de instandhouding onzer gezondheid.

De werking van het licht openbaart zich vooral op het bloed en de stofwisseling. Dit kunnen wij het best aan

de huid zien. Onder den invloed der zon wordt deze eerst rood, dan bruin. De bloedlichaampjes, die met het bloed naar de huid gelokt worden, nemen onder de werking van het zonlicht meer zuurstof op dan zij zonder de lichtwerking zouden kunnen doen. Daardoor wordt de stofwisseling bevorderd, en alle weefsels en organen van het lichaam worden beter gevoed en versterkt. De dagelijksche ondervinding leert dan ook, dat de bewoners van kelderwoningen en vertrekken, waar het zonlicht geen toegang heeft, meestal bleek en bloedarm zijn, terwijl omgekeerd zij, die door hun beroep een buitenleven leiden, zooals jagers en landlieden, over dit euvel met zijn velerlei gevolgen niet behoeven te klagen. Daar de stofwisseling door het zonlicht wordt bevorderd, zien wij ook, dat de groei van mensch en dier in den zomer veel krachtiger is dan in den winter. Veefokkers weten uit ondervinding, dat alle dieren, die in den herfst of in den winter geboren worden, zich zelfs bij zorgvuldige verpleging niet zoo krachtig ontwikkelen als die, welke in het voorjaar of in den zomer ter wereld komen. Dat het zonlicht voor de instandhouding van onze gezondheid en levenskracht bepaald onontbeerlijk is, blijkt ten duidelijkste uit de mededeelingen van alle Noordpool-reizigers. Zij berichten overeenstemmend, dat de lange winternacht aldaar een zeer ongunstigen invloed op het lichaam heeft. Bij het begin der duisternis treden haast onbedwingbare slaperigheid en tegenzin tegen alle lichaamsbeweging op; tegen het einde van den arctischen nacht treedt daarentegen slapeloosheid op den voorgrond. Vele Noordpool-reizigers lijden in dien tijd afwisselend aan groote opgewondenheid en diepe neerslachtigheid. Van een Zweedsche expeditie leden tegen het einde van den winternacht alle deelnemers meer of minder aan bloedarmoede, terwijl hun gelaatskleur bleek en geelachtig werd.

Wij zien dus, dat het zonlicht een groote beteekenis heeft voor de instandhouding der gezondheid en der lichaamskracht. Doch nog meer: het bevordert ook de genezing van zieken en zwakken. Het is een oude ervaring, dat chronische zieken veel sneller gezond worden, als zij zich aan de weldadige inwerking van het zonlicht kunnen blootstellen. Dat zwakke kinderen, in de vakantie-kolonies bij een langdurig verblijf in de buitenlucht zoo spoedig sterker worden en een geheel ander uitzien krijgen, is niet het minst aan den heilzamen invloed van de weldadige zonnestralen toe te schrijven.

Behalve de werking van het zonlicht op het bloed en de stofwisseling is nog zijn invloed op het *zenuwstelsel* van groot gewicht. Volgens Prof. Hertz zijn licht en electriciteit twee nauwverwante natuurverschijnselen. Elk licht, vooral het zonlicht, gaat met electricische werking gepaard. Het licht, een golvende beweging van den uiterst fijnen wereldéther, die het heelal vult, gaat van zijn bron, de zon, uit, doordringt de atmosfeer en oefent op een nog onverklaarbare wijze een uiterst weldadige werking uit op de fijn georganiseerde elementen van ons zenuwstelsel.

Iedereen heeft wel eens den opwekkenden invloed van een schoonen voorjaarsdag na een langen somberen winter bij zichzelf ondervonden. Sommige gestellen zijn zelfs bijzonder gevoelig in dit opzicht; een mooie zomersche dag is hun een weldaad voor de zenuwen.

Eindelijk strekt zich de hygiënische beteekenis van het zonlicht nog uit op het groote gebied van tal van ziekten, die door *besmettelijke ziektekiemen* worden veroorzaakt. Het zonlicht is de machtigste factor ter bestrijding van talloze bacteriën, die tegenwoordig als de oorzaken van tal van ziekten beschouwd worden. Onderwerpt men het vergif van het miltvuur aan de werking van het zonlicht, dan is het binnen 48 minuten onschadelijk geworden. Tuberkelbacillen worden zelfs binnen 13 minuten door het zonlicht gedood. Dr. Buchner heeft aangetoond, dat verschillende rotings-bacteriën in het water volkomen vernietigd worden, als dit een uur lang aan direct zonlicht wordt blootgesteld, terwijl zij zich bij gelijktijdig genomen proeven in het donker ontzaglijk vermenigvuldigen. De verklaring van dit feit ligt in de ontwikkeling van ozon, die veel sterker desinfecteert dan gewone zuurstof. Dit ozon wordt vooral gevonden in de lucht in de nabijheid van bosschen, bergen en groote watervlakten. Deze lucht is daar dan ook bijna vrij van bacteriën, terwijl b.v. 1 gram stof van de straten eener groote stad 130.000 bacteriën, en een gram stof in een kamer, die van het zonlicht geheel verstoken is, zelfs 1 miljoen bacteriën bevat. Daarom behoeven wij ons dan ook niet te verwonderen, dat er in de groote steden zoovele scrofuleuze en teringachtige kinderen voorkomen, terwijl op het platte land de jeugd zich veel krachtiger ontwikkelt en de menschen aldaar gezonder blijven en langer leven.

Welke gevolgtrekking kunnen wij nu uit het besprokene voor ons zelf maken? Deze — dat het tot het behoud onzer gezondheid en het herkrijgen eener verloren gegane gezondheid van het grootste belang is, het zonlicht zoo dikwijls en zoo veel mogelijk op ons lichaam te laten inwerken. Men late geen gelegenheid voorbijgaan op een wandeling of bij een arbeid in de buitenlucht, zich aan de werking van de weldadige zonnestralen bloot te stellen, als deze ten minste niet al te sterk zijn, zooals in den heetsten zomertijd het geval is. Van gewicht is het voorts, ten minste in den zomer, geen lichtwerende, donkere kleeding, maar poreuze lichte klederen te dragen en voor ruimen toegang van het zonlicht in woon- en slaapvertrekken te zorgen. Wie gelegenheid heeft van tijd tot tijd een *zonnebad* te nemen, zal daarvan de weldadige werking op het geheele gestel ondervinden; van groot belang is deze aanwending van het zonlicht bij bepaalde chronische ziekten, zooals jicht, reumatiek, bloedarmoede, scrofuleuze, enz. Slechts dan, als wij van het zonlicht, dit kostelijke Godsgeschenk, een gepast gebruik maken en ook in dit opzicht een natuurlijke leefwijze leiden, zullen wij ons in het volle bezit onzer krachten kunnen verheugen, want waar licht is, daar is leven!

D^r. J. V.

ADVERTENTIËN.

Dr. D. K. MUNTING Jr.
is vanaf 23 Aug. a.s. weder te consulteren.
Amsterdam, Den Texstraat 8.

Dr. VOORHOEVE
is weder te consulteren.

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.
Origin. verpakkingen van
Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.
G. B. J. DE BARBANSOON
APOTHEKER.
Bethlehemsche Kerkplein.
Telefoonnummer 140. (10)

Homoeopathische Apotheek
BEKER & Co.
Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
Telefoon 2478. (10)
Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg.
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Dr. A. C. A. HOFFMAN,

Homoeopathisch Geneesheer te GOUDA, Bleekerssingel 300,
heeft voortaan zijne spreekuren:

Werkdagen 8-9 en 1-2 uur. (16)

Donderdags echter van 8-12 uur.

Bij voorkeur ZONDAGS niet, tenzij noodzakelijk.

Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe
in origineele verpakking verkrijgbaar bij

de firma D. DE ROOIJ, Apotheek, UTRECHT,
Oudegracht (Smeibr.) 115. (8)

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele
verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen

in iedere grootte en vorm, wit
of geel glas, fijn uitgevoerd en

op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van

E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland). (12)

Homoeop. Apotheek

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,

hoek Meermansstraat,

(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

TRISCUIT en SHREDDED WHOLE WHEAT

(hetzelfde in verschillende vorm)

is een voedzaam en daarbij lichtverteerbaar tarwe-
product. In vergelijking met gewoon goed tarwebrood,
dat drie- tot viermaal meer water, veel minder eiwitten
en koolhydraten en vet bevat, is dit nieuwe tarwebrood
van een uitstekende samenstelling en wegens zijn hoog
gehalte aan goede voedingsstoffen van groote waarde.
Daarbij komt, dat het wegens de verwerking van de
geheele tarwekorrel, alle voedingsbestanddeelen daarvan
bevat. Het geeft daardoor buiten de kern, uit het eigen-
lijke meel bestaande, 66k de vijf omhulsels der korrel,
zoo nuttig voor beenderen en tanden, en die de natu-
urlijke gistingstof bevatten, welke het verteringsproces
bevordert.

Verkrijgb. in alle degelijke Comestibles- en Kruidenierswinkels.
De Nederlandsche Delicatessen-Handel GEBR. DAAMEN,
Rotterdam. Imp. voor Nederland en Koloniën. (40)

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

BEOORDEELINGEN

over het werkje, getiteld:
„Homoeopathische Behandeling
van KINDERZIEKTEN”

door Dr. M. L. v. d. STEMPER,
Homoeopathisch Geneesheer
te AMSTERDAM.

„Hiermede deed Dr. v. d. d.
Stempel een uitnemend werkje. Wat
werd er veel te vergeve van
verkeerde behandelwijze veel
meerdere kleine, gesluisd. Wat al
veel te veel er niet sliep los door
voorbij geden en het sliep los door
aan is dan is het wel eens te veel
te veel op eenzijdig handboekje. Wij
geven ieder die kleine, heeft de
raad: schafte u dit werkje aan en
zult er geen berouw van hebben. In
kort besiek vindt gij er alles bijeen,
wat gij in gezonde en zieke dagen van
en voor uwe kinderen weten moet.”
De Waker.

„Dr. v. d. Stempel geeft hier in
verstaanbare taal uit zijn
een schat van adviezen. . . . De Zeeuw.

„Dit werkje is vermoedelijk bedoeld
als aanleiding van het vroeger ver-
schenen boek van Dr. J. Voorhoeve
„Homoeopathie in de Praktijk. De be-
zitters van dit laatste werk zullen
derhalve goed doen met zich ook het
nu aangekondigde boek aan te
schaffen. . . . Geneeskundige Courant.

„Wie zooveel mogelijk mede wil
werken tot lichamelijken welstand
zijner geliefde kinderen, leze dit
werkje met belangstelling. Er zijn
toch maar al te veel ouders, die veel
te weinig weten wat zij voor hun
jonge kinderen hebben te doen, en
ook kunnen doen, al willen zij nu
juist niet als doctoren optreden. . . .
Prof. M. NOORDTJIZ in „De Hazin.”

Prijs voor dit boek van
ruim 200 bladz. in pract-
band slechts f 1.90.

UITGAVE:

LA RIVIERE & VOORHOEVE,
ZWOLLE.

Boeken over de Homoeopathie

Catal. No. 34 bev. 320 N° tot
veel vermind. prijs - ook wer-
ken over Gymnast., Heilgym-
nastiek, Massage - . Gratis
aanvragen bij J. H. DUNK's
Antiquariaat te Rotterdam. -
Ook gratis: Cat. 96 bev. 580 N°
div. werken en Cat. 40 bev. 600
N° oorspronk. en vert. Romans.

(10)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare
verduunningen, korrels en gecompireerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Docts. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . .	apotheek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 180.
" . . .	"	G. Schipper, Weesperzijde.
" . . .	"	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar . . .	"	Firma Schouten & Co.
Apeldoorn . . .	"	J. A. Roelse.
" . . .	hofapotheek	G. J. Romijn & Zn.
Assen . . .	apotheek	R. Karsten.
Baarn . . .	hofapotheek	Dr. J. P. Land.
Breda . . .	apotheek	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.
Deift . . .	"	H. Blom.
Doetinchem . . .	"	B. ten Bruggen Cate.
" . . .	"	Dr. Joh. v. d. Moer.
Dordrecht . . .	"	de Rozinkorf, J. Romijn Bzn.
Enschede . . .	van	F. Bergema.
" . . .	"	C. J. Snuij.
Franker . . .	"	L. F. de Klerk.
Goes . . .	"	L. La Porte.
Gorinchem . . .	"	Poels & Boot
Gouda . . .	"	E. Grendel.
" . . .	"	A. Latenstein.
" . . .	"	P. Weijer.
Groningen . . .	"	S. Smeding Szn., A Kerkhof 17.
Den Haag . . .	Centraal-apotheek	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.
" . . .	"	„De Archipel” K. R. Nauta, Jansstr. 49.
Haarlem . . .	apotheek van	Begeman & Sneljens, Jansstr. 27.
" . . .	"	R. Duym, Keizerstraat 6.
" . . .	"	Firma van Hees, } Kleine
" . . .	"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.
" . . .	van	D. L. Keur, Zijlstraat 37
" . . .	"	C. G. Loomeyer & Zoon.
" . . .	"	Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 16.

Haarlem . . .	apotheek van	H. Remmers & Zn., Kruisstr. 20.
" . . .	"	L. Schoorl, Frans Halsstraat 2.
" . . .	"	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
Harlingen . . .	"	Mevr. Wed. Snijder.
" . . .	"	de Vries.
Heerenveen . . .	"	M. Bouma Lzn.
Hilversum . . .	"	Van Heemskerck Düker.
" . . .	"	de Vries.
Leeuwarden . . .	"	S. Tromp Visser.
Leiden . . .	"	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
" . . .	"	Boekweit, Vriesmarkt.
" . . .	"	Dr. J. van Driessum, Mare.
" . . .	"	J. H. van Grafhorst, Nieuwe Rijn.
Maassluis . . .	"	H. Bogtstra.
" . . .	"	J. Dienske.
Makkum . . .	"	A. Rauwerda.
Meppel . . .	"	L. Knoppers.
Middelburg . . .	"	J. W. v. d. Garde.
Nijmegen . . .	"	Firma Moeys & Co.
Rotterdam . . .	"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
" . . .	Hertstein Apoth.	C. de Groot, Goudsche straat 38.
" . . .	apotheek van	J. H. Zindler Jr., 's Gravendijkw. 283.
" . . .	"	C. Koek.
Velp bij Arnhem . . .	"	C. G. Baert, Rittumsche Markt F 189.
Vlissingen . . .	"	T. S. v. d. Ley.
Weesp . . .	"	N. A. Ballintijn.
" . . .	"	Berents & Co., Slotlaan 24.
Zeist . . .	"	H. W. A. Bekrens, Houtmarkt 73.
Zuthphen . . .	"	G. B. J. de Barbanson.
Zwolle . . .	"	Wed. J. Rave.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:

Per jaargang, franco per post f 1.25
Voor het Buitenland, **alleen bij vooruitbetaling** . . - 1.40
Afzonderlijke nummers - .12½/2

ADVERTENTIEPRIJS:

Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :: :: ::
Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: ::

Adres voor de Redactie: :: :: :: :: ::
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.

Adres voor de Administratie: :: :: :: :: ::
LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Verschilpunten. — De beteekenis van gymnastiek, sport en massage voor den gezonden en den zieken mensch. — Homoeopathische reis-apotheek. — Phosphorus als geneesmiddel. — Schadelijke werking van den alcohol. — Bericht. — Beantwoording van vragen. — Advertentiën.

VERSCHILPUNTEN.

Waarin verschilt de homoeopathische geneeswijze van de andere richting? Daarop beloofde ik een vorig maal een antwoord te zullen geven. Dat antwoord werd *mij* eigenlijk gegeven door een bevriend allopathisch collega. Deze toch zeide mij onlangs, over de zaak sprekende: „Gij beziet de zaak uit een therapeutisch oogpunt, wij uit een diagnostisch.” In gewoon Hollandsch overgebracht wil dat zeggen:

Bij u dringt zich dadelijk de gedachte op: Wat zal ik er aan doen? Bij mij: Wat is het?

Voor den oningewijde klinkt dit op het eerste gehoor wat vreemd. Een weinig kennis van de Homoeopathie verklaart de zaak echter. De vraag toch: Wat zal ik er aan doen? wil voor den Homoeopaath iets anders zeggen dan voor den Allopaath.

De vraag: Wat zal ik er aan doen? kan dikwijls beantwoord worden zonder eerst het antwoord gegeven te hebben op de vraag: Wat is het? want ze staat voor den Homoeopaath gelijk met het antwoord op de vraag: Op welk geneesmiddelbeeld lijkt het? Voor den Allopaath kan in ieder geval het: Wat zal ik er aan doen? pas volgen op het: Wat is het?

Tot richtsnoer van zijn handelen heeft de Homoeopaath het: „Similia similibus curentur” d. w. z. het gelijke worde door het gelijkende genezen. Hij bedoelt daarmee: Wanneer ik de verschijnselen van den te behandelen zieke zoo nauwkeurig mogelijk heb opgenomen, moet ik ze vergelijken met de verschijnselen, die bekende geneesmiddelen

te voorschijn roepen, wanneer zij aan gezonde personen worden toegediend; *dat* middel, 't welk zoo nauwkeurig mogelijk dezelfde verschijnselen kan te voorschijn roepen bij den gezonden mensch, zal *het* middel zijn, dat mij in het onderhavige geval de meeste kans op succes geeft. Het doet er niet toe, of hij het similia similibus als wet, als richtsnoer, als werkhypothese of hoe ge het ook noemen wilt, beschouwt; de gedachte, die zich bij zijn onderzoek op den voorgrond dringt, is deze: op welk geneesmiddelbeeld lijkt het?

Deze gedachte — ik laat in het midden of zij goed is of niet — kan de Allopaath niet hebben. Waarom niet? Om de zeer eenvoudige reden, dat hij de geneesmiddelen niet bestudeerd heeft in hun uitwerking op den gezonden mensch! Hij treedt daardoor aan het ziekbed met andere, en ik heb het recht om te zeggen, met mindere kennis dan zijn collega Homoeopaath. Het is geen uitvloei van pedanterie, dat ik dit zoo neerschrijven durf, het is slechts een feit.

Ten eerste beziet dus de Homoeopaath de zaken anders; ten tweede beschikt hij over een speciale geneesmiddelkennis!

Zijn dit geen opmerkelijke verschillen?

Constataren wij dus nog eens deze feiten: De Homoeopaath heeft een speciale geneesmiddelkennis, hij heeft de geneesmiddelen bestudeerd in hun uitwerking op den gezonden mensch en hij heeft voor de behandeling van zijn zieken een bepaald richtsnoer om van die kennis gebruik te maken; dit richtsnoer luidt: Similia similibus curentur (het gelijke worde door het gelijkende genezen).

Heeft de Allopaath dan geen bepaald richtsnoer? neen!

Wellicht zult ge vragen, lezer, en ge hebt het recht daartoe: Bekommert gij u dan niet om de diagnose, de herkenning der ziekte? Mij dunkt, ik vaar liever met den Allopaath, die vraagt: „Wat is het?” Hoe zult ge iets goed kunnen behandelen, wanneer ge niet weet, wat ge behandelt! Zeker, zeker, tot op zekere hoogte hebt ge

gelijk, maar ook slechts tot op zekere hoogte!

Op de vraag: wat is het? moeten wij zoo dikwijls het antwoord schuldig blijven. In mijn methode der vergelijking heb ik dan nog een houvast, wat mijn collega Allopaath ontbreekt. Hij wordt dan genoodzaakt zijn zieke te behandelen naar voorstellingen, opvattingen, inzichten, onderstellingen, die wisselen met den dag.

Het *similia similibus* blijft onveranderd door alle tijden! Laat ik een voorbeeld geven, aan de praktijk ontleend.

De Heer A. M., 39 jaar oud, komt op mijn spreekuur met de volgende klacht: Ik heb het geheele voorjaar (het is 28 Juni) al pijn in den hals aan de linker zijde, gaande tot in den bovenarm, de pijn is krampachtig van aard, het ergste bij liggen, in den nacht en bij koud weer. Gebruik van den arm geeft geen pijn, bewegen van het hoofd is pijnlijk, een schokkende beweging, zooals niezen, is erg pijnlijk. Patiënt is een krachtig gebouwd man, geen afwijkingen worden gevonden, alleen zijn de linker schouder-spieren zeer gevoelig.

Welke aangrijpingspunten voor de behandeling heeft hier de Allopaath? Kan hij het „*contraria contrariis curantur*”, d. w. z. het tegengestelde wordt door het tegengestelde genezen, in toepassing brengen? Immers neen! Het tegengestelde van schouderpijn is: geen pijn. Zal hij de pijn opheffen door een verdoovend middel? Ongaarne waarschijnlijk. Zal hij de pijn opvatten als een gevolg van z.g. rheuma, als een rheumatische aandoening dus? Maar dan baseert hij zijn therapie (geneeswijze) op een onderstelling! Een zekere weg is dit allerm minst! Kan het ook wellicht een gevolg zijn van een vroegere beleediging? en zullen we in die richting onze behandeling leiden? Ik wed, dat ik vroeger den man als *antirheumaticum salicylas natricus* had voorgeschreven, hem daarenboven nog had aanbevolen zich de halsspieren te laten masseren. Voor-schriften, louter gegrond op onderstellingen; want in het verhaal van den patiënt was niets, dat eenig licht gaf omtrent de oorzaak van het lijden, en het onderzoek leverde weinig objectiefs.

Ik gaf patiënt *Ferrum metallicum trit. D6*, d. w. z. ijzer in een verdunning van 1 : 1000000, 4 malen daags een pennemespunt te nemen. Een week later keerde patiënt terug, van zijn pijnen verlost. Hoe kon ik op de gedachte komen, dat ijzer hier iets goeds zou kunnen utruchten? Wel, eenvoudig door het *similia similibus*. Ijzer toch maakt bij den gezonden mensch spierpijnen van krampachtigen aard, heeft een bijzondere verwantschap tot den linker-schouder, terwijl de pijnen dit eigenaardige ver-toonen, dat ze beter worden in de beweging, erger des nachts en bij stil zitten. Konden de verschijnselen beter kloppen? Kon een middel frappanter werken? Prefereert ge niet een milligram ijzer te gebruiken boven eenige grammen *Salicylas natricus*, die, wanneer ze u ontslaan van uw pijnen, u zeker nog eenige lastige bijverschijnselen op den koop toe bezorgen?

Een ander geval, aan de praktijk ontleend.

De 68-jarige P. v. D. komt op het spreekuur. Hij klaagt over zijn gehoor. Hij is suizig in het hoofd, zegt hij, alleen aan de linker zijde. Het is niet altijd even erg. In de laatste 14 dagen is het 2 maal gebeurd, dat bij vooroverbukken alles hem voor de oogen draaide. Hij is doof, 's morgens het ergste; ook gaan hem scheuten door het hoofd, altijd links. Hij heeft hartkloppingen, aanhoudend kriebelen in het gezicht en een gevoel, alsof het gezicht dik is. Er is een drukpunt aan den linker supraorbitalis.

Dit leek mij een zonderling ziektebeeld. Patiënt was reeds gedurende eenigen tijd onder andere behandeling geweest. Het onderzoek was echter nog niet afgelopen! Een onderzoek van de ooren bracht aan het licht, dat zich een stuk van den baard van een graankorrel had vastgeklemd tusschen het trommelvlies en den uitwendigen gehoorgang. Dit sprietje *kon* de oorzaak zijn! Hier dus eerst het *contraria contrariis* in toepassing gebracht. Het tegengestelde van een grassprietje in het oor is: geen grassprietje in het oor! Het ding dus verwijderd! En waarlijk, een zucht van verlichting werd gehoord, toen het sprietje gevat en verwijderd werd, oogenblikkelijk voelde de man zich als herboren!

Waar toe dit voorbeeld? Eenvoudig hierom: Om te doen zien, dat niet altijd het *similia similibus* in toepassing kan en behoeft gebracht te worden. Daar waar een aantoonbare oorzaak is, trekke men tegen die oorzaak te velde, brenge men het *contraria contrariis* in praktijk. Waar men echter een geneesmiddel moet gebruiken, huldige men het *similia similibus*!

Met deze beide eenvoudige voorbeelden, aan de praktijk ontleend, heb ik twee dingen willen aantonen: 1e. Dat het niet aangaat het tegengestelde van een ziektebeeld te construeeren, dus ook niet een contrair middel te vinden. 2e. Dat het *contraria contrariis* zich maar uitstreken kan tot tastbare oorzaken.

Men kan *wel* zich bepalen tot het *opheffen* van verschijnselen; de indeeling van de geneesmiddelen in groepen, zooals de oude methode dit dan ook doet, bewijst, dat men in die richting zijn heil heeft gezocht en nog zoekt. Men spreekt toch in de allopathische richting van: verdoovende middelen, koortswerende middelen, antiseptica, antifermentativa, enz. enz., altemaal namen, die er op wijzen, dat men bij de behandeling van ziekten het oog gericht houdt op bepaalde, op den voorgrond tredende verschijnselen of op symptomen, die men als van het meeste belang beschouwt; heel dikwijls een louter subjectieve opvatting dus.

Maar de z.g. specifieke middelen dan, zult ge allicht vragen. Nog een oogenblik geduld, lezer. Ik wil er nog even opmerkzaam op maken, dat behalve in het opheffen van de oorzaak, zoo dat mogelijk is, de Allopaath en de Homoeopaath ook nog in andere zaken, de therapie betreffende, kunnen samengaan. In hygiënische voorschriften, in regeling van het dieet en in die gevallen, waar hij geen gelijkend middel vinden kan, en waar zeer lastige verschijnselen den lijder bovenmate hinderen. Maar zeer dikwijls is hij in staat door zijn kennis van de verschijnselen der geneesmiddelen bij den gezonden mensch een curatief middel te geven, waar zijn allopathische collega naar een palliatief moet grijpen.

En nu de specifieke geneesmiddelen!

Ik wil een bekentenis doen. Ik geloof, dat er geen specifieke geneesmiddelen zijn, zooals de allopathische methode dat bedoelt. Is het *salicylas natricus* geen specifiek middel tegen rheumatismus articulatorum, de kwik tegen syphilis, de chinine tegen malaria?

Neen, en nog eens neen!

En al de sera dan, die uitvloeisels van de nieuwste onderzoekingen en van scherppinnigen arbeid?

Ook deze zijn geen specifica!

Waarom niet? Met een enkel woord laat zich dat niet zeggen; maar als men bedenkt, hoe een ziekte niet is een *onveranderlijke* eenheid, maar het naar buiten geprojecteerde beeld van de inwerking van talrijke, verschillende

zaken op elkaar, dan kan de inwerking van een stof, ontteend aan slechts één dier zaken, niet een wiskunstig zekere uitwerking hebben; deze uitwerking moet verschillen in de verschillende gevallen, het eindresultaat kan niet altijd de gezondheid zijn.

De Homoeopaath kent slechts één specifiek middel voor een bepaalden toestand op een bepaald oogenblik.

Wij zijn echter een heel eind afgedwaald. In den aanvang hebben wij de vraag gesteld: Bekommt gij u niet om de diagnose? Zeker bekommeren wij ons daarom! Toch hoop ik, dat het u duidelijk zal geworden zijn, dat de diagnose niet de grootste rol speelt. Wij vinden het van zeer groot belang te weten, waaraan onze patiënt lijdende is, maar van nog groot, wat we voor hem doen moeten om mee te werken tot zijn herstel. Laat ik maar weer eens een voorbeeld noemen. Wij hebben een lijder aan longontsteking. Het feit alleen geeft ons, behalve voor de hygiënische en diëtetische maatregelen, die te nemen zijn, op zichzelf nog maar weinig voor de keuze van het geneesmiddel; vele middelen maken bij den gezonden mensch pneumonische verschijnselen, de diagnose „pneumonie” voert daardoor onze gedachten wel in een bepaalde richting, we denken al dadelijk aan: aconitum, bryonia, phosphorus, ipecacuanha, tartarus emeticus, sanguinaria, en nog vele andere. Ge ziet het, met onze diagnose longontsteking zijn we nog niet zoo heel veel verder, het specifiek homoeopathische treedt nu eerst op den voorgrond! De geneesmiddelkeuze. Niet de vraag is het, zal ik de hevige pijnen bestrijden? O, wat is die pols zwak en snel, zouden wij geen hartversterkend middel geven? Neen, voor den Homoeopaath is het nu: zoek thans het middel, dat voldoet aan den eisch der similewet en denk aan Hahnemann's motto: „aude sapere” (durf te denken.) Een Homoeopaath is een geneesmiddelarts, zijn bijzondere geneesmiddelkennis en zijn bijzonder gebruikmaken van die kennis geeft hem een eigen plaats in de rij der geneeskunstbeoefenaars, en het in oogenschouw nemen van de totaliteit der verschijnselen, de ziekte als geheel, maakt zijn methode superieur aan de allopathische.

Onze methode wordt vaak belachelijk gemaakt door te wijzen op dingen, die er het eigenlijke wezen niet van uitmaken, dingen, die eerst begrijpelijk en vanzelfsprekend worden, als men de hoofdgedachte goed in zich heeft opgenomen. Over het algemeen is het echter met de kennis der Homoeopathie bij onze bestrijders treurig gesteld. Onlangs gebeurde het mij nog, dat een collega Allopaath mij verklaarde, dat hij in principe tegen de Homoeopathie was, maar op mijn vraag, hoe lang hij dan wel de Homoeopathie bestudeerd had, kreeg ik ten antwoord, dat hij ze in het geheel niet had bestudeerd!

Hopen wij, dat spoedig de tijd komen zal, dat men ook onder geneesheeren zal gaan inzien, dat om een zaak te beoordeelen, het noodig is die te kennen, dat veroordeelen zonder te kennen een bewijs is van groote bekrompenheid of . . . traagheid?

Alles goed en wel, hoor ik u zeggen, alles wat ge daar vertelt over de voortreffelijkheid van uwe methode mag waar zijn, maar dan toch ook alleen maar in het geval dat het similia similibus onomstootelijk vast staat. Kunt ge dat bewijzen?

Neen, bewijzen kan ik dat niet. Ik heb geen andere bewijzen dan patiënt A. M. met zijn schouderpijn en een reeks van andere ervaringen. Maar die reeks van ervaringen is zoo groot, dat ze voor mij de waarde hebben

gekegen van een bewijs. Hahnemann noemde dan ook zijne methode een „Erfahrungsheillehre,” ervaringsgeneeswijze. Het moeilijke van de zaak is hier, dat er een groote mate van kennis vereischt wordt om proeven te nemen en die te beoordeelen. Men moet aanvankelijk in de leer gaan bij hem, dien men zijn gelijke in kennis rekende; de Homoeopathie wordt niet gedoceerd. Men moet van zijn hoog standpuntje even afstappen en eens nuchter onbevooroordeeld toezien. Men moet eens door eigen oogen durven kijken. En dat gaat niet altijd zoo gemakkelijk. Maar wie de bekoring heeft ondervonden, die er ligt in zelf zoeken en vinden, hem geeft de homoeopathische methode een rijk veld van studie en nuttigen arbeid! Durf!!

P. L. v. D. H.

DE BETEKENIS VAN GYMNASIEK, SPORT EN MASSAGE VOOR DEN GEZONDEN EN DEN ZIEKEN MENSCH.

II.

Bij de aanwending van de verschillende lichaams-oefeningen tot geneeskundige doeleinden komt het voornamelijk aan op een doelmatige oefening, waarbij men met geringe krachtsaanwending begint en langzamerhand stijgt met steeds toenemenden spierarbeid, waarbij spieren en organen tot een zekere grens, afhankelijk aan den eenen kant van het doel, dat bereikt moet worden en aan den anderen kant van de lichamelijke gesteldheid en vooral van den toestand van het hart en de bloedvaten zoowel als van de ademhalingswerktuigen, geoefend en versterkt worden. Op het weerstandsvermogen van deze organen komt het, zooals wij gezien hebben, in de eerste plaats aan, en naarmate een bepaalde lichaams-oefening meer geschikt is om ten opzichte van het weerstandsvermogen van deze organen geregeld te worden wat het langzaam toenemen betreft van de hoeveelheid krachtsaanwending, die zij vereischt, is zij meer geschikt voor geneeskundige doeleinden en zooveel te grooter het veld van hare toepassing. Wordt aan dit beginsel nauwkeurig voldaan, dan kan de lichaams-oefening zelfs bij ziekten van deze organen, hart, bloedvaten en longen, nuttig werken, zooals bij de zoogenaamde „terrakuren” is gebleken, waarbij men de patiënten in langzaam toenemende mate dagelijks laat wandelen op stijgende wegen. De duur van de wandeling en de steilte van den weg moeten telkens nauwkeurig bepaald worden als maat voor de krachtsontwikkeling die vereischt wordt. Noodzakelijk is daarbij steeds het langzaam toenemen en het blijven binnen zekere grenzen, want overdriving kan, in plaats van nuttig, slechts schadelijk werken.

Bij de keuze van een bepaalde lichaams-oefening in een gegeven geval komen behalve verschillende bijkomstige omstandigheden, zooals de mogelijkheid van het aanschaffen van benodigde apparaten, plaatselijke gesteldheden, enz., hoofdzakelijk twee dingen in aanmerking, en wel ten eerste de hoeveelheid spierkracht, die voor de uitvoering van een bepaalde oefening vereischt wordt, en ten tweede de vraag, welke groepen van spieren bij die oefening het meest in werking treden.

Ofschoon toch bij de lichaams-oefeningen, die wij thans bespreken, niet diegene in aanmerking komen, welke dienen tot behandeling van plaatselijke stoornissen, waarbij meer

in het bijzonder enkele spieren of organen geoefend moeten worden, zoo is het toch noodzakelijk, onderscheid te maken tusschen die oefeningen, waarbij hoofdzakelijk de spieren in werking treden, die aan het bovenste gedeelte van het lichaam, schoudergordel en armen, geplaatst zijn, en andere, waarbij het meer de spieren van het onderste gedeelte, beenen en bekken, zijn, die ingespannen worden. Slechts weinige lichaams oefeningen toch geven gelegenheid om alle spieren van het geheele lichaam gelijktijdig te gebruiken, zooals bij het zwemmen en het klimmen het geval is. Naarmate nu de spieren van de bovenste of van de onderste lichaams helft meer in werking worden gebracht, treden behalve de in beide gevallen aanwezige werking op bloedsomloop, ademhaling en stofwisseling, ook nog meer plaatselijke werkingen op de inwendige organen, in het eerste geval van de borst-, in het tweede geval van de buikholte, op den voorgrond, waarop natuurlijk naar gelang van de individueele gesteldheid de aandacht gevestigd moet zijn. Bij sterkere inspanning van arm-, schouder- en borstspieren treedt ook een sterkere invloed op de organen, die de borstholte vullen, op, n.m.l. het hart en de longen. De bloedaandrang naar deze organen is dan veel sterker dan bij ongeveer gelijke inspanning van de spieren van beenen en bekkenstreek. Hier zal men dus, hoewel overigens deze meerdere invloed op het hart en de longen nuttig kan zijn in bepaalde gevallen, eerder gevaar loopen van te sterke inspanning van deze organen, waardoor nadeelige gevolgen kunnen optreden. Oefening van verzwakt hart en verzwakte longen kan tot een zekere grens nuttig zijn en dienen tot versterking dezer organen. Overdreven inspanning zal echter het doel voorbijstreven en een tegenovergestelde uitwerking hebben.

Bij die oefeningen, waarbij meer hoofdzakelijk de spieren van beenen en bekkenstreek gebruikt worden, is een sterkere invloed op de in de buikholte gelegen organen waar te nemen.

Van algemeene bekendheid is, dat personen, die een zittende levenswijze hebben en dus de spieren van de onderste lichaams helft weinig inspannen, vaak lijden aan stoornissen van den bloedsomloop in de buikholte en de daarin gelegen organen, maag, lever, ingewanden, en als gevolg daarvan aan slechte spijsvertering en constipatie. Aan den anderen kant is bewezen dat grootere inspanning van de genoemde spiergroepen bij dergelijke toestanden gunstig werkt, omdat daardoor de bloedsomloop in die organen verbeterd wordt. Evenzeer is echter bewezen, dat te sterke inspanning van de beenen bij marcheren, klimmen, schaatsenrijden, enz. een nadeeligen invloed op de nieren hebben en zoowel deze organen ziek maken als een bestaande aandoening er van verergeren kan.

Op al deze omstandigheden dient dus bij de aanwending van lichaams oefeningen tot algemeene versterking en bevordering van de gezondheid gelet te worden, en niet alleen de gesteldheid van hart, longen en bloedvaten, ook die van de buikorganen en vooral van de nieren moet nauwkeurig vastgesteld en in overeenstemming daarmee tusschen verschillende oefeningen gekozen worden.

Uit het voorafgaande volgt, dat het volstrekt niet voor iedereen geraden is, ook niet voor alle schijnbaar gezonde personen, om aan alle soorten van gymnastiek en sport mede te doen, waartoe de gelegenheid zich voordoet, ook al behooren deze in 't algemeen tot de nuttige, voor de gezondheid bevorderlijke zaken. Zij, die hunne gezondheid

op prijs stellen, behooren zich vooraf door den geneesheer de noodige aanwijzingen te laten geven van wat voor hun speciaal geval nuttig en heilzaam is.

Behalve de vraag wat men met het beste succes zal kunnen doen, dient ook deze vraag beantwoord te worden, op welke wijze men het doen zal. Bij alles wat tot het begrip „sport” behoort, loopt men licht gevaar te vervallen in den lust tot het mededingen in wedstrijden, wat voor vele menschen een bijzondere aantrekkelijkheid schijnt te hebben. Met het mededingen in wedstrijden, waarbij het er om te doen is in een bepaalde lichaams oefening tot de grootst mogelijke krachtsontwikkeling te geraken, stelt men zich echter ontegenzeggelijk geheel en al buiten het terrein van hetgeen behoort tot de maatregelen der hygiëne. Wie aan een zekere eierzucht gevolg wil geven, ook ten koste van zijn gezondheid, begeve zich op het gebied der wedstrijden, waarbij het aankomt op het bereiken van de grootst mogelijke krachtsontwikkeling in een bepaalde lichaams oefening. Niet aanstonds zullen zich de nadeelige gevolgen vertoonen, maar meestal langzamerhand. Deze gevolgen, die ten slotte noodlottig kunnen worden, openbaren zich, zooals op grond van 't voorgaande te verwachten is, vooreerst in 't hart en de bloedvaten: ontarding van de hartspeer en van de bloedvaatwanden, of, waar de onderste helft van het lichaam overdreven ingespannen wordt, in de nieren. De verschijnselen van den kant dezer organen, die aanvankelijk van voorbijgaanden aard zijn, kunnen op den duur blijvend worden en een werkelijke nierontsteking veroorzaken, die van blijvenden aard is.

We hebben dus in deze dingen te doen met een zwaard, dat van twee kanten snijden kan. Worden echter de sportoefeningen met verstand uitgevoerd, zoodat elke gedachte aan het verkrijgen van het meesterschap in een bepaalde soort van krachtsontwikkeling afwezig is, en het doel alleen is in verschillende bewegingsvormen eene gelijkmatige ontwikkeling van het geheele spierstelsel te verkrijgen, zonder overdrijving of eenzijdigheid, dan staat de sport gelijk met doelmatig uitgevoerde gymnastiek.

Na deze beschouwingen van algemeenen aard wenschen wij thans de verschillende lichaams oefeningen eenigszins nader te bespreken en beginnen daarbij met de **gymnastiek**.

Onder gymnastiek verstaat men in 't algemeen een stelsel van lichaams oefeningen, die ten doel hebben geregelde harmonische ontwikkeling van het geheele lichaam.

Vooreerst onderscheidt men bij de gymnastiek de **vrije oefeningen**, en de **oefeningen met behulp van werktuigen**. De vrije oefeningen, waarbij slechts bewegingen van romp en ledematen uitgevoerd worden, zonder dat daarbij lasten worden opgeheven, gedragen of verplaatst, of weerstanden overwonnen moeten worden, vereischen de minste krachtsontwikkeling. Zijn deze oefeningen werkelijk zoo ingericht, dat alle spieren of althans de meeste van armen, beenen, romp en hoofd regelmatig geoefend worden, dan zijn zij ongetwijfeld van groot nut, maar daar zij weinig krachtsontwikkeling vereischen, in de eerste plaats voor kinderen of voor volwassenen met zwakke spieren en ook als voorbereiding voor meer inspannende oefeningen. Een groot voordeel is, dat zij in de open lucht bij gunstig weder uitgevoerd worden door groepen van ongeveer gelijken leeftijd, waardoor de ijver wordt geprikkeld en lichaam en geest beiden gunstigen invloed ondervinden.

Bij de oefeningen aan of met behulp van werktuigen

wordt in 't algemeen meer krachtsinspanning vereischt. Zij bestaan in 't voortbewegen, opheffen, voorttrekken, werpen van lasten (gewichten, ballen, enz.) Bij oefeningen aan rekstok, ringen, zweefrek, bestaat de last in 't eigen lichaam. Door 't uitvoeren van de verschillende oefeningen, die hiertoe behooren, worden achtereenvolgens verschillende spiergroepen geoefend, zoodat een harmonische ontwikkeling van het geheele spierstelsel kan verkregen worden.

De **Zweedsche of Heilgymnastiek** heeft, wat den invloed op den algemeenen voedingstoestand en de stofwisseling betreft, de geringste waarde. Zij bestaat hoofdzakelijk uit zoogenaamde „**weerstandsgymnastiek**”, waarbij men bepaalde bewegingen laat uitvoeren (buigen, strekken, draaien) terwijl door een helper deze beweging met meer of minder kracht wordt tegengehouden, zoodat de persoon, die de beweging volbrengen moet, daarbij een weerstand heeft te overwinnen. De kracht, waarmede het tegenhouden geschiedt, wordt allengs grooter genomen naarmate men door de oefening langzamerhand meer kracht kan ontwikkelen met de spieren, die voor deze beweging medewerken. Ongetwijfeld kunnen hiermede goede resultaten verkregen worden voor de ontwikkeling en versterking van enkele spieren of spiergroepen. Deze oefeningen zijn echter minder geschikt tot het verkrijgen van vaardigheid in samengestelde bewegingen, en hebben geen grooten invloed op den algemeenen voedingstoestand en de stofwisseling. Ook worden zij niet in de open lucht uitgevoerd, zoodat het verfrisschende, opwekkende zenuwsterkende element van andere lichaams oefeningen ontbreekt. Hetzelfde geldt van de **Zandergymnastiek**, waarbij de weerstanden worden geleverd door machines in plaats van door een helper.

Het meest geschikt voor de bevordering van algemeene harmonische lichamelijke ontwikkeling is dus de gewone gymnastiek, bestaande uit de vrije oefeningen en de oefeningen met behulp van werktuigen. Vooral bij de laatste verkrijgt men een groote verscheidenheid van gecombineerde bewegingen, waarbij gelijktijdig of achtereenvolgens alle spiergroepen in werking treden. Daardoor kunnen eenzijdigheid in de lichamelijke ontwikkeling, en ongeëvenredigde ontwikkeling van enkele spiergroepen vermeden worden, terwijl ook de gewenschte oefening van het zenuwstelsel, van zintuigen en wilskracht verkregen wordt. Verder is er gelegenheid genoeg, de verschillende oefeningen te kiezen in overeenstemming met geslacht en leeftijd. Zoo wordt dan ook onderscheid gemaakt tusschen gymnastiek voor meisjes, knapen, volwassenen. Dat men door geregelde gymnastiek bij kinderen veel kan bijdragen tot krachtige ontwikkeling en tot voorkoming van de nadeelige gevolgen van overlading met geestelijk onderricht, noodwendig gepaard gaande met zittende levenswijze en weinig beweging, zooals in den tegenwoordigen tijd aan de orde is, spreekt van zelf, evenals dat dit voor meisjes evenzeer gewenscht is als voor jongens. Een harmonische, krachtige, lichamelijke ontwikkeling is zeer zeker voor den man gewenscht, maar niet minder noodzakelijk voor de vrouw, om haar geschikt te doen zijn voor de zware taak, die haar wacht als echtgenoot en moeder.

(Wordt vervolgd.)

Dr. D. K. M. Jr.

Homoeopathische Reis-Apotheek.

Voor hen, die genoodzaakt zijn grootere of kleinere reizen te ondernemen, of in den vacantietyd met hunne familie op reis gaan, is het van groot voordeel een zeker aantal homoeopathische geneesmiddelen mede te nemen, die bij onverwachts optredende ongesteldheden goede en snelle resultaten beloven. Zulk een **homoeopathische reis-apotheek** strekt niet alleen den voorstander der Homoeopathie tot geruststelling bij voorkomende ziektegevallen, vooral met het oog op het gebrek aan vertrouwbare homoeopathische apotheken in verschillende plaatsen, maar kan ook voor reisgenooten, die de Homoeopathie niet kennen, van nut zijn, als zij door de eene of andere ongesteldheid overvallen worden, en daardoor aanleiding geven tot nadere kennismaking met deze voortreffelijke geneswijze.

Een dergelijke apotheek mag uit den aard der zaak niet te veel ruimte innemen, en toch moet zij de voornaamste middelen bevatten, die op reis noodig kunnen zijn. Wij hebben daarom in het volgende een samenstelling van de *twaalf belangrijkste middelen* voor de *homoeopathische reis-apotheek* gegeven, waaraan wij, ten gerieve der gebruikers, tevens een beknopte gebruiks-aanwijzing toegevoegd hebben.

1. **Aconitum 4.** Dit middel wordt met groot voordeel aangewend bij alle met *koorts of droge hitte* beginnende ziekten, wier uitbreken daardoor dikwijls kan worden verhinderd. Onmiddellijk na *kouvat*ten in afwisseling met *Nux vomica* genomen, verhindert het in de meeste gevallen onaangename gevolgen. Het bewijst ook goede diensten bij groote nervositeit, *hartkloppingen*, *onrust* en *angst* en bij de gevolgen van schrik en opwindning.

2. **Arnica 2.** Het beste middel bij alle soorten van *verwondingen* en *kwetsuren*. Dadelijk na een val of stoot genomen, verhindert het meestal nadeelige gevolgen. Helpt ook tegen pijn en groote vermoeidheid na lang marcheeren. Is aangewezen als eerste middel bij beroerte en bloeditstoringen in de inwendige organen, die het gevolg zijn van geweld. Het kan ook *uitwendig* aangewend worden als *tinctuur* (1 deel op 10 deelen water) bij verwondingen en kneuzingen.

3. **Arsenicum 5** werkt uitstekend bij hevige *waterachtige diarrhee*, gepaard met grooten dorst en brandende pijn. Een der beste middelen tegen *zomer-diarrhee* en *cholerine* en tegen de gevolgen van te groote afkoeling der ingewanden door het drinken van ijskoud water of bier.

4. **Belladonna 4** past bij *hoofdpijn*, gepaard met bloed-aandrang naar het hoofd en duizelingen; bij *keelpijn* en keelontsteking; bij kiespijn met hitte in het gelaat en bij nachtelijke onrust, luid schreeuwen en kramp-aanvallen der kinderen. Het is ook een goed middel bij het begin van kinkhoest.

5. **Bryonia 3.** Uitnemend middel bij *hoest met steken in de zijde of borst*, pijn bij het ademen; aangewezen bij het begin van influenza en aandoeningen der longen; voorts bij *rheumatische koorts* en pijnen in de gewrichten, *verergerd door beweging*.

6. **Chamomilla 3.** Hoofdmiddel bij *kinderen* en vrouwen met prikkelbare zenuwen. Pijn in 't lijf, maagpijn, droge verkoudheidshoest, vooral bij kinderen. De kleintjes zijn lastig en prikkelbaar. Bezwaren *bij het tanden krijgen*, zooals diarrhee en onrustige slaap.

7. **Cocculus 4.** Aangewezen bij *duizelingen* van nerveuzen aard. Het werkt gunstig, als aanwezige bezwaren door schudden, schommelen of rijden in den spoortrein verergerd worden en is daarom dikwijls van nut bij *zeen wagenziekte*.

8. **Hamamelis-extract.** Dit middel is van groot voordeel bij alle soorten *bloedingen*. Bij neusbloeding nemen men 5 druppels in en vulle den neus met watten, met het middel bevochtigd. Bij bloedopgeven, bloedbraken, haemorrhoidaal-bloedingen bewijst het goede diensten. Ook bij bloedingen en pijnen na het uittrekken van kiezen.

9. **Ipecacuanha 4.** Helpt bij *misselijkheid* en braken van spijsen en dranken; bij *diarrhee gepaard met braken*, vooral bij kinderen; bij een bedorven maag met voortdurenden tegenzin tegen alle spijsen; voorts bij *hoest en reutelen op de borst met neiging tot braken*. Bij *asthmatische* aanvallen in den nacht geeft het in afwisseling met *Arsenicum* genomen, groote verlichting.

10. **Nux vomica 4.** Helpt dikwijls bij *maagpijn, bedorven maag en verstopping*. Hoofdpijn en migraine, door inspanning des geestes verergerd; haemorrhoiden en nerveuze bezwaren van velerlei aard worden vaak door dit middel genezen. Het best werkt het, als het 's avonds wordt ingenomen.

11. **Rhus toxicodendron 4.** Goed middel bij de gevolgen van *doornat worden*, zooals rheumatische pijnen in de ledematen en gewrichten. De pijnen hebben de eigenaardigheid dat zij door beginnende beweging erger, *door voortgezette beweging beter worden*. Het wordt ook met goed gevolg *uitwendig* als *tinctuur* aangewend, vermengd met sla-olie (1 deel op 10 deelen olie), bij rheumatische bezwaren en voetverzwikking.

12. **Silicea 8.** Krachtig werkend middel bij alle *etterings-processen* en bij zwaktetoestanden van het zenuwstelsel. Wordt aangewend bij zweren, puisten, carbunkels en zwerende vingers. Het bewijst ook goede diensten bij kiespijn tengevolge van verzwering in den mond en kan derhalve ook op reis van groot nut zijn.

De cijfers achter den naam der middelen wijzen de *decimale* verdunning aan, die wij aanbevelen. In een linnen étui komt zulk een homoeopathische reis-apotheek op ongeveer f 2.50 te staan, waarlijk een geringe som, vergeleken bij de goede hulp die zij haren bezitter bij voorkomende ongesteldheden op reis kan verleen. Van deze middelen neme men bij hevig optreden der ziekteverschijnselen alle 2 uur of zoo noodig elk uur, ja zelfs elk $\frac{1}{2}$ uur 5 druppels in een lepel water of melk, op een stukje suiker of bij gebrek hiervan eenvoudig uit de handpalm, bij minder ernstige verschijnselen is het voldoende 2 of 3 keer per dag het genoemde aantal druppels op dezelfde wijze in te nemen.

Dr J. V.

PHOSPHORUS ALS GENEESMIDDEL.

Dat Phosphorus een uitnemend geneesmiddel in de hand van den ervaren homoeopathischen geneesheer is, bewijst ons op sprekende wijze een geval, dat door Dr. Strohmeyer te Frankfort a/d M. wordt medegedeeld. Wij maken van dit geval in ons blad vooral daarom gaarne melding, omdat er zoo duidelijk door wordt aangetoond, van hoeveel belang het is, niet alleen het juiste *medicament*, maar ook de juiste *dosis* te geven.

E. W., 47 jaar oud, van beroep smid, lijdt sinds 2 jaar aan een ongewoon verloopenden vorm van *tabes* (rugmestering.) Tot voor enkele jaren gevoelde de man, die gehuwd en vader van drie gezonde kinderen is, zich volkomen gezond. Toen kwam er een tijd, waarin de patiënt aan heftige rheumatische pijnen leed, die somtijds duidelijk het karakter vertoonden van de voor het eerste stadium van *tabes* kenmerkende *schieterende* pijnen. Intusschen zou patiënt zich niet al te zeer daarover verontrust hebben, indien er niet andere verschijnselen bij gekomen waren. Deze laatste — een langzamerhand toenemend gevoel van duizeligheid, een minder gemakkelijk loopen en stoornissen in het gevoel op enkele plaatsen van de huid — dreven hem tot een zenuwarts. Door dezen werden nu gedurende verscheidene weken sterke geneesmiddelen voorgeschreven en vele malen de electriciteit toegepast; maar toen dit alles niet baatte, begon hij zelf te dokteren, dronk in groote hoeveelheden een aftreksel van zoogenaamde bloedreinigende kruiden, wendde de watergeneeskunde aan, enz. Eindelijk, ook hierdoor geen verbetering in zijn toestand bespeurende, kwam hij bij mij, om als laatste hulpmiddel nog de homoeopathische geneeswijze te beproeven. Behalve de reeds genoemde verschijnselen was nog een voortdurend suizen in het hoofd ingetreden, 't welk de reeds aanwezige duizeligheid nog verergerde, en buitendien klaagde de patiënt over een sterk brandend gevoel op enkele plaatsen van den rug. Duidelijke stoornissen in het loopen waren niet waar te nemen, maar toch gevoelde de patiënt zich in het donker zoo onzeker, dat hij steeds van een stok gebruik maakte. Bij het staan met gesloten oogen kon hij het evenwicht zeer moeielijk bewaren, terwijl de knie- en achillespees-reflexen, evenals alle andere reflexen, zeldzamerwijze eerder iets verhoogd dan verminderd waren. Aan de beenen was het pijngevoel aanmerkelijk verminderd, overigens was de sensibiliteit normaal. De pupillen waren sterk vernauwd, ongelijk van grootte en reageerden bijna niet bij invallend licht.

Bij het onderzoeken en het ondervragen van den patiënt viel mij op, dat hij alle woorden zoo haastig uitstiet, mij telkens in de rede viel en bij al zijne bewegingen een buitengewone, angstverwekkende onrust vertoonde. Ik ging daarom nader hierop in, en vernam nu, dat reeds sinds een reeks van jaren elke kleinigheid hem zoodanig kon prikkelen, dat hij geheel in woede geraakte, zoodat zijne huisgenooten onder deze vlagen van woede zwaar gebukt gingen. Zijn slaap werd buitendien bijna steeds door alleronaangenaamste droomen gestoord, bij het inslapen rukte en trok het geheele lichaam, en menigmaal werd hij door zware nachtmerrie gekweld, zoodat hij geheel nat van zweet en aan het geheele lichaam bevende ontwaakte.

Kan men zich — alles te zamen genomen — een beter beeld voorstellen van de werking van Phosphorus? Ik schreef hem dan ook dit medicament voor; en ik moet bekennen, dat, wanneer ik tot op dien dag niets van de Homoeopathie had geweten, of alleen een aanhanger der lage potenzen geweest ware, dit ééne geval mij zoowel tot de Homoeopathie zou bekeerd als ook tot een ijverig voorstander der hoogere potenzen zou gemaakt hebben.

Wat toch geschiedde? Mijn patiënt bleek alleen voor de werking van een bepaalde potens van Phosphorus gevoelig te zijn en dat op een wijze, als ik het zelden of nooit heb waargenomen. Gaf ik hem Phosphorus in die verdunning, dan was de werking onloochenbaar.

Meermalen wisselde ik deze verdunning af met het geven van enkel melksuikerpoeders, zonder dat de patiënt het wist; maar telkens zeide hij het mij vlak in 't gezicht: „Dokter, dat was niet mijn oude middel!” Ik heb hem gedurende de maanden, dat ik hem nu behandel, Phosphorus in een lage potens gegeven — het schaadde hem meer dan dat het hem hielp; hij kreeg ook Phosph. in de 200ste verdunning, ik had hem even goed gedistilleerd water kunnen geven. Maar iederen keer, dat hij Phosphorus in de 60ste potens krijgt, komt hij buitengewoon tevreden terug en zegt: „Ditmaal was het weer het juiste middel — ik heb het dadelijk gemerkt.”

En dat dit geneesmiddel hem inderdaad voortreffelijk geholpen heeft, bewijst zijn in 't oog loopend betere gezondheidstoestand, waarvan zich behalve mij ook een ander geneesheer — een bekend zenuwarts — die den patiënt ook in den aanvang gezien had, bij een later onderzoek duidelijk en klaar overtuigd heeft. De subjectieve verschijnselen, met name het lastige oorsuizen, zijn geheel verdwenen, het gevoel van branden in den rug is er niet meer, de onzekerheid bij het lopen is aanmerkelijk verminderd; en al prikt en steekt het hem nog wel eens hier en daar, toch kan hij niet nalaten bij elke consultatie zijne tevredenheid te kennen te geven, en mij toe te voegen: „Als het maar zóó blijft — beter wil ik het mij in 't geheel niet wenschen!”

SCHADELIJKE WERKING VAN DEN ALCOHOL.

Professor Metchnikoff van 't Instituut Pasteur te Parijs heeft onlangs te Londen in een door hem gehouden voordracht gewezen op een tot nu toe weinig bekende schadelijke werking van den alcohol, de inwerking namelijk van deze stof op zeer belangrijke bestanddeelen van 't bloed. Het bloed bestaat, gelijk bekend is, voornamelijk uit roode en witte bloedlichaampjes. Volgens Metchnikoff nu zijn deze laatste, naar de onderzoeken der laatste jaren, van het hoogste gewicht voor de instandhouding der immuniteit — onvatbaarheid voor infectie. — De witte bloedlichaampjes toch vervullen een gewichtige taak in ons organisme, zij gaan de ontwikkeling der bacteriën tegen, dooden deze en weten zoo het voor ons lichaam dreigende gevaar af te wenden. De alcohol nu behoort tot de stoffen, die niet alleen van slechten invloed zijn op het zenuwstelsel, maar die ook zeer nadeelig werken op de genoemde bloedlichaampjes, ze als 't ware verlamt en zodoende onbruikbaar maakt als beschermer van 't lichaam tegen vreemde indringers. Deze opvatting van de schadelijke werking des alcohols kon door verschillende proeven op dieren als de juiste worden vastgesteld. Men heeft gevonden, dat honden en duiven, die onder normale omstandigheden vrij groote hoeveelheden tetanus-

bacillen, door inspuiting in 't lichaam gebracht, konden verdragen, zeer snel sterven, als hun gedurende den tijd van 24 uur na de injectie alcohol wordt toegediend. Zoo is 't algiërsche schaaft immuun tegen miltvuurbacillen, maar onder inwerking van den alcohol is 't gemakkelijk dit dier te infecteeren en te doen sterven.

Ook in dit opzicht is dus de alcohol als een der grootste vijanden der menschheid te beschouwen, nl. als bondgenoot der bacteriën.

BERICHT.

Den 9den en 10den Augustus j.l. had te München de 74ste jaarvergadering van den „homoeopathischen Zentralverein Deutschlands” plaats. In deze vergadering, die door een groot aantal homoeopathische artsen uit alle streken van Duitschland werd bijgewoond, werden opnieuw vele belangrijke onderwerpen met opgewektheid en onder de beste collegiale eensgezindheid behandeld. Een achttal nieuwe leden — allen homoeopathische artsen — traden tot de Vereeniging toe.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

Ds. W. K. G. te W. Het komt dikwijls voor, dat er na het uittrekken van tanden of kiezen nog eenigen tijd pijnen achterblijven, dit zijn zoogenaamde *napijnen*, die evenwel in de meeste gevallen na het innemen van *Arnica 2* of het spoelen van den mond met verdund *Hamamelis-extract* spoedig ophouden. Heeft bij het uittrekken der kiezen een inspuiting van Cocaïne plaats gehad om de zenuw te verdooven, dan komt het meer voor, zooals ook bij u het geval is, dat de napijnen hardnekkiger zijn en zich soms zelfs over het geheele gelaat uitstrekken. Ook de andere verschijnselen, door u genoemd, zijn aan de nawerking van het Cocaïne te wijten. Niet altijd hebben echter deze inspuitingen zulke onaangename gevolgen, veel hangt dit af van de techniek van den tandarts en soms van een eigenaardige gevoeligheid van den patiënt voor de Cocaïne-werking.

Wat uwe verdere vraag betreft, verwijzen wij u naar de „Homoeopathische Bibliotheek,” waarin verschillende ziekten door verschillende doctoren op populaire wijze worden behandeld. Deze uitgave verschijnt bij La Rivière & Voorhoeve te Zwolle, en daarvan kunt u bij elken boekhandelaar een proef-exemplaar ter inzage verkrijgen.

Dr J. V.

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK

firma Wed. J. RAVE — Melkmarkt 4, Zwolle

Telefoon No. 23

(12)

Origineele verpakking van Dr. WILLMAR SCHWABE.

ADVERTENTIËN.

Homoeop. Geneesmiddelen

van Dr. Willmar Schwabe
in origineele verpakking verkrijgbaar bij

(9)
de firma D. DE ROOIJ,
Apotheek UTRECHT,
Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeopathische Apotheek ZWOLLE.

Origin. verpakkingen van

Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.

G. B. J. DE BARBANSO
APOTHEKER.

Bethlehemse Kerkplein.
Telefoonnummer 140. (10)

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

HEWEL & VEITHEN te Keulen

Eenige fabrikanten van

Dr. Med. LAHMANN'S Nährsalz Preparaten

Gener.-Agent voor Nederl. en Koloniën:

Apotheker H. J. VAN STAVEREN,
Seinpoststraat 4, SCHEVENINGEN.

VEGETABILE MELK, uitnemend kindervoedsel. zie
biz. 228 en 229 van *Homoeopathie in de Praktijk*, door
Dr. J. Voorhoeve, prijs per bus . . . f 0.95
Hygiënische (Nährsalz) Cacao p. blik van $\frac{1}{2}$ Ko. . . 1.80
Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " " $\frac{1}{4}$ Ko. . . 0.92⁵
Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " " $\frac{1}{8}$ Ko. . . 0.47⁵
Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per $\frac{1}{2}$ Ko. N° I.
(rood papier) . . . 1.50
Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per $\frac{1}{2}$ Ko. N° II.
(blauw papier) . . . 1.25
Hygiënische (Nährsalz) Extract per potje . . . 1.10
Hygiënisch (Nährsalz) Extract per doosje, toevoe-
ging aan het voedsel van in koolen levende
vogels . . . 0.40
Hygiënische Napolitaines per etui . . . 0.40
Nährsalz Haver Biscuits per pakje . . . 0.23
Nährsalz Haver Cacao per carton van $\frac{1}{2}$ Ko. . . 0.60
Japan Soja in witte flacons . . . 1.60

Brochures en Proefbussen van de Nährsalz Cacao
en de Nährsalz Haver Cacao zijn gratis beschikbaar.

Gebruiksaanwijzing en wenken en raadgevingen bij 'tgebruik
van LAHMANN'S plantaardige melk staan op
aanvraag franco ten dienste. (64)

De lijst der ruim honderd wederverkoopters
is afzonderlijk verkrijgbaar.

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen

in iedere grootte en vorm, wit
of geel glas, fijn uitgevoerd en
op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van
E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland). (12)

Homoeop. Apotheek

J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. Interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,
ROTTERDAM.
(10)

Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

TRISCUIT en SHREDDED WHOLE WHEAT

(hetzelfde in verschillende vorm)

is een voedzaam en daarbij lichtverteerbaar tarwe-
product. In vergelijking met gewoon goed tarwebrood,
dat drie- tot viermaal meer water, veel minder eiwitten
en koolhydraten en vet bevat, is dit nieuwe tarwebrood
van een uitstekende samenstelling en wegens zijn hoog
gehalte aan goede voedingsstoffen van groote waarde.
Daarbij komt, dat het wegens de verwerking van de
geheele tarwekorrel, alle voedingsbestanddeelen daarvan
bevat. Het geeft daardoor buiten de kern, uit het eigen-
lijke meel bestaande, 66k de vijf omhulsels der korrel,
zoo nuttig voor beenderen en tanden, en die de natuur-
lijke gistingstof bevatten, welke het verteringsproces
bevordert.

Verkrijg. in alle degelijke Comestibles- en Kruidenierswinkels.

De Nederlandsche Delicatessen-Handel GEER. DAAMEN,
Rotterdam. Imp. voor Nederland en Koloniën. (40)

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

MALARIA.

In No. 6, 7 en 8, Homoeop. Maandblad, jaargang 1904, komt een interessante bespreking over deze
ernstige ziekte voor van de hand van den arts **P. L. van der HARST**, Hom. geneesheer te Leiden.
Uiterst nuttige wenken worden hierin gegeven. Tegen toezending van 30 cents ontvangen
men deze drie nummers franco thuis van de firma **LA RIVIERE & VOORHOEVE — ZWOLLE.**

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

TUBERCULOSE.

Binnenkort verschijnt als

No. 4 der „Homoeop. Bibliotheek,”

„TUBERCULOSE DER LONGEN”

door den arts **P. L. VAN DER HARST.**

Prijs afzonderlijk 45 cents. Voor de
abonnés der Bibliotheek slechts 30 cents.

De Uitgevers: **LA RIVIERE & VOORHOEVE — ZWOLLE.**

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare
verdundingen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de Hertin-Apotheek te Zaandam; Eigenaar **F. van Dijk Jzn., Pharm. Docts. Apoth.**

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts**, Vijzelstraat 130.
" " " **G. Schipper**, Weesperzijde.
" " " **J. Sol**, Rozengracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " **Firma Schouten & Co.**
Apeldoorn . . . " **J. A. Roelse**.
" . . . hofapothek **G. J. Romijn & Zn.**
Assen . . . apotheek **R. Karsten**.
Baarn . . . hofapothek **Dr. J. P. Land**.
Breda . . . apotheek **A. J. B. Heidema**, Wilhelminastr. 2.
Delft . . . " **H. Blom**.
Doetinchem . . . " **B. ten Bruggen Cate**.
" . . . " **Dr. Joh. v. d. Moer**.
Dordrecht . . . " **de Rozinkorf**, **J. Romijn Bzn.**
Enschede . . . van **F. Bergema**.
" . . . " **C. J. Snuif**.
Franker . . . " **L. F. de Klerk**.
Goes . . . " **L. La Porte**.
Gorinchem . . . " **Poels & Boot**.
Gouda . . . " **E. Grendel**.
" . . . " **A. Latenstein**.
" . . . " **P. Weijer**.
Groningen . . . " **S. Smeding Szn., A Kerkhof 17**.
Den Haag . . . " **Firma v. d. Mheen**, De Riemerstr.
" . . . Centraal-apothek „De Archipel” **K. R. Nauta**, Javastr. 49.
Haarlem . . . apotheek van **Begeman & Sneljens**, Jansstr. 27.
" . . . " **R. Duym**, Keizerstraat 6.
" . . . " **Firma van Hees**, Kleine
" . . . van **A. P. C. Numan van Son**, Houtstr. 57.
" . . . " **D. L. Keur**, Zijlstraat 37.
" . . . " **C. G. Loomeyer & Zoon**.
" . . . " **Mons & Grijseels**, Lange Veerstr. 16.

Haarlem . . . apotheek van **H. Remmers & Zn.**, Kruisstr. 20.
" . . . " **L. Schoorl**, Frans Halstraat 2.
Harlingen . . . " **Firma v. Tubergen**, Gr. Houtstr. 141.
" . . . " **Mevr. Wed. Snijder**.
" . . . " **de Vries**.
Heerenveen . . . " **M. Bouma Lzn.**
Hilversum . . . " **Van Heemskerck Düker**.
" . . . " **de Vries**.
Leeuwarden . . . " **S. Tromp Visser**.
Leiden . . . " **J. G. A. Blanken**, Hoogewoerd.
" . . . " **Boekweit**, Vischmarkt.
" . . . " **D. J. van Driessen**, Mare.
" . . . " **J. H. van Grafhorst**, Nieuwe Rijn.
Maassluis . . . " **H. Bogtstra**.
" . . . " **J. Dienske**.
Makkum . . . " **A. Rauwerda**.
Meppel . . . " **L. Knoppers**.
Middelburg . . . " **J. W. v. d. Garde**.
Nijmegen . . . " **Firma Moeyes & Co.**
Rotterdam . . . " **Beker & Co.**, Zomerhofstraat 4.
" . . . Hertzstein Apoth. **C. de Groot**, Goudsche straat 38.
" . . . apotheek van **J. H. Zindler Jr.**, 's Gravendijkw. 283.
" . . . " **C. Koek**.
Velp bij Arnhem . . . " **C. G. Baert**, Rithemsche Markt F 189.
Vlissingen . . . " **T. S. v. d. Ley**.
" . . . " **N. A. Ballintijn**.
Zeist . . . " **Berents & Co.**, Slotlaan 24.
Zutphen . . . " **H. W. A. Bekrens**, Houtmarkt 78.
Zwolle . . . " **G. B. J. de Barbanson**.
" . . . " **Wed. J. Rave**. (150)

Digitized by

Google

UNIVERSITY OF MICHIGAN

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Leiden; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts; Dr S. J. VAN ROIJEN, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling . - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: De beteekenis van gymnastiek, sport en massage voor den gezonden en den zieken mensch. — Herinneringen aan Hahnemann. — De puberteit. — Beantwoording van vragen. — Advertentiën.

DE BETEKENIS VAN GYMNASIEK, SPORT EN MASSAGE VOOR DEN GEZONDEN EN DEN ZIEKEN MENSCH.

III.

Van de verschillende lichaams oefeningen, die met den algemeenen naam „sport” worden aangeduid, willen wij slechts diegene bespreken, die een niet onbelangrijke beteekenis hebben uit 't oogpunt van hygiëne of behandeling van ziekelijke toestanden. Wij onderscheiden daarbij, zooals vroeger uiteengezet is, die, waarbij het geheele spierstelsel, en die, waarbij meer hoofdzakelijk de spieren van het bovenlichaam of wel die van de onderste lichaams-helft geoefend worden.

Tot de eerste groep behooren het **zwemmen** en het **roeien**. Deze, en wel het zwemmen in de eerste plaats, zijn van groot belang, waar het geldt de algemeene harmonische ontwikkeling van het geheele spierstelsel door oefening te bevorderen, hetzij dit gewenscht is uit een algemeen hygienisch oogpunt, of ook meer in het bijzonder ter behandeling van een weinig krachtige ontwikkeling van beenderen en spieren, of van een slap zenuwstelsel. Het zwemmen, waarvan wij vroeger in dit blad reeds een en ander gezegd hebben en waarbij, behalve de spieren orgaanoefening, de invloed van het koude water van groote beteekenis is, behoort tot de zeer gezonde lichaams-oefeningen en is ook in de jeugd, in het tijdperk van groei en ontwikkeling, van zeer groot nut. Er is nauwelijks een andere lichaams oefening denkbaar, zoo geschikt

om 't beginsel in toepassing te brengen, volgens hetwelk de hoeveelheid aan te wenden krachtsinspanning geregeld moet worden naar de individueele gesteldheid van den betreffenden persoon en naar den invloed, die geoefend moet worden op de stofwisseling, in verband met eene ten opzichte van het te bereiken doel, geschikte voeding.

Men kan het zwemmen zóo regelen, dat slechts geringe krachtsinspanning vereischt wordt en het dus een geschikte oefening vormt voor zwakke spierstelsels, terwijl een langzame opklimming mogelijk is, naarmate de spierontwikkeling door de oefening toeneemt, terwijl het ten slotte de grootst mogelijke menschelijke krachtsinspanning kan vereischen. Bij het zwemmen toch drijft het lichaam in het water, het wordt er bijna geheel door gedragen, zoodat de kracht, die aangewend moet worden, slechts dient tot voortschuiving van den last, het lichaam, zonder dat deze daarbij ook opgeheven behoeft te worden. Wanneer niet tegen den stroom in gezwommen wordt, stelt het water een betrekkelijk geringen weerstand in den weg tegen de voortschuiving van het lichaam in horizontale richting. De hoeveelheid krachtsinspanning, die geleverd moet worden, kan men dus regelen door den duur van de zwemoefening en de lengte van den weg, die afgelegd wordt in een bepaalden tijd. Het spreekt vanzelf, dat, wil men aan het beoogde doel beantwoorden, men ook hier aan maat en regel gebonden is.

In 't algemeen kan het zwemmen aanbevolen worden als een der meest doelmatige lichaams-oefeningen. Het heeft ook 't voordeel, dat het vrij algemeen toegepast kan worden, daar er bijna overal gelegenheid voor is. Aanschaffen van apparaten en bijzondere uitrusting zijn er niet voor noodig.

Het vereischt echter, en hierop dient steeds nauwkeurig gelet te worden, een gezonden toestand van hart en longen en van de organen, waarop het bij inspanning van de spieren van de onderste lichaams helft aankomt, de nieren. Bij ziekten van deze organen is het zwemmen verboden.

Een klein getal nog, zeer zeker. Maar de lijn der geleidelijkheid is stijgend; en ik durf profeteeren, dat het van 20 tot 40 niet zoo lang duren zal als van 1 tot 20.

Dezen vooruitgang hebben we in menig opzicht ook aan de leken te danken. Voordat er hom. geneesheeren in ons land waren, waren er reeds homoeopathen; en het aantal voorstanders is in verhouding veel grooter dan het aantal geneesheeren. Zij hebben baanbrekend werk verricht.

Wij, geneesheeren, willen dit niet vergeten, willen voeling met hen houden, willen prijs stellen op hun steun, waar die zoowel moreel als financieel onze zaak ten goede komt.

Dien steun zullen wij nimmer kunnen missen, vooral niet in den komende tijd, waarin vooral geldelijke offers zullen gevraagd worden.

Den 1sten Mei 1907 wordt zoo mogelijk ons ziekenhuis geopend. Zooveel doenlijk zullen we kosteloos patiënten opnemen; voor hen moet betaald worden. Dit zal jaarlijks ongeveer f 11000 bedragen.

En zoo zij 't mij dan vergund, u nog even te herinneren op welke wijze gij ons uw financieelen steun kunt verleen, nl. door het nemen van een of meer aandeelen, 't zij van f 1000 of van f 250 of van f 100; door het deelnemen voor een zeker bedrag aan het garantie-fonds ter bestrijding van de jaarlijksche exploitatie-kosten; door het geven van een gift in eens of van een jaarlijksche bijdrage.

Voorstanders der Homoeopathie! Ons beroep op uwe offervaardigheid is nimmer vergeefs geweest.

Dat zal 't ook nu niet zijn.

J. M.

HOMOEOPATHIE IN ENGELAND.

In de „Allgemeine homöopathische Zeitung“, het oudste homoeopathische vaktijdschrift van Duitschland, dat sedert het jaar 1832 de belangen der Homoeopathie met moed en beleid behartigt, kwamen eenigen tijd geleden een reeks artikelen voor over den stand der Homoeopathie in Engeland, die de moeite waard zijn gelezen te worden. Deze artikelen waren fraai geïllustreerd met afbeeldingen van eenige engelsche homoeopathische ziekenhuizen. Daar de clichés dezer platen door de uitgevers van bovengenoemd blad ter onzer beschikking gesteld werden, meenden wij den lezers van ons blad geen ondiens te bewijzen, met het in 't kort weergeven van hetgeen door den schrijver der bedoelde artikelen — Dr. Kranz uit Homburg v. d. Höhe — in Engeland op homoeopathisch gebied werd waargenomen.

De schrijver roemt den vooruitgang, dien de Homoeopathie in Engeland in den laatsten tijd gemaakt heeft, en is vooral ingenomen met de energie, die de homoeopathische artsen aldaar ontwikkelen in het oprichten van poliklinieken en ziekenhuizen, waarin zij door een groot aantal leken, geestdriftige voorstanders der homoeopathische geneeswijze, op krachtige wijze ondersteund worden, en stelt zijn Duitschen collega's het engelsche voorbeeld als zeer navolgenswaardig voor oogen. Hoewel het aantal homoeopathische geneesheeren in Engeland niet meer dan 300 bedraagt, waarvan er 70 alleen in Londen practiseeren, bestaan er behalve het groote Londensche en Liverpoolsche ziekenhuis, nog 12 engelsche ziekenhuizen,

die volgens de homoeopathische beginselen geleid worden, terwijl er verscheidene dozijnen poliklinieken zijn, die de vaan der Homoeopathie in de verschillende provinciën hoog houden.

De voornaamste dezer ziekenhuizen bevinden zich in Birmingham, Bournemouth, Bromley, Eastbourne, Hastings, Turnbridge-Wells en Plymouth. Zij hebben zich voor 't grootste gedeelte uit poliklinieken ontwikkeld, zijn van middelmatigen omvang en bevatten van 15 tot 30 bedden. Naast de zuivere homoeopathische behandeling is er in alle ziekenhuizen gelegenheid tot uitoefening der chirurgie, een voordeel dat niet hoog genoeg te waardeeren is, daar de homoeopathische artsen hunne patiënten, die geopereerd moeten worden, niet naar allopathische ziekenhuizen behoeven te zenden, maar ze zelf kunnen blijven behandelen. Voor moeilijke operaties zijn de bekende Londensche homoeopathische specialiteiten, zooals Knoxshaw, Burford, Wright, e. a. steeds bereid hunne gewaardeerde hulp te verleen.

Merkwaardig is het, dat de geneeskundige behandeling in de engelsche hospitalen niet door bezoldigde geneesheer-directeuren, maar door een commissie van geneesheeren wordt geleid, die zonder eenige geldelijke vergoeding afwisselend hunne krachten ten dienste der gemeenschappelijke zaak stellen. Het is hier niet de plaats te onderzoeken of deze regeling voor andere landen aanbeveling verdient. Zeker is het, dat het voor de engelsche toestanden gepast is en *uiterst gunstig* werkt; en, daar ook de directie en het secretariaat door vrienden en aanhangers der Homoeopathie *kosteloos* wordt waargenomen, kunnen de vrijwillige bijdragen, die in ruime mate inkomen, geheel gebruikt worden om zoowel de in- als de uitwendige inrichting der ziekenhuizen zoo degelijk mogelijk te maken. De meeste dezer ziekenhuizen bevinden zich dan ook in de mooiste gedeelten der steden, zijn van tuinen of parken omgeven en maken, ook wat het uitwendige betreft, een aangenamen indruk.

Buchanan-hospital.
Homoeopathisch ziekenhuis te Hastings.

Een mooi ziekenhuis heeft o.a. Turnbridge-Wells, een veelbezochte badplaats, 60 kilometer van Londen verwijderd. Deze plaats, die zich door een prachtige ligging onderscheidt, telt 40.000 inwoners, die zeker voor een groot gedeelte homoeopathisch gezind moeten zijn, want niet minder dan 5 homoeopathische artsen hebben hier een drukke praktijk, en vinden zonder uitzondering toch nog tijd om hunne diensten aan de polikliniek en het

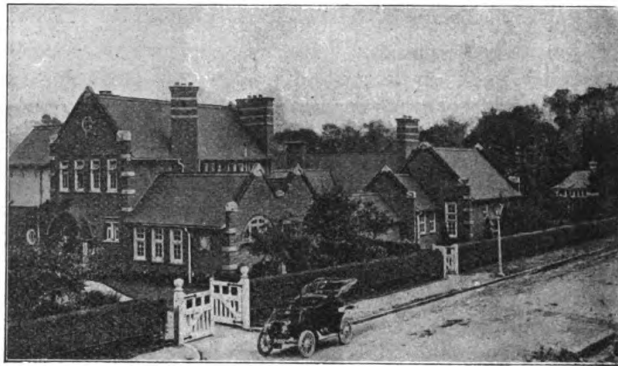
ziekenhuis te wijden. Het hospitaal is schoon gelegen te midden van een grooten tuin en bevat, behalve de noodige ziekenkamers, een modern ingerichte operatiezaal. In het jaar 1905 werden 88 patiënten in het ziekenhuis opgenomen, terwijl in de polikliniek 3013 zieken behandeld en niet minder dan 4500 bezoeken bij onvermogene zieken gemaakt werden. De bedrijfskosten zijn voor engelsche toestanden niet hoog; zij bedroegen 15000 gulden, waarvan het grootste gedeelte door vrijwillige bijdragen, en slechts een gering gedeelte door betalende patiënten, (1ste en 2de klasse) gedekt werd.

Een ander bloeiend homoeopathisch ziekenhuis bevindt zich in Hastings, een der zuidelijke zeebadplaatsen van Engeland. In deze stad is de Homoeopathie eveneens door de vereende krachten der homoeopathische artsen tot grooten bloei gebracht. Het schoone Buchanan-hospitaal, waarvan onze lezers hieronder de afbeelding zien, is op een hoogte gebouwd, vanwaar men een heerlijk uitzicht op de zee en de langs de kust zich uitstrekkende stad heeft. Oorspronkelijk voor een ander doel gebouwd, maakt het ziekenhuis met zijn goed verpleegden tuin een uiterst aangename indruk. Voortdurend werden verbeteringen aangebracht, verleden jaar werd een nieuwe operatiekamer gebouwd, waarop de Hastingsche collega's met recht trotsch zijn. Er zijn 18 bedden voor de tweede en 3 bedden voor de eerste klasse aanwezig. In het jaar 1905 werden er 258 zieken verpleegd, die gemiddeld 19 gulden per persoon en per week kostten. De patiënten eerste klasse brachten f 1320.—, die der tweede klasse f 2160.—, de polikliniek f 720.— op, terwijl de overblijvende groote som geheel en al door vrijwillige bijdragen werd bijeengebracht. Zonder twijfel heeft het voornaam ingerichte Buchanan-hospitaal een uiterst gunstigen invloed op de ontwikkeling der Homoeopathie in Hastings en omstreken uitgeoefend.

Het derde provincie-ziekenhuis, waaromtrent wij onze lezers iets willen mededeelen, is het „Philip's Memorial Homoeopathic Hospital” te Bromley in het graafschap Kent. Het is eveneens in de cottage-stijl gebouwd, is uit een polikliniek ontstaan en in 1889 als een weldadige stichting in 't leven geroepen. Het verheugde zich van het begin af in de gunst der bevolking, moest eerst in het jaar 1891 en daarna in 1899 opnieuw vergroot worden, bij welke gelegenheid het geheel omgebouwd en van moderne inrichtingen voorzien werd. In het jaar 1905 werden er 137 zieken behandeld en 84 groote operaties uitgevoerd. De bedrijfskosten bedroegen in dat jaar f 12000. Dat een dergelijk hospitaal in een kleine stad als Bromley bestaan kan, is een sprekend bewijs van de energie en den invloed van de plaatselijke vertegenwoordigers der Homoeopathie.

Als een ander bewijs van het groote voordeel van eendrachtige samenwerking der homoeopathische artsen eenerzijds en van de medewerking der leeken-voorstanders onzer geneeswijze anderzijds kan het voorbeeld van het engelsche stadje W. dienen. Er was daar wel steeds een goede bodem voor de ontwikkeling der Homoeopathie voorhanden, maar meer dan 1, hoogstens 2 homoeopathische artsen konden er toch niet bestaan. Toen Dr. N. zich daar ging vestigen, was het van het begin af zijn wensch om met den anderen collega samen te werken en zoo mogelijk een homoeopathisch ziekenhuis op te richten. Ja, toen zijn praktijk zich uitbreidde, spoorde hij zelfs andere collega's aan zich in W. te vestigen, in de

vaste overtuiging, dat de Homoeopathie zich hoe langer hoe meer zou uitbreiden, naar mate meer homoeopathische artsen er practiseerden. Om de oprichting van een homoeopathisch ziekenhuis mogelijk te maken, had hij de hulp van zijn eigen patiënten en die zijner collega's noodig; zonder de deelneming der leeken zou het ziekenhuis nooit tot stand zijn gekomen, maar zonder de aansporing der artsen zouden de vrienden der Homoeopathie nooit tot het bouwen van een ziekenhuis zijn overgegaan. Nu heeft het stadje W. zulk een schoon ziekenhuis, dat het door de allopathische artsen aan het gemeentebestuur als een voorbeeld ter navolging wordt voorgesteld. Niet alleen de aanhangers

Philip's Memorial.
Homoeopathisch ziekenhuis te Bromley, Kent.

der Homoeopathie zijn trotsch op het goed geslaagde ziekenhuis, maar ook de geheele bevolking verheugt er zich over, daar het aan de armen ten goede komt. Dit alles strekt wederom der Homoeopathie tot voordeel. Hare positie is belangrijk verbeterd, wat ook hieruit blijkt, dat tegenwoordig vier homoeopathische artsen aldaar een goede praktijk hebben, die juist de hoogere standen der bevolking onder hunne patiënten mogen rekenen.

Een volgenden keer hopen wij eenige mededeelingen te doen omtrent het grootsch ingerichte, Londensche homoeopathische ziekenhuis.

Dr. J. V.

TWEEËRLEI „WEINIG.”

Verschillende malen hoorde ik van mensen, die het beter weten konden: „Er komt toch meer overeenstemming tusschen de allopathen en de homoeopathen in zooverre, dat de eersten tegenwoordig ook veel minder geneesmiddelen geven dan vroeger.”

Die zoo iets zegt toont van de Homoeopathie niet veel begrip te hebben. Waar is het, dat tegenwoordig het geven van geneesmiddelen in de oude richting niet meer die rol speelt als vroeger, maar is dit op zich zelf een vooruitgang? Naar mijne gedachte in het minst niet! Eer is het een teken van armoede, van achteruitgang! Men geeft weinig. Wat bedoelt men daarmee? Dat het aantal voorgeschreven geneesmiddelen minder is in verscheidenheid en dat minder geneesmiddelen in één recept worden dooréengemengd. Dit laatste is ongetwijfeld een voordeel, en waarschijnlijk heeft de homoeopathische richting er veel toe bijgedragen dat dit zoo is; maar dat de

verscheidenheid der geneesmiddelen, die *voorgeschreven* en *gekend* worden door de tegenwoordige artsen, zooveel minder is dan vroeger, dat lijkt mij toe een zeer bedenkelijk voordeel te zijn.

Toch leidt de tegenwoordige richting in de wetenschap tot minachting van de kennis der geneesmiddelen, om de zeer eenvoudige reden, dat meer gewicht wordt gehecht aan de herkenning der ziekten, d. w. z. rangschikking in een bepaalde klasse, dan aan de genezing door geneesmiddelen. Het onderzoek naar het ontstaan van ziekten, naar de oorzaken, naar de veranderingen in de weefsels, is een zeer animeerende studie en trekt over het geheel meer aan, dan de studie der geneesmiddelen. Het is ontzaglijk aantrekkelijk zich te begeven in die studie, die aan het menscheijk vernuft zoovele vraagstukken te beantwoorden geeft en telkens uitlokt tot het opwerpen van nieuwe vragen en het zoeken naar een antwoord. Langzamerhand gaat men geheel op in het zoeken naar antwoord op de problemen, die de natuur op te lossen geeft, en vergeet om het probleem den mensch!

Ho! ho! hoor ik mij toeroepen, denk eens om die schitterende uitvindingen en ontdekkingen op het gebied der geneeskrachtige sera, die ontdekkingen, die ieder zooveel belangstelling inboezemen en zoo vruchtdragend beloven te zijn. Zeker, ik denk daaraan, maar vergeet niet, dat ze nog slechts *een belofte* inhouden, en dat ze daarom zulk een belangstelling wekken, omdat ze producten zijn van het menscheijk vernuft en omdat de kunst van genezen met geneesmiddelen zoo gering, zoo bedroevend gering is. Die kunst kon grooter zijn, wanneer de geneesmiddelen beter gehanteerd werden. Men is, als ik het zoo eens uitdrukken mag, steeds bezig aan het gieten van kanonnen, terwijl we zoo dikwijls lichter wapenen konden gebruiken, en we gevaar loopen plat te schieten wat we behouden moesten. Hebben we diphteritis-serum zoo dikwijls noodig? Vraagt de praktijk dagelijks om rabiës-behandeling? Immers neen! Dagelijks zijn er zieken te behandelen, die zachter werkende middelen noodig hebben en die met sterk werkende middelen van den wal in de sloot worden geholpen!

Er is nog iets, waarom de studie der geneesmiddelen minder animeerend is voor den student. Het is dit: de kennis der geneesmiddelen houdt geen direct verband met de behoefte der praktijk. Eerst moet de diagnose gesteld zijn, dat wil zeggen, eerst moet het kind een naam hebben, voordat een geneesmiddel mag worden toegediend; tot dien tijd wordt een afwachtende houding aangenomen, eerst als dit gebeurd is, richt men zijn behandeling in op rationeele grondslagen, te weten, men trekt te velde meest tegen een ziekte. B.v. men heeft de diagnose typhus gemaakt en ziet nu in zijn verbeelding slechts de pathologische afwijking, tegen welke men zijn geschut richt. De diagnose, ziedaar het voornaamste, en daarmee is ook gegeven het middel of de middelen en men gaat het veiligst, door gebruik te maken van het recept, dat onze leermeester, in wien wij het meeste vertrouwen stelden, gewoon was voor te schrijven. Men geeft dus weinig, zeker; eerst de afwachtende houding, dan de diagnose met het daarbij passende geneesmiddel of geen geneesmiddel, en voor het overige behandelen naar subjectieve meening, naar op den voorgrond tredende verschijnselen, naar hypothesen wellicht, zooals ik een vorige maal reeds trachtte aan te toonen. Groote kennis van geneesmiddelen is niet noodig, wel groote kennis der

ziektevormen en een groote hoeveelheid geijkte recepten van z.g. uitstekende clinicij!

Anders is het bij de homoeopathen. Hier houdt de kennis der medicijnen direct verband met de eischen der praktijk. Bestudeer de geneesmiddelen in hun werking op den gezonden mensch; al die verschijnselen, die ge leert, zullen u te pas komen; want ge hebt diezelfde verschijnselen direct te vergelijken met die, welke ge waarneemt aan het ziekbéd, ik vraag u niet in de eerste plaats naar de diagnose, vergelijk slechts! Het geneesmiddel, dat in zijn werking op den gezonden mensch dezelfde verschijnselen geeft als die de zieke u te aanschouwen geeft, *dat* is het middel! Uit het leven, voor het leven! Van het eerste oogenblik, dat ge aan het ziekbéd treedt hebt ge wat te doen, n.l. vergelijken! En wat zoo heerlijk is en uw gevoel van eigenwaarde moet streelen en uw verantwoordelijkheidsgevoel moet prikkelen, ge hebt niet te vragen wat zou die gegeven hebben of die? neen, ge weet, als ik goed vergelijk, zal ik evengoed kiezen als Hahnemann zelf! en genezen!

Men bedenke wel, dat hoe meer de kennis der ziekten voortschrijdt, ook de punten voor vergelijking in aantal groeien. Hoe grooter de kennis der verrichtingen in het menscheijk lichaam, hoe meer er te bestudeeren valt bij de proefnemingen op gezonden. Ik denk b.v. hier aan urine analyses, die in de geneesmiddelbeelden van Hahnemann ontbreken en nog zoovele andere zaken, die hij voor 100 jaar niet weten kon.

Het spreekt wel vanzelf, dat het aantal middelen, dat te pas komen kan, bijzonder groot moet zijn; want onder wat tal van vormen doet ziekte zich voor, welk een verscheidenheid van middelen moet de goede homoeopaath hanteeren! Ja, inderdaad het is niet gemakkelijk homoeopaath te zijn! Komen bij den allopaath daarom slechts weinig middelen in het vuur, (de tegenwoordige apothekers kunnen het getuigen,) de homoeopaath brengt vele troepen in het gevecht; het allopathisch WEINIG is dus heel iets anders dan het homoeopathisch WEINIG. Het homoeopathisch weinig zit in de hoeveelheid, wij, homoeopathen, geven de geneesmiddelen in oneindig veel kleiner doses dan onze broeders van de andere richting.

„Wij geven weinig.”

Men versta mij wel, ik wil hiermee niet zeggen, dat wij het bij het rechte eind hebben, ganschelijk niet, ik wil alleen zeggen, dat wie een toenadering ziet van de allopathische richting tot de homoeopathische op grond daarvan, dat de eerste tegenwoordig ook weinig geneesmiddelen geeft, wie daarin een soort overeenstemming ziet, dien wil ik uit den droom helpen door hem te zeggen: „neen, vriend! wij geven veel!” *weinig* is de hoeveelheid, maar *groot* is de verscheidenheid, daarentegen is in de andere richting „*groot* de hoeveelheid, maar *klein* de verscheidenheid!”

Hebt ge redenen om zoo te doen als gij doet? vraagt ge. Zeker hebben wij die! Onze groote meester Hahnemann bracht voor ons den gulden regel „Similia similibus curentur” aan het licht, d. w. z. „het gelijke worde door het gelijkende genezen,” en hij spoorde aan om dat in de praktijk zelve te onderzoeken. Wie nu eerst leert waarnemen en dan geneesmiddelen leert in *zijn* zin, die ziet alras in de praktijk, vooral als hij al wat jaren van allopathischen arbeid achter den rug heeft, dat Hahnemann voorbeeldig de natuur heeft bespied; wie gaat beginnen met critiseeren zonder geneesmiddelen te kennen, is als iemand, die denkt

te kunnen lezen zonder de letters te kennen, hij ziet natuurlijk niets! Zóó doen in onzen tijd velen! Er zijn er ook die bestudeeren wat Hahnemann wel gedacht heeft bij zijn werk, hoe hij zich voorstelde dat alles gaan zou, en dan tot de conclusie komen, dat hij verkeerd heeft gedacht; maar even goed als de lieve zon dag en nacht gaf, toen men meende dat zij zich draaide om de aarde, als thans, nu we beter weten, zoo zal een middel, dat in Hahnemanns tijd hielp, gegeven naar het „Similia similibus curentur” nog helpen, al zullen nog duizenden geleerden fout gaan in hun verklaringen en in hun opvattingen. De feiten blijven ondanks verkeerde theorieën!

Maar dat wist onze meester ook wel, hij was een te groote geest om niet aan het eind van zijn proeve van verklaring van het simile-beginsel te zeggen, dat het op een wetenschappelijke verklaring, hoe het toegaat, niet aankomt; alleen de ervaring mag en kan uitspraak doen. Telkens en telkens riep hij dan ook: „Macht's nach” maar doet het goed na. Niet ieder mag het nadoen, neen, *alleen hij die kennis heeft van geneesmiddelen in den zin als Hahnemann het bedoelde.* Geen titel geeft u die wetenschap, maar studie, en daarom zijn de beoordeelingen van zoovelen, die de Homoeopathie veroordeeld hebben, ook al waren het menschen met klinkende namen, van nul en geener waarde! Eerst geneesmiddelkennis, dan goed begrip van de zaak zelve, dan de praktische toepassing en eindelijk, niet lichtvaardig, maar na geduldige waarnemen, het oordeel. Hahnemann zei al: „Nein! Es giebt eine andre Methode, diese Lehre wo möglich, zu stürzen, eine unfehlbare. *)

Diese Lehre beruht sich nämlich nicht nur hauptsächlich, sondern EINZIG auf den Ausspruch der Erfahrung. „Macht's nach!” ruft sie laut, „aber macht's genau und sorgfältig nach, und ihr werdet sie auf jedem Schritte bestätigt finden”, und (was keine Arzneilehre, kein medicinisches System, keine sogenannte Therapie bisher that, oder thun konnte) SIE DRINGT DARAUF, nach dem Erfolge beurtheilt sein zu wollen.”

P. L. V. D. H.

*) Neen, er is een andere manier om deze leer als 't mogelijk is omver te werpen — een onfeilbare manier!

Deze leer beroept zich namelijk niet *hoofdzakelijk*, maar *alleen* op de uitspraak der ervaring. — „Doe het na” — roept zij luid, maar doe het nauwgezet, zorgvuldig, en stap voor stap zult ge ze bevestigd vinden en (wat geen geneesmiddelleer, geen medisch systeem, geen z.g. therapie tot heden deed of doen kon) zij vraagt dringend haar naar hare uitkomsten te willen beoordeelen.

HET ZEVENDE VIJFJARIG INTERNATIONAAL HOMOEOPATHISCH CONGRES.

Van 10 tot 15 September 1906

te Atlantic City, Ver. Staten van N.-A.

't Was voor mij eene teleurstelling aan de officieele opdracht van de Vereeniging van Homoeopathische Geneesheeren in Nederland, haar bij dit congres te vertegenwoordigen, niet te kunnen voldoen. Omstandigheden maakten het onraadzaam afwezig te zijn gedurende het viertal weken, die met het bezoek en de heen- en terugreis gemoeid waren. 't Beloofde verslag van deze belangwekkende bijeenkomst zou dus ook achterwege blijven.

Dr. Clarke, de afgevaardigde van de „Cooper-Club” te Londen, gaf mij echter zijn toestemming tot het doen opnemen in het Homoeopathisch Maandblad van een hollandsche vertaling van 't door hem opgestelde overzicht, zooals hij 't publiceerde in het Octobernummer van de „Homoeopathic World”. Overtuigd dat de lezers van het Maandblad bij dezen ruil slechts hebben gewonnen, heb ik me gezet aan de vertaling (met eenige geringe wijzigingen) van dit onderhoudend relaas van een der gewichtige gebeurtenissen in de geschiedenis der homoeopathie.

J. T. W.

Hoe wij Amerika binnenvielen.

Op Zaterdag, den eersten September, stapten de twee afgevaardigden van de „British Homoeopathic Association” en van de „Cooper Club” — Dr. Burford en schrijver dezes — te Southampton aan boord van de St.-Paul, een boot van de „American line,” bestemd voor New-York. Dit gaf ons het eerste proefsmaakje van Amerika.

Iedere hut was bezet. 't Meerendeel der reizigers kwam echter eerst te Cherbourg aan boord; er gingen daar eenige uren voorbij, vóór een eind buiten de haven de twee scheepsladingen „pelgrims van Europa”, met een verbijsterende hoeveelheid bagage, binnengehaald waren.

De eerste twee dagen van de zeereis waren verrukkelijk mooi, en ieder voelde zich gelukkig — meer of minder. Toen kwam een storm opzetten en de gapingen in de gastenrij aan de tafels waren niet weinige. 't Slot van de reis was weer mooi, en al rolde het schip nog merkbaar, de laatste dagen kwam toch ieder weer te voorschijn; een verlegen lachje om de lippen. En land zagen wij voor 't eerst een week na ons vertrek, den achtsten September. Wat een prachtig tafereel ontrolde zich aan onze oogen bij het binnenstoomen op een schitterenden zonnedag van de grootsche haven van New-York.

Zoo in 't begin van een reis doen vreemdelingen een weinig schuw. Maar de bezwaren van een tocht over den Oceaan brengen al spoedig verbroedering onder de reizigers; stijve vormen zijn op zee niet denkbaar.

Op onze boot waren ook Dr. Bonino Jr., van San Francisco, op de terugreis van een bezoek aan zijn vader, die hem tevens voor het congres het verslag over de homoeopathie in Italië had meegegeven.

Ook een ander bekend homoeopaath was aan boord, Dr. Frederick M. Dearborn, van New-York, die ons een paar dagen voor we aankwamen ontdekte. Bij het scheiden beloofde hij ons de New-Yorksche homoeopathische hospitalen te laten zien; bij alle is de afdeeling voor huidziekten onder zijne leiding. Het boek over huidziekten van wijlen zijn vader, Dr. Henry M. Dearborn, en de door hem bezorgde tweede uitgave, vormen de klassieke werken voor de homoeopathische behandeling van deze ziekten. De zegeningen van de protectiewetten werden ons opgedrongen geruimen tijd vóór we aan land mochten gaan. Douanebeambten kwamen aan boord, en in de eetzaal moesten we mannetje voor mannetje opbiechten, of er contrabande school onder onze bagage. Daar ging heel wat kostbare tijd mee verloren; kostbaar omdat we nu maar kort konden genieten van het gezicht op de aankomst in de binnenhaven. Eindelijk hadden we ieder een kaart, die ons 't voorrecht verzekerde van een douanebeambte, die onze koffers en valiezen doorsnuffelde, toen we van de boot op de pier stapten. Dat was me een chaos, die honderden bij honderden reizigers met

hun vier, vijf tot tienvoudige bagagestukken door elkaar krioelende en zoekende naar wat hun toebehoorde, daartusschen de opgewonden stemmen van vrienden en familieleden, die hen na lang uitkijken eindelijk ontdekten, de handwagens en karren, piepend en knersend; het schreeuwen der telegraafjongens, die de dépêches van behouden aankomst in ontvangst wilden nemen, het rammelen en ratelen der stoomlieren die de zware stukken uit het scheepsin-gewand grepen en op de pier bonzend neersmakten; de gierende fluitjes der bootsmannen; kortom 't was een helsch kabaal. Maar de nauwlettende toeschouwer waardeert spoedig den vlotten gang van zaken en de praktische regeling.

Geen woorden kunnen uitdrukking geven aan onze ervaringen van de tegemoetkomende vriendelijkheid der Amerikanen. Medereizigers, met wie we terloops hadden kennis gemaakt, werden niet moede ons voor te berpiden op wat komen moest; ze zouden een heelen omweg hebben gemaakt om ons met onze bagage naar het hotel te begeleiden, als niet vrienden van ons bij de hand waren geweest om ons door het gewoel heen te loodsen. En dat was geen gemakkelijke taak. Gelukkig maakten de tolbeambten 't ons niet al te lastig; hun landslui komen er minder gemakkelijk af. In hunne groote koffers wroeten en wriemelen ze, en halen er de teuerste en fijnste voorwerpen uit, en niet omzichtig, dat is zeker.

Eindelijk, na lang dringen en worstelen, kregen we een rijtuig te pakken, dat ons naar Hotel Belmont bracht, in de twee-en-veertigste straat. Onze kamers waren op de zeventiende verdieping, van waaruit we een machtig mooi uitzicht hadden op die duizenden en duizenden lichtjes van New-York bij avond.

Den volgenden morgen vroeg was alles in een grauwen nevel gehuld. Maar toen de zon hooger kwam, trok de mist op en ontsluitte ons New-York met zijn prachtige rivier aan de beide flanken en zijn verbazingwekkende hemelkrabbers, en nog wonderlijker voor ons, geheel vrij van rook en roet. Denk eens een oogenblik, een rooke-loos Londen! New-York is op een rotsachtig schiereiland gebouwd. Uitbreiding naar de zijden is onmogelijk, daarom naar omhoog; hooger en hooger; en de rotsgrond is vast genoeg om geweldige massa's te kunnen torsen.

Vroeg in den morgen tingelden onze telefonen — iedere slaapkamer in New-York heeft, zoo 't schijnt, zijn eigen telefoon, die den bewoner in aanraking houdt met de geheele wereld — 't waren onze vrienden, die plannetjes wilden maken voor den namiddag. Dr. Burford vertrok al vóór de lunch, en ik ging naar een goeden vriend op Long-Island, die er een buitentje bewoont vlak aan zee, met een grootsch gezicht op den oceaan en de binnenkomende en uitgaande stoombooten, en met een heerlijke gelegenheid tot baden. Men loopt uit huis in badcostuum. Vóór de thee namen wij een bad in het kristalheldere water; men moet een klein uur in een snikheeten, meer dan propvollen trein ('t was Zondagmiddag en heel New-York liep uit naar het strand) gepakt gezeten hebben, om zich dan dankbaar te voelen. We kuierden daarna eerst nog wat rond, vóór we ons gingen kleeden. Ik was er eigenlijk de gast van twee families, de eene woonde in een huis aan 't strand, de andere in een woon-schip, dat een eindje verder geankerd lag. 't Was keurig en comfortabel ingericht, had dubbele petroleummachines, was volkomen zeewaardig en had brandstof genoeg aan boord voor een reis van 700 K.M. Tot zonsonder-

gang bleef ik daar, en toen 't al aardig donker was, roeiden wij terug. Vlak tegenover ons blaakten de verlichte torens en gebouwen van de badplaats in hellen gloed, weerspiegeland in het water — 't was een tooverachtige aanblik. Aan land werd gedineerd. En 't gesprek vlotte goed. Wat wonder als het gaat over twee werelden, de Nieuwe en de verre Oude. 't Was middernacht, toen we scheidden.

Den volgenden morgen was het vroeg dag voor mij, want om 10 uur moest ik reeds van New-York vertrekken naar Atlantic City.

(Wordt vervolgd.)

BLOEDSTUWING ALS GENEESMIDDEL.

In de geneeskundige wereld wordt tegenwoordig een door Professor Bier, chirurg te Bonn, uitgevonden geneeswijze veelvuldig toegepast. Deze methode zal naar alle waarschijnlijkheid de moderne therapie, voor zoover deze betrekking heeft op de behandeling van acute ontstekingen en etteringen, in geheel nieuwe banen leiden. Tot nu toe gold het als een soort geloofsartikel, dat men een ontstekingsproces moest bestrijden met ontsteking-werende middelen en methoden, d. w. z. met middelen, die in staat zijn of schijnen de ontsteking terug te dringen. Naar de meening van professor Bier is dit een „folgeschwerer Irrtum"; niet alleen bestrijdt hij de ontsteking niet, maar hij ondersteunt ze zelfs, omdat hij er een poging van 't lichaam tot natuurlijke genezing in ziet. Het meest kenmerkende verschijnsel bij een ontsteking is de vermeerdering van 't bloedgehalte der weefsels, die zich openbaart in roodworden, zwellen, pijn en gevoel van hitte. Naar dit beeld verlopen b. v. de bekende vingerontstekingen of furunkels, die meestal tot ettering overgaan. De algemeen gevolgde behandelingswijze bestaat in rustig houden van 't betreffende lichaamsdeel, misschien verhoogde ligging, ijszakken, wateromslagen of later insnijdingen, ten einde daardoor de ontsteking terug te dringen. Professor Bier handelt juist omgekeerd: hij doet juist 't bloed bij de genoemde plaatsen nog meer stuwen door verbanden of bijzondere zuigapparaten en brengt aldus genezing tot stand. Bier ziet in de vermeerdering van 't bloedgehalte een der meest gewichtige middelen der natuur tot voorkoming van infectie. De Biersche stuwingshypermie (bloedover-vulling) lenigt dikwijls oogenblikkelijk de pijn, zij doet de zwelling afnemen en verhoedt of verkort de ettering, waardoor operatief ingrijpen overbodig wordt en vaak lichaamsdeelen behouden blijven, wier normale werkzaamheid men reeds verloren waande. Van verscheiden universiteitsklinieken zijn in den laatsten tijd berichten verschenen, die op grond van zorgvuldige proefnemingen een buitengewoon gunstig oordeel vellen over 't Biersche systeem. Dat de stuwingsmethode zekere grenzen heeft en niet als een universeel middel op chirurgisch gebied is te beschouwen, spreekt van zelf; eveneens is het duidelijk, dat ze slechts door den arts zelf kan aangewend worden.

Maar dit kan men toch wel, naar aanleiding der tot nu toe verschenen publicaties, zeggen, dat de Biersche stuw-ing een ontdekking van buitengewoon belang is, die de hee-lkunde gedeeltelijk een geheel nieuwe richting zal geven.

(Preussischer Wegweiser.)

Voor den homoeopaath is 't van belang op te merken, dat deze nieuwe methode vrijwel berust op dezelfde grondslagen als de homoeopathische therapie.

[RED.]

UITNOODIGING.

In verband met het tot stand komen eener homoeopathische afdeling in het **Diaconessenhuis** te Utrecht gevoelen wij ons gedrongen, jonge meisjes uit homoeopathische kringen, die lust hebben zich te wijden aan den diaconessen-arbeid, dringend uit te noodigen zich te wenden tot het Bestuur van dit Diaconessenhuis, ten einde te kunnen worden voorbereid voor den arbeid, aan het verzorgen en verplegen van zieken in deze afdeling verbonden. Menigmaal hoorden wij deze of gene zeggen: ik zou wel gaarne verpleegster willen worden, indien er maar een homoeopathisch ziekenhuis was. Welnu, thans staat voor zoodanige jonge meisjes de weg open. Den 1sten Mei 1907 zal, naar wij hopen, de homoeopathische afdeling geopend worden. Van hoeveel belang zou het zijn, indien er dan tevens voor de opengestelde zalen verpleegsters beschikbaar waren, die, overtuigd van de waarheid der homoeopathische geneeswijze, met des te grooter nauwgezetheid en zorgvuldigheid de gegeven voorschriften voor de zieken zullen opvolgen.

Dr. N. A. J. V.

BEANTWOORING VAN VRAGEN.

I. K. v. L. te A. Voor de beantwoording van uw vraag over het uitvallen van het hoofdhaar verwijzen wij u naar hetgeen dienaangaande gezegd wordt op bl. 198 van „*Homoeopathie in de praktijk*” door Dr. J. Voorhoeve.

K. te A. Ter voorkoming van den terugkeer van galsteenkolië raden wij zeer aan, gedurende geruimen tijd in te nemen China D3, 3 maal per dag 5 droppels. In uw geval, waar reeds langen tijd achtereen gebruik gemaakt werd van Cholesterinum D6 en Lycopodium D6 in afwisseling, terwijl niettemin de aanvallen opnieuw intraden, zouden wij des te eer dien raad willen geven.

Dr. N. A. J. V.

REGISTER EN PRACHTBAND.

In bewerking is een **Register** op het „Homoeopathisch Maandblad” jaargang XVI en XVII (1905 & 1906.) Allen, die dit register wenschen te ontvangen, gelieven zulks even aan te

vragen, waarna het bij *verschijning* onmiddellijk *gratis* en *franco* wordt toegezonden.

De **prachtband**, die speciaal vervaardigd wordt ten einde deze beide jaargangen in te binden, wordt verkrijgbaar gesteld ad 45 cents, fr. p. p.

Voor onze lezers evenwel, die voor den nieuwen jaargang 1907, welke 15 Januari aanvangt, ons een **nieuwen abonné** kunnen opgeven, wenschen wij dezen

PRACHTBAND GRATIS

beschikbaar te stellen.

Hoe weinig moeite zal het menigen lezer of lezeres kosten, een ander op te wekken ook ons „*Maandblad*” geregeld te lezen, vooral waar het abonnementsgeld niet hoog is (f 1.25 per jaar.) Tal van belangstellenden in de Homoeopathie zijn nog geen abonné op ons blad. Wij zelf kunnen dezulken vaak moeilijk bereiken, daarom is ons vriendelijk verzoek tot **alle lezers**, zoo mogelijk in eigen kring de belangstellenden tot lezing aan te sporen.

De namen der nieuwe intekenaren geve men duidelijk op aan het adres: **La Rivière & Voorhoeve** — Zwolle, waarna den aanbrengrer bij *verschijning* de prachtband *gratis* en *franco* wordt toegezonden.

DE UITGEVERS.

VRIENDELIJK VERZOEK.

Gedurende 1906 werd door ons het „Homoeopathisch Maandblad” geregeld gratis toegezonden aan

De Leestafel van 28 Ziekenhuizen.

Zooals onze lezers weten werd voor dit doel door verschillende voorstanders bijgedragen, en wanneer nu ook jaargang 1907 aan deze 28 ziekenhuizen zal kunnen gezonden worden, moet hiervoor wederom een bedrag bijeenkomen van f 28.—. Daartoe dient dit vriendelijk verzoek. Wie onzer lezers of lezeressen is bereid **geldelijken steun** te verleen? *Alle* bijdragen, hoe gering ook, zullen welkom zijn. Postwissel zende men in aan het adres: **La Rivière & Voorhoeve** Zwolle; op den strook gelieve men te schrijven: Voor de **Kas der Ziekenhuizen**.

DE UITGEVERS.

BUITENLAND.

Den lezers in het buitenland wordt beleefd verzocht de abonnementsgelden voor het jaar 1907 over te maken per postwissel groot f 1.40, aangezien *buitenlandsche abonnementen* alleen bij *vooruitbetaling* worden geleverd.

DE UITGEVERS.

ADVERTENTIËN.

Homoeop. Geneesmiddelen
van Dr. Willmar Schwabe
in origineele verpakking verkrijgbaar bij
(9)
de firma D. DE ROOIJ,
Apotheek UTRECHT,
Oudegracht (Smeembr.) 115.

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.

Origin. verpakkingen van
Dr. Willmar Schwabe te Leipsig.
G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER.
Bethlehemse Kerkplein.
Telefoonnummer 140. (10)

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.
Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg
ROTTERDAM.
Intero. Telefoon No. 2305. (10)

Bij S. C. VAN DOESBURGH te Leiden is verschenen:

DE HOMOIOPATHIE.

Eene historisch-kritische beschouwing

DOOR **Dr. Ph. M. VAN DER HAER.**

(30)

PRIJS f 1.—.

INFLUENZA

door **Dr. J. VOORHOEVE,**
is verschenen. Een belangrijk werkje, dat **dringend** ter lezing wordt aanbevolen, vooral in dezen tijd, nu de Influenza telkens optreedt. Prijs slechts 45 cents. In elken boekh. verkrijgb. of nà toez. v. postw. bij de Uitgevers (20)
LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

SLECHTS INDIEN een goed gebouwd, lichtlopend rijwiel wordt gebruikt, is het **wielrijden een gezonde sport**. Men zie hierover No. III van het artikel over „De Beteekenis van Gymnastiek, Sport, Massage enz.” in aflevering 10 (15 Oct. 1906) van dit blad, en wat daarin over het **FONGERS HYGIENISCH RIJWIELZADEL** is gezegd. (60)

HEWEL & VEITHEN te Keulen

Eenige fabrikanten van

Dr. Med. LAHMANN'S Nährsalz Preparaten

Gener.-Agent voor Nederl. en Koloniën:

Apotheker H. J. VAN STAVEREN,
Seinpoststraat 4, SCHEVENINGEN.

VEGETABILE MELK, uitzonderend kindervoedsel. zie blz. 228 en 229 van *Homoeopathische in de Praktijk*, door Dr. J. Voorhoeve, prijs per bus f 0.95
Hygiënische (Nährsalz) Cacao p. blik van $\frac{1}{2}$ Ko. 1.80
Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " $\frac{1}{4}$ Ko. 0.925
Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " $\frac{1}{8}$ Ko. 0.475
Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per $\frac{1}{2}$ Ko. N° I. (rood papier) 1.50
Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per $\frac{1}{2}$ Ko. N° II. (blauw papier) 1.25
Hygiënisch (Nährsalz) Extract per potje 1.10
Hygiënisch (Nährsalz) Extract per doosje, toevoeging aan het voedsel van in koolen levende vogels 0.40
Hygiënische Napolitaines per etui 0.40
Nährsalz Haver Biscuits per pakje 0.23
Nährsalz Haver Cacao per carton van $\frac{1}{2}$ Ko. 0.60
Japan Soja in witte flacons 1.60

Brochures en Proefbussen van de Nährsalz Cacao en de Nährsalz Haver Cacao zijn gratis beschikbaar.

Gebruiksaanwijzing en wenken en raadgevingen bij 't gebruik

van LAHMANN'S plantaardige melk staan op aanvraag franco ten dienste. (64)

De lijst der ruim honderd wederverkoopters is afzonderlijk verkrijgbaar.

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen

in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van **E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).** (12)

Homoeop. Apotheek

J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.

ZOOEVEN VERSCHIEEN:

Beknopt Handboekje voor den

GELDBELEGGERS,

door **J. F. LA RIVIÈRE,**
Comm. in Effecten te Leiden.

Bevattende:

WAT IEDER WETEN MOET

van den handel in fondsen, effecten-bezit, enz. met aparte afdeeling voor het noteren van fondsen-bezit en rente-ontvangst.

85 Cts. geb. — 128 blz. dik.

In elken Boekhandel verkrijgbaar of na toez. v. postw. bij de Uitgevers

La Rivière & Voorhoeve — Zwolle.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

(30)

KINDERZIEKTEN

door **Dr. M. L. v. d. STEMPER.**

Een zeer praktisch Handboek, ruim 200 bladz. Fraai gebonden slechts f 1.90. Franco toez. na ontv. v. postw. door de Uitgevers LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK

firma Wed. J. RAVE — Melkmarkt 4, Zwolle

Telefoon No. 23

(12)

Origineele verpakking van Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

PROEFNUMMERS „MAANDBLAD”

op aanvraag verkrijgbaar bij

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Door deze aan vrienden of kennissen ter lezing te geven, zal men spoedig een **nieuwen abonné** verwerven, waardoor men recht heeft op den

GRATIS-PRACHTBAND.

(Zie bladz. 191 van dit No.)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz. Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam; Eigenaar F. van Dijk Jzn., Pharm. Docts. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van **J. Warmolts**, Vijzelstraat 130.
" . . . " **G. Schipper**, Weesperzijde.
" . . . " **J. Sol**, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " **Firma Schouten & Co.**
Apeldoorn . . . " **J. A. Roelse**.
" . . . hofapothek . **G. J. Romijn & Zn.**
Assen . . . apotheek **R. Karsten**.
Baarn . . . hofapothek **Dr. J. P. Land**.
Breda . . . apotheek **A. J. B. Heidema**, Wilhelmijnstr. 2.
Delft . . . " **H. Blom**.
Doetinchem . . . " **B. ten Bruggen Cate**.
Dordrecht . . . " **Dr. Joh. v. d. Moer**.
Enschede . . . van **de Rozijnkorf**, J. Romijn Bzn.
" . . . " **F. Bergema**.
" . . . " **C. J. Snuif**.
Franeker . . . " **L. F. de Klerk**.
Goes . . . " **L. La Porte**.
Gorinchem . . . " **Poels & Boot**.
Gouda . . . " **E. Grendel**.
" . . . " **A. Latenstein**.
" . . . " **P. Weijer**.
Groningen . . . " **S. Smeding Szn.**, A Kerkhof 17.
Den Haag . . . **Firma v. d. Mheen**, De Riemerstr.
" . . . Centraal-apotheek **„De Archipel” K. R. Nauta**, Javastr. 49.
Haarlem . . . apotheek van **Begeman & Sneljens**, Jansstr. 27.
" . . . " **R. Duym**, Keizerstraat 6.
" . . . " **Firma van Hees**, { Kleine
" . . . " **A. P. C. Numan van Son**, { Houtstr. 57.
" . . . van **D. L. Keur**, Zijlstraat 37.
" . . . " **G. G. Loomeyer & Zoon**.
" . . . **Mons & Grijseels**, Lange Veerstr 16.

Haarlem . . . apotheek van **H. Remmers & Zn.**, Kruisstr. 20.
" . . . " **L. Schoorl**, Frans Halsstraat 2.
" . . . " **Firma v. Tubergen**, Gr. Houtstr. 141.
Harlingen . . . " **Mevr. Wed. Snijder**.
" . . . " **de Vries**.
Heerenveen . . . " **M. Bouma Lzn.**
Hilversum . . . " **Van Heemskerck Düker**.
" . . . " **de Vries**.
Leeuwarden . . . " **S. Tromp Visser**.
" . . . " **C. Sonnegge**, Tweebaksmarkt 2830.
Leiden . . . " **J. G. A. Blanken**, Hoogewoerd.
" . . . " **Boekweit**, Vischmarkt.
" . . . " **D. J. van Driessum**, Mare.
" . . . " **J. H. van Grafhorst**, Nieuwe Rijn.
Maassluis . . . " **H. Bogtstra**.
" . . . " **J. Dienneke**.
Makkum . . . " **A. Rauwerda**.
Meppel . . . " **L. Knoppers**.
Middelburg . . . " **J. W. v. d. Garde**.
Nijmegen . . . " **Firma Moeys & Co.**
Rotterdam . . . " **Beker & Co.**, Zomerhofstraat 4.
" . . . Hertenst. Apoth. **C. de Groot**, Goudsche straat 38.
" . . . apotheek van **J. H. Zindler Jr.**, 's Gravend. w. 283.
" . . . " **C. Koeck**.
Velp bij Arnhem . . . " **C. G. Baert**, Rithemsche Markt F 189.
Vilssingen . . . " **T. S. v. d. Ley**.
Weesp . . . " **N. A. Ballintijn**.
Zelft . . . " **Berents & Co.**, Slotlaan 24.
Zuthphen . . . " **H. W. A. Bekrens**, Houtmarkt 78.
Zwolle . . . " **G. B. J. de Barbanson**.
" . . . " **Wed. J. Rave**. (150)

BOUND IN LIBRARY

MAY 29 1917

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 08260 9275

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

